

Українська мова

Розробки уроків

«Навчальні
Додатки»

Надія Кравцова, Ольга Придаток, Галина Сапун, Валентина Романова

УКРАЇНСЬКА МОВА

1 КЛАС

РОЗРОБКИ УРОКІВ

До підручника

Кравцова Н. М., Придаток О. Д. «Українська мова. Буквар. 1 клас»
та посібника «Прописи. Зошит для письма і розвитку мовлення»

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2018

Кравцова Н.

К 77 Українська мова. Буквар. 1 клас. Розробки уроків / Н. Кравцова, О. Придаток, Г. Сапун, В. Романова. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. — 224 с.

Видання містить розгорнуті розробки уроків з української мови (читання) для 1 класу (до підручника авторів Н. М. Кравцової, О. Д. Придаток) і письма (до посібника авторів Н. М. Кравцової, О. Д. Придаток, Г. М. Сапун «Прописи. Зошит для письма і розвитку мовлення»). Розробки уроків містять багато різноманітних навчальних, розвивальних та ігрових завдань.

Для вчителів початкових класів.

УДК 371.32

Календарно-тематичне планування

І СЕМЕСТР

16 тижнів x 7 годин = 112 годин
(56 годин читання, 56 годин письма)

№ уроку	Зміст уроку читання	№ уроку	Зміст уроку письма
ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД			
1.	Знайомство зі школою, класом, однокласниками. Вітання і знайомство з однолітками та дорослими, звертання до однокласників. Сюжетно-рольові ігри. (С. 3)	1.	Письмове приладдя. Постава під час письма. Орієнтування на сторінці зошита (вгорі, посередині, внизу). (С. 3)
2.	Поняття про назви істот і неістот. Слова, що відповідають на питання <i>хто? що?</i> Практичне розрізнення назв істот і неживих предметів, розподіл слів на групи за питаннями <i>хто? що?</i> (С. 4-5)	2.	Орієнтування на сторінці зошита (праворуч, ліворуч). Положення олівця в руці під час письма. Обведення контурних малюнків та їх розфарбовування. (С. 4)
3.	Закріплення вмінь ставити питання до назв істот та неістот. Слухання казки «Колосок», театралізація уривків з опорою на ілюстрації. (С. 6-7)	3.	Розташування зошита на парті під час письма. Проведення прямих горизонтальних ліній. Рядок. (С. 5)
4.	Поняття про ознаки предметів. Слова, що відповідають на питання <i>який? яка? яке? які?</i> Порівняння предметів за вказаною ознакою. (С. 8-9)	4.	Рядок. Середина рядка. Поле на сторінці Верхня і нижня рядкові лінії. (С. 6)
5.	Поняття про дії предметів. Слова, що відповідають на питання <i>що робить? що роблять?</i> Практичне вживання дієслів з назвами істот та неістот. (С. 10-11)	5.	Рух кисті й передпліччя уздовж рядка в процесі виконання графічних вправ. Письмо ламаних і півовальних ліній. Вправи в рядку. Обведення по контуру. (С. 7)
6.	Поняття про речення. Практичне ознайомлення з реченням. Виокремлення речень з мовного потоку. Аналіз їх за кількістю слів. Складання речень за малюнками. (С. 12-13)	6.	Робочий рядок, його складові частини. Міжрядкова лінія. Зображення прямих вертикальних ліній (коротких і довгих). (С. 8)
7.	Поділ слів на склади. Практичне ознайомлення з поділом слів на склади з опорою на ілюстративний матеріал. (С. 14-15)	7.	Проведення хвилястих ліній. Пряма вертикальна лінія із заокругленням унизу. (С. 9)
8.	Наголос. Наголошений склад. Практичне ознайомлення з наголошеними і ненаголошеними складами. Спостереження за зміною значення слова залежно від наголосу. (С. 16-17)	8.	Орієнтування у графічній сітці. Похила лінія (коротка, подовжена). (С. 10)
9.	Мовні й немовні звуки. Спостереження за мовними й немовними звуками. (С. 18-19)	9.	Орієнтування на сторінці зошита та у графічній сітці. Письмо прямих (коротких і довгих) із нижнім заокругленням. (С. 10)
10.	Голосні та приголосні звуки. Спостереження за вимовою голосних та приголосних звуків. Розрізнення їх на слух, умовне позначення. (С. 20-21)	10.	Коротка похила лінія із заокругленням унизу і вгорі. (С. 11)

11.	Тверді та м'які приголосні звуки. Спостереження за вимовою твердих і м'яких приголосних звуків. (С. 22–23)	11.	Підготовка до написання букв. Письмо лівих півовалів (малий, великий). (С. 12)
12.	Дзвінки та глухі приголосні звуки. Звуковий аналіз простих за будовою слів, умовне позначення їх на письмі. Дидактичні ігри. (С. 24–25)	12.	Підготовка до написання букв. Письмо малих та великих овалів. (С. 12)
13.	Побудова звукової схеми слова. Дидактичні ігри. (С. 26–27)	13.	Підготовка до написання букв. Письмо петлеподібних елементів. (С. 13)
БУКВАРНИЙ ПЕРІОД			
14.	Звук [а], позначення його буквою «а». Ознайомлення із службовим словом <i>а</i> . (С. 28–29)	14.	Письмо малої букви <i>а</i> , буквосполучення <i>аа</i> . (С. 14)
15.	Звук [у], позначення його буквою «у». Виділення звука [у] у словах. (С. 30–31)	15.	Письмо великої букви <i>А</i> , буквосполучення <i>Аа</i> . (С. 15)
16.	Звук [о], позначення його буквою «о». Виділення звука [о] у словах. Складання діалогу. Театралізація уривків казки «Колобок». (С. 32–33)	16.	Письмо малої букви <i>у</i> . (С. 16)
17.	Звук [и], позначення його буквою «и». Виділення звука [и] у словах. (С. 34–35)	17.	Письмо великої букви <i>У</i> . (С. 17)
18.	Звуки [м], [м'], позначення їх буквою «ем». Дослідження вимови і порівняння звуків. Читання прямих складів злизо. Велика буква на початку речення. (С. 36–37)	18.	Письмо малої букви <i>о</i> , великої букви <i>О</i> . (С. 18)
19.	Звук [і], позначення його буквою «і». Читання прямих та обернених складів. Мовні дослідження: буква «і» як окреме слово; одне слово — різні значення. (С. 38–39)	19.	Письмо малої букви <i>и</i> , великої букви <i>И</i> . (С. 19)
20.	Звуки [н], [н'], позначення їх буквою «ен». Спостереження за вимовою твердого та м'якого звуків. Утворення словосполучень із прийменником <i>на</i> . (С. 40–41)	20.	Письмо малої букви <i>м</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 20)
21.	Звуки [л], [л'], позначення їх буквою «ел». Спостереження за вимовою твердого та м'якого звуків. Мовні дослідження. (С. 42–43)	21.	Письмо великої букви <i>М</i> , складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 21)
22.	Звук [в], позначення його буквою «ве». Мовно-логічні ігри. (С. 44–45)	22.	Письмо малої букви <i>і</i> , великої букви <i>І</i> , речень з вивченими буквами. (С. 22)
23.	Читання складів, слів з літерою «ве». Спостереження за вживанням займенників <i>він, вона, воно, вони</i> . (С. 46–47)	23.	Написання малої букви <i>н</i> , складів, слів з нею. (С. 23)
24.	Звуки [с], [с'], позначення їх буквою «ес». Мовно-логічні ігри. Поняття про читання діалогу в особах. Дослідження мовних явищ: слова, які звучать і пишуться однаково, але мають різні значення. (С. 48)	24.	Написання великої букви <i>Н</i> . Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 24)
25.	Читання складів, слів з літерою «ес». Ознайомлення зі словами, назвами чисел. Поняття про читання діалогу в особах. Мовно-логічні ігри. (С. 49)	25.	Написання малої букви <i>л</i> , складів і слів з нею. (С. 25)

26.	Закріплення знань про звукове значення букви «ес». Інтонування речень, скоромовок. Мовно-логічні ігри. (С. 50-51)	26.	Написання великої букви <i>Л</i> , складів і слів з нею. Списування з друкованого. (С. 26)
27.	Звук [к], позначення його буквою «ка». Дослідження мовних явищ. (С. 52-53)	27.	Написання малої букви <i>в</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 27)
28.	Закріплення знань про звукове значення букви «ка». Мовне дослідження: роль наголосу в словах. (С. 54-55)	28.	Написання великої букви <i>В</i> . Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 28-29)
29.	Звук [е], позначення його буквою «е». Мовно-логічні ігри. (С. 56)	29.	Письмо малої букви <i>с</i> , великої букви <i>С</i> , складів з ними. Робота з деформованими реченнями. (С. 30-31)
30.	Закріплення знань про звукове значення букви «е». Читання речень з інтонацією протиставлення. (С. 57)	30.	Написання малої букви <i>к</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 32)
31.	Звуки [р], [р'], позначення їх буквою «ер». Утворення нових слів. Дослідження мовних явищ: роль наголосу у значенні слова. Інтонування окличних речень. (С. 58-59)	31.	Написання великої букви <i>К</i> . Письмо складів, слів з вивченими буквами. (С. 33)
32.	Закріплення знань про звукове значення букви «ер». Мовно-логічні ігри. (С. 59-60)	32.	Написання малої букви <i>е</i> , складів, слів з нею. (С. 34)
33.	Закріплення знань про звукове значення букви «ер». Читання тексту «Осокори». (С. 61)	33.	Написання великої букви <i>Е</i> , складів, слів, речень. (С. 35)
34.	Звук [п], позначення його буквою «пе». Робота над правильним вимовлянням глухого [п]. (С. 62-63)	34.	Написання малої букви <i>р</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 36)
35.	Закріплення знань про звукове значення букви «пе». Мовно-логічні ігри. Робота над уривком казки «Ріпка» (читання, переказ, театралізація). (С. 64-65)	35.	Написання великої букви <i>Р</i> . Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 37)
36.	Звуки [т], [т']. Позначення їх буквою «те». Мовно-логічні ігри. (С. 66-67)	36.	Написання малої букви <i>н</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 38)
37.	Закріплення знань про звукове значення букви «те». Творча робота за змістом тексту. (С. 68)	37.	Написання великої букви <i>П</i> . Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 39-40)
38.	Закріплення знань про звукове значення букви «те». Робота над казкою «Комарик і павук». (С. 69)	38.	Написання малої букви <i>т</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 41)
39.	Звуки [д], [д'], позначення їх буквою «де». Порівняння вимови глухих [т], [т'] та парних дзвінких [д], [д']. Мовно-логічні ігри. (С. 70-71)	39.	Написання великої букви <i>Т</i> . Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 42-43)
40.	Закріплення знань про звукове значення букви «де». Робота над текстом. (С. 72-73.)	40.	Написання малої букви <i>д</i> , складів, слів з вивченими буквами. (С. 44)
41.	Звуки [з], [з'], позначення їх буквою «зе». Порівняння вимови дзвінких [з], [з'] та парних глухих [с], [с']. Мовно-логічні ігри. (С. 74-75)	41.	Написання великої букви <i>Д</i> . Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 45-46)

42.	Закріплення знань про звукове значення букви «зе». Робота над текстом «Друзі». (С. 76)	42.	Написання малої букви з. Письмо складів, слів з вивченими буквами. (С. 47)
43.	Закріплення знань про звукове значення букви «зе». Робота над уривком української народної казки «Коза-дереза». (С. 77)	43.	Написання великої букви З, складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 48-49)
44.	Звук [б], позначення його буквою «бе». Робота над текстом «Навесні». (С. 78–79)	44.	Написання малої букви б. Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. Списування друкованого речення. (С. 50)
45.	Закріплення знань про звукове значення букви «бе». Робота над текстом «Добре роби — добре буде». (С. 80)	45.	Написання великої букви Б, складів, слів і речень з вивченими буквами. (С. 51)
46.	Слухання казки «Солом'яний бичок», театралізація уривків. (С. 81)	46.	Закріплення вмінь писати вивчені букви. Списування з друкованого. (С. 52)
47.	Буква ь «знак м'якшення», позначення нею на письмі м'якості попереднього приголосного. Порівняння вимови твердих та м'яких приголосних звуків. Дослідження ролі ь. (С. 82–83)	47.	Написання букви ь, складів, слів з вивченими буквами. (С. 53)
48.	Буквосполучення «ьо». Мовно-логічні ігри. (С. 84–85)	48.	Удосконалення вміння писати вивчені букви, слова і речення з ними. (С. 54)
49.	Звук [й], позначення його буквою «йот». Мовно-логічні ігри. Читання діалогу. (С. 86–87)	49.	Написання малої букви й, великої букви Й, складів і слів з вивченими буквами. (С. 55)
50.	Буквосполучення «йот». Мовно-логічні ігри. Читання тексту в особах. (С. 88–89)	50.	Написання, складів, слів і словосполучень з вивченими буквами. (С. 56)
51.	Буквосполучення [йа], позначення його буквою «я». Мовно-логічні ігри. Складання діалогу. (С. 90–91)	51.	Написання малої букви я, великої букви Я, складів, слів і речень з вивченими буквами. Списування з друкованого. (С. 57)
52.	Буква «я», позначення нею м'якості попереднього приголосного і звука [а]. Дослідження складів, у яких буква я стоїть після приголосного. Мовно-логічні ігри. (С. 92–93)	52.	Письмо складів, слів і речень з вивченими буквами. Списування друкованих речень. (С. 58)

53-56 — резервні уроки

Уроки письма. Добукварний період

Урок 1. Письмове приладдя. Постава під час письма. Орієнтування на сторінці зошита (вгорі, посередині, внизу).

Мета. *Навчальна:* ознайомити дітей з основними правилами письма, письмовим приладдям. Вчити проводити олівцем прямі лінії, наводити контури зображень. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, малюнки із зображенням гнома, учителя Олівця.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Бесіда про значення письма, про важливість уміння писати.

Учитель розкажує учням про важливість уміння писати, про значення письма, про те, що вони робитимуть на уроках письма.

— Гном одержав лист від своїх друзів. Але лист написаний так, що гномові дуже важко було розібрати. Він пішов у казкову школу до вчителя Олівця. Той прочитав, що друзі збираються до гнома у гості. А ще Олівець запросив гнома у казкову школу, щоб навчитися читати не лише друкованими літерами, а й рукописними.

II. Ознайомлення з письмовим приладдям.

Учитель показує, що необхідно мати для уроків письма: зошит із друкованою основою (*далі: прописи*), прості й кольорові олівці. Згодом першокласники вчитимуться писати ручкою. Учні розглядають прописи, визначають, де обкладинка, де сторінки. Розповідають, що зображено на обкладинці. Учитель звертає увагу на умовні позначки (с. 2). З'ясовують, що означає «поспілкуватися з друзями».

III. Ознайомлення з правилами посадки за партою під час письма.

— Розгляньте плакат. Зараз сядьте так, як показано на плакаті: ноги поставте повною ступнею на підлогу, спину тримайте прямо, голову нахиліть трохи вліво і вниз так, щоб бачити, що позначено у зошиті, лікті покладіть на парту. Між партою і грудьми повинна бути відстань на ширину долоні. Плечі мають бути на одному рівні. Зіпріться ліктем на парту й торкніться пальчиками скроні. Так перевіряйте відстань від очей до зошита.

Учитель дивиться, чи всі учні правильно сіли, допомагає тим, хто виконав щось неточно. Корекція для дітей, які пишуть лівою рукою.

IV. Виконання завдань у «Прописах» (с. 3).

1. Розгляд сторінки. Виконання першого завдання.

— Розгляньте сторінку прописів. Скільки завдань на сторінці? (*Три.*) Що зображено на верхніх малюнках? (*Діти сидять за партами.*) Що бачите посередині сторінки? (*Плутанку з різних предметів.*) А внизу? (*Олівці.*) Зверніть увагу, що праворуч є умовні позначки. Вони підказують, що саме треба робити: поспілкуватися з друзями, поміркувати, розмалювати.

— Виконаємо перше завдання. Зверніть увагу, як сидять діти. Поспілкуйтеся між собою: розкажіть один одному, як треба сісти, щоб почати роботу.

Учитель звертає увагу школярів на те, що ногами обов'язково потрібно впритися до перекладнишки на парті. Якщо удома стіл надто високий, то варто сісти на вищий стільчик, а під ноги ставити ослінчик.

2. Пальчикова гімнастика.

У «Прописах» на с. 59 подано зразки вправ. Учитель пояснює, що перед виконанням завдань (олівцями чи ручкою) треба виконати гімнастику для пальчиків, тоді вони будуть слухняними, гарно проводитимуть лінії, зафарбовуватимуть малюнки.

- По черзі з'єднайте всі пальчики з великим (починай зі вказівного) спочатку на правій руці, потім — на лівій. Спробуйте виконати цю вправу одночасно двома руками. Виконуйте вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

Давай-но пальці рахувать:

Один, два, три, чотири, п'ять.

Один, два, три, чотири, п'ять —

Десять пальців, дві руки —

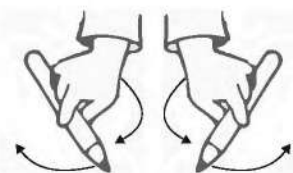
Це твої помічники. (Юлія Соколова)

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

3. Вправи з олівцем*.

Учитель показує, як тримати олівець.

— Виконаємо таку вправу: покладіть на парту олівець. Тримайте його вказівним і великим пальцями. Обертайте його, наче хочете намалювати сонечко. Зробіть таку вправу іншою рукою; двома руками одночасно.

4. Обведення малюнків по контуру.

— Розгляньте контурні малюнки. Що вам вдалося побачити? Попрацюйте разом з сусідом(кою), позмагайтеся, хто назве більше предметів. (Вазон, ручка, лінійка, дзвіночок, лампа, фарби, блокнот, олівець, парасолька, лійка — всього 10 предметів.)

— Наведіть контури предметів кольоровими олівцями. Старайтеся не повертати зошит, не тисніть на олівці.

Під час виконання завдання учитель стежить за тим, щоб діти правильно притримували зошит іншою, ніж малюють, рукою, не повертали ним. Нагадує, що лінії повинні бути рівними, акуратними.

— Які з цих предметів потрібні учням у школі? (Ручка, лінійка, олівець, блокнот, фарби.) «Засвітіть» (жовтим або червоним кольором) стільки ліхтариків, скільки предметів ви назвали.

Учні можуть називати й інші предмети, наприклад, парасольку. Учителеві варто пояснити, що є навчальне приладдя, а є предмети, які вони беруть до школи, але це не приладдя для навчання.

Учні обводять контури олівців. Визначають що вони різні за довжиною.

— Розмалюйте довші олівці синім, а коротші — зеленим кольором. Яких олівців більше?

V. Заключна частина.

- Вправа «Мікрофон».

— Що ви вчилися робити на уроці? (Сидіти під час письма; тримати олівець; обводити малюнки по контуру; добирати потрібні кольори.)

- Рефлексія. Відгадування загадок.

— Відгадайте загадки про те, з чим ми сьогодні ознайомилися.

То в лінійку, то в клітинку,

В ньому пише кожна дитинка. (Зошит)

Дерев'яний та довгенький,

Маю носик я гостренький.

На білому слід лишаяю, —

І всіх діток потішаю. (Олівець)

У портфелі є хатинка —

ручки там живуть, резинка,

клей, лінійка, кутники —

школярів помічники. (Пенал)

<http://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-olivets-zoshit-ruchku>

— Запам'ятайте, що зошити завжди потрібно класти у спеціальну папку, тоді вони будуть охайними. Олівці й ручки потрібно класти у пенали, щоб вони не ламалися й не губилися.

— На смайлику позначте свій настрій після виконання завдань. Якщо вам все вдалося, намалюйте посмішку. Якщо ви засмучені, на наступному уроці вам вдасться добре виконати всі завдання.

* Тут і далі вправи з олівцем: Данко С. Масаж олівцями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://stefanidanko.blogspot.com/>

Урок 2. Орієнтування на сторінці зошита (праворуч, ліворуч). Положення олівця в руці під час письма. Обведення контурних малюнків та їх розфарбовування.

Мета. *Навчальна:* продовжити знайомити учнів з основними правилами письма. Вчити правильно тримати олівець; поводити прямі, похилі лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

Продзвенів дзвінок,
Починається урок.
Працюватимем старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у нашій першій класі
Усі діти молодці!

<http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiinii-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма.

Учні розповідають, як правильно сидіти під час письма. Звіряючись із малюнком на плакаті, приймають потрібну позу. Учитель допомагає окремим учням. Звертає увагу на те, щоб усі учні тримали ноги на підлозі повною ступнею, спина тримали прямо, голови нахилили трохи вліво і вниз, щоб лікті були на парті. Нагадує учням, що між грудьми і партою повинна бути відстань на ширину долоні.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, як ви гадаєте, для чого потрібно вміти писати? Що треба робити для того, щоб навчитися писати?

Узагальнюючи висловлювання учнів, учитель підводить їх до думки, що навчитися писати може кожен. Для цього потрібно бути уважним на уроках, виконувати підготовчі вправи, «допомагати пальчиком» тримати олівець, а згодом і ручку.

У коробці на стільці
Кольорові олівці.

Тепло й затишно у класі —
Вчать пальчики писати.

Марія Деленко

<http://wingsofwordsbymaria.blogspot.com/2014/11/blog-post.html>

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 1 («Прописи», с. 59).

4. Вправи з олівцем.

Повторюють вправу, яку виконували на попередньому уроці (прокручування олівця двома великим і вказівним пальцями однієї руки; іншої руки, двома руками одночасно).

— Качайте олівець між долонями обох рук (10-15 с).

— Покладіть олівець на тильну поверхню кисті руки. Нахиліть руку вниз, олівець притримуйте іншою рукою. Скочуйте олівець, наче з гірки.

5. Робота у прописах (с. 4).

- Розгляд сторінки.

— Скільки завдань на сторінці? (*Три.*) Як потрібно виконувати перше завдання? (*Поспілкуватися з друзями.*) Як ви гадаєте, про що вам треба буде спілкуватися? (*Як тримати олівець.*)

— На малюнку показано, як потрібно тримати олівець. Візьміть у руку (праву чи ліву) олівець. Зверте з малюнком, чи так ви тримаєте олівець. Подивіться, чи правильно тримає олівець ваш(а) сусід(ка) по парті.

Учитель надає індивідуальну допомогу окремим учням.

6. Штрихування предметів у вказаних напрямках.

Учитель пропонує дітям розглянути наступне завдання. Визначають, що на малюнках зображено книги. Щоб розрізнити їх, дизайнер (людина, яка оформляє різні об'єкти, художник) хоче виконати різні штрихування. Штрихування — це нанесення (проведення) ліній. Лінії проводять кольоровими олівцями.

— Покажіть олівець червоного кольору; синього, зеленого... Якими кольорами ви намалювали б радість? А які кольори використаєте, щоб передати холод?

— Щоб дізнатися, яким кольором штрихуватимемо першу книгу, відгадайте загадку (загадки про кольори склала Юлія Гнатюк:

Він із жабкою скакає,
З крокодилом плаче,
Із травою він росте,
Але тільки не цвіте. (Зелений колір)

<https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-kolori/>

Учні вибирають зелений олівець. Обводять контури книги. Визначають, що книгу потрібно штрихувати горизонтальними лініями зліва направо.

— Горизонтальну лінію потрібно починати від лівого краю малюнка і вести її до правого краю. Дуже важливо, щоб відстань між лініями була однаковою, щоб не виходити за межі зображення. Спробуйте провести лінії у повітрі над малюнком.

Наступну книгу потрібно штрихувати вертикальними лініями згори вниз. Щоб обрати олівець, відгадують наступну загадку:

Він на небі в день погожий
На волошку також схожий. (Блакитний колір)

Третю книгу штрихуватимуть похилими лініями справа згори вниз уліво. Загадка для визначення кольору:

Скаже кожен хлопчик зрчий,
Що цей колір є дівчачий. (Рожевий колір) (Юлія Гнатюк)

<https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-kolori/>

7. Зарядка для пальчиків, хвилинка руху.

Учитель промовляє вірш, учні «крокують» пальчиками по столу, показують роги, постукують пальчиками по столу, знову показують роги, сварять пальчиками.

Пішов дідусь в дорогу.
Зустрів козу безрогу.
Анумо, кізко, тупати
І ратичками стукати.
Буцки! — хоче кізка вдарить.
А дідуньо кізку сварить. (Юлія Соколова)

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastka>

8. Продовження вправ із штрихування предметів.

Після відгадування загадок заштриховують ще дві книги.

Кожен апельсин такий,
Схожий також мандарин. (Помаранчевий колір)

Баклажан і слива
Носять цей колір щасливо. (Фіолетовий колір)

Останню книгу заштриховують своїм улюбленим кольором.

9. Гра «Розклади на місця».

Розглядають і називають малюнки, добирають загальні назви: зображені квіти, овочі, шкільне приладдя. За допомогою стрілок показують, що квіти треба поставити у вазу, шкільне приладдя — у пенал, а овочі — в кошик. Визначають по скільки предметів розклали, розмальовують шкільне приладдя.

III. Підсумки уроку.

- Що ви вчилися робити на уроці?
- Яке завдання було найцікавішим? Яке вам вдалося виконати найкраще?
- Які нові слова запам'ятали? Хто такий дизайнер?
- На смайлику позначте свій настрій після виконання завдань.

Урок 3. Розташування зошита на парті під час письма. Проведення прямих горизонтальних ліній. Рядок.

Мета. *Навчальна:* Закріплювати вміння учнів розміщувати на парті зошит, тримати олівець. Виробляти навички правильного сидіння під час письма. Навчати проводити прямі горизонтальні лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, малюнки із зображенням тварин, капелюшки Де Боно.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Повторення правил сидіння за партою.

Ви почули всі дзвінок?

Він покликав на урок.

Кожен з вас приготувався —

На перерві постарався.

Зараз сядуть всі дівчатка,

А за ними і хлоп'ятка.

<http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiinii-moment-urok.html>

Звіряючись із плакатом, учні сідають так, як потрібно сидіти під час письма.

II. Основна частина.

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма.

Учні розповідають, як правильно сидіти під час письма. Звіряючись із малюнком на плакаті, приймають потрібну позу.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, ви вже тиждень навчаєтеся. Ваші рідні знають, що ви школярі. А як можна повідомити про це вашим друзям і знайомим, які живуть не з вами? (*Можна зателефонувати. Скористатися інтернетом...*) Інколи буває так, що телефонний чи інтернет зв'язок не працює з якихось поважних причин. Що ж тоді робити? (*Завітати в гості...*)

— Звичайно, але інколи ті, з ким ви хочете поділитися своїми новинами, живуть далеко, не завжди є змога поїхати до них. Можна написати на аркуші паперу листа й відправити його своїм друзям. Так, звичай, роблять дорослі. А ви можете написати такого листа? (*Ні, ми можемо лише намалювати те, про що хотіли б розповісти.*)

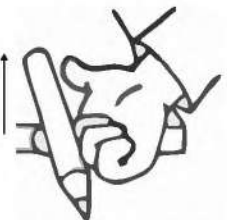
— Отож, вам потрібно навчитися писати. Через кілька місяців ви теж зможете переписуватися зі своїми родичами, друзями, знайомими. Вони радітимуть вашим успіхам.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 2 («Прописи», с. 59). Стискання пальців у кулачок одразу двома руками. Виконують вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з олівцем.

Повторюють вправи, які виконували на попередніх уроках. Виконують нову вправу. Для цього кладуть олівець на край парти так, щоб частина звисала. Піднімають його одним пальчиком, наче гачком.

5. Робота у прописах (с. 5).

- Положення зошита.

— Відкрийте прописи. Скільки завдань на сторінці? (*Три.*) Поспілкуйтеся з друзями. Обговоріть, як треба розміщувати пропис (зошит) на парті. Звіртеся з таблицею. Покладіть прописи похило, так, щоб почати виконувати завдання.

- Бесіда за малюнками.

— Як ви гадаєте, куди їде автомобіль? (*У гараж.*) Куди поспішає їжачок? (*До своєї домівки.*) А собачка, котик?

— Вам потрібно «проїхати» на автомобілі у гараж, допомогти їжачкові потрапити додому, собачці — у будку, котикові — до мисочки з молочком. Для цього навчимося рухатися по доріжці (рядку).

- Проведення прямих горизонтальних ліній.

На дошці потрібно відтворити усі завдання сторінки. Можна скористатися предметними малюнками із зображенням автомобіля, гаража, їжачка тощо.

— Стрілками вказано напрям руху. Як потрібно рухатися? (*Зліва направо.*) Якою повинна бути лінія руху? (*Прямою горизонтальною.*)

— Лінію проводитимете простим олівцем. Під час виконання завдання потрібно бути дуже уважним. Автомобіль повинен «рухатися» точно посередині доріжки, щоб не трапилося аварії. Спробуйте провести лінію у повітрі над малюнком. Проводьте лінію у прописах.

Зліва направо доріжку ведемо,
Автомобіль у гараж завеземо.
Не буде доріжка хвиляста й непевна, —
Тут водії їдуть вправно і впевнено! (*Галина Сапун*)

Аналогічно «йдуть» з їжачком до куща, з собачкою — до будки, з котиком — до мисочки.

- Розрізнення назв істот і неістот.

— Поставте питання до слів *автомобіль, гараж, їжачок, куц, собачка, будка, котик, мисочка*.

— Розмалюйте предмети, до назв яких ставимо питання *хто?*

- Виконання третього завдання.

— Відгадайте загадку.

Мордочка вусата,
Шубка смугаста,
Часто умивається,
Та з водою не знається. (*Котик*)

<http://megaznaika.com.ua/zagadku/zahadky-pro-kishku>

— Котика, мабуть, бачили всі. У багатьох удома живуть ці улюбленці. Чи спостерігали ви за поведками котиків? Чим люблять гратися ваші котики?

— Котики люблять ігри з різними шнурами, стрічками, бантами, прив'язаними на нитку. Зараз ви «допоможете» котикові прив'язати банти до кільця.

— На що схожа стрічка? (*Вона закручена, наче пружинка.*)

— Намалюйте кільце біля лапок. А тепер спробуйте в повітрі провести таку лінію, як стрічка. Наведіть лінію на папері.

Завдання виконують кольоровими олівцями (на вибір або за вказівкою вчителя). Після наведення ліній визначають, яка стрічка найдовша. Розфарбовують бант біля цієї стрічки.

III. Підсумки уроку.

Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

- **Білий** — колір чистоти.

Що мені відомо про розташування зошита на парті?

- **Червоний** — (*колір життя, відчуттів*).

Що ти відчував (відчувала) під час написання ліній?

- **Чорний** — колір землі, здорового глузду.

Що ви навчилися робити на уроці?

- **Зелений** (*колір досліджень*).

Яка лінія в тебе виходить найкраще?

- **Синій** (*колір знань*).

Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

— На смайлику позначте свій настрій після виконання завдань.

Урок 4. Рядок. Середина рядка. Поле на сторінці. Верхня і нижня рядкові лінії.

Мета. *Навчальна:* виробляти в учнів уміння орієнтуватися на сторінці зошита. Вчити правильно тримати олівець; шукати робочий рядок; писати короткі горизонтальні та вертикальні лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, бажання пізнавати нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, аркуші із зображенням різних ліній.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Повторення правил сидіння під час письма.

Встаньте, діти, всі рівненько,
Посміхніться всі гарненько.
Посміхніться ви до мене,
Посміхніся сам до себе.
Привітайтеся: «Добрий день!»

<http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

За плакатом учитель нагадує учням, як потрібно сидіти під час письма. Учні правильно сідають.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

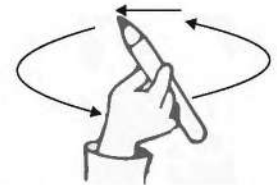
— Ми вже знаємо, як правильно сидіти за партою, як тримати олівець, класти зошит. А сьогодні на уроці ми продовжимо вчитися користуватися цим зошитом, орієнтуватися на його сторінці.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 2 («Прописи», с. 59). Стискання пальців у кулачок одразу двома руками. Виконують вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з олівцем.

Повторюють вправи, які виконували на попередніх уроках. Виконують нову вправу. Для цього беруть олівець великим і вказівним пальчиками, роблять колові рухи спочатку в один бік, потім — в інший.

5. Слухання казки.

В одному лісі жили веселі гноми. Вони вміли і працювати, і відпочивати. Якось один гном побачив у лісі чудовисько. Хотів попередити про це своїх друзів. Міркує, як зробити так, щоб чудовисько не почуло, і щоб друзі здогадалися, що їм загрожує небезпека.

Узяв гном паличку, намалював різними лініями те чудовисько. Друзі здогадалися, що треба ховатися в таких чагарях, де їх ніхто не зможе знайти. От так звичайні лінії врятували маленьких добрих гномів.

6. Знайомство з лініями.

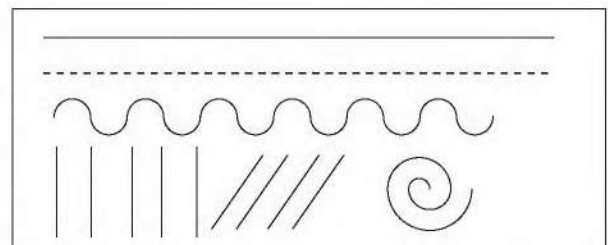
Учні розглядають аркуші з зображеннями ліній.

— На аркушах зображено різні лінії. Тут є прямі, похилі, хвилясті лінії. Найдовша суцільна пряма лінія — горизонтальна. Наведіть її червоним олівцем.

— Така ж лінія, але наче «порізана» на невеликі частинки, називається пунктирною. Наведіть її зеленим олівцем.

— Хвилясту лінію наведіть синім олівцем.

— Скільки прямих коротких ліній бачите? (5) Це вертикальні лінії. Їх проводять згори вниз. Наведіть вертикальні лінії коричневим олівцем.

— Скільки похилих ліній? (4.) Їх проводимо теж згори вниз. Наведіть похилі лінії жовтим олівцем.
— Залишилася ще одна лінія. Вона схожа на пружинку. Таку лінію називають «завиток». Наведіть її своїм улюбленим кольором. Починайте рухатися від середини до краю.

7. Проведення хвилястих ліній (с. 6).

— Відгадайте загадку.

В синім небі путь моя,
Швидше всіх літаю я.

Маю крила, хоч не птах.
Люди звать мене... (літак).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: підручники і посібники, 2016 — 208 с

— Розгляньте малюнки. Зараз ми «вирушимо у політ». Кожен із вас буде пілотом, тобто «керуватиме» літаком, вертольотом. Попрацюйте в парах. Обговоріть, якими лініями треба зобразити маршрути літака і вертольота. (Хвилястими.) Візьміть прості олівці й проведіть хвилясту лінію у повітрі, над пунктирною. Коли проводитимете лінію в зошиті, намагайтеся не тиснути на олівець, щоб лінія була плавною.

Відгадують наступні загадки:

Серед літа біля липки
Виграють сопілки, скрипки.
Це не скрипки, не сопілки,
То медок збирає ... (бджілка).

Ти поглянь, барвіста квітка
На галявині розквітла.
Ми понюхати хотіли, —
Враз знялась, і полетіла. (Метелик)

<http://megaznanka.com.ua/zagadku>

Визначають, що бджілка і метелик рухаються хвилеподібними лініями, наче роблять зупинки. Рух лінії бджілки починають знизу, а метелика — згори.

Після проведення ліній добирають назви ознак до слів літак (великий, сріблястий, пасажирський...), вертоліт (швидкий, військовий...), бджілка (працьовита, маленька...), метелик (барвистий, веселий...).

8. Фізкультхвилинка.

Діти ритмічно згинають і розгинають пальці, промовляють за вчителем римівку:

Пальці в піжмурки гуляли
І голівоньки ховали.

Ось так, ось так
Всі голівоньки ховали.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

9. Ознайомлення з рядком.

— На сторінці ви бачите різні лінії. Вони розміщені у певному порядку. Дві лінії утворюють один рядок. Скільки рядків є на сторінці? (Чотири.) Покажіть перший (другий, третій, четвертий) рядок.

— Яку лінію назвемо верхньою рядковою? Покажіть верхню рядкову лінію кожного рядка. Яку лінію назвемо нижньою рядковою? Покажіть нижні рядкові лінії.

— Зверніть увагу на вертикальну лінію ліворуч сторінки. Це — поле. На полях не треба писати. На них стоять позначки щодо виконання завдань. А ще на полі вчитель робитиме певні позначки.

— У рядках позначені різні завдання. Розгляньте перший рядок. Стрілочкою показано, як треба проводити короткі горизонтальні лінії. Покладіть зошити так, щоб лівий нижній кут сторінки був навпроти середини грудей. Візьміть олівці, згадайте, як потрібно їх тримати. Подивіться, як я на дошці виконую завдання: ставлю крапку на початку лінії, потім, не відриваючи руки, веду праворуч коротку лінію. Проведіть кілька таких ліній у повітрі. Тепер виконуйте вправу в зошиті, ведіть точно по пунктирній лінії, не тисніть на олівець.

Аналогічно учні проводять короткі горизонтальні лінії посередині рядка.

— Наступне завдання — письмо вертикальних ліній.

Під час пояснення учні в повітрі «ідуть» за вчителем.

Після завершення письма учні розмальовують метелика кольоровими олівцями, домальовують смайлик.

III. Підсумки уроку.

— Про що ви дізналися на уроці? Назвіть лінії, які утворюють рядок. Покажіть їх сусідові по парті.

Урок 5. Рух кисті і передпліччя уздовж рядка в процесі виконання графічних вправ. Письмо ламаних і півовальних ліній. Вправи в рядку. Обведення по контуру.

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння орієнтуватися на сторінці зошита. Виробляти навички правильної посадки, вміння розмішувати на парті зошит, тримати олівець. Вчити писати ламані й півовальні лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, асоціативне мислення. *Виховна:* виховувати бережливе ставлення до письмового приладдя, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, картки для завдання «Чарівні перетворення».

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення правил сидіння за партою, користування олівцем.

Зошит свій я відкриваю,

Навкоси його кладу.

Ручку я ось так тримаю.

Сяду прямо, не зігнусь.

Буду я писати вправно,

До роботи вже берусь.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

— Згадайте, яке приладдя нам потрібне на уроках письма. (*Протиси, прості та кольорові олівці.*)

Що треба зробити перед тим, як приступити до письма? (*Пальчикову гімнастику.*)

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 3 («Прописи», с. 59). Пальчики обох рук наче «вітаються». Починають вправу найменші пальці — мізинці. Виконують вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

3. Вправи з олівцем.

Покласти олівець на стіл. Перекичувати його вперед-назад однією долонею, потім — іншою. Можна виконувати цю вправу з двома олівцями.

III. Бесіда за змістом сторінки.

— Розгляньте сторінку, на якій працюватимемо сьогодні (с. 7). Скільки завдань на сторінці? (*Два.*) На що вказують позначки (піктограми) біля першого завдання? (*Треба поспілкуватися з друзями, щось намалювати.*)

Що треба буде виконати потім? (*Наступне завдання — вправи в рядках.*)

IV. Виконання завдань сторінки.

1. Робота в парах.

Учні розглядають плутанку, обговорюють, що «заплуталися» різні тварини: білка, верблюд, жабка, зайчик, бабка. Щоб допомогти тваринам «виплутатися», діти повинні відгадати загадки.

Всі загадки про тварин: <http://megaznaika.com.ua/zagadku>

Довгі вуха, куций хвіст,

Невеликий сам на зріст.

На городі побував,

Нам капусту попсував.

Довгі ноги — скік та скік...

Ми погнались, він утік... (*Засць*)

— Яким кольором обведете контури зайчика? (*Сірим, можна простим олівцем.*)

Вогняна шубка, пишний хвіст.

Їй дарунки сипле ліс:

Осіпають сосни шишки.

Час уже збирать горішки.

І дбайлива, і метка,

У дупло несе грибка. (*Білка*)

— У загадці сказано, що в білки вогняна шубка. Якими кольорами можете навести контури звірятка? (*Оранжевим, червоним, коричневим.*)

Він «пустелі корабель»,

Хоч не бачив моря зроду.

По пустелі ніч і день

Він бреде, не п'ючи воду.

На горбах його міцних

Возять скарб, мандрують люди,

Їсть в пустелі колючки

Зветься «корабель»... (*верблюдом*).

— Чи доводилося вам бачити верблюда? Яке у нього забарвлення? (*Схоже до забарвлення білки.*) Доберіть такий олівець, щоб не збігалися кольори.

У зеленому жакеті
Галасує в очереті.

Хоч і плавати мастак,
Та не риба, і не рак. (Жаба.)

— Яким кольором наведете контури жабки? (Зеленим.) Хто залишився у «плутанці»? (Бабка.) Які у неї крильця? (Прозорі.) А голова і хвостик? (Можуть бути зеленими, сірими, синіми, червоними.)

— Розкажіть один одному, як пересуватимуться «визволені» вами тварини. (Білочка стрибає. Верблюди ходять. Жабка стрибає. Бабка літає. Зайчик стрибає.) «Засвітіть» стільки ліхтариків, скільки тварин уміють стрибати.

2. Фізкультхвилинка.

Руки покласти на стіл долонями донизу. Повільно згинати і розгинати пальці. Далі підняти руки вгору, розвести пальці віялом, похитувати з боку в бік, повільно нахилити руки вперед. Промовляють слова:

По ромашках поміж трав
Кольоровий жук літав.
Жу-жу-жу, жу-жу-жу,

Я з ромашками дружу.
На квітоньці гойдаюся,
Низенько нахилиюся. (Юлія Соколова)

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

3. Повторення назв ліній у зошиті. Розміщення зошита на парті.

4. Письмо ламаних ліній.

На дошці відтворено усі завдання сторінки.

— Розгляньте завдання у першому рядку. Це ламані лінії. Подивіться, як я на дошці виконую це завдання. Я проводжу лінію знизу праворуч вгору, дійшовши до верхньої рядкової лінії, проводжу лінію праворуч униз. Візьміть олівці, згадайте, як їх потрібно тримати. У повітрі за мною проводьте ламану лінію. Перевірте, чи так ви сидите, як показано на плакаті, покажіть, як тримаєте олівці, покладіть навкіс зошити. Починайте виконувати завдання у рядку.

Під час роботи вчитель звертає увагу на посадку школярів, на положення зошита, схвалює виконання вправи, надає індивідуальну допомогу.

5. Письмо півовальних ліній.

— Зараз повчимося писати «горбочки» — півовальні лінії, які нагадують горб верблюда. Розгляньте завдання у наступному рядку. Обведіть олівцем зразок. Продовжуйте писати, не відриваючи олівця від паперу.

6. Вправи на розвиток уваги.

Учні розглядають завдання у третьому рядку.

— А тепер виконаємо завдання, яке вимагає від вас уваги: писатимемо ламану лінію, тоді півовальну, ламану, півовальну...

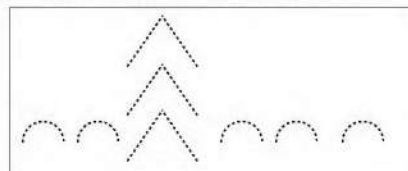
В останньому рядку проводять петлеподібні лінії. Розказують, що вони схожі на скакалки.

V. Розвиток зв'язного мовлення.

1. «Чарівні перетворення».

Учні одержують картки для виконання завдання. Називають зображені лінії, доходять висновку, що вони такі ж, як сьогодні вчилися писати.

— Скільки ламаних ліній? (Три.) Вони розміщені в рядок? (Ні, одна під одною.) Якщо ви були б чарівником, на що перетворили б ламані лінії? (На ялинку.) Які ще лінії зображені на картці? (Півовальні.) Скільки їх? (П'ять.) На що можна їх перетворити? (На грибочки, на квіточки.) Перетворіть лінії на малюнок так, щоб грибочків було більше, ніж квіточок.

2. Складання розповіді.

— Ви допомогли тваринкам «виплутатися». Уявіть, що вони потрапили на ваш малюнок. Розкажіть, хто що робитиме. (Зайчик умоститься під ялинкою. Білочка збиратиме гриби. Жабка стрибатиме між грибочками. Бабка літатиме над квітами. А верблюд приїхав із пустелі подивитися.)

VI. Заключна частина.

— Чого ви навчилися сьогодні на уроці? Що вам найбільше запам'яталося? Що дізналися нового? Позначте на смайлику свій настрій.

Урок 6. Робочий рядок, його складові частини. Міжрядкова лінія. Зображення прямих вертикальних ліній (коротких і довгих).

Мета. *Навчальна:* дати учням уявлення про сітку зошита, робочий рядок. Навчати писати прямі вертикальні лінії. *Розвивальна:* розвивати увагу, зв'язне мовлення учнів. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, предметні малюнки, картки для виконання підготовчої вправи.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Всіх покликав на урок
Голосистий наш дзвінок.

Будемо навчатись гарно,
Швидко, весело і вправно.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

— Перевіримо, чи готові ви до уроку письма. Вам будуть потрібні прописи, LEGO-цеглинки, кольорові олівці.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення правил письма.

— Діти, пригадайте, як треба правильно сидіти за партою під час письма, тримати зошит, олівець.

— Як треба поставити ноги? Як треба тримати спину? Яке положення голови? Де необхідно тримати лікті? Перевірте відстань між партою і грудьми.

2. Гра «Будь уважним».

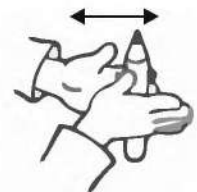
Учитель демонструє (або проєктує на екран) предметні малюнки: паркан, вікно, їжак, хвилі. Діти називають, якими лініями виконано малюнок (прямими, ламаними чи хвилястими).

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 3 (прописи, сторінка 59).

4. Вправи з олівцем.

Прокручувати олівець між долоньками (від кінчиків пальців до зап'ястя). Можна спробувати прокручувати одночасно два олівці.

5. Повторення вивченого на уроці читання.

— Пригадайте, на яку тему ми спілкувалися на уроці читання. (На тему «Цирк».) Ви читали (слухали) вірш Миколи Возіянова. Які звірята виступали в цирку? (Ведмідь, лев, тигр, верблюд...) Ви назвали слова чи речення? (Слова.)

6. Відгадування загадки.

Гладунець йде товстоногий,
Утікайте всі з дороги!

Він пожежним шлангом з річки
Набиратиме водичку. (Слон)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Доберіть нави ознак до слова слон. (Великий, добрий, африканський...) Складіть речення з цим словом. Викладіть стільки LEGO-цеглинок, скільки слів у реченні.

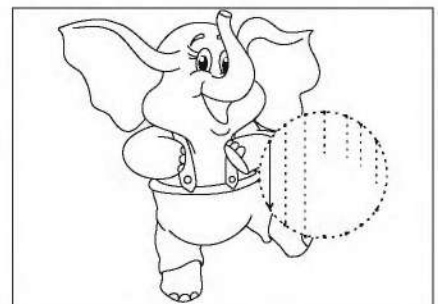
7. Мотивація навчальної діяльності.

— Слони навчаються розуміти команди людини, тому їх часто беруть у цирк. Сьогодні на наш урок завітали слоненята, які люблять грати футбол. Вони просять вашої допомоги.

8. Підготовча вправа до письма.

Учитель роздає картки із зображенням слоненят із м'ячами. М'ячі наведені пунктирними лініями.

— Для тренувань слоненят потрібні м'ячі. Який за формою м'яч? (Круглий.) А лінії на ньому? (Вертикальні прямі.)

Учні проводять лінії згори вниз, так, як показує стрілка, від крапки до крапки.

III. Виконання завдань у прописах (с. 8).

1. Ознайомлення з сіткою зошита.

— Порівняйте рядки на с. 7 і на с. 8. Що ви помітили? (*Рядки вузькі. Між рядками є ще одна лінія. Вона не суцільна, а пунктирна.*)

— У зошиті є різні лінії. Кожна має свою назву: верхня рядкова й нижня рядкова утворюють рядок (*учитель показує всі лінії на дошці, їх назви повторюють усі учні*). Між рядками проходить міжрядкова лінія. Праворуч чи ліворуч сторінки є вертикальна лінія — поле. Ви вже знаєте, що за цю лінію не можна виходити, коли пишете. Ще раз назвіть лінії, які я показую на дошці. Відшукайте їх у зошиті.

2. Розгляд завдань на сторінці.

Визначають, що на сторінці два завдання. Перше завдання — поспілкуватися з товаришем, щось обговорити і провести лінії. Друге — виконання вправ у рядках.

3. Виконання першого завдання.

Учні працюють у парах: називають тварин, які виступають у цирку (*морський котик, слон, коник*), ставлять питання до назв тварин. Називають предмети, зображені праворуч (*м'яч, тумба, підкова*), ставлять питання до назв предметів. Складають речення за зразком: *Морський котик вміє крутити м'яч*. Учитель пропонує обвести зображення тварину, яка живе в Африці.

Відтак «проводять» тварин доріжками до предметів.

4. Хвилинка відпочинку. Виконання вправ для пальчиків.

Вправа 1. «Гра на фортепіано»: почергове піднімання по одному пальцю, відриваючи його від кришки парти. Починати потрібно з мізинця.

Вправа 2. Колові рухи кистями рук.

5. Підготовка до письма.

Учні готуються до письма, розміщують на партах зошити, промовляють вірш «Зошит свій я відкриваю...». Показують, як потрібно тримати олівець.

Учні відкривають прописи на с. 6, розглядають верхній малюнок.

6. Письмо вертикальних ліній.

— Розгляньте завдання у першому рядку. Це короткі прямі лінії. Їх потрібно писати згори вниз так, щоб не виходити за межі рядка. Подібні лінії ви проводили олівцем на картках. Зараз напишемо короткі прямі в рядку. Пишемо кожную лінію на рахунок *раз*.

Учитель починає рахувати, учні «пишуть» у повітрі над зразком, проводять лінії по пунктиру, з'єднують крапки, потім пишуть самостійно. Учитель звертає увагу на те, що відстань між лініями повинна бути однаковою.

Аналогічно пишуть довгі прямі лінії.

7. Зображення предметів у рядках.

— У цирку звірята демонструють свої вміння їздити на велосипедах чи мотоциклах, розважатися на гойдалках. У наступних рядках намалуйте для артистів цирку самокати, гойдалки-качалки, вантажівки. Виконуйте завдання кольоровими олівцями. Адже цирк — це радість, відпочинок...

Після виконання всіх завдань учні розфарбовують зображення слона.

V. Підсумки уроку.

1. Рефлексія.

— Що нового ви дізналися на уроці? Як називаються лінії, які утворюють рядок? Як називається лінія, яка проходить між рядками? Які лінії ви вчилися писати?

2. Визначення настрою після виконання завдань.

Учні позначають на смайлику свій настрій.

3. Вправа «Піраміда позитивних почуттів».

— Побудуймо «Піраміду позитивних почуттів».

Учитель протягує долоню вперед, а учні підходять до учителя і по черзі кладуть свої долоньки звернувши до нього піраміду. Кажуть: «Сьогодні на уроці мені найбільше сподобалося...».

Урок 7. Письмо прямих ліній та ліній із нижнім заокругленням.

Мета. *Навчальна:* повторити вивчене про речення, слово, поділ слова на склади. Закріпити вміння писати прямі вертикальні короткі та довгі лінії. Вчити писати лінії із нижнім заокругленням. *Розвивальна:* розвивати увагу, вміння орієнтуватися на сторінці прописів. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, предметні малюнки на тему «Мешканці моря», картки для виконання підготовчої вправи.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Ми за парти всі сідаємо,
До роботи приступаємо.

Щоб помилок уникати,
Треба пильність розвивати.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

— Перевіримо, чи готові ви до уроку письма. Вам будуть потрібні прописи, LEGO-цеглинки, кольорові олівці.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення правил письма.

Учні пригадують, як треба правильно сидіти за партою під час письма (як поставити ноги, тримати спину, яке положення голови, ліктів, яка відстань між партою і грудьми), тримати зошит, олівець.

2. Гра «Влучне слово».

Учитель демонструє (або проектує на екран) групами предметні малюнки, називає слово. Учні визначають яка назва предмета поєднується зі словом.

- Хижа (*акула, черепаха, чайка*).
- Прозора (*зірка, медуза, камбала*).
- Гігантський (*скат, дельфін, кит*).

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 4 (прописи, сторінка 59). З'єднати прямі пальці рук. Виконувати рухи так, наче обвіваєшся віялом. Виконувати вправу 5-6 разів, в одному темпі.

4. Вправи з олівцем.

Покласти олівець на парту. Натискати на олівець так, наче на клавіші піаніно. Спочатку виконати вправу однією рукою, потім — двома на двох олівцях.

5. Повторення вивченого на уроці читання.

— Пригадайте, на яку тему ми спілкувалися на уроці читання. (*На тему «Море»*.) на які частинки ділимо слова? (*На склади*.) Я демонструватиму зображення предметів, ви діліть назви на склади. Викладайте на партах стільки LEGO-цеглинок, скільки складів у словах: *море, хвилі, вітер, шторм, корабель*.

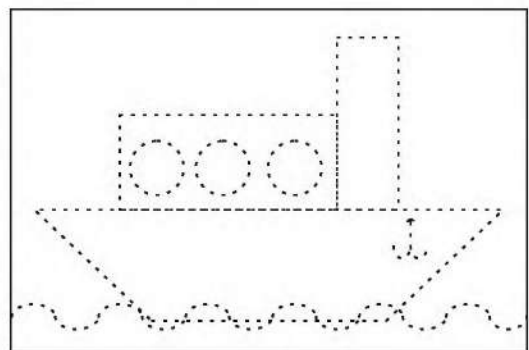
6. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні ми відправимося у мандрівку по морю. На чому мандруватимемо? (*На кораблі*.) Корабель треба підготувати до плавання.

7. Підготовча вправа до письма.

Учитель роздає картки із зображенням кораблів. Визначають що корабель зображено пунктирними прямими горизонтальними, вертикальними і похилими лініями. Вікна (ілюмінатори) круглі. Якір має півовальні та пряму вертикальну лінії. Хвилі зображено хвилястою лінією.

Учні наводять пунктирні лінії простим олівцем.

III. Виконання завдань у прописах (с. 9).

1. Розгляд завдань на сторінці.

Визначають, що на сторінці два завдання. Перше завдання — поспілкуватися з товаришем, щось обговорити і провести лінії. Друге — виконання вправ у рядках.

2. Виконання першого завдання.

— Відгадайте загадку.

То пірне, то виринає,
Понад хвилі вистрибає.

Кораблеві навздогін
Прудко плаває ... (дельфін).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: підручники і посібники, 2016 — 208 с

Учні працюють у парах: обговорюють, що їм відомо про дельфінів. (*Дельфіни живуть у солоній морській воді. Харчуються рибою. Розумні. Часто супроводжують кораблі.*)

Відтак «допомагають» дельфінам подолати хвильки і хвилі. Звернути увагу на те, що лінії треба проводити зліва направо і справа наліво.

3. Хвилинка відпочинку.

Танцювальні рухи під дитячу пісеньку (https://www.youtube.com/watch?v=Oko_TpdYMgo).

4. Підготовка до письма.

Учні готуються до письма, розміщують на партах зошити, промовляють вірш «Зошит свій я відкриваю...». Показують, як потрібно тримати олівець.

5. Письмо у першому рядку.

— На попередньому уроці ви вчилися писати прямі лінії. Повторимо, як їх писати. Пишемо згори вниз на рахунок *раз*. Розгляньте лінії у першому рядку. Назвіть їх. (*Коротка вертикальна пряма, довга вертикальна пряма.*) Поруч є ще одна лінія. Це пряма із заокругленням унизу. Її писатимемо від міжрядкової лінії. На *раз* ведемо лінію вниз. Не доходячи до нижньої рядкової, робимо заокруглення вправо. Увесь елемент пишемо на рахунок *раз-і*.

Учні «пишуть» кілька ліній у повітрі. Потім у прописах. Учитель рахує: *раз, раз, раз-і*.

6. Письмо прямої із заокругленням вліво, вправо.

— Починаємо писати від міжрядкової лінії. На *раз* ведемо лінію вниз. Не доходячи до нижньої рядкової, робимо заокруглення вліво. Увесь елемент пишемо на рахунок *раз-і*.

Учні кілька разів пишуть елемент у повітрі над зразком. Під лічбу пишуть три-чотири елементи. До кінця рядка дописують самостійно.

Аналогічно пишуть палички у третьому рядку.

Під час письма вчитель перевіряє, чи правильно учні тримають олівці, чи дотримують однакової відстані між елементами, окремим учням надає індивідуальну допомогу.

7. Фізкультхвилинка.

Ми втомилися сидіти,
Треба встати й відпочити.
Руки вгору піднімаємо
І спокійно опускаємо.

Руки вгору, руки в боки,
Робимо чотири кроки.
Раз — нагнулись, розігнулись,
Два — присіли, піднялися, тихо сіли.

<http://ua.textreferat.com/referat-508-2.html>

8. Зображення предметів у рядках.

У наступних рядках зображено кораблик і якір. Учні виконують завдання кольоровими олівцями. Кольоровими олівцями розфарбовують дельфінів, які пливуть зліва направо.

IV. Підсумки уроку.

Використання стратегій «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа (наприклад, лінія із заокругленням).

Роль — лінія із заокругленням. Аудиторія — пряма лінія. Формат — sms-повідомлення. Тема — новини.

Зразок sms-повідомлення: *Привіт, пряма лініє! Сьогодні мене вчилися писати першокласники. І їм це вдалося! Твоя знайома лінія з заокругленням.*

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 8. Орієнтування у графічній сітці. Похила лінія (коротка, подовжена).

Мета. *Навчальна:* вчити дітей орієнтуватися у графічній сітці зошита, проводити паралельні похилі палички, наводити контури зображень. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, аркуші паперу, ножиці, картки з буквами і для виконання вправи «Веселка».

Інтеграція. Галузь технологій, математики.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.**

Вас покликав на урок
Голосистий наш дзвінок.

Будемо навчатись гарно,
Швидко, весело і вправно.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.**1. Повторення вивченого про речення, слово.**

— Відгадайте загадки.

Що у світі найсвітліше,
Наймиліше, найтепліше?
Що по небу вдень гуляє,
Ніч приходить — спочиває? (*Сонце*)

Летіла птиця по синьому небу.
Крила розпустила, сонце закрила. (*Хмара*)

<http://megaznaika.com.ua/zagadku>

— Ви назвали слова чи речення? (*Слова.*) Складіть речення зі словом *сонце*. Викладіть стільки LEGO-цеглинок, скільки слів у реченні.

— Поділіть на склади слова *сонце*, *хмара*. Назвіть наголошені склади.

2. Гра «Прогноз погоди».

В кожного учня — аркуш білого паперу, ножиці.

— Мабуть, немає людей, яких не цікавить прогноз погоди. Що означає слово прогноз? (*Предбачення, якою буде погода. Чи буде сонячно, чи вітряно, чи випаде дощ, чи похолодає...*). Часто прогноз погоди показують умовними знаками. Вам відомо, як можна показати, що буде сонячний день? (*Зображують сонечко.*)

— Виріжте з паперу сонечко. Яку форму має сонечко? (*Воно кругле.*)

Учні вирізають кружечок. Потім вирізають хмаринку, вона може бути довільної форми. Викладають на парті зображення хмарної погоди (частково накладають хмаринку на сонечко), похмурої (закривають сонечко хмаринкою).

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 4 (прописи, сторінка 59).

4. Вправи з олівцем.

Олівець в руках качаю,
Поміж пальчиків кручу,

Неодмінно кожен пальчик,
Буť слухняним я навчу.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

Узяти олівець вказівним великим пальцями; крутити олівець, рухаючи пальчиками.

5. Мотивація навчальної діяльності.

— Розгляньте картку з буквами. Полічіть, скільки букв ліворуч. (10) А праворуч? (10) Які за розміром букви на лівій частині картки? (*Різні.*) А на правій? (*Однакові.*) Як розміщені букви на кожній частині? (*Ліворуч — розкидані, праворуч — у два однакових ряди.*) Чи однакові букви на двох частинах? (*Так, однакові.*) Діти, які вміють читати, на якій частині ви можете прочитати слова? (*На правій частині.*) Чому? (*Тому що букви всі однакового розміру, розміщені в рядок.*)

т	в	у	і	
			х	квіти
у	р	а	м	хмари

7. Підготовча вправа до письма.

Учитель роздає картки із зображенням кораблів. Визначають що корабель зображено пунктирними прямими горизонтальними, вертикальними і похилими лініями. Вікна (ілюмінатори) круглі. Якір має півовальні та пряму вертикальну лінії. Хвилі зображено хвилястою лінією.

III. Виконання завдань на сторінці прописів (с. 10).

1. Орієнтування у графічній сітці зошита.

— Згадайте, як називаються лінії, які утворюють рядок. (*Верхня рядкова і нижня рядкова.*) Як називається лінія, яка проходить між рядками? (*Міжрядкова.*)

— Порівняйте лінії на розвороті с. 8-9 і с. 10-11. Що ви помітили? (*З'явилася ще одна лінія.*) Так, це похила (або контрольна) лінія.

2. Робота з малюнком.

— Назвіть, що зображено на малюнку. (*Хмарки, дощик, блискавки, квіти.*) Розкажіть, які хмарки. (*Дошові, кучеряві, темні...*) Які квіти?

Наче намистинки
У дощу краплинки.
Кап-кап-кап на трави,
Кап-кап-кап на квіти.
Хмарки розійшлися —

І вже сонце світить.
І хова веселка
В стрічках веселинки.
Ось для семицвітки
До землі сходинок.

Марія Деленко

3. Виконання першого завдання.

— Зараз ми виконаємо завдання: вам потрібно провести лінії від хмаринок до квітів. Проводити лінії треба згори вниз, так, як капає дощик. Спочатку проведіть кілька ліній у повітрі. Проводьте під лічбу: *приготуйтеся* (тримайте руку з олівцем там, де початок лінії), *раз* (проводьте лінію); наступна лінія: *приготуйтеся, раз...*

— Проводьте лінії самостійно.

4. Письмо коротких і довгих паличок.

— Розгляньте завдання першого рядка. Це коротка паличка. Що вона вам нагадує? А мені така паличка нагадує слід від дошової краплини (*порівняйте з малюнком*). Паличку пишуть згори вниз, під таким нахилом, як контрольна лінія. Відстань між паличками повинна бути однакою.

Учитель повільно виконує вправу на дошці і водночас пояснює процес написання, застерігаючи учнів від можливих помилок. Можна запропонувати дітям написати такі палички на дошці пензликом, умоченим у воду.

Школярі спочатку пишуть короткі палички. Потім порівнюють короткі й довгі, пишуть довгі палички, починаючи від міжрядкової лінії.

5. Фізкультхвилинка «Повітряна кулька».

Пальчики в пучок збираємо
І повільно надуваємо.

Розпускаєм пальці вшир,
Бах! І лопнув наш пузир.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Удосконалення навичок письма.

Розглядають завдання у третьому рядку. Порівнюють довгі палички: дві палички починаються біля міжрядкової лінії й закінчуються на нижній рядковій. Наступні дві палички теж довгі, але починаються біля верхньої рядкової лінії, а закінчуються біля міжрядкової, нижче рядка.

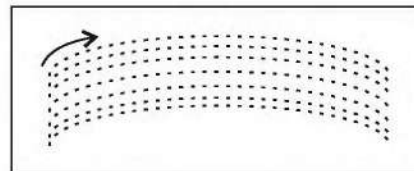
Учитель нагадує, що, виконуючи це завдання, треба бути дуже уважним, щоб палички чергувалися в такому порядку, як на зразку, не виходили за лінії, мали такий нахил, як контрольна лінія. Важливо, щоб відстань між паличками була однаковою.

IV. Підсумки уроку.

Кольоровими олівцями розфарбовують квіти, хмарки.

Вправа «Веселка». На аркушах паперу наводять по пунктирних лініях кольори веселки (про веселку йшлося на уроці читання).

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 9. Орієнтування на сторінці зошита та у графічній сітці. Письмо прямих (коротких і довгих) із нижнім заокругленням.

Мета. *Навчальна:* ознайомлювати учнів з елементами рукописних літер; навчати писати елементи «коротка пряма, заокруглена внизу праворуч» та «довга пряма, заокруглена внизу праворуч». *Розвивальна:* розвивати вміння учнів розташовувати елементи в рядку на однаковій відстані, навички складового аналізу слів, уважність. *Виховна:* виховувати інтерес до уроків письма, охайність під час роботи, старанність, працьовитість.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, паперові листочки різних дерев, картки для виконання вправи «Парасольки».

Інтеграція. Природнича і математична галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Бесіда про значення письма, про важливість уміння писати.

Подивіться всі на мене,
Усміхаємося всі.

Ви готові до роботи?
Ви бадьорі? Молодці!

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

— Послухайте вірш.

Прийшла осінь кольорова,
Сад прикрасила й діброву.
Землю вкрила ковдрою листяною,
Щоб було їй тепло зимою.

Дерева вдягнули золоті шати
І тільки ялинки не хочуть їх одягати.
Навкруги все кольорове, все золоте —
Це осінь по землі іде.

Христина Мельник

<http://www.megaznaika.com.ua/lyrics/osin/>

— Про яку пору року йдеться у вірші? Поділіть на склади слово *осінь*. Назвіть наголошений склад. Складіть своє речення про осінь. Позначте його схему LEGO-цеглинками.

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Ви хочете потрапити в гості до Осені? Сьогодні вас чекають цікаві випробування. А ще вам треба буде навчитися писати нові елементи. Будьте уважними, старанно виконуйте всі завдання, і Осінь приємно здивує вас.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 5 (прописи, сторінка 59). З'єднати подушечки пальців руки і рухами пальців та зап'ястка розгойдувати кисть справа наліво і навпаки. Праворуч — пальці роз'єднувати. Ліворуч — м'яко з'єднувати подушечки пальців. Виконувати вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

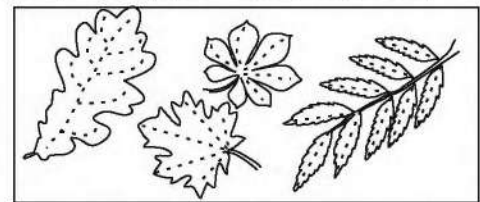
4. Вправи з олівцем.

Покласти руку на парту, розвести пальчики. Тупим кінцем олівця «обводити» кожен пальчик.

III. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

1. Гра «Листочки». Робота у групах.

Учні вибирають листочки, утворюють групи з однаковими листочками: «Клен», «Каштан», «Дуб», «Горобина». Кожна група складає речення з назвою дерева, з якого «злетів» листочок. Кольоровими олівцями наводять прожилки на листочках.

— Осінь часто буває засмученою. Тоді вона насилає вітер, щоб він порозкидав листочки. А ви, кожна група, складіть свої листочки рядами.

2. Повторення назв ліній сітки зошита, основних правил письма.

Звіряючись із плакатом, учні готуються до письма, розміщують на партах зошити, сідають, показують, як потрібно тримати олівець. Один учень називає лінії сітки зошита, інші показують їх.

IV. Виконання завдань у прописах (с. 10).

1. Відгадування загадки.

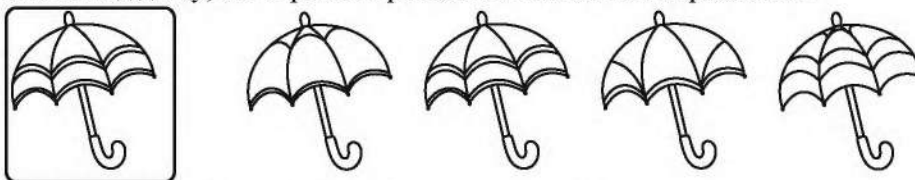
— Відгадайте загадку.

Він скрізь: у полі і в саду,
А в дім не попаде.

І я тоді лиш з дому йду,
Коли вже він не йде. (Дощ)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Щоб заховатися від дощу, ми беремо парасольки. Розгляньте парасольки:

— Чи однакові вони? Обведіть таку парасольку, як у віконечку.

2. Письмо короткої палички із заокругленням унизу.

— Розгляньте у четвертому рядку паличку. На що вона схожа? (На гачок, на ручку від парасольки...) Це елемент, який є частиною багатьох букв. Його називають «коротка пряма, заокруглена внизу праворуч».

Послідовність написання елемента:

- починаємо писати від верхньої рядкової лінії;
- ведемо вниз на себе до нижньої лінії робочого рядка (раз);
- біля нижньої рядкової заокруглюємо праворуч (-і).

Під час виконання увага школярів акцентується на дотриманні однакової відстані між паличками, на нахил елементів.

Під лічбу пишуть кілька елементів у повітрі, потім — у робочому рядку.

3. Письмо довгої палички із заокругленням унизу.

— Коли йде дощ, завжди багато води. Тому зараз писатимемо черпаки, щоб черпати воду з ріки. Розгляньте довгі палички із заокругленням. Чи подібні вони до черпаків? Подивіться, як треба писати паличку: від міжрядкової лінії ведемо вниз пряму похилу. Біля нижньої рядкової заокруглюємо праворуч і закінчуємо посередині рядка. Пишіть так, як я, у повітрі. Тепер проведіть кілька таких паличок у рядку. Проводьте легко, не тисніть на олівець. Пам'ятайте, що за межі рядка виходити не слід. Порівняйте написане із зразком. Знайдіть, яка паличка написана найкраще. Закінчіть так рядок.

4. Фізкультхвилинка.

Раз, два, три,
Руки вгору підняли,
Опустили низько, низько,
Підійдіть до парти близько.
— Ви сьогодні працювали?
— Так.
— Нові вправи ви писали?

— Так.
— Лінувались?
— Ні.
— Ви стомились?
— Ні.
— А тепер скоріш сідайте,
Працювати починайте.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

5. Удосконалення навичок письма.

В останньому рядку учні виконують вправи на розвиток уваги: почергово пишуть довгі й короткі палички із правим заокругленням. Важливо, щоб між усіма паличками були однакові інтервали, стежити за нахилом.

V. Підсумки уроку.

— Подивіться, як ви виконали письмові завдання. У кожному рядку обведіть по три найкраще написаних елементи.

Вправа «Парасольки». Обведену парасольку розфарбувати зеленим кольором. Парасольки праворуч від неї розфарбувати в осінні кольори, а парасольку ліворуч — у колір неба.

— Осінь дарує вам парасольки і дякує за гарну роботу.

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 10. Коротка похила лінія із заокругленням унизу і вгорі.

Мета. *Навчальна:* вчити писати короткі похилі лінії із заокругленням унизу і вгорі. Закріплювати вміння та навички орієнтуватися на сторінці зошита, правила правильної посадки під час письма, розташування зошита та тримання ручки. *Розвивальна:* розвивати вміння учнів аналізувати елементи, увагу, уяву, мовлення, дрібну моторику руки. *Виховна:* виховувати бережливе ставлення до письмового приладдя; любов до школи.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, картки для письмової підготовчої вправи «Гойдалка» та «Літери», LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

I. Вступна частина.

Ми будемо вчитися,
Будемо трудитися,

Щоб гарно написати,
Усе розмалювати.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— Пригадайте, з чого складається речення (*Зі слів.*) На що ділимо слова? (*На склади.*) Як називаємо склад, який вимовляється з більшою силою голосу? (*Наголошений.*)

- Слухання вірша.

А метеликам — весело,
А метеликам — смішно,
Бо метеликам вересень
Щось наспівує ніжне.
Бо метеликам сонечко
Білі крильця лоскоче,

А довірливі соняхи
З ними гратися хочуть.
І метелики світяться
Свічечками в блакиті,
Бо маленьким не віриться,
Що кінчається літо.

Костецький Анатолій

<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=5781>

— Про кого йдеться у вірші? Поділіть на склади слово *метелик*. Назвіть наголошений склад. Складіть своє речення про метелика. Позначте його схему LEGO-цеглинками.

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Чи доводилося вам спостерігати за метеликами? Сьогодні метелики підготували для вас цікаві завдання. Ви навчитеся писати нові елементи.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 5 (прописи, сторінка 59).

4. Вправи з олівцем.

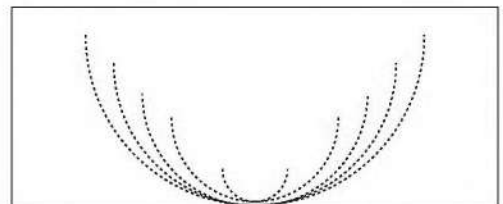
Стиснути олівець вказівним пальцем, потримати кілька секунд і передати, як естафету, вказівному пальцю іншої руки. Потім утримувати олівець середнім пальцем і т. д.

III. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

1. Вправа «Гойдалка».

На аркушах паперу зображено дугоподібні лінії (усередині найменша).

— Впевнена, що ви всі гойдалися на гойдалці. Спочатку гойдалка рухається повільно, а потім набирає швидкість, піднімається все вище й вище. Якщо не розгойдуватися, вона сповільнює рух. Зараз ви виконаєте вправу «Гойдалка». Покажіть рукою в повітрі рухи: вгору, вниз, вгору, вниз... Намалюйте ці рухи на аркушах паперу.

2. Повторення назв ліній сітки зошита, основних правил письма.

Правила посадки за партою під час письма (за плакатом «Правильно сиди під час письма»); правила тримання ручки; правила розміщення зошита (звернути увагу на похилу лінію, зошит покласти так, щоб ця лінія була прямою).

IV. Виконання завдань у прописах (с. 11).

1. Розгляд завдань на сторінці.

Визначають, що на сторінці два завдання. Спочатку треба поспілкуватися з друзями, а потім виконати письмові вправи.

2. Робота в парах.

За малюнком складають речення. Називають істот, ставлять питання до слів (*Хто? Хлопчик, дівчинка, діти, метелики, бабуся*). Слова-назви неістот ділять на склади (*Що? Тра-ва, са-чок, о-дяг...*)

До назв предметів добирають назви дій (*Метелики літають; хлопчик доганяє; трава росте; дівчинка спостерігає...*).

— Наведіть контури метеликів червоним олівцем, а бабуся — синім.

3. Письмо паличок із заокругленням угорі.

— Починаємо писати нижче верхньої рядкової лінії. Заокруглюємо праворуч (-і), торкаючись верхньої лінії рядка. Ведемо вниз на себе пряму коротку лінію до нижньої рядкової лінії (*раз*).

Пишуть кілька елементів у повітрі, наводять по пунктиру в рядку. Далі вчитель рахує *і-раз*, учні пишуть.

4. Вправа на розвиток уваги.

У другому рядку пишуть почергово короткі палички із заокругленням унизу, із заокругленням угорі. Для формування навичок ритмічного письма учитель рахує: *раз-і, і-раз, раз-і, і-раз...*

5. Хвилинка відпочинку.

Дружно разом підніміться,
Вліво, вправо подивіться,
Потім швидко поверніться,
Всім навколо посміхніться,

Поплескайте у долоні
І побігайте, як поні.
Хай лунає всюди сміх,
Ми найкращі від усіх!

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Письмо короткої палички із заокругленням угорі і внизу.

— Починаємо писати коротку пряму лінію нижче верхньої лінії робочого рядка. Заокруглюємо праворуч, торкаючись верхньої робочої лінії. Ведемо вниз на себе пряму коротку лінію до нижньої рядкової лінії. Торкаючись нижньої лінії робочого рядка заокруглюємо праворуч. Закінчуємо писати близько середини робочого рядка. Пишемо під рахунок *і-раз-і*.

7. Закріплення вмінь писати вивчені елементи.

У наступних рядках пишуть вже відомі елементи. Учитель наголошує, що всі елементи треба писати з однаковим нахилом (звертатися з контрольною лінією). Між елементами має бути однакова відстань.

8. Самооцінювання.

Учитель пропонує визначити у кожному рядку три найкраще написаних елементи, намалювати над ними квіточки (подарунок від метеликів).

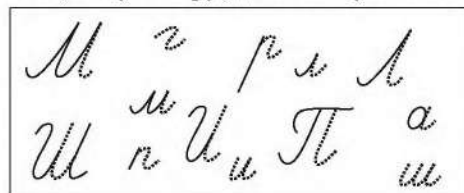
9. Графічна вправа «Метелики».

В останньому рядку кольоровими олівцями малюють метеликів (по пунктиру, домальовують частину елементів).

10. Вправа «Допишемо букви».

Я називатиму елементи, а ви відшукуйте їх на картках і наводьте олівцями:

- коротка паличка із заокругленням унизу;
- довга паличка із заокругленням унизу;
- коротка паличка із заокругленням угорі і внизу.

V. Підсумки уроку.

— Які елементи ви вчилися сьогодні писати? Яке завдання вам сподобалося виконувати? Яке завдання ви виконали найкраще?

Урок 11. Підготовка до написання букв. Письмо лівих півовалів (малих, великих).

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з новими елементами рукописних букв: малим та великим лівими півовалами. Закріплювати вміння дітей писати вже знайомі графічні елементи. Вчити працювати самостійно та колективно. *Розвивальна:* розвивати вміння аналізувати елементи, з яких складається завдання; увагу, мовлення, фантазію та уяву, дрібну моторику руки; привчати до охайності під час виконання письмових робіт. *Виховна:* виховувати працелюбність, бажання допомогти тому, хто цього потребує.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, палички, картки для письмової вправи «Де чий будиночок?».

Інтеграція. Здоров'язберігаюча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.**

Продзвенів уже дзвінок,
Починається урок
З маминої ласки,

Зі шкільної казки.
Тож зручненько всі сідаємо,
До навчання приступаємо.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.**1. Повторення вивченого на уроках читання.**

- Вправа «Вільний мікрофон».

— З чого складаються слова? (Зі звуків.) Які є звуки за звучанням? (Голосні та приголосні.) Якими можуть бути приголосні звуки? (Твердими або м'якими.)

- Відгадування загадки.

Не ходжу я, а стрибаю,
Бо я спритні ноги маю.
Через поле навманя

Перегнав би і коня.
Я страшений боягуз,
Дуже я усіх боюсь. (Заєць)

<http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/>

Учні називають ланцюжок звуків у слові *заєць*, аналізують кожен звук (голосний чи приголосний, приголосний твердий чи м'який).

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Кожному з вас відомий довговухий житель лісу — зайчик. Він і в казках, і у віршах, і в скороговках. Як по-іншому називають зайчика? (*Зайчик-пострибайчик, зайчик-побігайчик куцохвостий, довговухий, боягуз...*)

— Зайчик, який сьогодні навчатиметься з вами, просить навчити його писати нові елементи.

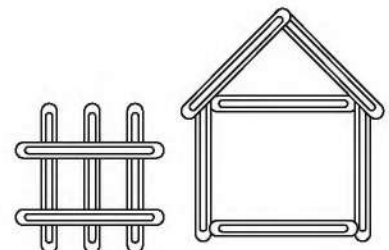
3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 6 (прописи, сторінка 60). Підняти кисть правої руки вгору. Широко розставити пальці. По черзі згинати їх у кулачок, починаючи з великого. Виконати цю вправу лівою рукою, обома руками одночасно. Виконувати вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з паличками. Робота в парах.

Для виконання вправ можна використовувати палички для лічби.

Учитель пропонує скласти з паличок хатку для зайчика. Ліворуч від хатки — парканчик.

III. Вивчення нового матеріалу.**1. Розгляд сторінки у прописах (с. 12).**

Учні називають, що зображено на малюнку. До кожного слова ставлять питання хто? чи що?, пояснюють, чому саме таке питання ставлять до слова. «Засвічують» стільки ліхтариків, скільки слів — назв неістот відшукали.

2. Розвиток мовлення.

У парах обговорюють правила поведінки біля колії. Складають поради зайчиківі.

3. Письмо малих півовалів.

— Сьогодні ми навчимося писати півовал. Подивіться, як я пишу малий півовал: починаю писати нижче від верхньої рядкової лінії, веду вгору до лінії, заокруглюючи ліворуч, потім вниз, теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової заокруглюю праворуч і вгору. Напишіть 2–3 півовали в повітрі. Виконайте вправу в прописах.

4. Письмо великого півовалу.

Учні встановлюють, що великий півовал подібний за формою до малого, але відрізняється за розміром.

Учитель нагадує, як правильно сидіти за партою під час письма, як тримати ручку, як розмістити на парті зошит. Після цього учні починають писати.

5. Фізкультхвилинка.

Раз, два! Час вставати,
Від занять відпочивати.
Три, чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять, шість! Засміялись,

Три рази понахилялись.
Сім, вісім! Потягніться,
Покрутіться, поверніться.
Дев'ять, десять! Час настав
Повернутися до справ.

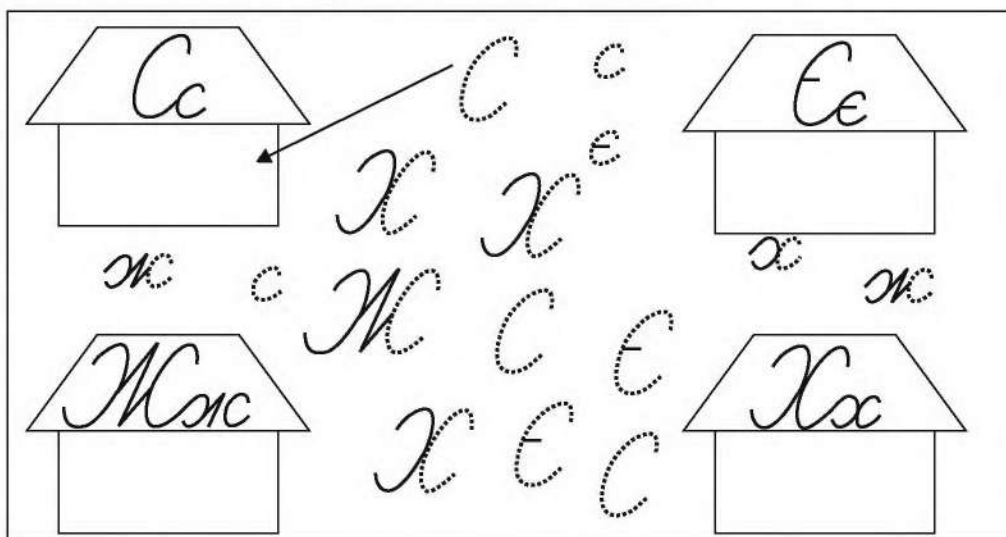
<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Вправа на закріплення письма півовалів.

У третьому рядку учні пишуть почергово великі й малі півовали.

7. Вправа «Де чий будиночок?».

На картках зображено 4 будиночки. На даху кожного — рукописні літери. На вільній площині написано букви, в яких є півовали. Ліві півовали позначено пунктиром. Учнім треба навести пунктирні лінії, стрілками вказати, в яких будиночках мають «жити» ці букви.

IV. Підсумки уроку.

Використання стратегій «РАФТ». Робота в парах

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа (наприклад, школяр (школярка)).

Роль — школяр (школярка). Аудиторія — лівий півовал. Формат — sms-повідомлення. Тема — запитання.

Зразок sms-повідомлення: *Привіт, лівий півовале! Я таки навчився (навчилася) тебе гарно писати! Цікаво, у яких буквах я тебе знайду? Учень (Учениця)*

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 12. Підготовка до написання букв. Письмо малих та великих овалів.

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати малі та великі овали. Закріпити вміння орієнтуватися в сітці робочого зошита, правила посадки під час письма, тримання олівця, розташування зошита на парті, виконувати складовий та звуковий аналіз слів, вміння складати речення за малюнком, працювати самостійно та колективно. *Розвивальна:* розвивати вміння аналізувати елементи, з яких складається завдання, увагу, мовлення, дрібну моторику руки. *Виховна:* виховувати охайність під час виконання письмових робіт, працелюбність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, палички, картки (аркуші із звичайних зошитів без друкованої основи) для графічного диктанту.

Інтеграція. Здоров'язберігаюча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Уже дзвінок нам дав сигнал,
Що працювати час настав.

Тож, і ми часу не гаємо,
Працювати починаємо.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— З чого складаються слова? (Зі звуків.) Які є звуки за звучанням? (Голосні та приголосні.) Якими можуть бути приголосні звуки? (Твердими або м'якими.)

- Відгадування загадок.

Від села і до села,
Де дорога пролягла,
Перевозить дім людей —
І дорослих, і дітей. (Автобус)
Замість рейок дві дротини
Визначають рух машини,
Щоби взуті в гуму ноги
Не збивалися з дороги. (Тролейбус)

Дві залізні змії
На драбині лежать.
Поповзе по них третя —
Вони задрижать. (Колія, трамвай або поїзд)
Його можна осідлати,
Можна і за роги взяти,
Та щоб міг тебе везти,
Слід йому допомогти. (Велосипед)

<http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/>

— Як одним словом назвати автобус, тролейбус, трамвай, поїзд, велосипед? (Транспорт.)

- Звуковий аналіз слів. Гра «Так чи ні».

— Я стверджую, що:

- у слові автобус два голосних звуки. Так чи ні? (Ні, у цьому слові три голосних звуки.)
- слова тролейбус і трамвай починаються однаковим звуком. (Так.)
- цей звук голосний. (Ні, приголосний.)
- у слові велосипед 4 склади. (Так.)
- наголошений останній склад. (Так.)

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Якими видами транспорту вам доводилося користуватися?

— Назвіть двоколісний транспорт. Який транспорт рухається без коліс? (Водний: човни, катери, кораблі.) А який транспорт має багато коліс? (Є великі автомобілі, які мають кілька пар коліс; вагони поїзда...)

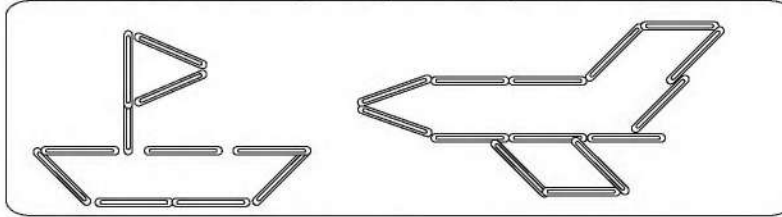
— Яку форму мають колеса? (Вони круглі.) Сьогодні ми вчитимемося писати нові елементи, схожі на коліщата і колеса.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 6 (прописи, сторінка 60).

4. Вправи з паличками. Робота в парах.

Учитель пропонує скласти з паличок транспорт на вибір: човник або літак.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання першого завдання у прописах (с. 12).

Учні наводять пунктирні лінії на малюнку (рейки, повітряні кульки, колеса велосипеда).

2. Письмо малих овалів.

Пригадують, які елементи вчилися писати на попередньому уроці. Порівнюють півовали й овали.

— Дивіться, як я пишу: починаю нижче від верхньої рядкової лінії, веду вгору до лінії (*i*), заокруглюючи ліворуч, потім униз (*раз*), теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової заокруглюю праворуч і веду вгору (*-i*). Закінчую писати там, де починала. Овал пишемо під рахунок *i-раз-i*.

— Обведіть кілька овалів у повітрі. Овал треба писати похило, орієнтуючись на контрольну лінію. Перевірте, чи готові ви до роботи (як сидите, тримаєте олівець, положення зошита). Починайте працювати у рядку.

3. Письмо великих овалів.

Аналогічно виконують завдання у наступному рядку. Учитель допомагає дітям, стежить за правильністю постановки дитячої руки. Звертає увагу на дотримання однакової відстані між овалами.

4. Фізкультхвилинка.

Крильця пташки розправляють,
Їх до сонця підіймають.
Потім можна політати
І коماشок поганяти.

На галявину злетілись
Там зернят вони наїлись,
Потім знову полетіли,
У гніздечка швидко сіли.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

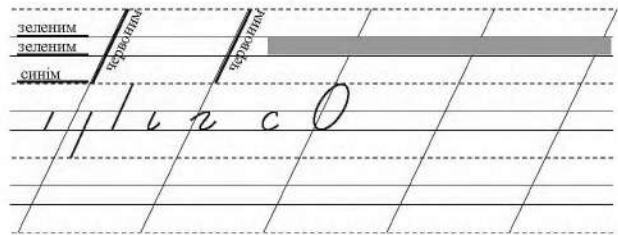
5. Виконання останнього завдання.

Учні наводять пунктирні зображення пар коліс кольоровими олівцями.

6. Графічний диктант.

Розглядають аркуші зошита в косу лінію, порівнюють з прописами.

— Проведіть зеленим олівцем верхню рядкову лінію; нижню рядкову лінію. Синім олівцем проведіть одну міжрядкову лінію. Червоним — дві контрольних лінії (від одної міжрядкової до наступної). Після цієї лінії замалюйте перший рядок зеленим олівцем.

У наступному рядку записують по одному елементу, які називає вчитель. Якщо учні забувають, як писати якісь елементи, вчитель може нагадати, пишучи елемент мокрою ганчіркою на дошці.

- Коротка пряма похила паличка (*раз*).
- Довга пряма похила паличка, що починається від верхньої рядкової (*раз*).
- Довга пряма похила паличка, що починається від міжрядкової (*раз*).
- Коротка пряма лінія, що заокруглюється знизу праворуч (*раз-i*).
- Коротка пряма лінія, яка починається із заокруглення вгорі й закінчується заокругленням унизу праворуч (*i-раз-i*).
- Малий лівий півовал (*i-раз i*).
- Великий овал (*i-раз-i*).

IV. Підсумки уроку.

— Які елементи ви вчилися сьогодні писати?

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 13. Підготовка до написання букв. Письмо петлеподібних елементів.

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати петлеподібні елементи. Закріплювати навички орієнтування у сітці робочого зошита, правильної посадки за партою під час письма, тримання олівця та розташування зошита.

Розвивальна: розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, стрічки або тасьма, LEGO-цеглинки, силуетні зображення овочів і фруктів з елементами букв.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Щоб добре нам навчатися,
Треба всім старатися.

На уроці не лінуватися,
Нових знань набратися.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Відгадування загадок.

Сидить панна у світлиці
Молода, червонолиця.
Хто до неї завітає —
Вітамінами вгощає. (*Морква*)
Червоний Макар по полю скакав
Та й у борщ попав. (*Буряк*)

Хвостиком прив'язаний,
Довгий і зелений.
Гарбузові він синок,
Дуже добрий ... (*огірок*).
Червоне личко,
Зелена стрічка. (*Помідор*)

<http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/>

2. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— Доберіть загальну назву до слів-відгадок. (*Овочі.*) Викладіть стільки LEGO-цеглинок, скільки складів у слові *буряк*. (*Два склади.*) Як змінити слово, щоб у ньому було три склади? (*Бу-ря-ки, бу-ря-чок.*) У якому слові більше звуків: *сад* чи *город*?

- Гра «Будь уважним».

Учитель називає слова, учні сплескують, коли чують м'який приголосний звук.

Слова: *огірок, цибуля, часник, помідор, гарбуз, диня.*

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Назвіть, що росте у саду.

— Яку форму мають овочі, фрукти? (*Є чимало круглих овочів і фруктів, є подовгасті...*) Як плоди тримаються за стебла чи гілки? (*У них є, наприклад, хвостики.*) Сьогодні ми вчитимемося писати елементи, які схожі на хвостики, закручені стебельця.

4. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 7 (прописи, сторінка 60). Підняти кисть правої руки вгору. Широко розставити пальці. По черзі згинати їх у кулачок, починаючи з мізинця. Виконати цю вправу лівою рукою, обома руками одночасно.

III. Виконання завдань у прописах.

1. Розгляд завдань на с. 13.

Визначають що на сторінці два завдання. Спочатку треба попрацювати в парах, а потім виконати письмові вправи.

2. Робота в парах.

Учні розглядають малюнки. Визначають, що «зайве» в кожному рядку (в першому — яблуко, у другому — огірок, у третьому — перець). Обводять те, що солодке на смак.

3. Письмо палички з петлею вгорі.

— Сьогодні навчимося писати нові елементи. Розгляньте уважно першу вправу. Уявимо, що квасоля чіпляється за якусь опору. Вона тягнеться вусиками до опори, закручується. Щоб виконати це завдання, ми повинні навчитися писати палички з петлею вгорі. Я починаю писати паличку трохи нижче середини рядка, веду з нахилом праворуч угору, заокруглюю під верхньою рядковою лінією ліворуч униз. Біля нижньої рядкової заокруглюю праворуч і вгору. Зразу ж переходжу до письма наступного елемента. Спробуйте «накручувати» канат у повітрі. Виконуйте завдання у зошитах. Намагайтеся писати по два елементи безвідривно. Писати треба під рахунок *i-раз-i-два-i*.

4. Письмо паличок з петлею вгорі (верхніх петель).

Учитель детально пояснює, як писати довгу паличку з петлею вгорі. Під час виконання завдання застерігає учнів від можливих помилок, стежить, чи правильно вони сидять під час письма, як тримають ручку. Пишуть під рахунок *i-раз-i-два-i*.

5. Фізкультхвилинка.

Постукувати кулачками один об другий, з'єднати кінчики пальців обох рук, випрямивши долоні, підняти вгору і поплескати ними.

Туки-туки молотком,
Дім будую із дашком.

Височенький буде дім,
Скоро житиму у нім.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Письмо паличок з петлею внизу (нижніх петель).

Докладне пояснення з показом на дошці.

— Починаємо писати від верхньої рядкової лінії пряму похилу подовжену паличку. Біля міжрядкової лінії заокруглюємо ліворуч на петлю і перетинаємо подовжену паличку на нижній рядковій лінії. Пишемо під рахунок *раз-i*.

Пояснюючи процес написання, треба застерегти учнів від можливих помилок (занадто вузька чи широка петля, недотягування до міжрядкової лінії, місце перетину, нахил тощо).

7. Закріплення графічних навичок.

У наступних рядках наводять пунктирні зображення яблука, груші, вишень, розфарбовують малюнки на сторінці.

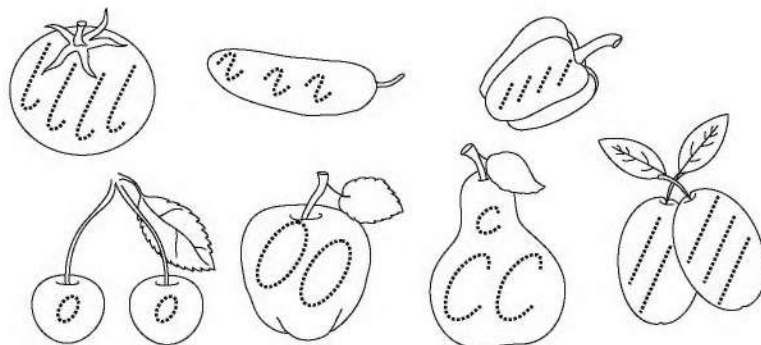
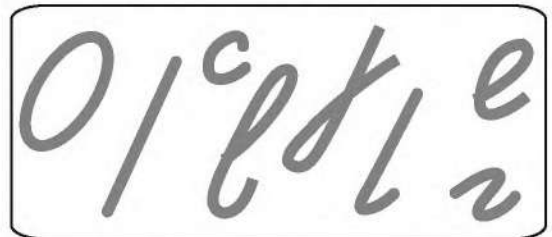
IV. Підсумки добукварного періоду.

1. Робота зі стрічками (шнурками, тасьмою).

Учитель називає елементи, діти викладають їх із шнурочків (стрічки, тасьми).

2. Робота з силуетними зображеннями овочів і фруктів.

Учні вибирають силуетні зображення овочів чи фруктів. На них позначено пунктиром вивчені елементи.

V. Підсумки уроку.

— Які елементи ви вчилися писати на уроці? Які з вивчених елементів вам і досі здаються найскладнішими? Які елементи — найпростіші?

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Букварний період

Урок 14. Звук [а], позначення його буквою «а». Ознайомлення із службовим словом а.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [а], позначенням його буквою «а». Вправляти у звуко-складовому аналізі слів. Збагачувати активний словник учнів. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання отримувати знання.

Засоби навчання. Каса букв, картка з друкованою буквою «а», LEGO-цеглинка, предметні малюнки, дитяча книжка, ілюстрації до книги.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Повторення вивченого.

Відгадування загадки.

Цю найпершу в школі книжку
Знає будь-який школяр.

До усіх книжок доріжку
Прокладає наш ... (буквар).

<http://zagadki1.nitua.com/zaagadka/tytu-nayperstu-v-shkoli-tyzhtva.htm>

3. Робота з LEGO-цеглинками.

- Складання речення зі словом-відгадкою.
- Поділ слова на склади, визначення наголосу.
- Складання звукової моделі слова *буквар*.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності учнів. Виділення звука [а] зі слів. Робота в групах.

Кожна група розглядає предметні малюнки.

- *Група 1.* Малюнки: абрикос, апельсин, авокадо. Школярі називають малюнки, визначають, яким звуком починаються слова.
- *Група 2.* Малюнки: верба, ялина, береза. Школярі називають малюнки, визначають яким голосним звуком закінчується слово.
- *Група 3.* Малюнки: мак, рак, сак. Школярі називають малюнки, визначають який голосний усередині слова.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Спостереження за вимовою звука.

— Вимовте звук [а]. Він вимовляється за допомогою голосу, бо струмінь повітря проходить вільно, без перешкод. Який за звучанням цей звук: голосний чи приголосний? Чому ви так вважаєте?

4. Гра «Увіймай звук [а]».

Учитель називає слова. Учні визначають, де в кожному з них чується вивчуваний звук — на початку, у середині, у кінці чи цього звука в названому слові немає: *автобус, абрикос, хата, дорога, нісок, дитина, парк, айстра, дерево, дерева.*

5. Гра «Знайди слово зі звуком [а]». Робота в парах.

На партах зображення різних предметів. Діти вибирають малюнки, у назвах яких є звук [а].

6. Ознайомлення з буквою «а».

— Усі звуки мови позначаються буквами. Звуки ми вимовляємо і чуємо, а букви:

Букви можна друкувати,
Можна бачити й писати,

А почути — аніяк!
Це лише умовний знак.

Валентина Бутрім

<http://www.ayvan.org/potr/Видол+осети+Юр+Теської+рдаіра+4.html>

— Звук [а] позначається буквою «а». Розгляньте велику й малу літери. Чи подібні вони між собою?

— Усі букви «живуть» у великому будинку — касі. Кожна літера має свою квартиру. Буква «а» живе в першій квартирі.

Учитель ставить картку з великою й малою друкованими буквами в кишенюку.

— Складіть велику і малу літери з цеглинок.

7. Робота за букварем (с. 28-29).

- Читання букви.

— Яку букву бачите на сторінці букваря? З яких елементів складається велика буква? мала буква? Порівняйте друковані й рукописні букви.

- Чистомовка.

A-a-a — буква *a* є велика і мала.

A-a-a — писана й друкована. (*Надія Кравцова*)

- Розгляд малюнків на с. 28.

— Які предмети знайомлять нас із буквою «а»? Назвіть послідовно звуки у словах *ананас, малина*.

— Складіть речення про ананас чи малину.

— Продовжте речення: *Ананас, малина — це ... (плоди)*.

— Які ще плоди ви знаєте? Чому корисно їсти плоди?

- Гра «Знайди будиночок». Робота в парах (с. 28).

Учитель з'ясовує, чи зрозуміло школярам, як «заселяються» в будиночки мешканці-плоди (залежно від позиції звука у слові).

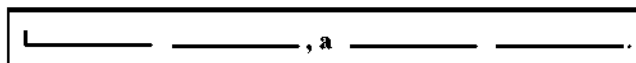
- Бесіда про відпочинок родиною на основі малюнка (с. 29).

— Назвіть членів родини так, щоб у кожного була буква «а».

Бесіда про користь активного відпочинку. Знаходження слів зі звуком [а].

8. Ознайомлення зі службовим словом *a*.

— Буква *a* може бути окремим словом. Подивіться на модель речення *Помідор червоний, а огірок зелений*.

— За цією схемою складіть речення про лимон і малину. (*Лимон жовтий, а малина червона*.)

9. Диференційоване читання (с. 29).

Діти, які вміють читати, самостійно читають вірш Лесі Вознюк. Ті діти, які на уроці вивчили букву *a*, рахують кількість букв (написані синім кольором).

Бесіда про необхідність дотримання режиму дня

10. Розвиток зв'язного мовлення.

— Послухайте початок оповідання. Поміркуйте, як його закінчити.

Наша Алла пішла до школи. Вона вже знає букву А. Тепер школярка вчить...

Кінцівка тексту може бути такою:

Тепер школярка вчить свою ляльку і котика. Інші іграшки теж уважно слухають. Усім цікаво вчити букви!

11. Робота з дитячою книгою.

1) Робота із заголовком.

2) Розгляд книги.

3) Слухання дітьми.

4) Перевірка сприймання.

5) Переказ за опорними малюнками.

III. Заключна частина.

1. Заучування вірша.

Цю букву знають всі на світі,
Вона найперша в алфавіті.

Весела, гарна, і дзвінка,
І найскромніша буква А. (*Ігор Січовик*)

<http://www.detsko.com/blog/sanyi-imyi-i-lyubimyivicha-mo-i-teru-r.html>

2. Саморефлексія.

Знаю: Можу: Навчуся:

Урок 15. Звук [y], позначення його буквою «у». Виділення звука [y] у словах.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [y], позначенням його буквою «у». Вчити складати зв'язний текст за сюжетним малюнком. Вправляти у складовому та звуковому аналізі слів. *Розвивальна:* розвивати увагу, вміння працювати в парі. *Виховна:* виховувати почуття дружби, колективізму.

Засоби навчання. Смайлики для визначення настрою, каса букв, картка з друкованою буквою «у», LEGO-цеглинки, предметні малюнки, макет потяга.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу.****1. Організація класу.**

Ось дзвіночок продзвенів
І за парти всіх привів!

Тож тихенько всі сідаймо
І в мандрівку вирушаймо.

Оксана Ратушина

— Виберіть смайлик, який відображає ваш настрій.

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Щоб наша мандрівка була вдалою, всім потрібно бути уважними, активними, старанними. Ще потрібно у дорогу взяти знання і уміння.

3. Повторення вивченого.

- Гра «Запам'ятай і повтори».

Учитель читає слова: *ананас, апельсин, атрус, айва, авокадо*. Перемагає той, хто повторить якомога більше слів.

- Вправа «Мозковий штурм».

— Що цікавого у словах, які ми запам'ятовували і повторювали? (*Ще назви плодів, неістоти, відповідають на питання що?, першим є звук [a].*)

— Що ви знаєте про звук [a]? Що ви знаєте про букву «а»?

4. Гра «Веселий потяг».

На дошці — макет потяга. У дітей — предметні малюнки (іжак, коза, корова, лисиця, ведмідь, заєць, вовк, білка, курка, яструб тощо). Учні називають слова. Якщо звук [a] в середині слова, то картку з малюнком прикріплюють до першого вагона, якщо у кінці слова — до другого, якщо у слові немає цього звука — до третього вагона.

II. Основна частина.**1. Повідомлення теми та завдань уроку.****2. Робота зі звуком [y].**

Учитель демонструє зображення *удава, указки, учениці, учня, умивальника*. Школярі називають малюнки, визначають, яким звуком починаються слова. Учні вимовляють за вчителем звук, визначають, який він за звучанням.

3. Гра «Хто добре чує [y]?». Розпізнавання слів зі звуком [y].

Ау! По гаю йде луна.

То Олечка у гаї,

Ау! Звідкіль взялась вона?

То Олечка гукає: Ау! Ау! Ау!

Марія Познанська

http://chkolagor.blogspot.com/2017/01/blog-post_43.html

4. Словникова робота.

Учитель з'ясує, чи учні розуміють значення слова *луна*. Складають кілька речень з цим словом. Схематично позначають речення: *Лісом прокотилася луна*.

5. Самостійний добір слів зі звуком [y].**6. Вивчення букви «у».**

Учні згадують, що таке звук, а що — буква.

— Звук [y] позначається буквою «у». Розгляньте друковані велику та малу літери. Чи подібні вони за формою? Що вам нагадує ця буква?

Картку з буквою вчитель ставить у відповідну кишеню каси.

Заучування вірша І. Січовика.

Кричить мій менший братик:

— У-а! У-а! У-а!

Він знає небагато —

Дві букви: у та а.

<http://www.detsko.com/blogs/samyi-umnyi-i-lyubimy/vivcha-mo-i-teru-r.html>

— Викладіть цеглинками малу і велику літери.

7. Робота за букварем (с. 30-31).

- Презентація букви.

Школярі називають букву. Порівнюють малу та велику, рукописну та друковану літери за формою, за розміром. Зіставляють звукові моделі та малюнки.

- Завдання за вибором:

- за допомогою конструктора LEGO викласти звукову схему слів *туніка*, *сукня*;
- назвати ланцюжки звуків у словах *туніка*, *сукня*.

Читання стовпчиків букв з різною інтонацією, за стрілками.

- Гра «Збираємося на море». Робота в парах.

— Які речі принесла буква «у»? Продовжте речення:

Одяг — це туніка, сукня, ...

Туфлі, чоботи, черевики — ... (взуття)

— Діти, ви знаєте, що люди одягаються та взуваються відповідно до пір року, різних ситуацій.

Допоможіть дітям зібратися на море.

8. Продовження роботи з підручником. Бесіда за малюнком на с. 31 основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назви складові частини малюнка (*Улянка, Устим, дерева, гриби...*)

2 крок. З'єднаємо слова. (*Улянка іде, Устим дивиться, дерева шумлять, гриби ростуть...*)

3 крок. А тепер зробимо третій крок, уявно ввійдемо в малюнок, відчуємо запахи, звуки, які передав художник: що було?; що буде?

— Об'єднаємо складені речення.

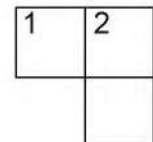
9. Диференційоване читання.

Проводиться за методикою, описаною в попередньому уроці.

10. Розгадування кросворда.

1. Як перегукуються діти в лісі? (*Ау*)

2. Як кричить немовля? (*Уа*)

11. Практичні вправи на зміну слів за зразком.

Ми веземо — я везу;

ми ідемо — ...

ми ростемо — ...

ми малюємо — ...

Спостереження за зміною останнього звука в дієсловах.

III. Заключна частина.

1. Робота з LEGO.

Діти сідають у коло. У середині кола набір цеглинок, різних за кольором. Педагог пропонує учням вибрати ту цеглинку, яка, на їхню думку, видається найвеселішою. Діти пояснюють свій вибір. Потім обирають найсумнішу цеглинку, пояснюють, чому вони взяли саме таку цеглинку. Діти додають щось до сумної цеглинки, щоб розвеселити її.

— Пригадайте ситуації, коли вам було сумно чи весело на уроці. Розкажіть. Що може засмутити людину? Як можна розвеселити сумну людину?

2 Рефлексія. Вправа «Продовж речення».

— Сьогодні на уроці я вивчив (вивчила), ...

— Звук [y] — це ... Буква «у» буває ...

Урок 16. Звук [о], позначення його буквою «о». Виділення звука [о] у словах. Складання діалогу. Театралізація уривків казки «Колобок». Робота з дитячою книгою.

Мета. *Навчальна:* закріпити вивчені букви, ознайомити з артикуляцією звука [о], позначенням його буквою «о». *Розвивальна:* розвивати уміння слухати. Удосконалювати навички складання речень за схемами, звукового аналізу слів. *Виховна:* виховувати скромність.

Засоби навчання. Кольорова кулька, LEGO-цеглинки, каса букв, картка з друкованою буквою «о», предметні малюнки, макет каструлі, маски зайчика, вовка, ведмеда, лисички, колобка.

Інтеграція. Галузь технік і технологій.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Гра «Впіймай кульку».

— З чого складається мовлення? А речення? На що ділимо слова? З чого складаються слова? Чим позначаються звуки? Які букви ви вивчили на попередніх уроках? Який звук позначає буква «а»? Які слова з цим звуком запам'ятали? Який звук позначає буква «у»? Назвіть слова з цим звуком. Покажіть вивчені букви в касі.

3. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Розподіл малюнків на задану тему. Робота в групах.

У кожної групи кошик. На одному кошику буква «а», на іншому — «у». Діти складають у кошики малюнки, в назвах предметів яких є буква, зображена на кошику. Малюнки: *калина, колосок, малина, зайчик, корова, вовк, вулик, голуб, дуб, клубок.*

- Робота з конструктором LEGO.

Завдання за вибором: скласти звукову модель слів *колосок* або *колобок*.

— Який голосний звук у назвах предметів, які залишилися? (У словах *колосок* і *колобок* усі голосні однакові — [о].)

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Виділення звука [о] з вірша Ліни Біленької.

ОГІРОК І КОЛОБОЧОК

Запишався Колобочок:
— Аж чотири маю «О»!
Чи долінка, чи горбочок —
Не зважає Колобочок,
Розігнався — та й ого-го! —

Не зловити вже його.
Круглі «О», мов коліщата,
Котять, котять Колобка.
Й Огіркові не догнати —
Двоє «О» лиш в Огірка.

<http://abetka.ukrifp.org/1o.html>

— Який звук ви найчастіше чули у вірші? Які слова з ним запам'ятали? Поділіть слова *колобочок, огірок* на склади. Назвіть послідовно звуки кожного слова.

3. Спостереження за вимовою звука [о], визначення, який він.

4. Скоромовка.

Скоро, скоро мовить Ганка
Скоромовки-спотиканки,

Слово в слово слова ловко,
Скоро мовить скоромовки. (Грицько Бойко)

<https://mala.storinka.org/%D0%B3%D1%9F%D0%B5%D1%86%D1%9C%D0%BA%D0%BE-%D0%B1%D0%BE%D0%B9%D0%B4%D0%BE-%D1%91%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BS.html>

5. Вправа «Карусель». Діти називають слова із звуком [о].

6. Ознайомлення з буквою «о».

— Звук [о] позначається буквою «о». Розгляньте друковані велику та малу букви. Чи подібні вони за формою? Подивіться, де «живе» ця буква в касі.

— Послухайте вірш Ігоря Січовика.

Сонце, наче буква О,
Над землею пропливло.

І до нього, як до мами,
Діти тягнуться руками.

<http://www.detsko.com/blog/samvi-umyi-i-lyubimyivvcha-mo-i-teni-r.html>

— Пофантазуйте: на що ще схожа літера «о»? Викладіть велику й малу літери цеглинками.

7. Робота з підручником (с. 32-33).

- Презентація букви.

Діти називають букву, порівнюють малу та велику літери, писану та друковану, читають букви відповідно до розділових знаків, писаний текст.

- Зіставлення звукових моделей, малюнків, підписів до малюнків (для читаючих дітей).

Завдання за вибором: за допомогою LEGO викласти звукову модель слів або назвати ланцюжки звуків у словах *котик*, *слоник*.

- Бесіда за малюнком на с. 32.

— Кого бачите на малюнку? (*Хлопчика і дівчинку.*) Дайте хлопчикові ім'я, яке б починалося літерою «о». (*Олег.*) Дайте дівчинці ім'я, яке б починалося літерою «о». (*Оксана.*) Де є Олег і Оксана? Який настрій у дітей? (*Радісні.*) Як ви гадаєте, чому діти радіють? (*У них у руках іграшка — колобок.*) Як ви гадаєте, хто виготовив колобка?

Учитель пояснює, що на уроках діти теж навчатимуться самостійно виготовляти іграшки.

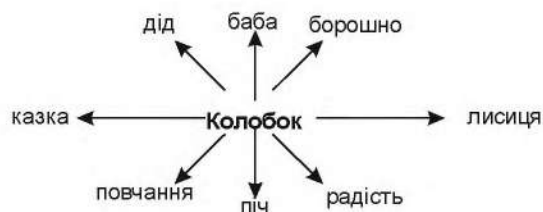
8. Робота над казкою «Колобок».

Учні розглядають ілюстрацію в підручнику, називають до якої вона казки. Згадують пісеньку Колобка.

За малюнками діти інсценують казку, відтворюють діалог між колобком і вовком. У ролі автора — хтось із учнів або вчитель.

— Опишіть Колобка за запитаннями.

- Якої форми Колобок?
- Які в нього очі?
- Який рот?
- А який у нього характер?
- Що б ви порадили колобку?

9. Вправа «Асоціативний куц».

10. Диференційоване читання.

Діти, які вміють читати, самостійно читають вірш. Ті діти, які на уроці вивчили букву «о», читають вивчені букви (написані синім кольором). Можна дати завдання: знайдіть слова, у яких синім виділено тільки букви «о»; знайдіть слова, у яких виділено букви «о», «у» чи «о», «а».

11. Робота з дитячою книгою (див. урок №14 — план роботи з дитячою книгою).

III. Заключна частина.

1. Вправа «Так чи ні».

Сьогодні на уроці ми вивчили букву «о».

Буква «о» позначає приголосний звук.

Буква «о» позначає голосний звук.

Звук [о] позначається на письмі буквою «о».

У слові *колобок* два звуки [о].

У слові *колобок* три звуки [о].

2. Вправа «Піраміда позитивних почуттів».

Вчитель простягає руку і каже: «Сьогодні ми побудуємо піраміду позитивних почуттів. На уроці мені сподобалось, що ви працювали наполегливо і старанно. А що вам сподобалось? Школярі по черзі підходять, кладуть долоньку зверху і говорять: «Мені сподобалось...»

Урок 17. Звук [и], позначення його буквою «и». Виділення звука [и] у словах.

Мета. *Навчальна:* Закріпити вивчені букви, ознайомити з артикуляцією звука [и], позначенням його буквою «и». *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, уміння слухати. *Виховна:* виховувати бажання отримувати знання.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, каса букв, картка з друкованими буквами «И», «и», предметні малюнки, ілюстрації до казки «Лисичка та Журавель».

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.**

Чарівниця-осінь
Листя фарбувала,
Яблука медові
Дітям дарувала.
Вранці на травичці
Морозець будила.

Сонячною ковдрою
Рідну землю вкрила.
Щоб цю казку не злякати,
Будем, друзі, працювати,
Хай знання, як намистинки,
Поспішають до дитинки.

Валентина Романова

2. Вправа «Очікування».

— Що ви очікуєте від уроку?

— А я очікую, що ви будете дружно, наполегливо працювати, підтримувати один одного, радіти своїм успіхам і досягненням однокласників та однокласниць.

II. Основна частина.**1. Актуалізація опорних знань.**

Учні показують у касі вивчені букви, називають звуки, які вони позначають. Добирають слова на кожну літеру.

Учитель демонструє зображення огорожі, огірка, осла.

— Розгляньте малюнки. Назвіть предмети. Про які предмети можна сказати *зелений, дерев'яна, упертий?* (*Зелений огірок, дерев'яна огорожа, упертий осел.*)

— Повторіть ще раз назви малюнків. Яким звуком починаються всі слова? Якою буквою позначається звук [о]?

2. Робота з LEGO-цеглинками. Робота в парах.

У кожній парі на столі лежать зображення: *морозиво, сир, ковбаса, сало.*

Учитель пропонує за допомогою LEGO-цеглинок скласти модель слова на вибір, назвати голосні звуки в обраних словах; дібрати узагальнюючу назву — продукти.

Бесіда вчителя про користь здорового харчування.

3. Мотивація навчальної діяльності.

На кожний малюнок накласти картки з буквами, які позначають голосні звуки. Діти виявляють, що ще не вивчили букви, яка позначає звук [и].

4. Повідомлення теми та завдань уроку.**5. Слухання вірша, виділення звука зі слів.**

Через ниви і луги
Скаче коник — и-ги-ги!
Ич, який! Ич, який!

І швидкий, і прудкий!
Ти, гривастий, схаменися,
Відпочити зупинися. (*Леся Вознюк*)

http://abetka.info/life.org/abetka_yoznyuk.htm

— Про кого цей вірш? Що робить коник? Через що скаче коник? (*Через ниви.*) Поділіть слово *ниви* на склади. Назвіть голосні звуки у слові.

6. Спостереження за вимовою звука. Визначення, який він за звучанням.

7. Ознайомлення із буквою «и». Слухання вірша Світлани Кузьменко.

Ніякі риби, ні тварини, ні птахи Але в кінці та в середині слова
Не починаються у нашій мові з «и». Потрібна дуже «и» у нашій мові.

<https://mala.storinka.org/>

— Раніше в українській мові було багато слів, які починалися з «и». Тепер їх зовсім мало. Запам'ятайте місце цієї букви в касі.

— Викладіть нові букви з цеглинок.

8. Робота за букварем (с. 34-35).

- Дослідження мовних явищ. (с. 34). Робота в парах.

— Розгляньте малюнки. Назвіть слова, у назвах яких є звук [и]. (Вишня, слива, хлопчик, дівчинка...)

— Назвіть послідовно звуки у словах *сир*, *слива*.

- Вправа «Прочитай швидко».

Читання букв, буквосполучень, пірамідок, рукописних букв.

- Гра «Допоможи вибрати страву».

Учні пригадують правила поведінки у громадських місцях.

Учитель описує ситуацію: діти прийшли у кафе до букви «и». Спочатку їм вибирають імена з буквою «и» (Дарина, Борис). Вони можуть користуватися предметами, у яких є звук [и], вибирати тільки корисні страви.

- Робота з казкою «Лисичка та Журавель».

Учитель пропонує назвати, до якої казки ілюстрація, запитує, хто знає казку, за допомогою малюнків діти переказують казку.

- Диференційоване читання частини казки.

Проводиться за методикою, описаною в попередньому уроці.

- Опис дійових осіб казки.

Завдання за вибором учнів (вчитель дає опис однієї з тварин дітям, які вже вміють читати).

Опис Лисички за малюнком і запитаннями.

- Якого кольору шерсть у Лисички?
- Яка кольору шерсть на хвості?
- Які вушка у Лисички?
- Які лапки і хвіст?

Опис Журавля за малюнком і запитаннями.

- Якого кольору пір'я у Журавля?
- Який дзьоб?
- Які ноги?
- Що відчував Журавель у гостях у Лисички?

— Чи траплялися подібні ситуації у вашому житті?

— Чому посварилися Лисичка і Журавель?

— Що потрібно було зробити, щоб уникнути конфлікту?

- Утворення слів за зразком.

Миска — миски,

Глечик —

Стіл —

Лисичка —

Вікно —

Півник —

— Яке слово зайве? (Півник.)

9. Гра «Пантоміма». Робота в парах.

— Покажіть вивчену букву.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Відкритий мікрофон».

— Яку літеру ми сьогодні вивчили? Який звук позначає літера «и»? Що цікавого ви дізналися на уроці?

2. Саморефлексія.

— Які знання-намістинки ви здобули сьогодні на уроці? Для чого вам потрібні ці завдання?

Урок 18. Звуки [м], [м'], позначення їх буквою «ем». Дослідження вимови і порівняння звуків. Читання прямих складів злито. Велика буква на початку речення.

Мета. *Навчальна:* ознайомити школярів з артикуляцією звуків [м], [м']. Формувати вміння читати прямі та обернені склади з буквою «ем» та вивченими голосними. Вправляти у читанні окличних речень. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати почуття поваги до матері, бажання допомагати їй.

Засоби навчання. Каса букв, картка з друкованою літерою, іграшковий автомобіль, кубики з буквами, картки зі складами, таблиця «У магазині», LEGO-цеглинки, предметні малюнки, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Вправа «Відкритий мікрофон».

— Які букви ми вже вивчили? Покажіть їх у касі. Який звук позначає кожна буква? Які ці звуки за звучанням? Назвіть слова з вивченими звуками.

3. Мотивація навчальної діяльності.

Відгадування загадки.

Найрідніша, наймиліша,
Всіх вона нас пестить, тішить,

Завжди скрізь буває з нами.
Відгадайте, хто це?.. (Мама)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

Викладання з LEGO-цеглинок звукової моделі слова-відгадки.

— Що цікавого ви помітили у звуковій моделі? (По два однакові звуки, два однакові склади.) Чи можемо ми записати слово-відгадку? Чому?

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Спостереження за вимовою звука [м].

— Яким звуком починається слово *мама*? Коли вимовляємо звук [м], губи міцно стулені, а потім різко розкриваються, повітря проходить через рот і ніс. Вимовте за мною звук. Який він за звучанням? Чому?

3. Виділення звука зі слів-відгадок.

Учитель читає загадки, у словах-відгадках школярі визначають місце виучуваного звука.

— Я цьому дивуюся щоденно, —
Татові зізнавсь малий Славко, —
Чом корова їсть траву зелену,
А дає нам біле... (молоко).

Виросли на лузі сестрички маленькі.
Очки — золоті, а вії — біленькі. (Ромашки)
Без крил, без рук, без ніг,
А вгору піднімається. (Дим)

<https://www.facebook.com/4mamabook/posts>

4. Скоромовка.

Мавпнятко мовить: «Мамо,
Масла, моркви, маку мало.

Миска, мамочко, мілка,
Мало містить молока». (Юрій Кругляр)

http://abetka.ukralife.org/ab_85.htm

— Скільки слів зі звуком [м]?

5. Дослідження вимови і порівняння звуків [м], [м'].

Школярі називають слова зі звуком [м] (*мавпнятко, масло, морква, ...*), а потім — зі звуком [м'] (*мілка, містить*).

6. Ознайомлення з буквою «ем».

- Позначення звука буквою.

— Звуки [м], [м'] позначаються буквою «ем». Повторіть назву букви. Буква «ем» є велика та мала. (Вчитель показує картку з літерами. Учні порівнюють їх за формою, розмірами, фантазують, на що схожа буква). Велику букву вживають на початку речення, коли пишуть імена чи прізвища. Які імена починаються буквою «ем»? Чиє прізвище починається цією літерою? Запам'ятайте місце нової букви в касі.

- Гра «Пантоміма».

Робота в парах. Учні у парі показують букву.

- Викладання великої й малої букв цеглинками.
- Підготовка до читання.

Учитель проводить роботу в ігровій формі. На столі з кубиків складено два «міста».

— Жили-були в одному місті голосні (*школярі називають їх, дивлячись на кубики: а, у, о, и*), а в іншому — приголосні. Запросили голосні до себе в гості приголосний [м]. Сів він на машину та й поїхав (*вчитель кладе кубик з літерою «ем» на вантажівку, везе в місто голосних*). По дорозі зустрів його звук [а], привітався й запропонував познайомитися з жителями свого міста. Зайшов [м] в гості до [а]. Разом вони заспівали пісеньку: *м-м-м-а-а-а, м-м-а-а, м-а, ма*. Потім він підїхав до будиночка, де живе звук [у]. Вони познайомилися: *м-м-м-у-у-у, м-м-у-у, м-у, му*. Його друзями стали звуки [о], [и]. (*Діти вчать читати: мо, ми.*)

7. Робота за букварем (с. 36-37).

- Відгадування загадок.

Запалали в чистім полі
Квіти гарні і червоні.
То палає в полі так
Польовий червоний... (*мак*).

Навесні я сіяла насіннячко,
Доглядало квіти тепле літечко.
Восени на святі любій мамі
Подарую я червоні... (*мальви*).

1. Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.
2 <http://zagadki.ru/ua/zagadka/navesni-ya-siyala-nasimnyachko.htm>

Викладання з LEGO-цеглинок звукової моделі слів-відгадок на вибір. Промовляння ланцюжків слів у словах-відгадках.

Читання складів на ромашках, слів, речень. Звертається увага на графічне зображення речення. Кожне речення починається великою буквою. У кінці речень можуть бути крапки або знаки оклику, запитання. Вироблення навичок читання окличних речень.

- Гра «Вибери ім'я».

Учитель звертає увагу школярів на те, що у словах — іменах дітей, слова подані неповністю: частина слова надрукована, а частина позначена фішками. Учні визначають, що другим повинен бути склад із твердого приголосного й голосного. З названих складів вибирають ті, які утворюють відповідні слова: *кар, ри, на, ти, рі, я*.

8. Диференційоване читання тексту на с. 37.

Спочатку вчитель проводить бесіду за малюнком.

— Що зображено на малюнку? Як ви гадаєте, чи любить мама донечку? Чи любить донечка маму? Про що вони можуть розмовляти?

Учитель або діти, які вже вміють читати, читають вірш. Діти, які вчать букви, називають літери синього кольору, відшукують склади (*ма, му*).

9. Розвиток зв'язного мовлення. Робота в парах.

За малюнками до вірша діти складають речення про маму та викладають схеми з LEGO-цеглинок.

10. Гра «День і ніч».

З розрізної азбуки один з учнів викладає слово *мама*. Діти читають хором. Учитель каже: «Ніч!». Діти заплющують очі. У цей час учитель замінює останню букву: *мамо*. На команду «День!» — розплющують очі, читають нове слово. Аналогічно замінюється остання буква на *у, и*.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Метод «Капельюшки де Боно».

- Білий — колір чистоти.

Що мені відомо про букву «ем»? звуки [м], [м']?

- Червоний — (*колір життя, почуттів*).

Для чого потрібні знати про букви та звуки української мови?

- Чорний — колір землі, здорового глузду.

Назвіть слова у яких є звуки [м], [м']?

- Зелений (*колір досліджень*).

Чим відрізняються звуки [м], [м']?

- Синій (*колір знань*).

Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 19. Звук [і], позначення його буквою «і». Утворення та аналіз складів із твердими та м'якими приголосними. Мовні дослідження: буква «і» як окреме слово; одне слово — різні значення.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [і]. Виробляти вміння розрізняти звуки на слух та за артикуляційними особливостями. Збагачувати словниковий запас школярів. Вправляти у читанні прямих складів, слів. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, каса букв, картка з друкованою літерою, парашути з буквами *a, o, y, u, i*, предметні малюнки, сигнальні картки, фрукт ківі.

Відео <https://www.youtube.com/watch?v=7EJjELKaEVU>

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Станьте дружно, поверніться,
Один одному всімхніться.

У мріях лінємо до зірок —
Розпочинаємо урок.

Оксана Ратушна

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Сьогодні найуважніші, найспостережливіші дітки дізнаються ще одну з таємниць української мови.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Ознайомлення зі звуком [і].

- Виділення звука зі слів. Робота в парах.

За предметними малюнками діти називають слова, визначають, який спільний звук у них (індик, іграшка, діти, літо, коні, річка).

- Спостереження за вимовою звука.

— Який спільний звук у названих словах? Вимовте звук за мною. Чи є перешкоди при вимові? Який це звук? Чому він голосний?

- Гра «Хто добре чує [і]?».

Учитель читає потішку. Учні сплескують, коли чують слово зі звуком [і].

Іде Іринка в перший клас,

Іти до школи ще не час,

А Віропці-сестричці

Бо зовсім невеличка.

<https://brechahalena.wixsite.com/mysite/vesela-abetka>

- Аналітико-синтетичні вправи.

— Я називатиму звуки, а ви утворюйте злиття (склади) з них: [с'], [і] — *сі*, [л'], [і] — *лі*, [ц'], [і] — *ці*, [т'], [і] — *ті*.

— А тепер я називатиму склади, а ви — звуки, які утворюють їх: *зі* — [з'], [і], *ді* — [д'], [і], *дзі* — [дз'], [і].

- Добір учнями слів із новим звуком.
- Гра «Доповни слово».

Учитель називає перший склад, діти доповнюють, називають все слово: *лі-* (літак, літо, лісок), *мі-* (мішок, місток, місто, місяць), *кі-* (кіно, кільце, кінець), *ві-* (вітер, відро).

4. Ознайомлення з буквою «і».

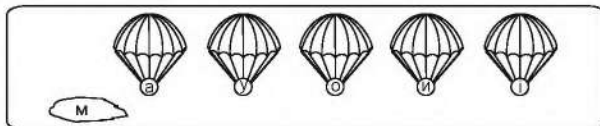
- Позначення звука буквою.

— Звук [і] позначається буквою «і». Розгляньте велику й малу літери. Чим вони подібні? А чим відрізняються? Коли вживають велику літеру? Назвіть імена з «і». У касі буква «і» «живе» біля «и».

— Викладіть літеру з цеглинок.

- Складання із LEGO-цеглинок звукової моделі слів (на вибір) *ірис*, *індик*.
- Підготовка до читання.

На дошці вчитель прикріплює силуетні зображення парашутиків з літерами. Нижче — на «галявині» — буква «ем».

Парашути по черзі опускаються на «галявину». Діти утворюють і читають склади: *ма, му, мо, ми, мі*. Потім «галявину» розміщують справа, парашути опускають перед «ем». Читають: *ам, ум, ом, им, ім*.

- Дослідження вимови твердого і м'якого приголосного.

— Вимовте склад *ма*. Назвіть перший звук. Вимовте склад *мі*. Назвіть перший звук. Повторіть перший звук у першому та другому слові. Порівняйте їх вимову. Викладіть (або надрукуйте) склади. Які перші букви? (*Однакові, «ем»*.) Як ви гадаєте, чому вимова однієї букви різна? (*За потреби вчитель звертає увагу на другу букву*.) Зробіть висновок (*Звук [і] пом'якшує попередній приголосний*.)

- Утворення та аналіз складів із твердими та м'якими приголосними.

5. Робота за букварем (с. 38-39).

Учні розглядають друковану та рукописну, велику та малу букви «і». Визначають спільне та відмінне. Називають предмети із буквою «і».

Читання променевої таблиці, складів, слів з буквою «і».

— Складіть речення за малюнками. Складіть з LEGO-цеглинок схему речення. Що ви можете сказати про букву «і»? (*Буква виступає в ролі окремого слова*.)

- Гра «Розрізни нас».

У кожного школяра картки з літерами «и», «і». Учитель називає слова, а діти сигналізують, який звук, [и] чи [і], є у слові: *риба, річка, тигр, тісто, сіно, син, килим, кінь*.

- Вправа «Мозковий штурм». Практичне уявлення про слова, що звучать однаково, але мають різне значення.

— Що ви знаєте про ківі?

Учитель пропонує розглянути фрукт, відчутти на дотик, скуштувати та описати його за планом:

- Якого кольору ківі?
- Який за смаком?
- Який за дотиком?
- Чим цікавий фрукт ківі?

Перегляд відеоролика <https://www.youtube.com/watch?v=7EJjELKaEVU>.

- Якого розміру ківі?
- Яка шерсть у ківі?
- Чим цікавий птах ківі?

— Як ви гадаєте, чому фрукт назвали так, як птаха?

- Складання речень із словом *ківі* (у значенні фрукт, у значенні птах).
- Диференційоване читання. Робота над віршем Варвари Гринько.

III. Заключна частина.

1. Саморефлексія.

Знаю: Навчився (навчилася): Хочу дізнатися:

2. Вправа «Відкритий мікрофон».

— Для чого, на вашу думку, потрібні вчити букви?

Інформація для вчителя. Ківі¹ — це фрукт, який вивели у XIX столітті. Його батьківщиною є Китай. Ківі часто називають китайським агрусом. Плоди мають зелений колір і багато маленьких насінин, що красиво розташовані. У ньому дуже багато вітамінів.

Ківі² — це єдиний на нашій планеті птах без крил і хвоста. Ця істота, тіло якої вкрите волосоподібними пір'їнами, мешкає в лісах Нової Зеландії. Узагалі в ківі є крила, але вони дуже маленькі і практично непомітні серед оперення. Їх довжина становить не більше 5-6 см. Під час відпочинку ківі любить ховати голову під крило. Ківі розміром з курку.

Урок 20. Звуки [н], [н'], позначення їх буквою «ен». Спостереження за вимовою твердого та м'якого звуків. Утворення словосполучень із прийменником *на*.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звуків [н], [н']. Формувати правильний спосіб читання складами. Працювати над інтонуванням речень. *Розвивальна:* розвивати пізнавальні інтереси, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися, пізнавати нове.

Засоби навчання. Квітка, LEGO-цеглинки, каса букв, картка з друкованою літерою, предметні малюнки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Організація класу.

Щедро усміхається
Сонце золоте.
З усіма вітається:
Здра — стуй — те!

Усміхайся весело
Друзям ти,
Зич усім здоров'ячка,
До — бро — ти. (Людмила Савчук)

http://www.subject.com.ua/lesson/mova/2klas_5/38.html

2. Гра «Побажання».

Діти стають у коло. По колу, як естафету, передають один одному квітку та висловлюють побажання: *Маринко, бажаю тобі сьогодні дізнатися щось нове. Петрику, бажаю тобі гарно попрацювати...*

3. Актуалізація опорних знань. Мовленнєва розминка.

— Які букви ми вже вивчили? Покажіть у касі літери, що позначають голосні звуки, приголосні.

— Чи можете ви відрізнити слона від інших тварин? (*У нього є хобот.*) Уявимо, що ми — слоненята. Зробимо зарядку для хоботка, а також для свого ротика. На «раз» розтягніть губи в усмішку, не оголюючи зубів; на «два» — витягніть губи щільною трубочкою вперед («хоботок»); на «три, чотири, п'ять, шість» — рухайте «хоботком» по чергово праворуч, ліворуч, угору, вниз; на «сім» — знову усмішка; на «вісім» — вихідне положення. Вправу потрібно повторити 3-4 рази.

4. Диференційоване читання складів, речень.

- Читання складів. Робота в парах

му	мі	мо	ми	ма
ум	ім	ом	им	ам

- Читання речення. Робота в парах.

— Прочитайте речення. Порадьтеся, як можна їх продовжити.

Ми і мама.	У мами ми.	Мамина мама.
У мами мама.	О, мама!	О, мамина мама!

Учні доповнюють речення: *Ми і мама у парку. У мами ми — її діти. Мамина мама — то моя бабуся* тощо.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Мотивація навчальної діяльності учнів. Гра «Розгадай кросворд».

— У кросворд ми можемо записати слова, у яких тільки дві літери. Як скаже дитина, котра хоче поділитися? (*На!*) Як кажуть, коли заперечують? (*Ні.*) Як кажуть, коли підганяють коника? (*Но!*)

— Чи можемо ми записати ці слова? Чому?

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

3. Ознайомлення зі звуками [н], [н'].

- Виділення звука зі слів.

— Ще раз назвіть слова, які є відгадкою кросворда. Поміркуйте, який у них спільний звук. Послідовно назвіть звуки у словах *на, ні, но*. Чи однаково вимовляємо перший звук?

— Вимовте звук [н]. Чи виникають перешкоди при вимові? Який цей звук за звучанням? Вимовте звук [н']. Чи подібний він за вимовою до [н]? А чим відрізняється? Вимовте пару звуків: [н] — [н']. При вимові м'якого звука середню частину спинки язика підносьте до піднебіння. Отже, [н] — приголосний твердий, а [н'] — приголосний м'який.

- Розпізнавання звуків [н], [н']. Гра «Хто добре чує?».

Учитель читає потішку, діти запам'ятовують слова з виучуваними звуками.

Над нами — небо голубе, На ньому сонце золоте.	На землю нашу неозору Воно проміння шле ясне.
---	--

<http://d.vinohok.pp.ua/index.php?newsid=77>

- Чистомовки.

На-на-на — ми піймали лина. Ну-ну-ну — я козу тягну. Но-но-но — підемо в кіно.	Не-не-не — яблуко смачне. Ні-ні-ні — сонце у вікні. Ни-ни-ни — червоні кавуни.
--	--

<http://myvchytel.dp.ua/index.php/vchytelka/60-chystomovky>

4. Позначення звуків [н], [н'] буквою «ен».

- Розгляд букви.

Учитель показує картки з великою й малою літерами. Школярі порівнюють їх за розміром, формою.

- Хвилинка фантазії.

— Що вам нагадує буква «ен»?

Ноші б з «ен» у нас були,
Коли б ще дощок взяли. (Тамара Коломієць)

- Місце букви у касі.

— Буква «ен» у касі розміщується між «ем» та «о». Прочитайте всі вивчені літери.

— Викладіть букви цеглинками.

5. Робота за букварем (с. 40-41).

- Презентація букви.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Які звуки вона позначає? За малюнком назвіть слова з цими звуками. (Кенгуру, поні). Як одним словом можемо назвати їх? (Тварини.) А чи знаєте ви ще тварин, у назвах яких є звуки [н], [н']? (Слон, носоріг, кінь, свиня, ворона.)

— Визначте місце звуків у кожному слові. Назвіть послідовно звуки у словах кенгуру, поні.

- Диференційоване читання.

Учні, які не вміють читати, вчаться утворювати склади за малюнком із зображенням квітки (ан, он, ун, ін, ин), відтак вправляються у швидкому читанні складів. Ті, що вміють читати складами, вчаться читати слова, речення на с. 40. Хто має достатні навички читання, працюють над текстом на с. 41 і віршем Варвари Гринько.

Учитель координує роботу кожної групи учнів. Під час контролю виконання завдань звертає увагу, що з великої букви починається кожне речення, а також імена.

- Ознайомлення із службовим словом *на*.

За ілюстраціями на с. 41 складають словосполучення (білки на гіці; метелик на квітці; книжки на столі; Ніна на поні; вінок на голові.) Учитель зауважує, що *на* — це окреме слово, воно допомагає зрозуміти зміст сказаного.

- Робота за малюнком, з текстом на с. 41.

Учні другої групи вже працювали над реченнями, тому можуть скласти речення за малюнком так, щоб було слово *на* (Родина сидить на килимку. На галявині багато квітів. На дереві зелене листя...) Учні, які вчаться читати, працюють над реченнями. Найсильніші складають словесний малюнок за змістом вірша Варвари Гринько «Нанизала намистинки».

- Читання речення, поданого рукописним шрифтом.

IV. Заключна частина. Рефлексія.

— Яку букву ми вивчили сьогодні на уроці?

— Які зернятка мудрості дав сьогоднішній урок?

Урок 21. Звуки [л], [л'], позначення їх буквою «ел». Спостереження за вимовою твердого та м'якого звуків. Мовні дослідження. Робота з дитячою книгою «Хрестоматія сучасної української літератури для 1-2 класів» (Укладач Тетяна Стус)

Мета. *Навчальна:* вчити учнів правильно вимовляти звуки [л], [л']. Учити сприймати і розрізняти звуки на слух. Формувати вміння запам'ятовувати й відтворювати матеріал. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. Зображення птахів (*ластівка, лелека, соловей, голуб, журавель, дятел, орел*), кольорові листочки, цеглинки LEGO, кулька, аудіозапис <https://www.youtube.com/watch?v=5B83LHnNIN4>.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

1. Вступна частина.

1. Організація класу. Вправа «Очікування».

— Світить ласкаве сонечко, посилає нам тепло. Все навколо стає світлішим, кращим, привабливішим. Так добре, коли у серденьку є тільки добрі думки. Вони радують нас, покращують нам настрій. Адже там, де є добро, є успіх, радість, щастя. Сьогодні ми зробимо добру справу. Перед вами дерево очікувань. Але без листочків. Вітерець переклав їх вам на парти. Хочете повернути листочки на дерево? Зробимо добру справу? Прошепотіть листочкові своє очікування. Якщо воно справдиться — у кінці уроку прикріпите листочок на дерево. Домовились?

Учитель заздалегідь розкладає учням, які знайомляться з буквами, вчать зливати їх у склади, червоні листочки. Ті, хто читає складами, одержують жовті, а ті, що вміють читати — зелені листочки.

— Що ви очікуєте від уроку? (*Я очікую від уроку цікавої гри. Я очікую від уроку нових знань. ...*)

2. Гра «Я знаю, я можу, я вмію».

Учитель показує в касі вивчені букви. Школярі називають їх та їх звукове значення. Згадують слова з цими буквами. За вказівкою ділять окремі слова на склади, визначають наголос, називають послідовно звуки.

3. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель показує зображення птахів: *ластівка, лелека, соловей, голуб, журавель, дятел, орел*. Діти добирають загальну назву, визначають спільний звук.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Спостереження за вимовою звуків [л], [л'].

Учні за вчителем називають виучувані звуки окремо, парою. Порівнюють їх за звучанням. Віднесення виучуваних звуків до приголосних.

3. Розпізнавання звуків [л], [л']. Гра «Хто добре чує?».

Літом ластівка літає,

Ластів'ят малих навчає:

«Не лінуйтесь, ластів'ята.

Вчїться літечком літати.

Бо як літо відлітує,

Ми за море помандруєм». (*Ганна Чубач*)

<https://books.google.com.ua/books?id>

4. Чистомовки.

Ла-ла-ла — молоко пила.

Ли-ли-ли — липку полили.

Ло-ло-ло — ідемо в село.

Лі- лі-лі — рученьки малі. (*Галина Сапун*)

5. Ознайомлення з буквою «ел».

Розгляд друкованих і рукописних літер, аналіз їх форми, розміру, місце в касі. Хвилинка фантазії.

З букви Л для цирку

Змайстрували гірку,

Щоб катались звірі

І жили у мирі.

Прибігає тут осел

І з'єднав дві букви Л.

Вийшла гойдалка, гамак

Й буква М. А чи не так? (*Ігор Січовик*)

<http://www.detsko.com/blog/sanyi-imyi-i-lyubimyivivcha-mo-l-teru-r.html>

Викладання букв цеглинками.

- Утворення та читання складів. Гра «Живі букви». Робота в групах.

У дітей є картки з вивченими буквами. Вони утворюють прямі й обернені склади, читають їх.

6. Робота за букварем (с. 42-43).

- Відгадування загадок.

Довгі ноги — довгий ніс.
Прилетів — обід приніс.
Смачних жабеняток
Для своїх маляток. (Лелека)

Хто гнізда свого не має,
Яйця іншим підкладає,
А у лісі в холодку
Все кує, мудруля. Хто вона? (Зозуля)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с.

Викладання з LEGO-цеглинок звукової моделі слів-відгадок на вибір. Промовляння ланцюжків слів у словах-відгадках.

- Диференційоване читання.

Учні з червоними листочками вчаться утворювати склади за малюнком із зображенням квіточок (ла, ло, лу, лі, ли; ая, оя, уя, ія, лия), потім тренуються читати склади у звичайному темпі. Учні з жовтими листочками читають склади з прискоренням. Ті, що мають зелені листочки, складають слова з поданих складів (мило, мама, мололо, намололо, лини, лани, лила, налила, мила, намила).

- Читання речення. Дослідження мовних явищ.

Спочатку діти читають слово *мала*, пояснюють його значення. Потім читають слово *малá* — пояснюють його значення. Доходять висновку, що слова можуть мати різне значення залежно від наголосу. Залежно від рівня підготовленості класу учитель пропонує пригадати значення слова *атлас* (збірник карт), *атлас* (назва тканини), *пáша* (трава на пасовищі) — *пашá* (почесний титул).

- Читання стовпчиків слів (с. 43).

— Прочитайте слова першого стовпчика. Що ви помітили? (Спочатку записаний склад, а потім 2 слова, які починаються із цього складу. Наступне слово довше від попереднього на одну букву, означає багато предметів.) Складіть речення з кожним словом.

Аналогічно працюють над словами наступного стовпчика.

Опрацьовуючи наступну групу, визначають особливість пар слів (однина — множина).

- Дослідження мовних явищ. Робота в парах.

Одні діти читають слово за верхньою стрілочкою, а інші — за нижньою. Доходять висновку, що деякі слова можуть читатися справа наліво і зліва направо. Учитель може запропонувати прочитати слова *Пилип*, *шалаш*, *заказ*.

- Диференційоване читання вірша Григорія Фальковича «Лис нечутно йшов по лісу».

7. Робота з дитячою книгою.

Ознайомлення з «Хрестоматією сучасної української літератури для 1–2 класів» (укладач Тетяна Стус). Учитель пропонує перегорнути сторінки книги, роздивитися малюнки, прочитати заголовки, окремі слова або знайти знайомі літери.

Слухання віршів Григорія Фальковича в авторському виконанні. Для цього можна скористатися аудіозаписом <https://www.youtube.com/watch?v=5B83LHnNIN4>.

III. Заключна частина.

1. Гра «Утвори ланцюжок слів».

Діти, які сказали слово з літерою «ел», виходять на килимок, беруть один одного за руки і утворюють ланцюжок.

2. Рефлексія. Вправа «Злови кульку».

— Що корисного ви дізналися на уроці? Для чого вам потрібні отримані знання? Який вид роботи вам найбільше сподобався? Оцініть свої досягнення на уроці. Чи справдилися ваші очікування?

— Прикріпіть на дерево очікувань очікування, які справдилися.

— Діти, погляньте! Наше дерево знову стоїть у листі. Воно вам широко вдячне за допомогу.

Урок 22. Звук [в], позначення його буквою «ве». Мовно-логічні ігри.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [в]. Закріплювати вміння впізнавати і розрізняти букви. Навчити читати склади й слова з буквою «ве». Працювати над збагаченням, уточненням словника.

Розвивальна: розвивати зв'язне мовлення, уміння працювати в парі. *Виховна:* виховувати повагу до старших членів родини.

Засоби навчання. М'яч, презентація, картки із буквами, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.**

Світ прекрасний навколо тебе —
Сонце ясне і синє небо,
Птахи і звірі, гори і ріки —

Нехай він буде таким навіки!
Нехай людина добро приносить,
Бо світ навколо любові просить.

Алла Потапова

<https://nsportal.ru/detskiy-sad/ravnos/2016/04/24>

— Як ви розумієте слова «нехай людина добро приносить»? Чи можемо ми на уроці принести добро одне одному?

2. Гра «Букви пригадай, правильно читай».

На слайдах презентації за короткий час (відповідно до рівня підготовленості класу) показують букви, склади, слова. Діти їх швидко читають.

3. Гра «Доповни слово».

Ведучий (учитель або учень) називає частину слова і кидає м'яч. Інший учень повинен упіймати м'яч та доповнити слово. Наприклад: *ма — ма, Ні — на, ли — ни, ...*

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

На слайдах презентації зображення квітів (волошка, конвалія, півники, гвоздики, чорнобривці, первоцвіт). Учні називають квіти.

— Кожна квітка принесла вам у дарунок звук. Як ви гадаєте, який? (Звук [в].)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.**3. Спостереження за вимовою звука [в]. Віднесення його до приголосних.**

— Вимовте звук [в]. Який він за звучанням? Чому? Як ми позначатимемо цей звук у схемах?

4. Розрізнення звука [в] на слух.

Учитель читає вірш Л. Забашти. Учні запам'ятовують слова з виучуваним звуком.

Я волошки в житі рвала
І сплела собі вінок,

З жайворонками співала,
З вітерцем пішла в танок.

<https://naurok.com.ua/dodatkoviy-material-5-navchannya-gramoti-zavlamya-do-kozhno-literi-28551.html>

5. Гра «Слово зі звуком [в] називай, у коло ставай».

Діти називають слова зі звуком, стають у коло.

6. Чистомовки.

Ва-ва-ва — ми вчимо слова.
Ву-ву-ву — пісню знаємо нову.
Ви-ви-ви — котика злови.

Ве-ве-ве — корабель пливе.
Ві-ві-ві — зошити нові. (Галина Сатун)

7. Ознайомлення із буквою «ве».

Позначення звука [в] буквою «ве». Розгляд букви. Аналіз графічної будови, зіставлення за формою і розмірами. Місце букви в касі. Хвилинка фантазії.

«Ве» — смішний велосипед:
Ні назад, ані вперед. (Тамара Коломієць)

<https://naurok.com.ua/scenariy-svyata-vshaniuvannya-bukvary-18251.html>

— Викладіть цеглинками букву «ве».

8. Читання складів з буквою «ве».

Гра «Живі склади». Робота в групах.

У дітей є картки з буквами *a, o, y, u, i*. Учні утворюють та читають спочатку обернені склади, а потім — прямі.

9. Робота за букварем (с. 44 - 45).

Розгляд малюнків.

— Назвіть малюнки. (*Вовк, лев.*) Визначте місце звука [в] у названих словах. Назвіть послідовно звуки у словах.

10. Руханка.

— Напишіть букву «ве» носиком, підборіддям, правим плечем, лівим плечем, правим коліном, лівим коліном.

11. Продовження роботи за підручником.

- Гра «Прочитай швидко».

— Пригадайте слова, які починаються із тих складів, які ви прочитали.

Розгадування ребуса. Учитель пояснює, що ребуси читаються зліва направо. Важливо назвати саме те слово, яке задумав автор. Біля малюнків можуть бути коми. Це означає, що слово береться не повністю, а тільки його частинка. Скільки біля малюнка ком, стільки букв потрібно відкидати. Якщо попереду малюнка коми — відкидаємо перші букви. Якщо коми після малюнка — то відкидаємо букви вкінці слова.

- Мовно-логічна гра «Відшукай слова».

Учитель пояснює, що всі букви «взялися за руки», наче одне довге слово. Проте це не так, потрібно уважно придивитися до порядку букв і відшукати слова, які з дітьми «у піжмурки граються». (*Нива, мова, нові*).

- Читання речення, поданого рукописним шрифтом.
- Читання стовпчиків слів (с. 45).

Учитель читає слова, учні стежать. Потім читають учні хором, ланцюжком по одному слову. Варто звернути увагу на слова другого стовпчика (визначити спільну частину, з'ясувати, як змінюється значення слова). Читаючи слова останнього стовпчика, визначають, що це імена, вони надруковані з великої літери. Складання речень з прочитаними словами.

Мовно-логічна гра «Склади слова». (*Нова, нива, воно, вони.*)

- Бесіда за малюнком. Читання тексту.

— Хто зображений на малюнку? Який у них настрій? Про що розмовляють?

Читання тексту вчителем, дітьми.

12. Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах (на килимку).

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа (дідуся, бабусі, внука чи внучки).

Роль — онучка. Аудиторія — дідусь та бабуся. Формат — sms-повідомлення. Тема — гостини.

Зразок міні-тексту:

Привіт, дідусю та бабуся!

Пригадуємо, як ми з братиком приходили до вас у гості з квітами. Що у вас новенького? На вихідних знову вас провідаємо. Ваша внучка.

13. Розвиток зв'язного мовлення.

Діти розповідають про своїх дідусів та бабусь.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Вправа «Вірю — не вірю».

Сьогодні на уроці ми вивчили нову букву. (*Вірю*)

Це буква «ве». (*Вірю*)

Буква «ве» позначає голосний звук. (*Не вірю*)

Буква «ве» стоїть тільки на початку слова. (*Не вірю*)

У словах *вовк, лев, корова* є звук [в]. (*Вірю*)

На письмі звук [в] позначається буквою «ве». (*Вірю*)

Урок 23. Читання складів, слів з літерою «ве». Спостереження за вживанням займенників *він, вона, воно, вони*.

Мета. *Навчальна:* закріпити поняття про звук [в], букву «ве», вміння читати склади та слова з цією літерою. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух. *Виховна:* виховувати дружелюбність, бажання вчитися.

Засоби навчання. Каса букв, LEGO-цеглинки-цеглинки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

По широкій по дорозі
Тихо-тихо ходить осінь.
Мовчки крадеться, як кішка,
Листям грається, як мишка.
У садочок забреде —
Грушу й яблучко знайде.
Чарівниця медком помаже,
Казку павучку розкаже.
Школярам листа прислала,

Щоб я його вам прочитала.
А слова в них золоті —
Пригодяться у житті:
— Я дарую вам бажання
Вчитись в школі без вагання.
Не лінитись, а трудитись,
Дружбі й мудрості коритись.
Тільки серце золоте
Вас до щастя приведе.

Валентина Романова

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Гра «Пригадай».

— Назвіть вивчені букви. Покажіть у касі букви, які позначають голосні звуки. (А, и, і, о, у.) Які букви позначають приголосні звуки? (В, м, н.)

3. Гра «Поснай звуки». Робота з LEGO-цеглинками. Робота в парах.

На столі лежать цеглинки. Учителю дає роз'яснення щодо позначення звуків відповідними кольорами: червоний — голосний звук, синій — приголосний твердий, зелений — приголосний м'який. Діти беруть дві або три цеглинки: червоного та синього (зеленого) кольорів. Добирають ім'я (літеру) кожній цеглинці й утворюють склади. Наприклад: приголосний твердий звук [в] (синя цеглинка) завітав у гості до свого друга, голосного [а] (червона цеглинка). Утворився склад «ва».

4. Гра «Увіймай звук [в]».

Учитель читає скоромовку. Учні сплескують у долоні, коли чують слово із заданим звуком.

Верх за верхом — верховина.
Іде верхи дід до сина.

Іде верхи — вир минає:
Верховина виростає!

<https://inaurok.com.ua/zbirka-skoromovki-ta-chistomovki-dlya-vdoskonalemya-navichok-shvidkoclutamy-9138.html>

5. Робота з таблицею складів.

	<i>а</i>	<i>о</i>	<i>у</i>	<i>и</i>	<i>і</i>
<i>м</i>	ма	мо	му	ми	мі
<i>н</i>	на	но	ну	ни	ні
<i>в</i>	ва	во	ву	ви	ві

— Прочитайте склади рядками, стовпчиками. Тепер я показуватиму будь-які склади, а ви ланцюжком читайте. Зараз я показуватиму по два склади, а ви читайте слова: *мо-ва, ни-ва, Ні-на, но-ві*.

6. Робота за букварем (с. 46–47).

- Читання слів у стовпчиках.

Учитель звертає увагу на особливість слів першого (слова означають один предмет) та другого рядка (слова означають багато предметів.)

Спостереження за вживанням займенників *він, вона, воно, вони*. Складання речень за малюнками:

- 1) Це зайчик. Він усміхається.
- 2) Це мишка. Вона дивиться на мене.
- 3) Це телятко. Воно руде.
- 4) Це зайчики. Вони танцюють.

Під час опрацювання наступного завдання варто звернути увагу на спільні частини слів, учням потренуватися у швидкому читанні словосполучень.

З'ясувати, чи розуміють першокласники значення слів *віл* (велика рогата худоба, колись використовували для сільськогосподарських робіт: запрягали у плуг чи вози; зараз цю роботу виконують трактори, вантажівки), *вовна* (тонка довга шерсть, з якої виготовляють тканину; є овеча, верблюжа, козяча вовна).

- Розгляд ілюстрації на с. 47. Читання тексту.

— Кого ви бачите на малюнку? Що робить хлопчик? Що роблять дівчатка? к ви гадаєте, який у них настрій?

Спочатку учитель читає перший текст. Після відповіді на запитання учні за вчителем прочитують кожне речення хором. Кілька дітей прочитують текст ланцюжком.

— Скільки речень записано? Прочитайте найкоротше (найдовше) речення.

- Використання стратегії «Ромашка Блума». Робота в групах.

На дошці ромашка з пелюстками — 6 типів питань (прості, уточнюючі, пояснюючі, творчі, оціночні, практичні). Учні працюють в групах. Вони обирають запитання даного виду, обговорюють і дають відповідь.

Орієнтовні запитання:

Просте: *Хто відпочиває біля поля?*

Уточнююче: *Я можу помилитися, але, здається, Ліна дає Іванові мак?*

Пояснююче: *Чому діти прийшли на поле?*

Творче: *Чи хотіли б ви бути разом з дітьми?*

Оціночне: *Чи добре діти відпочивають на природі?*

Практичне: *Як це можуть відпочивати діти на природі?*

- Читання другого тексту (учителем та дітьми).

- Гра «Продовж речення».

Лин — риба, а лелека — ...

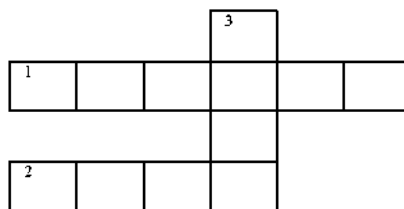
Лелека літає, а лин — ...

- Читання «Незнайком».

Учитель читає речення навмисно замінюючи одне із слів. Діти це помічають та виправляють.

III. Заключна частина.

1. Розгадування кросворду.

1. Деяке повідомлення, що досі було вам невідоме. (*Новина*)
2. Те, за допомогою чого люди розмовляють між собою. (*Мова*)
3. Засіяне поле. (*Нива*)

2. Гра «Унімай звук».

Вовк ведмедя розбудив:
— Вже весна, гуляти йди!

Виліз велетень з барлоги,
Вовк втікає в ліс від нього (*Ігор Січовик*)

<http://www.detsko.com/blog/samyi-ymyi-i-lyubimyi/sivcha-mo-t-teru-r.html>

3. Рефлексія. Вправа «Мікрофон».

- Що нового ви дізналися сьогодні на уроці?
- Де ви можете застосувати ці знання?
- Яке завдання вам було найлегшим?
- Над яким завданням вам довелося добре потрудитися?
- Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Урок 24. Звуки [с], [с'], позначення їх буквою «ес». Мовно-логічні ігри. Дослідження мовних явищ: слова, які звучать і пишуться однаково, але мають різні значення.

Робота з дитячою книгою. Українська народна казка «Сонце, Вітер і Мороз».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звуків [с], [с']. Учити розрізняти звуки на слух та за артикуляційними особливостями. Закріплювати вміння виділяти звуки з мовного потоку. Формувати вміння виконувати синтетичні та аналітичні вправи зі звуками. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення.

Виховна: виховувати бажання вивчати українську мову, читати книги.

Засоби навчання. Ритмічна мелодія, силуетні зображення сонця і місяця, смайлики настрою, відео <https://www.youtube.com/watch?v=lw1XZJDLcJU>, <https://www.youtube.com/watch?v=eemxRq0Dt9g>, <https://www.youtube.com/watch?v=1YYYGiPL4eY>

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу (на килимку).

Звучить ритмічна мелодія. Учитель декламує вірш.

Місяцю мій, брате,
Де красу згубив,
Став таким шербатим?
Ти різком світлив!
Мовив Місяць широ:
Це не я свічу!
У космічній вири
Темрявою мчу.
Висне в небі кома,
Дужка букви «ер», —
Кожному відомо,
Що росту тепер!

А коли дивлюся
Літерою «ес»,
То старим зовуся
І зникаю десь.
Визирну з колиски
Гострого ріжка,
Набираю блиску
Аж до срібляка.
Я чотири тижні
Змінюю свій лик!
Мандри дивовижні,
Й знову молодик! (Наталія Карпенко)

<https://nata.storinka.org/ditvni-ivrsi-vid-natalii-karpenko-pro-kosmos-tanetsi-misjac-zipiti.html>

— Про що цей вірш? Коли місяць красивий? Коли його називають шербатим? Що сонечко дарує місяцю? Вимовте чітко слова *сонце, місяць*. Сьогодні в нас гостюють сонце й місяць. Вони хочуть дізнатися, що ви очікуєте від уроку.

Учні передають по колу силуетні зображення сонця й місяця, висловлюють свої думки.

— Покажіть смайлики, які відображають ваш настрій.

2. Гра «Пригадай».

Читання колонок слів (спроєктовані на екран чи видрукувані для кожного учня):

лан	луна	Ліна	Алла	Наум
лин	мило	Ніна	Інна	мілина
млин	мало	Ніла	Іван	малина

— Прочитайте односкладові слова; трискладові слова; слова з першим наголошеним складом; імена дівчаток; імена хлопчиків. Прочитайте парами слова, які відрізняються одною буквою (*лан — лин, мило — мало, Ліна — Ніна, Ніна — Ніла, мілина — малина*). Як по-іншому можна назвати *лан*? Доберіть протилежні за значенням слова до слів *мало (багато), мілина (глибина)*.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Прочитайте слова (надруковані на дошці):

ин лі _оми _лони ві_ім анана_

— Чому ми не можемо зрозуміти прочитане?

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Спостереження за вимовою звуків [с], [с'].

Розрізнення їх на слух. Віднесення їх до глухих приголосних.

4. Гра «Загадки відгадай. Слова запам'ятай».

Дуже товсті ноги маю,
Ледве їх переставляю.
Сам високий я на зріст,
Замість рота в мене хвіст. (Слон)

Сидять у коробці у купочці хлопці,
Хто хоче світити — готові служити.
Не чіпайте, діти, їх на забавки,
Бо можна згоріти. Що це? (Сірники)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

5. Гра «Слово із звуками [с], [с'] називай, у коло ставай».

Залежно від рівня класу вчитель може демонструвати зображення предметів або учні самі добирають назви з виучуваними звуками, стають у коло.

6. Ознайомлення із буквою «ес».

Розгляд великої та малої літер. Порівняння їх за розміром, формою. Місце букви в касі.
Хвилинка фантазії.

Подивіться до небес,
Чи не видно букви С?
Буква С не стулить віч
Світить місяцем всю ніч.
А коли приходить ранок,
Округляється серпанок. (Ігор Січовик)

Сіра гуска їсть овес
І кричить сердито: Ес-с-с!
Сіра гуско, не сварись,
Ось ця буква С, дивись:
Як пиріг-маківничок,
Наче місяця ріжок. (Варвара Гринько)

<http://ukped.com/statii/teorija-navchannya/5622-zvuki-s-s-bukva-ss-es-navchannya-gramoti-1-j-klas.html>

7. Фізкультхвилинка.

<https://www.youtube.com/watch?v=lw1XZJDLCSJU>

— Про що ви слухали пісеньку? (Про сонечко). Що ви можете розповісти про нього?

8. Дослідження значення слова сонечко.

Учитель демонструє фрагменти відео <https://www.youtube.com/watch?v=eemxRq0Dt9g>

— Про кого ви дивилися відеоролик? (Про комашику сонечко.) Що ви можете розповісти про нього? Який висновок ви можете зробити? (В українській мові є слова, які мають декілька значень.)

9. Робота за букварем (с. 48).

Розгляд букв і малюнків. Звуковий аналіз слів *суніця, капуста*. Продовження тематичного ряду рослин (*сосна, смерека, смородина, слива, флокси...*)

- Завдання «Прочитай швидко».

Учні читають склади за таблицею. Потім утворюють слова із запропонованих складів (*сало, сила, сова, сива, ловила*.) Усно складають речення з утвореними словами.

- Гра «Склади слова».

Спочатку прочитують уголос запропоновані склади, потім утворюють слова: *слива, слова, сіло, масло, соло*.

- Складання речень за малюнками про сонечко (в різних значеннях).
- Читання колонок слів.

10. Робота з дитячою книжкою. Українська народна казка «Сонце, Вітер і Мороз».

Перегляд книги, слухання аудіозапису казки (<https://www.youtube.com/watch?v=IYYYGiPL4eY>).

Вправа «Так чи ні»:

- Ішли широкою дорогою Сонце, Мороз, Вітер.
- Привіталось Сонце до чоловіка.
- Привітався чоловік до Морозу.
- Вітер відповів, що коли Сонце припече, то він охолодить подихом повітря.
- Коли мороз розгнівається, то вітер стихне і чоловік не змерзне.

III. Заключна частина.

1. Підбиття підсумків (знаємо, хочемо дізнатися).

2. Вправа «Мікрофон».

— Чи здійснилося ваше бажання, яке ви загадали на початку уроку? Які знання принесли вам сонце і місяць? Яке завдання було найцікавішим? Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Урок 25. Читання складів, слів з літерою «ес». Ознайомлення зі словами — назвами чисел.**Поняття про читання діалогу в особах. Мовно-логічні ігри.**

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння учнів читати склади і слова з буквою «ес», удосконалювати вміння розрізняти функціональне значення букви і звука. Ознайомити із числівниками (без уживання терміну). Вчити читати речення і зв'язні тексти з вивченими літерами. Удосконалювати навички звукового і звуко-буквеного аналізу. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати працелюбність.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, моделі слів.

Інтеграція. Математична і соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.**

Розпочинаємо урок.

В знаннях ми виростем на крок.

А крок веде нас до вершини.

Пірнуть ми зможемо в глибини

Мови нашої, як в океан.

Тому несе він радість нам.

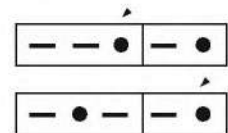
Світлана Ходії

http://osnova.com.ua/preview/book/5995/Страница%20из%20Кравцова_Укр_Мова_3klas_1sem_Vashulenko.pdf

— Як ви гадаєте, чому урок принесе нам радість? (*Ми зможемо дізнатися чимало нового, цікавого.*) Які ваші очікування від уроку?

2. Гра «Яке слово я задумала?».

Учитель прикріплює схеми слів. Показує зображення слона, сосни, лисци, снігура, сливи. Учні визначають, чи якась із схем відповідає назві малюнка.

3. Гра «Піймай звуки [с], [с']».

— Яку букву ми вивчили на попередньому уроці? Які звуки вона позначає?

Сіло сонце на сосну.

Сонно мовило: «Засну!»

Сосни сонечко гойдали.

Сосни сонечко благали.

— Сонце, сонечко, не треба,

Стане темно нам без тебе! (*Ганна Чубач*)

<http://abetka.ukrlife.org/usmishki.html>

— Скільки слів із звуками [с], [с'] ви запам'ятали?

4. Робота зі скоромовкою. Вправа «Карусель» (на килимку).

Соловей солов'ят від сонечка заслонив.

II. Основна частина.**1. Вправа «Мозковий штурм».**

— Що ви знаєте про букву «ес»? (*Буква української мови, буває велика й мала, рукописна та друкована, на письмі позначає твердий чи м'який приголосний. Це глухий звук.*)

2. Вправа «Голосування ногами».

Діти стають в один ряд. Коли вчитель каже слово з твердим [с], діти стоять на місці. Коли вчитель називає слово з м'яким [с'] — діти роблять крок уперед.

Слова: *син, Славко, сіно, Сава, сонечко, Софія, сіль, сяду, сім, вісім.*

Учитель пропонує позмагатися, хто назве найбільше слів у такій послідовності, як щойно слухали під час гри.

3. Мотивація навчальної діяльності учнів. Дослідження мовних явищ.

Учні ставляють питання до слів (із попередньої гри). Доходять висновку, що звучали слова, які відповідають на питання *скільки?* Вони є назвами чисел.

4. Повідомлення теми та завдань уроку.**5. Ознайомлення зі словами — назвами чисел.**

— Для чого потрібні числа? Де ми найчастіше використовуємо назви чисел?

Числа людям всім потрібні,
Щоб уміти рахувати.
Скільки треба що додати,
Щоб рецепт не зіпсувати.

Грошей скільки в магазині
За покупку треба дати.
Всього разом? Котрий? Скільки?
Числа можуть все сказати!

Оксана Ратушна

6. Гра «Знайди у класі слова — назви чисел».

Учитель пропонує запитання: *Скільки дівчаток? Скільки хлопчиків? Скільки вчителів? Скільки...*

Діти відповідають і визначають, що це слова — назви чисел.

7. Фізкультхвилинка.

1, 2, 3, 4, 5 — люблять дітки рахувати,
Ми лічильочку складаємо,
Фізкультхвилинку починаємо.
1, 2, 3 — ми підвелися, усі дружно потяглися,
А 4 — руки в боки й пострибаємо, мов сороки.
5 — гуртом усі присіли,
6 — у космос полетіли,
7 і 8 — повернулись, усім друзям посміхнулись.
9 — голову схилили, вліво, вправо покрутили.
10 — всі вже відпочили і за парти тихо сіли. (*Оксана Ратушна*)

9. Робота за букварем (с. 49).

- Робота з ілюстрацією на основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назвати складові частини малюнка.

2 крок. З'єднати слова.

3 крок. Уявно увійти в малюнок, відчути ті запахи, ті звуки, які є в малюнку: **Що було? Що буде?**

А тепер об'єднаємо наші речення. Складання розповіді (з допомогою вчителя)

- Робота над текстом.

Читання вчителем тексту або підготовленими учнями. Завдання для слухання: запам'ятати імена дітей.

- Ознайомлення з терміном «діалог».

— Діалог — це розмова між двома або декількома людьми. Сьогодні ви вчитиметеся читати діалог в особах. Про те, що відбувалося з Савою і Славою, нам розказав автор. Прочитайте перше і друге речення. Це слова автора.

— У кого були сливи? У кого були ананаси? Прочитайте, про що запитав Сава. Знак питання підказує, з якою інтонацією потрібно читати це речення. Запитання Сави прочитають усі хлопчики.

— Прочитайте, що відповів Слава. Він відповідав упевнено, бо порахував сливи і знає, скільки їх. Усі дівчатка прочитають відповідь Слави.

Далі вчитель пропонує послідовно читати слова дійових осіб, пояснює, що розмову хлопчиків (діалог) читали в особах.

— Чи правильно вчинили хлопчики, коли почали ділитися?

— Назвіть слова, написані з великої букви. Як ви гадаєте, чому вони написані з великої букви?

Скільки речень у тексті?

- Гра «Вгору — вниз» (читання пірамідок слів).

- Гра «Конструктор слів».

— Що трапиться зі словом, якщо у ньому замінити лише одну букву?

- Читання рукописного речення.

Складання з LEGO-цеглинок моделі речення. Складання речень за поданою схемою.

III. Заключна частина. Рефлексія.

— Чи справдилися ваші очікування? Які нові знання приніс вам урок? Що нового ви вивчили?

Над чим ще потрібно попрацювати?

Урок 26. Закріплення знань про звукове значення букви «ес». Інтонування речень, скоромовок.

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння учнів виділяти в словах звуки [с], [с'], формувати навички читання, правильно інтонувати речення. *Розвивальна:* розвивати спостережливість, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. Кулька, зображення лося, сома, лисиці, сови, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Природничка галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Гра «Дарую тобі усмішку».**

Діти сидять у колі на килимку, повертають по черзі голівку одне до одного й усміхаються.

3. Мовна розминка.

— Послухайте уважно і скажіть, якими звуками відрізняються слова: *коза — коса; сом — ром; дім — сім; сила — вила; рад — сад.*

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

— Діти, до нас сьогодні на урок прийшли незвичайні гості. А як їх звати, ви дізнаєтеся, коли відгадаєте загадки:

Не олень, хоча й рогатий,
В нього роги — як лопати,
Хто ж це? Згадався хтось?
Це великий, дужий ... (*лось*).

До пухнастого хвоста
личить шубка їй руда.
Як рушає полювати,
не виходить зайчик з хати. (*Лисиця*)

Відкриваються щоночі
Величезні її очі.
Землю темрява вкрива —
Полювать летить ... (*сова*).

Ляже й спить на глибині
З шаром мулу на спині,
Тільки вуса повертає,
Що навколо — все він знає! (*Сом*)

<http://megaznalka.com.ua/zagadki/zagadky-pro-komah-pamiriv-thor-holomozyj/>

2. Повідомлення теми та завдань уроку.**3. Завдання від лося.**

- Гра «Упіймай кульку».

Учитель кидає кульку, діти ловлять її, відповідають на запитання:

— Назвіть вивчені букви. Які з них позначають голосні звуки? приголосні звуки?

- Робота за таблицею складів.

	<i>а</i>	<i>и</i>	<i>і</i>	<i>о</i>	<i>у</i>
<i>в</i>	ва		ві	во	
<i>л</i>		ли		ло	лу
<i>м</i>	ма		мі	мо	
<i>н</i>		ни	ні	но	

4. Завдання від сови.

- Гра «Покажи звуки [с], [с']»

У дітей є цеглинки LEGO. Якщо в слові чують твердий приголосний [с], діти піднімають синю цеглинку, а коли м'який приголосний [с'] — зелену.

Лис просив маленьку лиску:
— Лиско, погойдай колиску.

Погойдай колиску, лиско,
Там, в колисці, менша лиска. (*Євген Гуцало*)

<http://jarmariko.com.ua/abcl7-abetka-skoromovsky/>

- Гра «Утвори ланцюжок». Робота в групах.

Учні у групах називають слова зі звуками [с], [с'] та утворюють «ланцюжок».

5. Завдання від лисички.

- Гра «Прочитай швидко».

На слайдах презентації швидко змінюються склади: *сла, сли, сло, слу, слі, сма, сми, смо, сму, смі; сні, сну, сні*. Діти читають склади.

- Гра «Склад прочитай, слово згадай».

Учитель показує картки зі складами, учні добирають слова, у яких є такий склад: *со* (сорока, сонце); *сло* (слово, весло); *міс* (місто, місток); *сли* (слива, несли); *сім* (сім, вісім).

6. Завдання від сома.

- Гра «Конструктор». Робота в групах.

У дітей є картки з літерами. Вони складають слова з вивчених літер.

— Які однокладові слова можете скласти з вивчених літер? (*Лис, ліс, віл, сім, сам, сом...*). Утворіть двоскладові слова. (*Сова, мило, сало, сіно...*)

- Гра «Добери слово». Робота в групах.

У кожної групи картки із зображенням *сосни, сливи, сома, слона*. Спочатку учні називають малюнки. Перша група називає ознаки предмета. Друга — дії предмета. Третя — кількість предметів.

5. Робота за букварем (с. 50). Робота з малюнками, читання речень.

- Вправа «Мозковий штурм».

— Діти, що ви знаєте про лосів? (*Лось живе у лісах, заростях верболозу. Харчується травою, кущами, корою дерев, узимку — гілкам та корою дерев. Занесений до Червоної книги України.*)

Виразне читання речень про лосів.

— Ось сом приніс нам світлини своїх друзів-риб, які живуть у річках.

Перегляд відеоматеріалів (<https://www.youtube.com/watch?v=HLV83cdJRdU>).

Виразне читання речень про сома.

— Хто зображений на наступному малюнку? (*Хлопчик*.) Що він робить? (*Катається на санчатах*.) Як ви гадаєте, яка пора року зображена? Чому?

Виразне читання речень про Саву.

— Чому слово Сава надруковано з великої букви?

— Подивіться уважно на зображення сови. Розкажіть, яка вона.

- Гра «Так чи ні».
 - Сова — це риба.
 - У сови маленькі очі.
 - Сова полює вночі.
 - Сова — це хижий птах.

Виразне читання речень про лиса.

— Хто зображений на наступному малюнку? (*Дівчинка Оля*.) Що тримає в руках Оля? Чи ростуть в Україні ананаси? Де їхня батьківщина? (*Південна Америка*.)

- Порівняння прочитаних речень. Робота в групах.

— Порівняйте речення під усіма малюнками. Що цікаве ви помітили? (*Під кожним малюнком три речення. У кожному першому реченні одне слово. У кінці кожного першого речення крапка. Всі другі речення мають по три слова. Їх потрібно читати радісно. У кінці цих речень знаки оклику. У всіх третіх реченнях по три слова. У кінці цих речень — знаки питання. Їх потрібно читати здивовано.*)

— За малюнками назвіть слова, які відповідають на питання *хто?*. (*Лось, сом, Сава, сова, лис, Оля*.) До яких слів ставите питання *що?* (*Ліс, трава, дерева; річка, вуса, водорості; сани, сніг, зима; гілка, хвоя; ліс, берега, пеньок; ананас, вікно...*)

- Читання стовпчиків слів.

— Поставте питання до слів. Скільки слів, які означають назву предмета? кількість предметів?

- Робота із скоромовкою (с. 51).
- Диференційоване читання уривка твору Василя Сухомлинського «Дід Осінник».

Робота з малюнком (за методикою ФОМ).

Повна версія казки за посиланням <http://skarbnu4ka.com/did-osinnyk/>

III. Заключна частина.

— Що цікавого ви дізналися сьогодні на уроці? Який вид роботи вам найбільше сподобався?

Урок 27. Тема. Звук [к], позначення його буквою «ка». Дослідження мовних явищ.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [к]. Учити читати слова різної звуко-складової структури. Розширювати уявлення про мовні явища. *Розвивальна:* розвивати мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. Зображення коси, картки з буквами, кольорові листочки, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Повторення вивченого.**

- Чистомовки.

— Яку букву ми вивчали на попередніх уроках?

Са-са-са — літає (оса).

Си-си-си — води мені (принеси).

Су-су-су — заплету тобі (косу).

Сі-сі-сі — вся травичка у (росі). (Галина Сапун)

- Розгадування кросворду.

1. Риба з вусами. 2. Птах, який удень спить, а вночі полює. 3. Синій смачний плід із кісточкою. 4. Велика тварина з хоботом.

— Яке слово «зайве»? (Слива.) Чому? (Інші слова називають тварин, відповідають на питання хто?, а слово слива називає плід рослини, відповідає на питання що?).

- Гра «Я — тобі, ти — мені». Робота в парах.

Один учень складає речення зі слів-відгадок, а другий — модель цього речення.

II. Основна частина.**1. Перевірка усвідомленості читання.**

На дошці друкують речення:

У Ліни банани. В Івана малина. У Наума ананаси. У Валі сливи.

Школярам пропонується спочатку напівголосно, а потім уголос прочитати їх, сказати, про що прочитали.

— Яким одним словом можна назвати Ліну, Івана, Наума, Валю? (Діти.) Яким одним словом ми назвемо предмети, які тримали діти? (Плоди.)

2. Мотивація навчальної діяльності.

Учні розглядають малюнок-загадку.

— Яка буква «заховалася»?

3. Повідомлення теми та завдань уроку.**4. Виділення слів зі звуком [к] з потішки Ганни Чубач.**

Куштувало козеня кущики колючі,

І кричало козеня: «Ой, які кусючі!»

Є колючки тут і там — як його вкусити?

Треба кущики кусючі косами скосити.

http://www.mali-rozumnyky.com.ua/index.jsp?pageid=teachers&articleid=article_20151028102819.html

5. Спостереження за вимовою звука [к].

— Вимовте звук [к]. Чи створюється перешкода під час його вимови? Який цей звук за звучанням? (Приголосний, твердий, глухий.)

6. Гра «Утвори ланцюжок» (на килимку).

Називання слів з виучуваним звуком самостійно або за предметними малюнками.

7. Чистомовки.

Ко-ко-ко — ми купили (молоко).

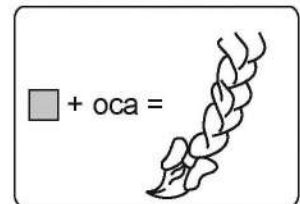
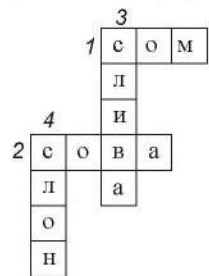
Ки-ки-ки — досягають (грушки).

Ку-ку-ку — мама сіє (муку).

Кі-кі-кі — білочки (вертки). (Галина Сапун)

8. Ознайомлення з буквою «ка».

- Розгляд друкуюваних і писаних букв, аналіз будови. Місце в касі. Хвилинка фантазії.

Буква «ка», буква «ка»,
Ой, яка вона швидка!

Наче хлопчик, знявши руку,
Витинає гопака. (Варвара Гринько)

http://www.yrok.net.ua/load/rozrobki_urokiv/navchannya_gramoti/zvuk_k_poznachennja_jogo_bukvoju_ka/150-1-0-6469

- Викладання букви з цеглинок.
- Пантоміма «Буква «ка»».
- Гра «Живі букви». Робота в групах.

У дітей є картки з вивченими буквами. Вони утворюють прямі й обернені склади, читають їх.

9. Робота за букварем (с. 52).

Відгадування загадок.

М'яч волохатий
На пальмі росте,
Коли його розіб'єш,
Молоко з нього тече. (Кокос)

Сам жовтенький, соковитий,
Достигає серед літа.
Він у джемі, у варенні
І солодкий, і приємний. (Абрикос)

<http://www.athens.kiev.ua/ostriv-zagadok/>

- Поділ слів-відгадок на склади, визначення місця звука [к] у словах.
- Гра «Така смачнюща буква «ка». Складання асоціативного куша.

Учні називають плоди, страви, які містять звук [к] (кукурудза, вареник, цукерка, сосиска тощо).

- Диференційоване читання (див. урок 21)
- Дослідження мовних явищ.

Учитель пропонує стати дітям у коло, запитує:

— Що ми утворили? (Коло). Намалюйте на дошці коло.

Діти за допомогою вчителя пояснюють значення слова *коло* в першому та другому випадку.

— Дівчатка, покажіть, у кого є коса (або показує зображення дівочої коси). А чи знаєте ви, що косою можна косити? (Показує зображення ручної коси.)

Учні під керівництвом учителя доходять висновку, що в українській мові слова можуть мати однакове звучання, але різне значення.

Залежно від рівня підготовленості класу вчитель пропонує пригадати такі слова або називає їх сам: *ручка, ключ*.

- Читання стовпчиків слів на с. 53.

— Що цікавого ви помітили у словах? (У кожному стовпчику слова відрізняються однією буквою.)

— Який висновок ви можете зробити? (Одна буква змінює значення слова.)

— Прочитайте пари слів. Чим відрізняються слова? (Перше слово вказує на один предмет, друге — на багато предметів.)

— Прочитайте імена дітей. Що цікавого ви помітили?

- Робота з малюнком (за методикою ФОМ).
- Читання тексту, розігрування діалогу.

Учитель читає перше речення, учні за ним повторюють. Учитель читає тільки друге речення, а учні — перше і друге. Учитель читає тільки третє речення, а учні — усі три...

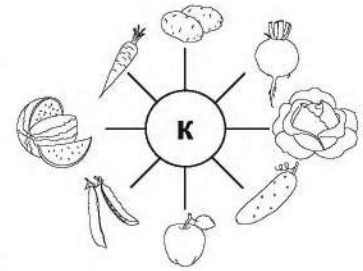
— Про кого текст? Як звали дітей? Що ви можете сказати про дітей? Як граєтеся ви? Порахуйте, скільки речень у тексті. Які розділові знаки стоять у кінці речення? Порахуйте, скільки слів у тексті з буквою «ка». Які слова написані з великої букви? Чому?

III. Заключна частина.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Що ви про неї розкажете вдома?

— Оцінімо наш урок цеглинками LEGO:

- хто на уроці працював із задоволенням — підніміть червону цеглинку;
- кому на уроці було сумно — підніміть зелену цеглинку;
- хто на уроці дізнався щось нове — підніміть жовту цеглинку.

Урок 28. Тема. Закріплення знань про звукове значення букви «ка». Мовне дослідження: роль наголосу в словах. Робота з дитячою книгою. Українська народна казка «Про дідову та бабину дочку».

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння учнів читати слова різної звуко-складової структури, невеликі зв'язні тексти. Вчити будувати звукові моделі слів та добирати слова до поданих моделей. Розширювати уявлення про мовні явища. *Розвивальна:* розвивати мовлення, інтерес до самостійної мовної творчості. *Виховна:* виховувати працелюбність.

Засоби навчання. Кольорові листочки, смайлики з різними емоціями, цеглинка LEGO.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

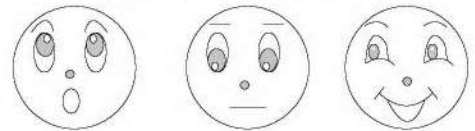
Під звуки музики вчитель декламує:

По небу сонечко гуляло
І кораблик звеселяло.
Вітерець по хвилях мчав,
Та кораблик підганяв.
На кораблику — хлоп'ятка,
Капітан і моряки.

А на палубі — дівчатка
Розмовляють залюбки
Про далекі країни,
І про гори, й про поля,
Про мандрівку й відкриття.

Валентина Романова

Учитель з'ясовує, чи діти розуміють значення слів *мандрівка, відкриття*. Звертає увагу учнів на смайлики з різним емоційним зображенням, пропонує вимовити слова з відповідною інтонацією (здивовано, звичайним тоном, радісно).

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні ми продовжимо мандрувати Країною Знань, побуваємо в місті Справжніх Читачів, погостюємо в букви «ка» та її друзів.

II. Основна частина.

1. Фронтальне опитування.

У ході опитування варто повторити відомості про речення, слово, звуки й букви.

— Заплющте оченята. Один, два, три, у місто Справжніх Читачів нас, вітерець, перенеси!

2. Склади букву.

Із цеглинок LEGO учні викладають букву «ка».

3. Скоромовка.

Хитру сороку спіймати морока,
А на сорок сорок сорок морок.

<http://www.rozumnadytna.com.ua/?p=7144>

— Викладіть стільки цеглинок, скільки слів із буквою «ка» почули у скоромовці.

4. Швидке читання складів, слів із слайдів.

— А ось і перепустка в місто Справжніх Читачів: *ки, кі, ко, ку, кла, кли, клі, кло, клу, мак, сік, лак, коло, кома, коса*.

5. Читання речень.

— Прочитайте, як жителі міста Справжніх Читачів розповідають про свій край:

Коло ниви ліс. У лісі високі сосни. А он осика.

— Про що йдеться у цих реченнях? Який заголовок можна дібрати до цього тексту?

6. Гра «Яке слово заховалося?».

Ліворуч надруковані слова, а праворуч — схема.

— Я задумала слово, яке має таку схему. Назвіть слово. Які значення воно може мати? Складіть речення, щоб слово *коса* мало різні значення.

котик
молоко
килим
коса
вікно

7. Робота за букварем (с. 54-55).

- Мовне дослідження. Роль наголосу в слові.

Робота з малюнком (за методикою ФОМ).

Читання тексту.

Учитель виразно читає текст. Запитує:

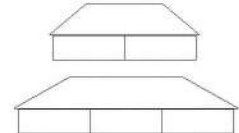
— Про кого йдеться в тексті? Що робив Микола? А Славко? Як ви гадаєте, чому Максимко й Оксанка смакували кавуном? Хто зображений на малюнку? Чи відповідає малюнок змістові тексту? (*Частково.*) Чому? (*Не намальована мама, Микола, Максимко, Оксанка.*)

- Гра «Засели будиночки».

На основі прочитаного тексту учні виконують завдання за вибором: «заселяють» двоскладовими чи трискладовими словами відповідні будиночки.

- Диференційоване читання вірша «Наша Настя невелика» (автор Віть Вітько).

Аналіз з елементами технології РАФТ.

8. Робота з дитячою книгою.

- Українська народна казка «Про дідову та бабину дочку».

Текст казки — <https://derevo-kazok.org/didova-dochka-j-babina-dochka-kazka.html>

Аудіозапис — «Про дідову та бабину дочку» <http://proridne.org>

- Знайомство з книгою за таким планом:
 - Як називається книга?
 - Хто автор казки?
 - Перегляд ілюстрацій.

— Хто вже знає цю казку? Здогадайтеся, про кого в ній розповідається.

Опрацювання казки за технологією «Ромашки Блума».

III. Заклучна частина.

1. Рефлексія.

— Пора вирушати додому. Гостинні жителі Справжніх читачів хочуть пригостити нас чаєм. Що вони заварюють? Дізнаємося, коли розгадаємо кросворд.

1. Група учнів у школі, які навчаються в одному кабінеті в одній самій час. (*Клас*)
2. Ароматний напій із плодів кавового дерева. (*Кава*)
3. Суцвіття злаків (пшениці, жита тощо), в якому дозріває зерно. (*Колос*)
4. Виріб з візерунками, яким встеляють долівку. (*Килим*)
5. Великий соковитий плід із солодкою червоною серединою. (*Кавун*)
6. Розділовий знак, що має форму гачка. (*Кома*)

2. Слово вчителя.

Сховалось сонце за край неба,
На острів нічка припливла.
Нам вирушати далі треба,
Чекає нас нова земля.
І відкриття нові, й завзяття,

Книжки й пригоди нові теж.
Бо тільки гідність —
Птах крилатий
Не зна кордонів,
Не знає меж!

Валентина Романова

Урок 29. Звук [е], позначення його буквою «е». Мовно-логічні ігри. Читання речень з інтонацією протиставлення.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [е]. Закріпити у свідомості уявлення про систему голосних звуків української мови. Удосконалити навички читання слів із поступовим ускладненням звуко-складової структури. Поповнювати словниковий запас школярів. *Розвивальна:* розвивати уміння складати нові слова на основі наявних складів. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови.

Засоби навчання. Розрізна азбука, кольорові листочки, цеглинки LEGO, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Вправа «Відкритий мікрофон».

Учні називають, показують у касі вивчені букви, вимовляють звуки. Аналізують їх. Добирають слова з окремими звуками. Потім називають букви, які позначають голосні звуки.

3. Гра «Живі букви».

Учитель називає злиття, викликані учні показують, якими буквами вони позначаються: *ла, ва, ви, ле, сві, клу, кул.*

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

- Перегляд фрагментів відео про едельвейс за посиланнями (на вибір учителя):

<https://www.youtube.com/watch?v=roWFI4k2eJk>

<https://www.youtube.com/watch?v=47nACnNnjVY>

- Вправа «Мозковий штурм».

— Як називається ця рослина? (*Едельвейс*.) Що ви про неї знаєте? (*Рідкісна трав'яниста рослина, росте високо в горах, в Карпатах, занесена до Червоної книги*.) Поділіть слово на склади. Що цікавого ви помітили? (*У кожному складі є звук [е].*)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Слухання вірша. Гра «Упіймай звук [е]».

Едельвейса цвіт красивий
Ніжить сонце золоте.

Тільки сильний і сміливий
Серед скель його знайде.

Василь Кравчук

<http://abetka.uolife.org/flow.html>

4. Спостереження за артикуляцією звука, віднесення його до голосних.

5. Гра «Збери букет слів».

Учні називають слова зі звуком [е], ділять їх на склади, визначають наголос.

6. Ознайомлення з буквою «е».

- Розгляд та аналіз букви «е».

Учитель демонструє велику та малу, друковану та рукописну букви «е». Школярі аналізують будову, зіставляють за формою велику й малу букви, запам'ятовують її місце в касі. Під керівництвом учителя доходять висновку, що в українській мові є шість голосних звуків.

- Хвилинка фантазії.

Буква Е — впізнав чи ні? —

Етажерка на стіні. (*Тамара Коломієць*)

<https://reflib.ru/look/2747645.html>

- Складання великої та малої букв з цеглинок.
- Утворення та читання складів (слайди презентації).

7. Фізкультхвилинка.

8. Робота за букварем (с. 56).

Відгадування загадок.

Понад хмарами літає,
Пильно здобич виглядає.
Як побачить її — вмить
Камінцем униз летить. (*Орел*)

На даху моєї хати
Оселівся птах цибатий.
Довгий дзьоб і ноги має,
Мишок, жабок любить. (*Лелека*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Яким одним словом ми називаємо орла та лелеку? Яких птахів ви ще знаєте?

- Викладання з LEGO-цеглинок звукової моделі слів-відгадок на вибір.

Промовляння ланцюжків слів у словах-відгадках.

— Діти, яке слово ми вже зможемо прочитати? (*Лелека*)

- Диференційоване читання.
- Вправа «Прочитай швидко».
- Мовно-логічна гра «Склади слова».
- Мовно-логічна гра «Встав букву е».
- Читання речень з інтонацією протиставлення.
- Читання речення, записаного рукописними літерами.

Складання схеми речення. Учитель звертає увагу на велику букву на початку речення та крапку в кінці речення.

9. Гра «Словесний ланцюжок».

Учитель виставляє картки зі складами *ле-ле-ка*. Учні мають картки зі словами. Потрібно наступним поставити таке слово, яке б починалося останнім складом запропонованого.

Зразок: *ле-ле-ка, ка-ли-на, на-ли-ли, ли-мо-ни, ни-ва, ва-нна*.

10. Розучування лічилки.

— Лелека-птиця, лелека-птиця,
Що тобі ночами сниться?
— Мені? Болотні узлісся!
— А ще?

— Ще? Жаби!
Їх ловити — не зловити.
От і все.
Тобі водити.

<http://loveukrdet.ru/vzaemovidnosini/8520-lichilki-dlja-ditej-chastina-1.html>

Учитель звертає увагу на те, як промовляється лічилка.

III. Заключна частина.

1. Ребус.

Учитель з'ясовує, чи всі пригадали, як розшифрувати ребус, що означають коми перед і після малюнків. Після розшифрування називають ланцюжок звуків у слові-відгадці *океан*, добирають до слова назви ознак (*великий, безмежний, спокійний*, тощо), складають речення з цим словом.

2. Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

Білий — колір чистоти.

— Що вам відомо про букву «е»?

Червоний — (колір життя, почуттів).

— Що ви відчували при вивченні букви «е»?

Чорний — колір землі, здорового глузду.

— Назвіть слова, у яких ми пишемо букву «е».

Зелений (колір досліджень).

— Що вам відомо про звук [e]?

Синій (колір знань).

— Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 30. Закріплення знань про звукове значення букви «е».

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння читати склади та слова з буквою «е», вчити самостійно складати запитання за змістом прочитаного, збагачувати словниковий запас, вчити переказувати прочитане. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення школярів. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. Розрізна азбука, кольорові листочки, цеглинки LEGO.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Урок застосування знань, умінь і навичок.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Вправа «Відкритий мікрофон».

— Із чого складається речення? На що ділимо слова? Як називається склад, який ми вимовляємо з більшою силою голосу? Із чого складаються слова? Які є звуки? Скільки голосних звуків є в українській мові? Назвіть їх. Якими можуть бути приголосні звуки? Чим відрізняється звук від букви?

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Робота зі складовою таблицею.

— Утворіть склади у віконечках, з цифрою 1. (*Ка, на, ли.*) Які слова можете утворити з цих складів? (*Калина, канали.*)

За аналогією утворюють склади, а потім слова з іншими цифрами: 2 — *восени*, 3 — *ліси*, 4 — *луки*, 5 *колесо, соколе*.

	а	о	у	е	и	і
к	1	5			4	
н	1				2	
л			4	5	1	3
в		2				
с		5		2	3	

3. Поповнення словникового запасу.

- Гра «Впіймай звук [е]».

Гей! Полеми хтось іде —
Таж ніженьки поколе!
— Не йде хтось, не бреде —

То перекотиполе
Само себе жене —
Наздоганя мене. (*Григорій Храпач*)

Ярешко Л. Є. Весела абетка. — Чернівці: Десна, 1992.

— Назвіть слова зі звуком [е].

- Вправа «Мозковий штурм».

— Діти, що ви знаєте про перекотиполе? (*Насправді це не назва рослини. Це загальна назва багатьох видів степових і пустельних трав'янистих рослин. Вони утворюють круглі жмути, які качаються по вітру та розсівають насіння. По дорозі стебло захоплює соломинки, гілочки інших чіпких рослин і нарешті скочується у велику кулю.*)

Перегляд відеоролика (праворуч, біля розділу «Рослини, що утворюють перекотиполе»):

<https://uk.wikipedia.org/wiki/Перекотиполе>

— Слово «перекотиполе» має ще одне значення. Так називають людину, яка постійно змінює місце проживання, місце роботи.

4. Гра «Де заховалася буква «е»?».

Учитель показує зображення птахів.

— Назвіть тих птахів, у назвах яких є звук [е]. (*Орел, лелека, горобець, журавель, соловей.*) Який звук [е] за звучанням? Чому?

5. Гра «Знайди пару». Добір ознак до іменників.

Учитель показує зображення метелика, лева, півня, орла. Учні називають тварин. Потім учитель каже ознаки, учні визначають, до якої назви підходить ознака: *голосистий (півень), хижий (лев), легкий (метелик), могутній (орел)*.

6. Гра «Відгадай слово». Робота в групах.

Учні першої групи за допомогою цеглинок LEGO викладають звукову модель слів попередньої вправи (*тівень, лев, метелик, орел*). Учні інших груп повинні відгадати це слово.

7. Робота за букварем (с. 57).

- Робота з ілюстрацією на основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назви складові частини малюнка. (*Дівчинка, хлопчик, лелека, береза, трава, квіти. ...*)

2 крок. З'єднай слова. (*Дівчинка слухає, хлопчик розповідає, лелека летить, береза росте, трава зеленіє, квіти цвітуть, ...*)

3 крок. А тепер зробимо третій крок, ніби ввійдемо в малюнок, відчуємо ті запахи, ті звуки, які є в малюнку.

- Що було?
- Що буде?

— Об'єднаймо речення.

Складання розповіді (за допомогою вчителя).

Слухання тексту.

— Послухайте текст і скажіть, де відбувалася подія.

8. Підготовка до читання.

О|лен|ка
О|лек|са

Се|мен|ко
Ме|лан|ка

ки|лим
ма|лю|ва|ли

9. Опрацювання тексту. Учні ланцюжком читають по одному реченню.

10. Напівголосне самостійне читання. Постановка запитань по змісту прочитаного. Вибіркове читання.

— Чи повністю збігаються малюнок і текст? (*На малюнку намальовано 2 мольберти, а в тексті — один.*) Що було в Олексі і Семенка? Що мали Оленка і Меланка? Що малювали Олекса й Оленка? Семенко і Меланка? Що робить Семен?

- Ознайомлення із словом *плєнер*.

— *Плєнер* — це малювання на природі. Чи можемо ми сказати, що діти були на плєнері? Чому ви так гадаєте?

- Переказ тексту.

— Прочитайте першу частину (абзац) тексту. Про що в ній йдеться? Послухайте, як я розкажу цю частину. Перечитайте напівголосно ще раз і розкажіть прочитане.

Аналогічно проводиться робота над другим та третім абзацом.

— Якими реченнями можна підписати малюнок? Зверніть увагу, як надруковано імена дітей. Пам'ятайте, що імена людей пишуться з великої літери.

- Гра «Знайди хвостик».

Відшукання речень за початком.

III. Заключна частина.

1. Мовно-логічна гра «Лото». Робота в парах.

Учні називають малюнок на першій картці (*лев*), читають слово (*лелека*). Відшукують картку із зображенням лелеки, читають поруч слово (*клен*), відшукують картку із зображенням клена і так далі.

2. Рефлексія. Використання технології «Ромашка Блума».

Просте: Яку букву ми сьогодні найчастіше згадували?

Уточнююче: Якщо я правильно зрозуміла, то ми читали текст, у якому йдеться про те, як діти відпочивали біля річки?

Інтерпретаційне: Чому діти взяли в ліс мольберт, пензлі, фарби?

Творче: Чи були б такими гарними малюнки, якби діти сварилися?

Оціночне: Чому діти малювали клени і лелеку?

Практичне: Які поради ви дали б дітям щодо поведінки на природі?

Урок 31. Тема. Звуки [р], [р'], позначення їх буквою «ер». Дослідження мовних явищ. Робота з дитячою книгою. Українська народна казка «Як соловейко чоловіка розуму навчив».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією нових звуків. Вчити читати слова з буквою «ер», правильно вимовляти звуки. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. По два смайлики (без ротиків) на кожного учня, розрізна азбука, кольорові листочки для диференційованого читання, цеглинки LEGO, зображення квітів, зображення квітки-семилітки (сім пелюсток різного кольору, на кожній пелюстці — запитання).

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

За синіми морями, За дрімучими лісами, На високій на горі, Де сонце сходить на порі, Де промені у латки* грають, Птахи до білих хмар злітають, Росла собі незвична квітка, Яку прозвали «семилітка». Сім кольорів, як у веселки, І невелика, й немаленька, Зате чарівна і казкова. Була у неї своя мова. Та хто ту квіточку знайде,	Далеко в світ новий піде. Вона навча людей любити, Для них лише добро творити. Веде в країну знань, де знову, Навча любити рідну мову. Але піде туди умілий, Допитливий, старанний, смілий. Бо на самісінькій вершині Вона знання дає дитині. Чи згодні ви туди піти, Чарівну квіточку знайти? Тож вирушаємо, пора, До знань, до звершень, дівтора!
---	---

Валентина Романова

2. Вправа «Настрій».

— З яким настроєм ви вирушаєте у дорогу? Зобразіть його на смайлику.

3. Гра «Прочитай, запам'ятай».

Текст проєктується на екран або надрукований на дошці.

Іванко і Килик у лісі. Он високі сосни. А он великі лосі.

— Як звали дітей? Де вони були? Які дерева росли в лісі? Як називається ліс, у якому ростуть сосни? Кого побачили діти? Які були лосі?

4. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Прочитайте слова, вставляючи потрібні звуки.

О_ел, _авлик, кома_, ку_ка, _іка.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Виділення слів зі звуками [р], [р'] зі скоромовки.

Корівонька чорненька, молочко біленьке. Рано-вранці в середу	Пригнав Прокіп череду. А корови в череді Рябі, чорні та руді.
--	---

<https://www.slideshare.net/smsirecf06h/ss-65194980>

3. Спостереження за артикуляцією звуків [р], [р'].

Віднесення звуків [р], [р'] до приголосних звуків. Визначення твердості – м'якості звуків.

- Словотворча вправа.

* *Латка* — поширена дитяча рухлива гра, у якій потрібно ведучому наздогнати гравця, торкнутися рукою.

Від іменників в однині учні утворюють іменники у множині. Спостереження за зміною звука [p] на [p'].

Буквар — букварі

Школяр — ...

Календар — ...

Вівчар — ...

Кобзар — ...

Шахтар — ...

Після промовляння звуків [p], [p'] учні доходять висновку, що [p] — твердий, а [p'] — м'який звук.

- Спостереження за гучністю звуків.

— Пригадай. Закрий долонями вуха і вимов звуки [p], [p']. Якщо у вухах дзвенить, то це дзвінкий приголосний звук. А якщо не дзвенить — то глухий приголосний.

4. Гра «Утвори ланцюжок» (на килимку). Диференційовано

Учні називають слово зі звуками [p], [p'], беруться за руки і утворюють «ланцюжок». У разі потреби учитель показує предметний малюнок.

5. Чистомовки.

Ра-ра-ра — рада дітвора.

Ри-ри-ри — чітко говори.

Ру-ру-ру — рака в руки я беру.

Ро-ро-ро — принеси відро. (Галина Сапун)

6. Позначення звуків буквою «ер».

Ознайомлення з її назвою, аналіз графічної будови, зіставлення за розміром і формою великої та малої літер.

7. Хвилинка фантазії.

Виліз равлик на стеблину,

На собі несе хатину,

Зупинився і завмер.

А вона — як буква «ер». (Варвара Гринько)

http://kazkar.info/ua/v_rsh_pro_bukvu_er/

8. Місце букви у касі. Повторення назв усіх вивчених букв.

9. Гра «Живі букви».

Утворення та читання учнями прямих та обернених складів із буквою «ер» (у кожного учня на парті картки з вивченими буквами)

10. Робота за букварем (с. 58-59).

- Відгадування загадок.

Наче сонце, серединка,

Я на інших геть не схожий,

Пелюстків біла хустинка.

Кучерявий і пригожий,

Знає бджілка і мурашка,

Постелю під голе віття

Що звуть квіточку ... (ромашка)

Фіолетове суцвіття. (Ряст)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

Звуковий аналіз слів *ромашка*, *ряст* (за вибором учнів). Викладення із цеглинок LEGO моделей слів.

- Гра «Збери букет».

Діти називають квіти, у назвах яких є буква «ер» (*ромашка*, *хризантема*, *тройнда*, *нарцис*, *маргаритка*, *жоржина* ...) За потреби учитель показує зображення квітів.

Диференційоване виконання завдань* (у дітей кольорові листочки).

Ігри «Прочитай швидко», «Утвори слова за стрілочками», «Склади слова»; читання та розумування напам'ять скоромовки; дослідження мовних явищ (зміна значення слова при додаванні звука).

11. Робота з дитячою книгою. Українська народна казка «Як соловейко чоловіка розуму навчив»

Після повторення правил поводження з книгами читають заголовок, визначають жанр твору, слухають аудіозапис https://www.youtube.com/watch?v=YvyHGJWWN6w&list=PL5Z_tEnDw0P472gfJESV-Aq2dHJfMEZg&index=63

III. Заключна частина.

1. Рефлексія. Використання технології «Ромашка Блума».

— Яку чарівну квіточку ми знайшли?

Діти бачать квітку із 7 пелюстками різного кольору. На кожній пелюстці питання.

2. Вправа «Настрій».

На смайлику зображують свій настрій.

* Методика описана в уроці 21.

Урок 32. Закріплення знань про звукове значення букви «ер». Мовне дослідження: зміна значення слова від зміни місця наголосу. Робота з фразеологізмами. Інтонаційне читання речень.

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння читати слова та зв'язний текст з буквою «ер». Вчити самостійно добирати заголовок до прочитаного тексту. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. Картки із завданнями, цеглинка LEGO, зображення рака, відеоролик.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Урок застосування знань, умінь і навичок.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Продзвенів вже наш дзвінок,
Всіх покликав на урок.

Не зівай, часу не гай,
Про все дізнатись поспішай.

Оксана Ратушна

2. Вправа «Криголам».

Учитель демонструє картки з літерами, прикріплює їх на дошці.

— Яким ви уявляєте наш урок? Назвіть букву. (У.) Що це? (Успіх, уважність, усмішка.) Назвіть цю букву. (Р.) Без чого ми не зможемо обійтись на уроці? (Без радості, розуміння, руху, роботи.) Назвіть букву. (О.) Що вона нам несе? (Ознайомлення, океан знань, організованість.) Назвіть букву. (К.) Які наші очікування від уроку? (Користь.) Прочитайте слово, яке утворилося. (Урок.)

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Гра «Упімай звуки [р] [р']». Робота в парах

В річці — риба, в річці — раки,
Ой принишкли небораки,

Бо їм равлик розповів,
Що рибалка тут ходив.

Жанна Вовк-Черемуш

http://abeika.ukrlife.org/ab_vovk.html

— Викладіть стільки цеглинок LEGO, скільки слів із звуками [р] [р'] ви почули.

3. Гра «Живі букви».

Діти утворюють слова: *кора, море, омар, ранок, кури.*

4. Парна диференційована робота на картках.

Завдання: обвести в кожному рядку «зайві» букви. Прочитати утворене слово.

Картка 1:

л	л	р	л	л	л	л
і	і	і	і	а	і	і
с	с	с	с	с	с	к

Картка 2:

а	а	а	а	а	а	а
в	в	р	в	в	в	в
с	с	с	с	с	с	с
м	м	м	м	л	м	м

Складання звукових моделей утворених слів за допомогою цеглинок LEGO.

5. Складання речень з окремих слів.

— На наш урок поспішав рак-неборак. Він дуже хотів, щоб першокласники допомогли йому прочитати речення. Та стрічки з реченнями порвалися. Спробуйте скласти їх.

у лис. норі С ріки Коло С жорови.

6. Робота за букварем (с. 59).

Відгадування загадки.

Має клешні й довгі вуса,
Я і сам його боюся,

Бо щипає, мов гусак,
Ну а звуть щипаку ... (рак) (Михайло Климчук)

<https://mala.storinka.org/добірка-віршованих-загадок-від-українських-аємотіє.html>

- Скоромовка.

Рак, рак,
Неборак.
Ходить він
Таки не так!

Там, де брід,
Де очерет —
Ходить задом
Наперед! (Анатолій Камінчук)

<http://www.megaznaika.com.ua/lyrics/virshi-pro-raka/>

Перегляд відеоролика (<https://www.youtube.com/watch?v=QpiDhItMgv4>).

— Погляньмо, чи справді рак ходить задом наперед.

- Вправа «Мозковий штурм».

— Що ви знаєте про рака?

- Робота із фразеологізмом «Коли рак на горі свисне».

— Раніше люди були впевнені, що раки живуть тільки на річковому дні. Вони ніколи не вилазять з річки. Тим більше, не свистять ніколи. Тому так кажуть, коли впевнені про неможливість дії, про яку запитують. А чи справді раки не свистять? Учені дослідили, що напередодні різких змін у погоді (наприклад, грози) раки докладають величезних зусиль, щоб вилізти на яку-небудь висоту. Якраз тоді вони й видають протяжний свистячий звук. Але цей звук майже нечутний людині. Так що раки, виявляється, все ж свистять. Тільки свистять вони не так, як люди. Тому ми практично не можемо почути свист рака.

- Дослідження мовних явищ: слова *ні́коли* — *ні́коли*, *і́рис* — *і́рис*.
- Читання імен хлопчиків.

Дослідження значень імен у першому та другому рядку.

Читання чоловічих та жіночих імен. Дослідження того, чим відрізняються подані жіночі та чоловічі імена (закінченням).

Читання жіночих імен. Порівняння значення імен першого та другого рядків (називаємо дівчинку, звертаємося до неї).

Складання слів зі складів.

- Робота з текстом.

Учитель читає текст, а учні повинні запам'ятати, кого бачили діти. Відтак самостійно напівголо-сно читають текст. Складають запитання за змістом прочитаного.

Вибіркове читання речень. Інтонаційне читання окличних речень.

Визначення теми оповідання (без уживання терміну).

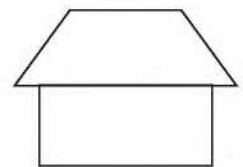
— Про що йдеться в тексті?

- Добір заголовка до тексту.
- Робота з малюнком за методикою ФОМ.

— Якого кольору рак на малюнку? Якого кольору насправді рак, який живе у річці?

7. Гра «Будуємо будинок».

— Уявіть собі, що ми будуємо будинок для казкового рака-неборака. Стіни і дах вже є. Починаємо домальовувати частини будинку, в назвах яких є звуки [р], [р']. (Двері, рами, труба, ручка, веранда, перила...) Біля будинку посадимо дерева й квіти, у назвах яких є звуки [р], [р']. (Береза, горобина, груша, ромашка, троянда, чорнобривці...)

III. Заключна частина.

1. Рефлексія.

— Яким ми створили наш урок? Чи всі букви впоралися із завданнями?

Буква У. Підніміть руку, хто був на уроці уважним. А хто був успішним? Хто усміхався на уроці?

Буква Р. Підніміть руку, хто отримав від уроку радість. Хто отримав розуміння однокласників?

Хто гарно виконував свою роботу?

Буква О. Підніміть руку ті діти, хто ознайомився із чимсь новим.

Буква К. Підніміть руку, кому урок був корисним.

— А тепер розкажіть, яку користь приніс вам урок. Для чого вам потрібні ці знання?

Урок 33. Закріплення знань про звукове значення букви «ер». Мовне дослідження: слова різні, а значення одне. Мовно-логічні ігри. Читання тексту «Осокорі».

Мета. *Навчальна:* формувати навички читання слів і речень; удосконалити навички звуко-буквеного аналізу. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. Зображення джерела і краплинок (їх учитель прикріплюватиме після правильно виконаних завдань), рака, буряка, сонечка, маку, ірису, мальви, картка із зображенням прямокутника (для зображення схеми слова), LEGO-цеглинки, листок осоки (сушений або зображення), відеоролик.

Інтеграція. Природничі галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

Ти поглянь лише в віконце!
Загляда у клас наш сонце!
Посміхається, моргає,
Дітям успіху бажає,
Всім старанно потрудитись,

Працювати, — не лінитись.
Бо знання — як джерело,
Напуває всіх воно.
Тож і ти часу не гай,
До роботи приступай!

Валентина Романова

— А щоб наше джерело переросло у річку знань, нам потрібно старанно працювати. Наші знання, наші правильні відповіді перетворяться в краплинки. Краплинок стане так багато, що потече річка нашої чудової української мови. Отже, до роботи!

II. Основна частина

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Гра «Пригадай».

— З чого складається речення? На що ділимо слова? Як називають склад, який ми вимовляємо з більшою силою голосу? З чого складаються слова? Які є звуки? Якими можуть бути приголосні звуки? Чим позначаються звуки на письмі? Чим відрізняється звук від букви?

Один з учнів показує в касі букви, інші їх називають. Потім учитель називає букву, а учні по черзі показують її в касі.

3. Гра «Знайди місце звука у слові».

На партах розкладені цеглинки LEGO. Учні домовляються, що будуть позначати червоною цеглинкою голосний звук, синьою — твердий приголосний, зеленою — м'який приголосний. У кожного учня є картка із зображенням прямокутника — умовної схеми слова. Учитель показує зображення і називає звук. Учень визначає місце цього звука в слові. Кладе цеглинка відповідного кольору на умовну схему.

Слова для гри: *рак* (звук [р]), *буряк* (звук [р']), *сонечко* (звук [к]), *мак* (звук [а]), *ірис* (звук [и]), *мальви* (звук [л']),

4. Гра «Упіймай звук». Робота в парах (на килимку).

У вівторок рано в річці
Реготали карасі,
Бо на кручі у травичці
Гриць рибалити присів.
Розбишак і забудько —
Він прийшов без черв'яка,

Решето взяв, а не вудку,
Ще й привів kota Мурка.
— Ну й рибалка — от так-так! —
Під корчем регоче рак.
А Мурко муркоче —
Рибки дуже хоче...

Сергій Цушко

<http://abeka.uclife.org/tcushko.html>

5. Гра «Склад прочитай, слово вгадай».

Учитель показує картку з надрукованим складом. Учні читають і пригадують слова, у яких є цей склад. Наприклад: *ро* (рослина, робот, робота, ...), *ре* (ремонт, речення, речі, ...)

6. Заучування скоромовки.

Сидить Прокіп — кипить окріп,
Пішов Прокіп — кипить окріп.

Як при Прокопові кипів окріп,
Так і без Прокопа кипить окріп.

<http://abetka.ukrlife.org/skoromov.html>

7. Робота з Букварем (с. 60-61).

- Бесіда за малюнком на с. 60 на основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назви складові частини малюнка. (Дерево, ворона, лисичка, дзвіночки, ромашка, нива.)

2 крок. З'єднаємо слова. (Дерево зелене, сорока білобока, лисичка хитра, дзвіночки блакитні, ромашки чарівні, нива золота, ...)

3 крок. А тепер зробимо третій крок, уявно ввійдемо в малюнок, відчуємо запахи, звуки, які передав художник: що було? що буде?

— Об'єднаємо складені речення.

- Словникова робота.

— Відгадайте загадку.

Що за дерево таке?
Серед літа, не зими,

Білим пухом все вкриває,
Коли всюди він літає. (Тополя чорна, або осокір)

http://Smet.com/acagadky/2080-iv_ukr13_45.html

Розглядання листка осоки (сушеного або зображення)

Відеоролик <http://www.medsovkprp.ru/narodna-medicina/18213-topolja-chorna-osokir.html>

Довідка для вчителя. Осокір — дерево заввишки 15–25 м із широкою кроною, товстим стовбуром, темно-сірою потрісканою корою. Цвіте до розпускання листків. Осокір поширений по всій Україні, крім Карпат.

- Дослідження мовних явищ.

Учні визначають, що одне дерево має різні назви.

- Читання колонок слів.

Учні читають слова кожної колонки вголос. Порівнюють слова за буквеним складом, за значенням. Окремі слова ділять на склади, визначають наголошений склад, знаходять найдовше (найкоротше) слово, назви птахів, слово, яке відповідає на питання *яке?*

- Читання тексту «Осокори».

Учитель виразно читає текст. Потім запитує:

— Яких тварин ви запам'ятали?

Учні перечитують текст уголос ланцюжком. Відповідають на питання:

— Про яке дерево ми читали? Хто сидів у норі? Хто сів на осокір? Хто лазив по осокорі?

Читання «Незнайком» (учитель читає речення, навмисно припускається помилок).

- Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах (на килимку).

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа.

Роль — осокір. Аудиторія — ворона. Формат — sms-повідомлення. Тема — новини.

Зразок. Привіт, вороно! Де ти літаєш? Вітання від сороки. Що нового? Твій знайомий осокір.

- Мовно-логічна гра.

Учні читають слова, замінюють букви, читають новоутворені слова. Складають речення за зразком: *Не нора, а кора.*

- Диференційоване читання вірша Петра Сороки «Хатка».

— Чим журився равлик-син? Як татко заспокоював сина?

- Читання рукописного речення.

III. Заключна частина.

1. Вправа «Продовж речення».

— Сьогодні на уроці ми дізналися про ... Ці знання мені будуть потрібні для ... На уроці я працював (працювала) ...

2. Слово вчителя.

— Краплинок стало так багато, що із джерельця потекла річечка нашої чудової української мови. Цікаво, що у нашій мові існує вислів *джерело знань*. Ось саме таким джерелом є школа, в якій ви здобуваєте знання.

Урок 34. Тема. Звук [п], позначення його буквою «пе». Робота над правильною вимовою глухого [п].
Мета. *Навчальна:* вчити дітей правильно вимовляти звук [п] та виділяти його з різних позицій, будувати звукові моделі, читати склади, слова і речення з новою буквою. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, уміння доводити свою думку. *Виховна:* виховувати любов до праці та до природи.
Засоби навчання. Цеглинки LEGO, зображення пекаря, овочів.
Інтеграція. Природнича галузь.
Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

- «У мене все чудово-пречудово!»

— Почнімо наш урок з посмішки. Уявіть, що ви стали перед дзеркалом. Пригадайте обличчя мами чи тата, посміхніться до них. Або ж згадайте мандрівку до моря, уявіть теплі блакитні хвилі. А тепер зробимо гімнастику для очей. Подивіться у вікно на блакитне небо. Уявіть його блакитним навіть тоді, якщо воно на цей час вкрито найгустішими хмарами. Зараз ми подаруємо радість і нашому слухові. Пригадайте щебет тьохкання соловейка, зозулине «Ку-ку». А тепер уявіть галявину з квітами. Квітами, які вам найбільше до вподоби. Намагайтеся відчутти, як вони пахнуть... Це також зарядка. Для нюху.

— А ще — щодо смаку. Що ви найбільше любляете? Полуниці? Чудово! О, як вони вам смакують!.. Або згадайте, які смачні пироги готує бабуся. З чим?

— Будьте завжди в гарному настрої, впевненими в собі. І постійно промовляйте: «У мене все чудово-пречудово!»

2. Гра «Я знаю».

Один з учнів показує в касі букви, що позначають голосні звуки, інший — букви, що позначають приголосні звуки.

3. Гра «Живі букви». Робота в парах.

Учитель промовляє слово. Пара учнів ділить слово на склади. Один учень показує перший склад, а інший — другий.

Слова: коса, коні, кіно, роса.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності учнів.

— Прочитайте слова:

..івник, су.., ..раска.

Діти доходять до висновку, що потрібно вивчити ще одну літеру.

2. Повідомлення теми та завдань уроку

3. Виділення слів зі звуком [п] з вірша Тамари Коломісць.

Пекар півень у пекарні

Пік перепічки прегарні:

І препишні пиріжки.

І пшеничні пампушки,

Пригощайтесь!

http://abetka.ukr1ife.org/ab_skoromni.htm

4. Дослідження мовних явищ (вимова звука [п]).

Після вимовлення звука діти визначають, що звук [п] — твердий приголосний.

5. Гра «Ланцюжок».

Учні утворюють ланцюжок слів (називають слова з виучуваним звуком та визначають місце звука у слові. За потреби вчитель показує предметні малюнки.

6. Чистомовки.

Па-па-па — рисова крупа.

Пи-пи-пи — яблука купи. (Галина Сапун)

7. Ознайомлення з буквою «пе».

Показ картки з великою й малою літерами, аналіз будови, викладення за допомогою цеглинок букви. Учитель показує місце букви в касі букв.

- Хвилинка фантазії.

Гарні хлопці-молодці
Закопали два стовпці.
Третій їм допомагав —
Перекладину поклав.
Втіха нашій дітворі:
Буква П вже у дворі.

Варвара Гринько

П — дві палиці в дворі,
Перекладина вгорі.
Дві букви — Н та П стоять,
Як перекладини в дворі.
П — для дорослих — мам і тат.
Н — для зарядки — дітворі.

Ігор Січовик

http://abetka.ukrtfje.org/ab_skoromm.htm

8. Робота за букварем (с. 62-63).

- Відгадування загадок.

Зелений чуб, червоний бік,
Газдині варять з ним борщі,
Смачний із нього чавлять сік.
Росте в городі на кущі. (*Помідор*)

Під землею птиця кубло
звила і яєць нанесла. (*Картопля*)

<http://www.sadochok.org/read.php?id=18>

— Назвіть звуки у словах-відгадках. Яким одним словом ви можете назвати помідор і картоплю? (*Овочі.*) Які ще овочі ви знаєте?

Учні викладають з LEGO-цеглинок звукові моделі слів-відгадок на вибір.

- Диференційоване читання.

Вправа «Прочитай швидко» — для учнів, у яких низький рівень підготовки.

Гра «Конструктор слів» — для учнів з посередніми здібностями.

Гра «Друзі» — для учнів з високим рівнем читання.

- Робота з малюнком на с. 63.

— Кого ви бачите на малюнку? Який у дівчинки настрій? Як ви гадаєте, що вона робить?

- Читання слів у колонках.

— Прочитайте всі слова. Прочитайте слова, які починаються буквою «пе». Відшукайте слова з однаковим першим складом. Прочитайте слова, що відрізняються однією літерою. Знайдіть трискладові, двоскладові слова. Знайдіть слова з наголошеним другим складом.

- Читання тексту.

Спочатку вчитель, а потім учні вголос читають текст.

— Як звати дівчинку? А як звати її братика? Прочитайте, як Параска зверталася до братика. Чи виконав Панасик прохання сестрички? Доведіть це словами тексту.

III. Заключна частина.

- Гра «Навантажте автомобіль».

Учитель називає слова. Учні першого ряду потрібно «навантажити» на свою машину овочі, другого — фрукти, третього — будівельні матеріали, у назвах яких є звук [п]. Школярі, почувши своє слово, сплескують. Серед слів можуть бути такі, які не «потраплять» на жоден автомобіль.

Слова для гри: *полуниця, огірки, помідори, цегла, патисони, персики, капуста, пісок, картопля, панелі, плити.*

- Гра «Луна».

Учитель називає слова, учні повторюють лише перший звук: *півник, поле, перо, пір'їна, подушка, пояс, Павлик, пиріжок, парта, перерва.*

- Рефлексія.

— Що корисного для себе ви взяли з сьогоднішнього уроку?

Урок 35. Закріплення знань про звукове значення букви «пе». Мовно-логічні ігри. Робота над уривком казки «Ріпка» (читання, переказ, театралізація).

Мета. *Навчальна:* закріпити вміння учнів читати склади, слова, речення з вивченою буквою; закріплювати навички звукового аналізу слів. *Розвивальна:* розвивати мислення, зв'язне мовлення, пам'ять. *Виховна:* виховувати любов до праці та до природи.

Засоби навчання. Цеглинки LEGO, зображення зображення овочів, тварин, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Повторення вивченого матеріалу.

- Аналітико-синтетичні вправи.

Утворення складів із заданих учителем звуків: [п], [и] — *пи*; [п], [і] — *пі*; [с], [п], [а] — *спа*; [п], [л], [у] — *плу* тощо. Аналіз складів: *пу, по, пло, спі*.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності учнів.

- Відгадування загадки.

Узимку біле,
Навесні чорне,

Влітку зелене,
Восени стрижене. (*Поле*)

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/zymoyn-bile.htm>

- Звуковий аналіз слова *поле*.

— Вимовте слово *поле*. Поділіть його на склади. У якому складі чуємо звук [п]? Назвіть послідовно всі звуки слова. Позначте слово схематично за допомогою цеглинок.

— Які рослини ростуть на полі? Які тварини живуть у полі?

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Робота над казкою (буквар, с. 64).

- Робота за малюнком.

— Розгляньте малюнок. Кого зобразив художник? Пригадайте імена персонажів казки. Що вони роблять? Хто допоміг завершити роботу?

- Читання учителем уривка казки.

— Чи відповідає малюнок змістові тексту? Чому ви так вважаєте?

Читання уривка дітьми.

Читання речення рукописним шрифтом.

4. Перегляд фрагменту мультфільму «Ріпка».

<https://www.youtube.com/watch?v=A1uKf6299-c>

5. Театралізація казки.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа.

Роль — мишка. Аудиторія — дід, баба, внучка, собачка, котик. Формат — оголошення. Тема — працелюбність.

Зразок міні-тексту

Оголошення

Якщо вам потрібна допомога у складних ситуаціях, звертайтеся з понеділка до п'ятниці. Рада буде допомогти. Чекаю на пропозиції. Ваша Мишка.

6. Робота над віршем Анатолія Камінчука «Ось яка родина» (с. 65).

Робота за малюнком.

— Розгляньте малюнок. Кого зобразив художник? Що вони роблять?

Читання учителем вірша.

Після читання запитує:

— Чи відповідає малюнок змістові вірша? Чому ви так вважаєте?
Учні читають текст уголос. Відпрацьовують інтонацію питального речення.
Відтворення в пам'яті учнів змісту прочитаного.

- Використання технології «Ромашка Блума».

На пелюстках ромашки написані запитання.

Просте запитання: Хто буде святкувати іменини?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, прийдуть на день народження дід, баба, три доньки та три синочки.

Інтерпретаційне: Чому вірш має назву «Ось яка родина»?

Творче: Що родина може подарувати тітці капустині?

Оцінюче: Чи дружна була родина у тітки капустини?

Практичне: Пригадайте правила поведінки в гостях.

5. Гра «Пеньочок».

Параска, Панасик, Поліна, Аліна.

Помив, наварив, помила, помили.

Морква, кріп, суп, ананас.

Сік, сапа, пилка, праска.

6. Гра «Не скажу, а покажу».

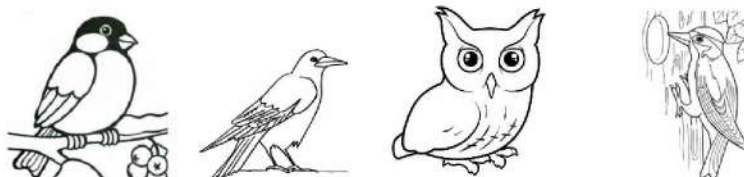
Діти у групах отримують набір цеглинок. Учитель кожній групі показує картинку (ріпка, кавун, мишка, собачка, ананас), а учні мовчки розпочинають будувати зображення із цеглинок.

Діти іншої групи повинні вгадати, що збудовано.

— Що допомогло швидко відгадати слово? Чи всі слова можна збудувати за допомогою цеглинок? Що легше — будувати чи відгадувати?

7. Гра «Закінчи речення».

— Цей птах вдень мовчить, а вночі кричить.

III. Заключна частина.

1. Гра «Заповнить кошик».

Учитель називає слова. Учні першого ряду потрібно «заповнити» кошик овочами, другого — фруктами. Після цього школярі, почувши своє слово, сплескують.

Слова для гри: апельсин, огірки, помідори, патисони, персики, капуста, картопля, ріпка.

2. Рефлексія. Метод «Капельюшки де Боно».

Білий — колір чистоти.

— Що вам відомо про букву «пе»?

Червоний — (колір життя, відчуття).

— Що ви відчували при вивченні букви «пе»?

Чорний — колір землі, здорового глузду.

— Назвіть слова, у яких ми пишемо букву «пе».

Зелений (колір досліджень).

— Що вам відомо про звук [п]?

Синій (колір знань).

— Для чого потрібні мені знання, набуті сьогодні на уроці?

Урок 36. Звуки [т], [т']. Позначення їх буквою «те». Мовно-логічні ігри.

Мета. *Навчальна:* навчити правильно артикулювати звуки [т], [т'], читати склади та слова з буквою «те». *Розвивальна:* розвивати уміння практично добирати родові назви до видових, проводити спостереження над багатозначними словами. *Виховна:* виховувати вміння слухати.

Засоби навчання. Ребуси, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Вправа «Відкритий мікрофон».

— Які букви ми вже вивчили? Покажіть їх у касі. Який звук позначає кожна буква? Які ці звуки за звучанням? Назвіть слова з вивченими звуками.

3. Мотивація навчальної діяльності.

Мій тато добрий і ласкавий,
Всміхнеться — сонце гріє,
Він різні гарні гри-забави
Придумати уміє.
У вільний час книжки зі мною
Читає, оглядає
І мови рідної, дзвінкої
Щодень мене навчає.

Казки розкажує чудово,
А знає їх чимало —
Й ловлю кожнісіньке я слово,
Щоб марно не пропало.
Я кожного шаную тата,
Хоч як їх скрізь багато,
Та лиш таким хотів би стати
Як мій, мій рідний тато!

Роман Завадович

<https://books.google.com.ua/>

— Про кого йдеться у вірші? Викладіть з LEGO-цеглинок звукову модель слова *тато*.

— Що цікавого ви помітили у звуковій моделі? (*По два однакових звуку, два однакових склади.*)

Чи можемо ми записати слово-відгадку?

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Спостереження за вимовою звука [т].

— Яким звуком починається слово *тато*? Коли вимовляємо звук [т], язик міцно притискується до верхніх зубів, а потім різко виштовхується повітря виходить. Вимовте за мною звук. Який він за звучанням? Чому?

3. Виділення звука.

— Назвіть звук, який часто чуєте у скоромовці, лічилці.

Тетерук проха тетерку:
— Кидай просо, бери терку.
А тетерка: — Не хитри!

Сам бруньки на терці три!
— Та я стер, тетерко, три,
Та ще тричі по три, тепер ти потри.

Анатолій Польшиков

http://www.soroka-m.com.ua/page-menu_id-8-doc_id-534.html

Три гриби на товстих ніжках
Виросли біля доріжки,
Поряд них — ще три грибочки

Одягли нові сорочки.
Пощастило рудій білці:
Сушить шість грибів на гілці.

Марія Пономаренко

<http://formula.co.ua/uk/category/rhymes-and-tongue-twisters>

4. Чистомовка.

Ти-ти-ти — висока рости.
То-то-то — тепленьке пальто.
Ті-ті-ті — вогонь у плиті.

Та-та-та — пташечка літа.
Ту-ту-ту — хату замету.
Те-те-те — тополька росте. (*Галина Санун*)

5. Дослідження вимови і порівняння звуків [т], [т'].

Школярі називають слова зі звуком [т] (*три, чотири, тато...*), а потім — зі звуком [т'] (*місто, тітка, стіна*).

6. Ознайомлення з буквою «те».

- Позначення звука буквою.

— Звуки [т], [т'] позначаються буквою «те». Повторіть назву букви. Буква «те» є велика та мала.

Учитель демонструє картку з літерами. Учні порівнюють їх за формою, розмірами, фантазують, на що схожа буква.

Молоточок, молоточок,
Поможи забить гвіздочок!

— Мною ви не заб'єте,
Я ж залізна буква Т. (*Варвара Гринько*)

<https://abetkaland.in.ua/urok-podorozh-zvuky-t-i-bukvy-t/>

— Велику букву вживають на початку речення, коли пишуть імена чи прізвища. Які імена починаються буквою «те»? (*Тарас, Тимур, Тамара, Тетяна...*) Чиє прізвище починається цією літерою? Запам'ятайте місце нової букви в касі.

6. Робота за букварем (с. 66-67).

- Вправління у читанні слів та речень з буквою «те» (с. 66).

Читання таблиці складів.

Читання складів та односкладових слів.

Читання слів у колонках.

— Прочитайте всі слова. Відшукайте тільки двоскладові слова; найдовше слово; найкоротше слово; слова з однаковим останнім складом; слова, які відрізняються однією буквою.

- Гра «Букви граються». Робота в парах.

Викладання з LEGO-цеглинок звукової моделі слів-відгадок на вибір. Промовляння ланцюжків слів у словах-відгадках (*кіт, тік, салат, атлас*). Уточнення тлумачення слів *тік* (*майданчик для мольби; дієслово в минулому часі: тік струмок*), *атлас* (*тканина; збірник карт*).

- Робота за віршем Ігоря Січовика «Букви пожартували».

Я вдягнув новий салат,
А він довгий — аж до п'ят. (*Халат*)

Ріє нам з тобою дріт
Під землею перехід. (*Кріт*)

<http://logopedu.com.ua>

- Гра «Вибери ім'я» (с.67).

— Прочитайте імена.

— Уявіть ситуацію. Вам купили у магазині дві ляльки — хлопчика і дівчинку. Як ви назвали б своїх нових друзів? Учитель звертає увагу школярів на те, що в словах перша літера велика. Чому?

7. Розвиток зв'язного мовлення (за малюнком на с. 67). Робота в парах.

— Що зображено на малюнку? Як ви гадаєте, що збираються зробити тато з мамою? А ви яку роботу виконуєте вдома? Обговоріть це в парі.

За малюнками діти складають речення та викладають схеми з LEGO-цеглинок.

8. Робота над текстом на с. 67.

- Читання тексту вчителем.

— Що вам запам'яталося? Що сподобалося?

- Словникова робота.

Читання слів останньої колонки (*кактус, картина, молоток, тварина*), з'ясування значення слів.

- Робота над усвідомленням тексту. «Ромашка Блума».

Просте запитання: Де відбувається подія?

Уточнююче: Якщо я правильно зрозуміла, то всі відвідають театр.

Інтерпретаційне: Чому вся сім'я прибирає приміщення?

Творче: Чи встигла б піти сім'я у театр, якби прибирала лише мама?

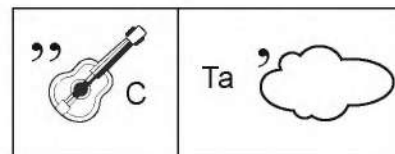
Оціночне: Чому в кімнаті стало світло і красиво?

Практичне: Які поради ви дали б дітям щодо поведінки в театрі?

III. Заклучна частина.

1. Відгадування ребусів (*Тарас, Тамара*).

2. Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

Урок 37. Закріплення знань про звукове значення букви «те». Творча робота за змістом тексту (продовжити думку дійової особи).

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички читання складів та слів з буквою «те». *Розвивальна:* розвивати цікавість до вибору професій. *Виховна:* виховувати повагу до людей різних професій.

Засоби навчання. Сюжетні малюнки на тему «Професії».

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Закріплення навичок читання складів за таблицею.

	а	о	и	і	у
ст		сто		сті	сту
пт	пта	пто	пти		
тр		тро	три		тру
тв	тва		тви	тві	тву

3. Побудова звукових моделей слів. Робота в парах.

Слова: Таміла, Віктор, тітка.

4. Читання речень, надрукованих на дошці.

Таміла і Віктор поливали кактуси. Тітка Наталка спекла торт.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

Кожна людина має свою професію, хто став геологом, дизайнером чи програмістом — а ким ви мрієте стати в майбутньому? Відгадайте серйозні та жартівливі загадки про професії та черпайте натхнення для здобуття професії до душі!

Золоті у нього руки,
Робить зачіски й перуки,
Підстриже і пофарбує,
Гарний настрої подарує. (*Перукар*)

Професії (це кожен знає)
Важливішої немає!
Він — наставник і навчитель,
Мудрий, приязний... (*учитель*).

Хто людей з біди рятує
І хвороби всі лікує —
Призначає процедури
І таблетки, і мікстури? (*Лікар*)

Літаком керує вправно
Коли навіть в небі хмарно,
Посміхається з висот
Найхоробріший... (*пілот*).

Зникло світло, що робити?
По кімнаті як ходити?
Мама каже: «Без істерик,
Допоможе нам... (*електрик*)».

Він з комп'ютером на ти,
Розумніших не знайти,
Віртуальний творить міст
Диво-майстер... (*програміст*).

<https://pustunchuk.ua/ua/checkyourself/zagadki-zogadki-o-skazochnykh-geroyakh>

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми закріпимо навички читання літери «те». Поговоримо про професії батьків.

3. Робота за букварем (с. 68).

— Спробуємо підслухати розмову дітей. Як ви гадаєте, про що можуть розмовляти малята? Зараз я прочитаю, а ви за змістом тексту будете доповнювати речення.

- Слухання тексту. Творча робота за змістом тексту (продовжити думку дійової особи).

- Підготовка до читання. Опрацювання важких слів с.68.

тато	таксі	актор
татусі	таксував	театр
літак	креслив	прекрасні

- Читання тексту учнями.
- Відтворення в пам'яті учнів змісту прочитаного. «Ромашка Блума».

Просте запитання: Про що розмовляли діти?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, всі татусі працюють.

Інтерпретаційне: Чому діти розпочали цю розмову?

Творче: Закінчіть речення на свій погляд.

Оціночне: Яку користь приносять професії?

Практичне: Які професії ви обрали б для себе?

- Самостійне напівголосне читання.
- Колективна робота над виразністю читання.

Звернути увагу на дотримання пауз, відпрацювати інтонацію звертання, окличних речень.

- Підготовчі вправи до читання в особах.

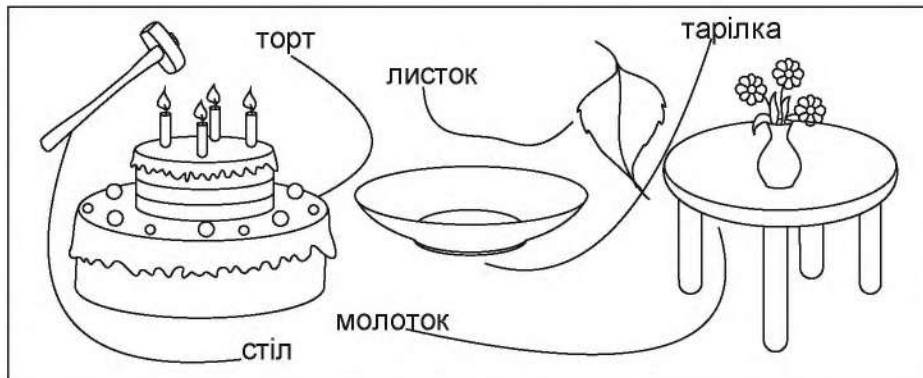
— Скільки дійових осіб у тесті? Скільки дівчаток? А скільки хлопчиків? Назвіть їх імена. Про які професії розмовляли діти? А яка, на вашу думку, професія найкраща? З якою інтонацією потрібно читати слова дітей?

- Читання в особах.
- Розгадування ребусу (*тато*).

III. Заключна частина.

1. Гра «Перевір, чи правильно».

На дошці надруковані слова, з'єднані лініями з малюнками. Учитель пропонує перевірити, чи відповідає напис малюнкові.

2. Рефлексія.

- Діти, що корисного ви дізналися на сьогоднішньому уроці?
- Яке завдання ви робили з найбільшим задоволенням?
- Над яким завданням вам довелося добре подумати?
- Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Урок 38. Робота над казкою «Комарик і павук».

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички читання складів та слів з буквою «те», працювати над розвитком зв'язного мовлення. *Розвивальна:* розвивати та прищеплювати навички доброти, ввічливості спілкування з однолітками та дорослими. *Виховна:* виховувати вміння слухати.

Засоби навчання. Сюжетні малюнки, аркуші, маркери, конструктор.

Інтеграція. Природнича, здоров'язбережувальна компетентність.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2 Закріплення навичок читання складів та слів.**

— За далекими морями, за високим горами в місті Казкарія жили герої казок. Вони навчалися в школі, відпочивали, розважалися, займалися спортом. Хочете переконатися, що мешканці цього чудового міста всі розумники? Тоді до роботи. Вони підготували для вас цікаві завдання.

- Завдання від Вовчика. Гра «LEGO-цеглинки». Робота в групах.

Із розсіпанки складів прочитати слова. Склади записані на цеглинках.

Та, нок, тра, ва, ко, тик; тва, ри, на; лі, то.

- Завдання від рудих Лисичок.

Дві лисички біля річки

Умивали свої личка.

Ці лисички-чепурушки

Мили лапки, мили вушка,

Потім хвостики помили

І на сонечку сушили.

Т. Іщенко

<http://zabik.org.ua/index.php?newsid=5187>

— Як назвали лисичок у вірші? (*Чепурушки*) Що це означає? Як лисички ставляться до особистої гігієни? Чи потрібно з них брати приклад? Чому?

— Лисички дуже хитрі тому і завдання підготували також незвичайні.

- Гра «Пеньочок». Робота в групах

У кожному рядку слів є зайве слово — пеньочок. Прочитайте слова без зайвого слова. Поясніть, чому саме це слово вилучено.

Тато, тітка, стіл

Тарас, Марта, діти

Три, порт, чотири

Парта, квітка, листок

Торт, роток, салат

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

- Завдання від Ведмедика. Гра «Коло на воді». Робота в групах.

Учні отримують картку, на якій стовпчиком надруковано слово *кіт*, аркуші, маркери. На кожну букву усно добирають слово, до слова — речення. На основі отриманих результатів складають казку, розповідь, вірш.

Зразок:

К — килим — настав ранок — уся земля вкрилася різнокольоровим килимом.

І — індик — індик зрадив цій красі.

Т — телефон — він узяв телефон і розповів друзям про те, що настав листопад.

— Отже, ви вчилися складати розповідь.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми закріпимо навички читання слів, речень, тексту з літерою «те». Навчимося продовжувати казку за власним задумом.

3. Робота за букварем (с. 69).

- Відгадування загадок.

Уночі пищить на вухо,
Не бджола він і не муха.
Боляче кусається,
В тіло упинається —
Крові напивається —
Та й летить кудись до хмар.
Зветься той пискун ... (комар).

Лиш один у цілім світі,
«Восьминогий» плете сіті.
Ловить сітями комах,
А не риба і не птах.
Завдає комахам мук —
Поїдає їх ... (павук).

<http://megaznanka.com.ua/zagadku/zahadky-pro-komah-pavukiv-ihor-holomozyj/>

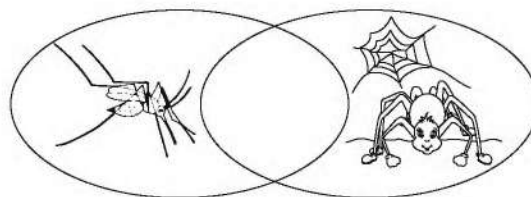
- Розгляд ілюстрації.

- Опишіть комарика. Чим він вам подобається? А що не подобається?
- Опишіть павука. Навіщо павукові павутина?
- Навіщо природі комахи? (Їжа для птахів.)

- Використання стратегії «Діаграма Венна».

Спільне: тварини; вони невеликі за розміром.

Відмінне: павук — це хижак, він тче павутину, полює на комах, не видає звуку, має 4 пари ніг; комар — це переносник збудників хвороб, любить літати ввечері, має довгий носик, видає звуки, має три пари ніг.

- Слухання тексту.
- Читання казки дітьми, які вже вміють читати.
- Відтворення в пам'яті учнів змісту прослуханого («Ромашка Блума»).

Просте запитання: Хто потрапив у павутину?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, павук сплів павутину на тополі.

Інтерпретаційне: Чому павук злякався комара?

Творче: Закінчіть казку на свій погляд.

Оціночне: Яку користь приносять павуки та комарі?

Практичне: Чи можна погрожувати будь-кому без причини?

- Гра «Утвори нові слова».

Учні можуть працювати парами чи у групах. З букв слова комарик складають інші слова (кома, Марк, крик, мак, рима, омар, кок, мир, рак, рок...)

- Читання рукописного речення.

III. Заключна частина.

1. Гра «Так чи ні».

Слово *Тарас* потрібно писати з великої літери.

У слові *кіт* три склади.

Друг — це надійний людина.

Сьогодні у нас *вівторок*.

Комар — це комаха.

Скоро настане *весна*.

2. Рефлексія.

— Діти, яким був наш урок? Що ви для цього зробили? Які знання ви здобули сьогодні? Для чого вам це потрібно?

Урок 39. Звуки [д], [д'], позначення їх буквою «де». Порівняння вимови глухих [т], [т'] та парних дзвінких [д], [д']. Мовно-логічні ігри. Робота з дитячою книгою. Василь Сухомлинський «Конвалія в саду».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів зі звуками [д], [д']; сприяти практичному засвоєнню дзвінкої вимови цих звуків у кінці слів та складів. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух; формувати вміння читати склади та речення з новою буквою. *Виховна:* виховувати вміння слухати.

Засоби навчання. LEGO-цеглинка, предметні малюнки, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу.

— Діти! Уявіть себе своєю улюбленою іграшкою (лялькою, ведмедиком...). Відчуйте любов, якою вас оточують. Ваше тіло наповнюється теплом, радістю. Вам добре. Усміхніться собі! Усміхніться друзів! Усміхніться вчителів. Покажіть жестами і мімікою, що у вас все пречудово. Тепер ми можемо розпочати наш урок.

— Які ваші очікування від уроку?

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Підготовка до ознайомлення з новою буквою.

- Виділення звуків [д], [д'] з потішки.

Дід Денис дарує дітям
Дуже гарні дудочки.

Вміє з дерева зробити,
Діти ж грають залюбки.

<https://naurok.com.ua/abetka-shkolyarikam-didaktichniy-material-46532.html>

- Спостереження за артикуляцією звуків.

Учні кілька разів повторюють звуки за вчителем. Доходять висновку, що звук [д] — приголосний твердий, а звук [д'] — приголосний м'який.

- Зіставлення парних дзвінкого і глухого звуків [д] — [т], [д'] — [т'].

— Повторюйте за мною склади, слова:

да-та	два-дво-дву	дочка-точка
дя-тя	тва-тво-тву	дядя-тьотя
ду-ту	дам-там	
дю-тю	душ-туш	

Чистомовки.

Ди-ди-ди — вийшли із води.
Ді-ді-ді — хвилі на воді.

Де-де-де — мабуть, дощ буде.
Ду-ду-ду — граю на дуду. (Галина Сапун)

- Добір слів з виучуваними звуками за предметними малюнками.

Визначення позиції звуків. Поділ окремих слів на склади, визначення наголосу, аналіз вказаних звуків.

3. Позначення звуків [д], [д'] буквою «де».

Ознайомлення з буквою «де».

Показ букви, запам'ятовування її назви.

Аналіз графічної будови. Зіставлення великої та малої літер. Місце букви у касі. Читання всіх вивчених букв.

Хвилинка фантазії.

Як зробити букву Д?
Дуже просто — як димар.
Піч затоплять, дим піде
І підніметься до хмар. (Ігор Січовик)

Буква Д — немовби дах,
Що зіп'явся на двох ногах. (Тамара Коломієць)

Ярешко Л. Є. Весела абетка. — Чернігів: Десна, 1992

Викладання з конструктора літери «де».

4. Робота за букварем (с. 70-71).

- Презентація букви.

Діти називають букву, порівнюють малу та велику літери, рукописну та друковану.

Зіставлення звукових моделей, малюнків, підписів до малюнків (для читаючих дітей).

Завдання за вибором: за допомогою конструктора LEGO викласти звукову модель слів або назвати ланцюжки звуків у словах *дуб, кедр*.

Читання прямих та обернених складів за таблицею на с. 70.

- Гра «Склади слова».

Із запропонованих складів утворюють слова: *дерево, дитина, тире, диво, водити, вона*.

- Читання слів.
- Робота над значенням вислову «З діда-прадіда».
- Бесіда за малюнком на с. 71.

— Кого бачите на малюнку? (*Хлопчиків, дідуся*.) Дайте хлопчикам ім'я, яке б містило літеру «де». (*Денис, Данило, Вадим, Дмитро, Давид...*) Де перебувають діти з дідусем? Який настрій у дітей? (*Вони радісні*.) Як ви гадаєте, що роблять діти? (*Розглядають дерева*.) Яку, на вашу думку, користь приносять дерева? Чи доводилося вам садити дерево, спостерігати, як садять дерево інші?

Учитель пояснює, що фрукти, які дозрівають у саду, дуже корисні.

- Робота над текстом «У саду».
- Гра «Установи послідовність» с. 71.

Учні розглядають малюнки, визначають, що зображено етапи росту дерева, установлюють, що за чим відбувається.

5. Робота з дитячою книгою. Василь Сухомлинський «Конвалія в саду». Використання стратегії «Спрямоване читання». Робота в парах.

Знайомство з назвою тексту та його автором

— Прочитайте назву оповідання і скажіть, про що йтиметься.

— Прочитайте першу виділену частину оповідання. Як ви гадаєте, що буде далі?

— Прочитайте другу частину. Чи спавдилися ваші очікування?

— Чому квітка була дивовижна? Чому Петрик не зірвав квітку?

КОНВАЛІЯ В САДУ

1 фрагмент

Петрик уранці прийшов у сад і побачив конвалію. Зачарований дивною красою квітки, хлопчик довго стояв перед нею.

«Зірву квітку, поставлю в вазу на столі, — подумав Петрик. — Красиво буде в кімнаті». Він простяг руку, щоб зірвати квітку, та враз уявив собі: що ж станеться із садом без конвалії?

2 фрагмент

Затулив долонями квітку, і в саду стало похмуро й затишно.

На зелені листки впала сіра тінь, замовкли пташки.

Петрик відтулив квітку, і на деревах знову заграли зелені листочки, знов почувся пташиний спів.

«Он яка ти, дивовижна квітко, — подумав Петрик. — Хіба ж можна тебе зривати й нести до кімнати?»

Василь Сухомлинський

<https://mala.stornika.org/vasиль-сухомлинський-оповідання-для-дітей>

III. Заключна частина.

Рефлексія. «Капелюшки де Боно».

Білий — колір чистоти. Що мені відомо про букву «де»? звуки [д], [д']?

Червоний — колір життя, почуттів. Для чого потрібні знати про букви та звуки української мови?

Чорний — колір землі, здорового глузду. Назвіть слова у яких є звуки [д], [д']?

Зелений — колір досліджень. Чим відрізняються звуки [д], [д']?

Синій — колір знань. Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 40. Закріплення знань про звукове значення букви «де». Робота над текстом.

Мета. *Навчальна:* закріпити вміння учнів виділяти у словах звуки [д], [д'], чітко вимовляти їх перед глухими приголосними та у кінці слова; формувати навички читання слів та речень з новою буквою. *Розвивальна:* розвивати критичне мислення, мовлення, уміння слухати. *Виховна:* виховувати в дітей любов до природи.

Засоби навчання. LEGO-цеглинка, каса букв, картка з друкованою буквою «де».

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.**

Сьогодні день веселий, як ніколи.
Уся природа дивиться до нас у вікно,

Тож створимо диво сьогодні казкове,
Нехай порадує всіх нас воно.

Ольга Придаток

— Диво... А яке воно? Може, ось таке?

2. Гра «Де заховалася помилка?».

Учні слухають речення, оплесками сигналізують, коли чують нісенітницю.

- Уранці із ромашки скочувалися у траву сонні мурахи. (*Скочувалася роса.*)
- Гойднув вітерець троянду і заблищали червоні ягоди під листям. (*Червоні пелюстки.*)
- Дивилося осіннє сонечко на пролісок і милувалося його вродою. (*Весняне сонечко. Восени проліски не квітнуть.*)
- Зраділа білочка, що поруч біля сосни багато боровиків. (*Правильно, без помилок.*)

II. Основна частина.**1. Повторення вивченого про звуки та букви.**

- Гра «Впіймай звук».

Дужка, стінки, денце.
— Добрий день, відерце!
Дай-но із криниці
Дітям джерелиці. —

Дзенькнуло відерце —
Дужка, стінки, денце:
— Дам — смачна водиця —
Досхочу напиться.

Григорій Храпач

Ярешко Л. Є. Весела абетка. — Чернігів: Десна, 1992

- Відгадування загадки.

Навесні веселить,
Влітку холодить,

Восени годує,
Взимку гріє. (*Дерево*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль. Підручник і посібник, 2016. — 208 с.

Робота з LEGO-цеглинками. Робота в парах.

Звуко-буквений аналіз слова *дерево*.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.**3. Удосконалення читацьких навичок.**

- Вправи на швидке читання складів.

Учитель показує кілька секунд картку зі складом, учні вголос прочитують його. Склади повинні мати різну будову, наприклад: *до, дво, двор, двір; да, вда, два, вдва; ду, дру, вдру, втру* тощо.

- Читання речень, надрукованих картках.

В окремих словах немає останньої літери. Учнім потрібно дописати літери, прочитати речення.

У сад_ росте смородин_. Коло смородин_ — калин_.

4. Опрацювання тексту в букварі (с. 72).

- Читання тексту вчителем.

— Що робив у саду Дениско?

- Словникова робота.

З'ясування значення слова *садівник*.

- Підготовка до самостійного читання.

Учні читають слова, подані перед текстом, таким чином: перше слово (*Дениско*), два слова (*Дениско, садівник*), три слова (*Дениско, садівник, малина*), увесь рядок (*Дениско, садівник, малина, смородина*).

4. *Читання вголос оповідання найбільш підготовленими учнями.*

5. *Самостійне напівголосне читання.*

Учитель надає індивідуальну допомогу дітям, які читають слабо.

6. *Робота над усвідомленням тексту. «Ромашка Блума».*

Просте запитання: Що було у дворі Дениска?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, Дениско полив малину і смородину.

Інтерпретаційне: Чому рослини потрібно поливати?

Творче: Чи раділи б рослини, якби їх не поливали водою?

Оціночне: Яку користь приносять дерева?

Практичне: Які рослини ви можете посадити у своєму саду?

7. *Фізкультхвилинка.*

Що за диво? Що за диво?

Вітер знявся і біжить.

Кущик вправо, кущик вліво —

Ніби хоче пригостить.

Станемо біля шипшини,

Назбираємо плодів.

Раз — і в кошик, два — і в кошик,

Ну і повний догори.

Щедра осінь, мила осінь

Спробуй всім нам догоди.

Ольга Придаток

8. *Робота над віршем «Дударик» Миколи Возіянова (с. 73).*

- Робота за малюнком. Словникова робота.

З'ясування значення слів *одуд* та *дудка*.

Учитель пропонує назвати птаха, який зображено на малюнку.

— Що вам відомо про одуда? Чи чули ви, як співає цей птах?

Переглядають відео за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=ibqOyR0M-Kk>

— Що ви знаєте про дудку? (*Дудка, сопілка — український народний музичний інструмент з дерева або очерету, що має форму порожнистої трубки з отвором.*)

- Читання вірша вчителем.
- Читання вірша учнями, які вміють читати.

Аналіз вірша.

— Чим цікавий вірш? (*У ньому часто повторюється звук [д]. Деякі слова повторюються: у дуду, у дуду; не мовчи, не мовчи; научи, научи...*) Що означає слово *дударик*? (*Той, хто грає на дудочці.*) Які птахи згадуються у вірші? (*Одуд, соловейко.*) Який у вас настрій після читання вірша?

9. *Гра «Палітра».*

— Намалюйте музичний інструмент, на якому ви хотіли б навчитися грати.

III. *Заключна частина.*

1. *Вправа «Відкритий мікрофон».*

— Яку літеру ми сьогодні закріпили? Що цікавого ви дізналися на уроці?

2. *Саморефлексія.*

— Які знання-намістинки ви здобули сьогодні на уроці?

— Для чого вам потрібні ці завдання?

Урок 41. Звуки [з], [з'], позначення їх буквою «зе». Порівняння вимови дзвінких [з], [з'] та парних глухих [с], [с']. Мовно-логічні ігри.

Мета. *Навчальна:* вчити правильно артикулювати звуки [з], [з'], читати склади та слова з буквою «зе»; формувати вміння читати склади та речення з новою буквою. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух; мовленнєві й пізнавальні вміння учнів. *Виховна:* виховувати бажання вести здоровий спосіб життя.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, каса букв, картка з друкованою буквою «зе», картки для гри «Знайди слова», капелюшки де Боно.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Уявіть, що у ваших долоньках гарний настрій. Щоб зробити день приємнішим, поділіться ним з усіма, хто зараз перебуває поряд з вами. Почнімо наш урок.

Вигадай, пробуй, твори!

Розум, фантазію прояви. *(Надія Кравцова)*

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Підготовка до вивчення нової букви.

- Виділення слів зі звуками з вірша Г. Чубач.

Зіна в зарості пішла,

Зіна зайчика знайшла.

Заховала у корзинку,

Зверху кинула хустинку.

Зайчик хитрий був, як лис,

З-під хустинки втік у ліс.

<http://abetka.ukrlife.org/usmshki.html>

- Дослідження мовних явищ (артикуляція звуків [з], [з']).

Учні вимовляють звуки, визначають, які вони за звучанням. Згадують, які фішки потрібно використовувати на позначення таких звуків.

Називання слів з виучуваними звуками за предметними малюнками.

Визначення місця звука в слові. Послідовне називання звуків у вказаних учителем словах.

- Чистомовки.

Зу-зу-зу — я візок везу.

Зе-зе-зе — он слимак повзе.

За-за-за — йди додому, коза.

Зі-зі-зі — сіна дай козі. *(Галина Сапун)*

- Самостійний добір слів із звуками [з], [з'].

3. Позначення звуків [з], [з'] буквою «зе».

Ознайомлення з буквою «зе».

Показ букви, запам'ятовування її назви.

Аналіз графічної будови. Зіставлення великої та малої літер. Місце букви в касі. Читання всіх вивчених букв.

- Хвилинка фантазії.

З — напевно знаю я —

Вдвоє скручена змія.

На осоння вуж повзе.

Вигнувсь він, мов буква **З**.

Збоку, знизу і згори

Схожа **З** на цифру три.

Є три зуби в букви **З**.

Ними все вона гризе.

Ігор Січовик

<https://abetkaland.in.ua/navchannya-gramoty-zvuky-z-z-poznachennya-yih-bulvaoyu-ze/>

Викладання з цеглинок літери «зе».

4. Робота з підручником (с. 74).

Презентація букви.

Діти називають букву, порівнюють малу та велику літери, писану та друковану.

Зіставлення звукових моделей, малюнків, підписів до малюнків (для дітей, які читають).

Завдання за вибором: за допомогою цеглинок LEGO викласти звукову модель слів або назвати ланцюжки звуків у словах *зубр, зебра*.

- Диференційоване читання.

Читання прямих та обернених складів за таблицею — для дітей, які опановують навички читання.

Гра «Склади слова» — для дітей, які мають достатні читацькі навички (*морозиво, зима, замети, мамо, морози, морозити, возити, завозити*)

Читання слів у пірамідці (для розширення поля читання) — для учнів з посередніми здібностями.

Читання рукописного речення всіма учнями.

5. Фізкультхвилинка.

6. Робота над текстом (с.75).

- Бесіда за малюнком. Вправа «Відкритий мікрофон».

— Кого бачите на малюнку? (*Хлопчика з дівчинкою.*) Дайте хлопчику ім'я, яке містило б літеру «зе». (*Захар, Назар.*) Дайте ім'я дівчинці. Де перебувають діти? Який настрій у дітей? (*Радісний.*) Як ви гадаєте, що роблять діти? (*Катаються на ковзанах.*) А як ви відпочиваєте взимку?

- Словникова робота.

З'ясування значення слова *ковзанка*.

- Читання тексту «Ковзанка» вчителем.

Первинне сприймання тексту.

— Що сподобалося? Що запам'яталося?

Читання разом з другом. Діти розбиваються на пари. Робота над усвідомленням тексту на килимку.

- Використання технології «Ромашка Блума».

Просте запитання: Що сталося з озером?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, діти пішли на ковзанку.

Інтерпретаційне: Чому озеро замерзло?

Творче: Чи зраділи Назар і Зіна, коли побачили друзів?

Оціночне: Яку користь приносять дерева?

Практичне: Назвіть зимові ігри та розваги.

7. Мовно-логічні ігри.

- Гра «Хто чим харчується» (буквар, с.75).
- Гра «Я люблю гратися ...»

Інструкція дітям: «Зараз я назву на ім'я одного з вас, кину йому м'ячик і попрошу відповісти: «Олю, скажи нам, будь ласка, у які ігри ти любиш гратися взимку?». Оля повинна зловити м'ячик і сказати: «Я ...». А потім кинути м'ячик іншій дитині і, назвавши по імені, запитати: «..., скажи нам, будь ласка, у які ігри ти любиш гратися взимку?». Гра триває.

- Гра «Знайди слова». Робота в групах.

Кожна група отримує картку, на якій у таблиці «заховані» слова. Кожне слово наводять олівцем іншого кольору. Слова: казка, коза, зірка, мороз, озеро.

К	О	З	А	Ф	Ч	Щ
А	Щ	М	О	Р	О	З
З	І	Р	К	А	І	І
К	Щ	Н	Я	Х	Є	Ч
А	Ф	О	З	Е	Р	О

III. Заключна частина.

Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

- Білий — колір чистоти.

Що мені відомо про букву з? звуки [з], [з']?

- Червоний — (колір життя, почуттів).

Для чого потрібні знати про букви та звуки української мови?

Урок 42. Закріплення знань про звукове значення букви «зе». Робота над текстом «Друзі». Робота з дитячою книгою.

Мета. *Навчальна:* формувати мовленнєві уміння; виробляти навички виразного читання; вчити передавати зміст прочитаного. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух; мовленнєві й пізнавальні уміння учнів. *Виховна:* виховувати позитивне ставлення до тварин.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, каса букв, картка з друкованою буквою «зе», картки для гри «Знайди слова».

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Усміхніться один одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того, щоб упоратися на уроці із завданнями, будьте старанними і слухняними. Завдання наші такі:

Не просто слухати, а чути.
Не просто дивитися, а бачити.

Не просто відповідати, а міркувати.
Дружно і плідно працювати.

II. Основна частина.

1. Повідомлення теми та завдань уроку.

2. Повторення вивченого на попередньому уроці.

Складання слова за таблицею.

Учні вписують у слова пропущені букви, читають утворене слово у виділеному полі.

— Прочитайте утворене слово. (*Звірі.*) Яких звірів ви знаєте? Де живуть звірі? Відгадайте загадки.

Влітку любить полювати,
Взимку любить в лігві спати.
Як зачує він весну,
Прокидається від сну. (*Ведмідь*)

Загорнулася в клубок
Ціла купа голочок.
Лис підбіг, голки понюхав,
Потім довго носа чухав. (*Їжак*)

— Яких птахів знаєте? Де живуть птахи? Відгадайте загадки.

Жовтогруді щебетушки
Мають чорні капелюшки,
Сірі лапки, білі щічки,
Називаються ... (*синички*).

Хто це каже: «Кар-кар-кар»?
Хто літає поміж хмар?
Це дзьобата горда пані
Ходить в сірому жупані. (*Ворона*)

Груди в нього, мов калина,
Любить їсти горобину. (*Снігур*)

День і ніч я стукаю,
Всі дерева слухаю. (*Дятел*)

Всі загадки: <https://mala.storinka.org/zagadki-pisni-zbirni.html>

3. Підготовча бесіда до сприймання тексту.

— Ви вже знаєте, що одні тварини живуть у лісі, інші — біля людей. Є тварини, що живуть тільки в теплих місцях, а є й такі, що люблять холод. А є птахи, яким не вистачає їжі, відлітають у теплі краї, а навесні знову повертаються до нас.

4. Опрацювання тексту «Друзі».

- Слухання учнями тексту.

— Послухайте оповідання. Скажете, чи сподобалося Зіні в зоопарку.

- Підготовка до самостійного читання.

Опрацювання важких слів. Поділ слів на склади за допомогою цеглинок LEGO.

засумувала	відправила	літатимемо
засумували	відправили	надворі

- Читання тексту учнями.

Сильніші учні читають уголос ланцюжком. Відтак всі читають упівголоса.

— Запам'ятайте, які тварини згадуються в тексті.

5. Використання стратегії «Діаграма Венна».

Спільне: вони птахи (дзьоб, дві лапи, пір'я, крила).

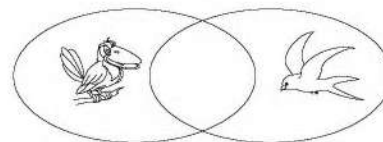
Відмінне: ворона — це хижий птах, зимуючий; ластівка — перелітний птах, полює комах.

Добір речення до малюнка в букварі.

Дослідження. Робота в парі.

— Обговоріть, чому ворона взимку дружить зі снігуром і шишкарем.

Перегляд відеоролика <https://www.youtube.com/watch?v=dPO4nahq-Wg>

6. Робота з LEGO-цеглинками. «Неіснуючий птах»

Діти об'єднуються у команди і придумують неіснуючого птаха. Придумують неіснуючі історії та презентують їх.

7. Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа.

Роль — ворона. Аудиторія — снігур та шишкар. Формат — лист-запрошення. Тема — гостинність.

Зразок міні-тексту

Доброго дня, нові друзі!

Вирішила запросити вас до себе на гостини. Мені дуже приємно з вами спілкуватися, літати по зимовому лісу. Щиро вдячна за дружні стосунки. Приготувала для вас смачні страви: ягоди горобини та насіння шишок. Дуже чекаю на зустріч. Ваша подруга. Ворона.

8. Робота з дитячою книгою. Використання стратегії «Спрямоване читання».

Ознайомленням з автором та назвою книжки.

ВОГНИК У ВІКНІ

Школа стоїть на околиці села. Микола живе за яром, за кілометр до школи.

Йому з дому видно, як світиться у школі вікно. На вікні стоїть акваріум з рибками. Вдень і вночі воду підігріває електрична лампочка — її видно Миколі.

Стояли люті морози. Одного разу навіть до школи малюки не приходили — так було холодно.

Сидів Микола якось увечері дома, дивився в темноту і милувався тремтячим вогником у шкільному вікні. Коли це вогник погас. «Лампочка перегоріла. — подумав собі. — Рибки до ранку загинуть, мороз он який».

Микола одягнув пальто, шапку й рукавиці та й подався до школи. Була вже ніч. Знайшов сторожа, попросив ключа. Відчинив школу, зайшов до класу, в якому акваріум. Вода була вже холодна. Він вийняв лампочку, що перегоріла, і вставив нову.

— Грійтеся, рибки, — тихо сказав Микола, зачинив школу й пішов додому.

Ще тричі взимку доводилося приходити хлопцеві серед ночі до школи — рибок рятувати. Тепер він не боїться ні морозу, ні темноти.

— Ти став мужній, Миколко, — сказав йому вчитель.

Василь Сухомлинський

<https://mala.storinka.org/zbirka-opovidan-ua-казок>

- Робота в групах.

— Про що говорить вам назва оповідання?

— Прочитайте (діти, які читають або читає учитель) тільки виділену частину оповідання (три перших абзаци).

— Чому у вікні школи вдень і вночі світиться лампочка?

— Як ви гадаєте, що відбулося далі?

Дочитайте (або читає учитель) оповідання.

— Чому Миколка не дочекався ранку, а пішов до школи вночі? Чому Микола став мужнім?

III. Заключна частина.

Гра «Так чи ні».

Якщо відповідь «так», діти піднімають зелену цеглинку, якщо «ні» — жовту.

- У слові «замети» три звуки.
- Ведмідь взимку залягає в сплячку.
- У слові «зірка» три приголосних звуки.
- Ластівка — це перелітний птах.
- Друзі — це віддані товариші.

Урок 43. Робота над українською народною казкою «Коза-дереза».

Мета. *Навчальна:* удосконалити навички читання складів та слів з буквою «зе», працювати над розвитком зв'язного мовлення. *Розвивальна:* розвивати фонематичний слух, мовленнєві й пізнавальні уміння учнів. *Виховна:* виховувати доброту, ввічливість у спілкуванні з однолітками та дорослими.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки зі складами для гри «Склади слова», сюжетні малюнки, аркуші, маркери.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Закріплення навичок читання складів та слів.**

- Гра «Склади слова». Робота в групах.

Кожна група отримує картки зі складами, утворює і читає слова. Склади: ко, за, ва, за, зер, но, зі, на, ро, зум.

- Гра «Пеньочок». Робота в групах.

У кожному рядку слів є зайве — пеньочок. Завдання: прочитати слова без пеньочка. Пояснити, чому саме це слово вилучено.

Озеро, ставок, поле
Ковзани, коза, ковзанка
Зіна, Назар, Кирило
Морква, зима, мороз

- Гра «Відкрий казці двері».

— На лісовій галявині відбуваються незвичайні дива. *Лисичка приготувала Журавлику смачненький халат.* Що вас здивувало в цьому реченні? Прочитайте слова, записані на дошці. Яке слово потрібно буде вставити у речення?

Салат, зірка, золото.

Коза-дереза сидить на пеньку і гірко плаче, бо її з хати вигнав рік.

Сова, равлик, *рак*.

Ведмедик розгортає лапою колючу калину, щоб поласувати солодкими ягодами.

Малина, капуста, кавун.

— Дружно та весело живуть звірята. А як ви живете у шкільній родині?

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

Гра «Коло на воді». Робота в групах

Учні отримують картку зі словом *коза*, аркуші, маркери. Вони записують слово на аркуші стопчиком. На кожну букву усно добирають слово, до слова — речення. На основі отриманих результатів складають казку, розповідь, вірш.

Зразок:

К — котик — прокинувся котик рано-вранці.

О — олівець — узяв блакитний олівець.

З — зима — намалював зиму.

А — а — а потім домалював козу, яка їсть сіно.

— Отже, як бачите, ви склали казочку. А чи добре ви знаєте українські народні казки?

- Гра «З якої казки?»

На сметані замісили,

На вікні охолодили,

Круглий бік, скок-скок —

Покотився ... (колобок).

З їжачка хто насміхався,

Перегнати намагався?

Вихвалитися мастак,

Звуть вуханя цього як? (Засць, «Засць та їжак»)

Сидить півник на печі
Їсть смачненькі калачі.
Ось лисичка прибігає,
Півника мерщій хапає.
Біжить котик рятувати,
В лиса півника забрати.
(«Котик і півник»)

Вигнав дід козу із хати —
Та пішла вона блукати:
В зайця хатку відібрала,
Всі козу ту виганяли,
Рак козуню ущипнув,
Зайцю хатку повернув.
(«Коза-дереза»)

<https://pustynchik.ua/ua/checkyourself/zagadki/zagadki-o-skazochnykh-geroyakh>

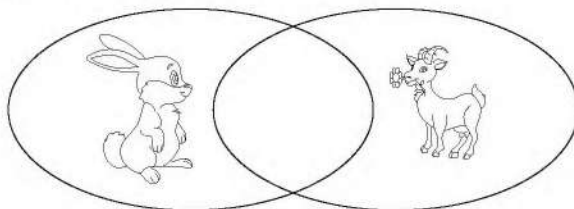
2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми закріпимо навички читання літери «те». Навчимося слухати та аналізувати казку «Коза-дереза».

3. Робота над казкою.

Слухання фрагменту казки за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=2hjUoA-DBGs>

- Розгляд ілюстрації на с. 77.
- Розкажіть уривок казки за малюнком.
- опишіть козу. Чим вона вам подобається? (Дає корисне молоко.) А які риси характеру не подобаються? (Не вихована, б'ється, говорить неправду.)
- Використання стратегії «Діаграма Венна».

Спільне: вони тварини, їдять траву, мають короткі хвостики.

Відмінне: коза дає корисне молоко, має роги...; заць полохливий, маленький....

4. Фізкультхвилинка.

5. Продовження роботи над казкою.

Читання тексту читаючими дітьми. Творча робота за змістом тексту (продовжити казку).

Відтворення в пам'яті учнів змісту прослуханого.

6. Використання технології «Ромашка Блума».

Просте запитання: Хто пас Козу-дерезу?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, коза завжди була голодна.

Інтерпретаційне: Чому заць боявся козу?

Творче: Закінчіть казку на свій погляд.

Оціночне: Яким був рак?

Практичне: Що ви порадили б козі?

7. Театралізація казки.

Зразок театралізації можна переглянути: https://www.youtube.com/watch?v=Lr3Q3wl5_TQ

8. Розгадування ребуса (підручник, с. 77).

Відгадка — казка.

— Пригадайте казки, які вам розповідали дорослі, ви переглядали в дитячих телепередачах чи на комп'ютері, самостійно читали.

III. Заключна частина.

1. Гра «Так чи ні».

- Слово *Зіна* потрібно писати з великої літери.
- У слові *золото* три склади.
- Сьогодні у нас *понеділок*.
- *Коза* — це тварина.
- На вулиці іде дощ.

2. Рефлексія.

Урок 44. Звук [б], позначення його буквою «бе». Робота над текстом «Навесні».

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [б]; вчити читати слова різної звуко-складової структури; розширювати уявлення про мовні явища. *Розвивальна:* розвивати мовлення та фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися та любити природу.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки з буквами, кольорові листочки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Повторення вивченого матеріалу.**

— Яку букву ми вивчали на попередніх уроках?

- Чистомовки.

За-за-за — весела коза.

Зі-зі-зі — гарно живеться козі.

Зу-зу-зу — їсть коза лозу.

Зи-зи-зи — козенята у кози. (Галина Сапун)

- Розгадування кросворду.

1. Ім'я дівчинки. (Зіна)

2. Наметена вітром кучугура снігу. (Замет)

3. Найхолодніша пора року. (Зима)

4. Місце, де виготовляють машини, трактори, комбайни. (Завод)

5. Залізний пристрій для закривання дверей. (Замок)

			1	З	і	н	а
		2	з	а	м	е	т
	3	з	и	м	а		
4	з	а	в	о	д		
5	з	а	м	о	к		

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

Прочитайте слова

_ереза, _арвінок, _у_лик, _атон, _анан.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.**3. Виділення слів зі звуком [б] з скороговки.**

Купив бегемот бегемотикам ботики.

Бігають по болоту в ботиках бегемотики. (Едуард Красноруцький)

<http://www.megaznaika.com.ua/lyrics/virshli-scho-dopomozhut-u-vyvchenni-bukvy-b/>

4. Дослідження мовних явищ (спостереження за вимовою звука [б]).

— Вимовте кілька разів звук [б]. Який він за звучанням? Чому цей звук приголосний твердий?

- Гра «Утвори ланцюжок».

Називання слів з виучуваним звуком самостійно або за предметними малюнками.

- Чистомовки.

Би-би-би — у лісі гриби.

Бі-бі-бі — грали на трубі.

Ба-ба-ба — виросла верба.

Бе-бе-бе — побачив тебе. (Галина Сапун)

- Заучування потішки зі слів учителя.

Бором брів бобер до брата

Борошна собі набрати,

Бо бобреха й бобренята

Будуть бублі виробляти. (Василь Кравчук)

http://dnz585.edukit.kiev.ua/storinka_logopeda/logopedichni_skoromovki/

5. Ознайомлення з буквою «бе».

Розгляд друкованих і писаних букв, аналіз будови. Місце в касі. Хвилинка фантазії.

На паркан зіп'явсь гарбузик,

Наче хлопчик-карапузик.

Ще й з листочка капелюх,

Чи від сонця, чи від мух?

Закрутився вправно вус...

Буква «бе» — зірвать боюсь. (Варвара Гринько)

<http://abetka.ukrlife.org/uzbukua.html>

- Пантоміма «Буква «бе»».

Гра «Живі букви». Робота в групах.

У дітей є цеглинки LEGO на яких записані вивчені букви. Вони утворюють прямі й обернені склади, читають їх: *бе, еб, би, иб...*

6. Робота за букварем (с.78).

- Відгадування загадок.

Немов дрібнесенькі зірки,

В суцвітті зібрані квітки.

Весною підемо в гайок,

Де запашний цвіте ... (бузок). (Володимир Верховень)

Стоїть дід над водою

Із чорною бородою. (Бузина)

1. http://kazkar.info/ua/zagadki_pro_ky_til_volodimira_verhovenyia/

2. <http://zagadki1.ru/ua/zagadka/stoyit-did-nad-vodoyu-iz-chornoyu-borodoyu.htm>

Поділ слів-відгадок на склади, визначення місця звука [б] у словах.

- Складання асоціативного куща «Рослини».
- Диференційоване читання.

Читання прямих та обернених складів у таблиці на с. 78 учнями, які освоюють читання.

Гра «Склади слово» для учнів з високим рівнем читання. Учні утворюють слова зі складів: *банан, собака, брати, банти, барабан, кабан, со-ти, банка.*

Гра «Відшукай слова» для учнів з достатнім рівнем читацьких навичок. Учні знаходять серед ланцюжка літер слова *собака, борсук, бобер, балкон.*

Гра «Утвори нові слова». Зі слова *бадмінтон* утворюють слова *дім, тон, Антон, нота, міна, біда, нам, там, батон, Тіна, Ніна, Інна, Діма.*

7. Робота над текстом «Навесні» (с.79).

- Робота з малюнком.

— Що зображено на малюнку? Що росте біля будинку? Назвіть рослини, які ви впізнали. (*Бузок, береза, тополя, ромашки.*)

— Побудуйте звукову модель слова *берізка* із цеглинок LEGO.

- Словникова робота.

Підготовка до читання тексту. Читання (з дошки) слів, які траплятимуться в тексті:

навесні

балкони

бадмінтон

збудували

Бориско

посадили

— Прочитайте пошепки всі слова. Прочитайте слова, до яких ставимо питання *що?*; питання *що зробили?*; питання *коли?*

- Читання тексту.

— Прочитайте, який будинок. Що росте біля будинку? Як звали братів? Де гралися хлопчики?

- Удосконалення читацьких навичок.

Учитель читає перше речення, учні за ним повторюють. Учитель читає тільки друге речення, а учні — перше і друге. Учитель читає тільки третє речення, а учні — усі три...

- Використання технології «Ромашка Блума».

Просте запитання: Коли збудували будинок?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, біля будинку росли бузок та берізка.

Інтерпретаційне: Чому біля будинку багато рослин?

Творче: Пригадайте, якого кольору буває бузок.

Оціночне: Чи задоволені діти своєю грою?

Практичне: Назвіть поради, як потрібно доглядати за квітами.

- Гра «Що де росте?»
- Читання рукописного речення.

III. Заключна частина.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Що ви про неї розкажете вдома?

— Оцініть свою роботу на уроці цеглинками LEGO: хто на уроці працював із задоволенням, підніміть червону цеглинку, хто сумував — зелену цеглинку, хто дізнався щось нове — жовту цеглинку.

Урок 45. Закріплення знань про звукове значення букви «бе». Робота над текстом «Добре роби — добре буде».

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння читати слова різної звуко-складової структури, невеликі зв'язні тексти; вчити будувати звукові моделі слів та добирати слова до поданих моделей; розвивати інтерес до самостійної мовної творчості. *Розвивальна:* розширювати уявлення про мовні явища. *Виховна:* виховувати почуття доброти, співпереживання.

Засоби навчання. LEGO-цеглинка, зображення барвінку, презентація.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Який сьогодні чудовий день! Сонечко всміхається, голубі хмарки плывуть по безмежному небу. Усе навколо радіє, веселиться. Усміхніться і ви сьогоднішньому дню, що принесе радість і вам, і мені, і всім навколо. Успіхів вам у вивченні української мови.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні ми побуваємо в лісі. Зустрінемося з його мешканцями. Погостюємо в букви «бе» та її друзів.

3. Склади букву.

Із цеглинок LEGO учні викладають букву «бе».

4. Промовляння чистомовки.

Би-би-би — зелені боби.
Бі-бі-бі — я скажу тобі.

Би-би-би — швидко все роби.
Бе-бе-бе — ми знайшли тебе. (Галина Сапун)

5. Скоромовка.

Бавлять ранньої пори
Бобренят старі бобрі.

Бубонить бобер до білки:
— Бобреня боїться бджілки.

<http://www.megaznaka.com.ua/lyrics/virshi-scho-dopomozhut-u-vyvchenni-bukvy-b/>

— Викладіть стільки цеглинок, скільки слів із буквою «бе» почули. Які слова з двома буквами «бе»? (Бобри, бобренята.)

6. Швидке читання складів зі слайдів.

ба, би, бі, бо, бу
брат, риба

бла, бли, блі, бло, блу
табун, буква

мак, бук, зуб
азбука, буквар

7. Читання речень.

На дошці друковані речення:

Далеко за селом було видно ліс. У лісі росли сосни та буки.
А під деревами — барвінок.

— Про що йдеться в цих реченнях? Який заголовок можете дібрати?

8. Гра «Яке слово заховалося?».

Ліворуч надруковані слова, а праворуч — схема.

барвінок
будинок
робота
небо
барабан

9. Робота за букварем (с. 80).

- Відгадування загадки Віри Паронової.
Зелене листя, зелений килим
Зима сховала під снігом білим.

Весна настала, і сонце гріє —
Зелений килим увесь синіє. (Барвінок)

http://www.rozvyvayko.in.ua/virshi_review.php?a=802&b=3

- Використання стратегії «Асоціативний куш».

— Що ви уявляєте, коли чуєте слово *барвінок*?

Учні називають слова, учитель друкує їх на дошці. Простіші за звуковим складом слова друкують учні.

- Робота з малюнком (за методикою ФОМ).

1 крок. Назви складові частини малюнка (*Барвінок, пеньок, трава*.)

2 крок. З'єднаємо слова. (*Барвінок усміхається, пеньок дивиться, трава зеленіє...*)

3 крок. А тепер зробимо третій крок, уявно ввійдемо в малюнок, відчуємо запахи, звуки, які передав художник: що було?; що буде?

— Об'єднаємо складені речення.

- Читання тексту.

Учитель виразно читає текст.

Відтворення в пам'яті учнів змісту прослуханого з елементами вибіркового читання.

— Як звали синочка Лісу? Прочитайте, яким був Барвінок. Чим займався Барвінок? Як по-іншому можна назвати захоплення Барвінка? (*Він подорожував*.) Прочитайте, що попросив Барвінок у тата. Які добрі справи робив Барвінок?

— Як ви гадаєте, яке речення тексту могло б бути заголовком? (*Добре робити добрі справи!*)

- Використання технології «Ромашка Блума».

Просте запитання: Де жив барвінок?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, Барвінок захотів робити добрі справи.

Інтерпретаційне: Чому Барвінок попросив дозволу в тата піти в ліс?

Творче: Чому небо сумувало?

Оцінюче: Якою доброю справою зайнявся Барвінок?

Практичне: Які добрі справи вам доводилося робити?

- Гра «Розсели у будиночки».

Робота у парах за вибором учнів: збудувати з цеглинок двоповерховий або триповерховий будинок, вибрати з тексту по 5 слів-мешканців.

- Гра «Віночок добрих справ».

Учні передають один одному квітку-барвінок, розповідаючи про свої добрі справи.

III. Заключна частина.

1. Гра «Буквена математика».

Учні виконують дії, читають одержані слова.

ро + біт + ник =

бу + за – а + ок =

вер + ли – ли + ба =

бін – ін + а + нан =

кул – л + бин – н + ки =

бе + різв – в + ка =

2. Рефлексія.

— Діти, яким був наш урок? Що ви для цього зробили? Які знання ви почерпнули сьогодні? Для чого вам це потрібно? Покажіть цеглинками свій настрій.

Урок 46. Слухання казки «Солом'яний бичок», театралізація уривків.

Мета. *Навчальна:* удосконалювати навички читання складів та слів з буквою «бе». *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати вміння слухати.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, ілюстрації до казок, картки зі складами, картки для вправи «Модельєр», фігурки для пальчикового або тіньового театру, мультфільм «Солом'яний бичок», капелюшки де Боно.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Закріплення навичок читання складів та слів.**

- Гра «Конструктор слів». Робота в групах.

Із запропонованих складів, надрукованих на картках, скласти слова. Склади: *ба, нан, ри, ран, бра, тик, бо, ло, то, тон*. Можуть скласти слова: *банан, баран, батон, братик, лото, болото, риба*.

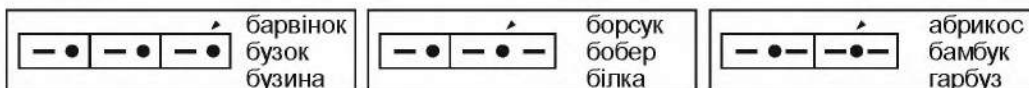
- Вправа «Модельєр».

Маринка всю ніч не спала,
Слова до моделі добирала.

Ви їй допоможіть,
Слово до схеми доберіть! (*Ольга Придаток*)

На картках подано схему і кілька слів. Учням потрібно визначити, яке слово на схемі.

Зразки карток:

— Складіть речення з вибраним словом. Побудуйте схему речення з цеглинок.

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

Казкові загадки (демонстрація ілюстрацій до казок).

В казці цій хтось роботящий
Все ранесенько вставав.
Підмітав в дворі гарненько,
Пісенькою всіх вітав.
З ним жили ледачі миші,
Тільки в іграх знали толк!
От за все і заплатились!
Що за казка? («*Колосок*»)

В лісі звірям всім на втіху
Щось згубив старенький дід.
Влізли мишка туди й жабка,

Із соломи цей дружок,
В нього смоляний бочок.
Зловив зайця, лиску й вовка,
Ще й ведмедя приволок!
Від ножа щоб врятуватись,
Постаралися вони:
Для дідуся і бабусі
Подарунки принесли. («*Солом'яний бичок*»)

Заєць, лиска, вовк, ведмідь,
Ще й кабан-іклан! Будь ласка,
Пригадайте, що за казка? («*Рукавичка*»)

<https://pustunchik.ua/ua/checkyourself/zagadki/zagadki-o-skazochnykh-geroyakh>

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

— Сьогодні на уроці ми вчитимемося слухати, аналізувати казку «Солом'яний бичок». А ще перетворимося на акторів і покажемо казку глядачам.

3. Перегляд мультфільму.

Перегляд мультфільму за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=cCQwqBgmB6s>.

— Вам сподобався мультфільм? Чим саме?

4. Робота з підручником (с. 81).

- Читання уривка казки.

— Зараз ми прочитаємо уривок казки й порівняємо з побаченим у мультфільмі.

Читають учні, які знають всі букви.

— Ми прочитали всю казку? (*Ні, тільки уривок.*) Розкажіть цей уривок за малюнком.

— Опишіть бичка. Чим він вам подобається?

- Гра «Продовжіть речення».
 - Були собі дід та ... (баба).
 - Зроби мені, діду, ... (бичка).
 - Дід зробив бичка, осмолив ... (смолою).
 - На ранок погнала баба бичка ... (пасту).
- Творча робота за змістом тексту.

— Пригадайте, як закінчується казка.

— А як по-іншому можна її продовжити?

- Відтворення в пам'яті учнів змісту прослуханого. Використання технології «Ромашка Блума».

Просте запитання: Хто пас солом'яного бичка?

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, у бичка хотіли взяти смоли ведмідь, вовк, заєць.

Інтерпретаційне: Чому до бичка приставали звірі?

Творче: Закінчіть казку на свій погляд.

Оціночне: Як дід перехитрив звірів?

Практичне: Що ви порадили б бабі?

5. *Театралізація казки (пальчиковий або тіньовий театр).*

Учні працюють у групах. У кожній групі розподіляють ролі. Учитель визначає, який уривок казки готує кожна група, скільки часу відводиться на підготовку.

Відтак групи одна за одною представляють свій уривок.

III. Заключна частина.

1. *Гра «Так чи ні».*

Слово *баба* потрібно писати з великої літери.

У слові *дід* три звуки.

У слові *дід* три склади.

Сьогодні у нас *понеділок*.

Солом'яний бичок — це тварина.

2. *Рефлексія. «Капелюшки де Боно».*

Білий — колір чистоти. Що мені відомо про букву «бе»?

Червоний — колір життя, почуттів. Для чого потрібні знати про букви та звуки української мови?

Чорний — колір землі, здорового глузду. Назвіть слова у яких є звук [б].

Зелений — колір досліджень. Чим відрізняються звуки [б], [п]?

Синій — колір знань. Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 47. Буква ь «знак м'якшення», позначення нею на письмі м'якості попереднього приголосного. Порівняння вимови твердих та м'яких приголосних звуків. Дослідження ролі ь. Робота з дитячою книгою.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з буквою «м'який знак» як позначником на письмі м'якості приголосних звуків, учити читати склади, слова з м'яким знаком. *Розвивальна:* розвивати вміння розрізняти на слух та за артикуляційними особливостями тверді й м'які приголосні. *Виховна:* виховувати бажання пізнавати нове.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки зі складами.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Повторення вивченого матеріалу.

- Дослідження мовних явищ (понять «звук», «буква»).

Учитель пропонує першокласникам замружити очі й прочитати букву, яку він покаже.

— Чи можете ви це зробити? (*Ні.*) Чому? (*Ми не бачимо.*) Що ж таке буква? (*Знак, який ми бачимо.*)

Потім учитель пропонує знову замружити очі й вимовляє звук.

— А тепер вам відомо, про який звук ідеться? (*Так.*) Як ви дізналися? (*Почули.*) То що таке звук?

(*Це те, що ми чуємо.*) Зараз я називатиму звуки, а ви називайте букви, якими ці звуки позначаються: [o], [m], [p], [л'], [i], [т], [т'], [a], [з'].

- Робота з цеглинками LEGO. Складання схем слів-відгадок.

Хто голівку свою влітку

Накриває

І по двадцять хустин

На голівці має? (*Капуста*)

Я на сонці сонцем сяю,

Родичів багато маю.

Гарбузову господиню

Усі знають. Хто я? (*Диня*)

http://teacher.at.ua/publ/zagadki_pro_rodini_lisu_sadiv_ta_gorodni/19-1-0-18780

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

— Прочитайте слова:

син рис перелаз

— Назвіть останні звуки кожного слова. Які вони за звучанням, тверді чи м'які? Змініть кожне слово так, щоб останній звук став м'яким. (*Син — синь, рис — рись, перелаз — перелазь.*)

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Підготовка до ознайомлення з новою буквою. Відгадування загадки.

- Дослідження мовних явищ (ролі «м'якого знака»).

Я великий, я красивий.

Як біжу я — в'ється грива.

Копитами — туп, туп, туп.

По камінню цок, цок, цок.

Хвіст у мене довгий-довгий,

Хвіст у мене, мов шовковий. (*Кінь*)

Ярешко Л. Є. Весела абетка. — Чернівець: Десна, 1992

— Назвіть послідовно звуки у цьому слові. Викладіть його з розрізної азбуки. (*Учні викладають кін, а далі виникають труднощі.*) Який останній звук у цьому слові? В українській мові є буква, яка ніякого звука не позначає, а слугує для позначення м'якості приголосних звуків. Ця буква називається «м'який знак».

4. Показ букви, аналіз її графічної будови, місце в касі.

Підняли ми букву Р

І поставили отак.

Що ми маємо тепер?

М'який знак. (*Ігор Січовик*)

Дві спиці бабуся вколола в клубочок.

На букву став схожий м'який колобочок.

— Немов м'який знак, — усміхається Вітя,

Ця буква стоїть у кінці алфавіту.

Варвара Гринько

http://abetka.ukrlife.org/ab_sich.htm; http://abetka.ukrlife.org/ab_gono.htm

- Склади букву.

Із цеглинок LEGO учні викладають букву «м'який знак».

5. Робота за букварем (с.82-83).

- Презентація літери «м'який знак».

Звуковий аналіз слів *альбом, олівець* за допомогою цеглинок LEGO. Добір узагальнюючого слова *шкільне приладдя*.

- Читання складів у таблиці («Прочитай швидко»).
- Ігри «Склади слова», «Утвори нові слова», розгадування ребуса.

Учні утворюють слова зі складів (*кулька, пальма, мальва, пальто*). З букв слова *Василько* утворюють слова *лис, сила, квас, соло, Василь, коса*. Розгадують ребус (*олівець*).

- Читання рукописного тексту.

Мовне дослідження: назви місяців.

— Послухайте вірш Антоніни Назаренко. Скажете, про що в ньому йдеться.

Є у нас чудовий знак,	Грудень з холодами,
Він м'яким в абетці зветься.	Квітень квіти розсипає,
Звуків він не позначає,	Жовтень жовте листя має,
А на м'якість їх впливає.	В школу вересень скликає,
Люблять його місяці —	Липень липи розвиває,
У їх назві він в кінці:	Травень травами буяє,
Січень холодом січе,	Червень, як дитя, радіє —
Серпень сонечком пече,	Скрізь червоним так і сіє.
Березень з бруньками,	

<http://doskolonok.kiev.ua/skazki-legendy/413-litery-alfavit.html>

— Назвіть пори року. Скільки їх? Назвіть осінні (зимові, весняні, літні) місяці. Назвіть пору року, яка вам подобається. Чому? Назвіть місяць, коли учні розпочинають навчання в школі. Назвіть місяць, коли у вас день народження; місяць, коли Святий Миколай приносить подарунки. А в яких місяцях можна кататися на ковзанці? Коли квітнуть квіти?

- Читання назв місяців, слів на с. 83.
- Вікторина «З якої казки?».

Діти відгадують казки та встановлюють відповідність між текстом та малюнком.

6. Відповідаємо цеглинками.

Діти в команді будують казковий будиночок, ставлячи по черзі цеглинки. Додаючи цеглинку, дитина називає казку, яку вона пам'ятає. Якщо дитина за 5 секунд не згадує назву, вона пропускає хід. Переможе команда, яка за відведений час збудує найвищий казковий будиночок, згадавши найбільше назв казок.

— Скільки цеглинок ви використали? Скільки не використали? Чому? Згадайте, яку казку назвав ваш сусід зліва/справа.

7. Робота з дитячою книгою. Збірка «Чарівне слово»*.

— Як називається книга? Перегляньте ілюстрації. Хто вже читав легенду «Чому у зайця куций хвіст»? Хто її автор? (*Це народна легенда.*) Згадайте, про що розповідається.

Читання вчителем або слухання аудіо казки (http://kazkar.info/ua/chomu_v_zaytsya_kutsiy_hv_st/).

- Опрацювання казки за технологією «Ромашки Блума».

Просте запитання: Хто плигав, стрибав, капусту на городі цупив? (*Заєць*)

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, зайцеві вуха посварилися з його очима.

Інтерпретаційне: Чому в зайця куций хвіст?

Творче: Яким було б життя зайця, якби йому собака не відкусила хвоста?

Оціночне: Хто ж мав рацію — очі чи вуха?

Практичне: Що ви порадили б своїм друзям, які часто сваряться?

III. Заключна частина.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Що ви про неї розкажете вдома? Що сподобалося робити на уроці? Оцініть свою роботу на уроці цеглинками LEGO.

* «Чарівне слово» — Харків, «Белкар-книга», 2017. — С. 54–55.

Урок 48. Буквосполучення «ьо». Мовно-логічні ігри. Робота над текстом «Мудра сорока»

Мета. *Навчальна:* закріпити вивчене про м'який знак; розвивати в учнів навички читання слів із м'яким знаком; уміння аналізувати слова. *Розвивальна:* розвивати вміння розрізняти на слух та за артикуляційними особливостями тверді й м'які приголосні, зв'язне мовлення. *Виховна:* виховувати любов до природи.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки зі складами.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Вправа «Відкритий мікрофон».**

Із чого складається речення? На що ділимо слова? Як називається склад, який ми вимовляємо з більшою силою голосу? З чого складаються слова? Які є звуки? Скільки голосних звуків є в українській мові? Назвіть їх. Якими можуть бути приголосні звуки? Чим відрізняється звук від букви?

3. Повторення вивченого матеріалу.

- Гра «Яка літера загубилась».

Читання колонок слів, надрукованих на дошці.

осін*	олен*	л*то
др*зі	ден*	тін*
сіл*	л*с*	пал*ма
зим*	пал*то	опен*ки

— Прочитайте слова. Чи зрозуміли ви їхнє значення? Як ви гадаєте, чи правильно надруковані ці слова? Чому? Які букви потрібно вставити замість зірочок?

— Прочитайте слова з м'яким знаком.

- Звуковий аналіз слова.

Учні виконують звуковий аналіз слова *Олень* за допомогою цеглинок.

II. Основна частина.**1. Повідомлення теми та завдань уроку.****2. Робота за букварем (с. 84).**

Звуковий аналіз слів *льон, корольок* за допомогою цеглинок.

— Де можна побачити королька? (*У лісі.*) Корольок — найменший птах України. Переважно живе в лісах, де ростуть сосни, ялини, ялиці. Сам маленький, має чудовий голос. Відрізняється від інших птахів своїм цікавим пір'ячком. А на голові має червону або жовту шапочку. Його маса 4–8 г. Він удвічі менший і у 6 разів легший за горобців. За зовнішнім виглядом нагадує синичку.

Спів королька можна послухати за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=UA00qo9RScI>

- Дослідження мовних явищ (ролі «ьо»). Робота зі складовою таблицею:

до	зо	ло	но	со	то
дьо	зьо	льо	ньо	сьо	тьо

- Читання слів у стовпчиках.

Учні читають пари слів, порівнюють, як змінилося значення слова. У словах другого стовпчика визначають кількість складів.

- Гра «Ь, стань на місце».

Після самостійного напівголосного прочитання слів уголос зачитують тільки ті, у яких має бути знак м'якшення.

- Гра «Відшукай слово».

З ряду букв вибирають слова *дідусь, пенюк, льодок, міль, олень*.

- Гра «Назви слова-навпаки».

Утворюють пари слів-антонімів: *осінь — весна, день — ніч, вузькі — широкі, маленьке — велике*. Складають речення зі сполучником «а» за зразком: *Після літа осінь, а після зими весна*.

- Робота з ілюстрацією (с. 85).

На основі методики ФОМ (формування образного мислення):

1 крок. Назви складові частини малюнка. (*Сорока, сонечко.*)

2 крок. З'єднай слова. (*Сонечко світить, сорока скрекоче.*)

3 крок. Зробимо третій крок, ніби ввійдемо в малюнок, підслухаємо, що відбувається у малюнку:

Що було? Що буде?

А тепер об'єднаймо наші речення.

Складання розповіді (за допомогою вчителя).

3. Фізкультхвилинка. Кольорова руханка з цеглинками.

Діти стають у коло, тримаючи по 1 цеглинці. Усі цеглинки в дітей різного кольору. За кожним кольором діти разом з учителем закріплюють певний рух (жовтий — плескати, червоний — стрибати, синій — тупати, зелений — крутитися, жовтогарячий — присідати). Педагог називає колір. Діти, які мають цеглинку названого кольору, виконують відповідний рух.

4. Робота з текстом «Мудра сорока».

- Слухання тексту «Мудра сорока».

— Послухайте текст і скажіть, де відбувалася подія.

Підготовка до читання. Вправлення у швидкому прочитуванні слів, надрукованих на дошці.

ма лень ка	від по відь	вста вають
со ро ка	за ду ма лась	при ду ма ла
бі ло бо ка	о бу ри лась	різ но ко льо ро ва

- Опрацювання тексту. Учні ланцюжком читають по одному реченню.
- Напівголосне самостійне читання.
- Вибіркове читання тексту.

— До кого примостилася лінь першою? Кого із тварин приспала лінь? Хто обурився, що всі звірі спали? Що робила Сорока?

- Складання кінцівки. Робота в групах.
- Переказ тексту.
- Гра «Знайди хвостик».

Відшукування речень за початком.

- Дискусійна сітка Елвермена або «павутинка» дискусії.

ТАК	ПРОБЛЕМА	НІ
<p>Так, потрібно прогнати, щоб усі займалися своєю справою.</p> <p>Так, бо потрібно бути не лінивим.</p> <p>Так, бо потрібно півнику всіх раненько будити своєю пісенькою.</p>	<p>Чи потрібно було проганяти лінь від звірів?</p>	<p>Ні, а раптом хтось хворий, то потрібна тиша.</p>
<p>ВИСНОВОК Потрібно проганяти лінь не тільки від звірят, а й від людей, щоб бути працьовитим.</p>		

Учні мають аркуші з клейкою основою, на яких записані їхні імена та прізвища. Діти виходять до дошки та наклеюють їх відповідно до власних переконань. Далі учитель об'єднує учнів у групи й організовує диспут із цього питання. Учні вільно висловлюються та відстоюють свою думку, спираючись на певні факти; можуть під час диспуту змінити думку й перейти в іншу групу.

III. Заключна частина.

Рефлексія. Використання технології «Ромашка Блума».

Урок 49. Звук [й], позначення його буквою «йот». Мовно-логічні ігри. Читання діалогу.

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з артикуляцією звука [й]; вчити читати слова різної звуко-складової структури; розширювати уявлення про мовні явища. *Розвивальна:* розвивати мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки з буквами, гербарій або презентація (айстра, едельвейс, деревій, звіробій).

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Повторення вивченого матеріалу.**

- Робота з конструктором LEGO.

Учитель загадує загадки. Учні відгадують їх. За допомогою цеглинок виконують звуко-буквений аналіз слів-відгадок.

Йде слідом за тобою, Тікай — не утечеш, Доганяй — не доженеш. (<i>Тінь</i>)	Хто двічі родився, У школі не вчився, А години знає? (<i>Півень</i>)
---	--

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/yde-slidom-za-toboyu.htm>

- Гра «Я — тобі, ти — мені». Робота в парах.

Один учень складає речення зі слів-відгадок, а другий — модель до цього речення.

- Робота за таблицею.

— Розгляньте уважно таблицю. Ліворуч і праворуч є частини слів.

Посередині — м'який знак. З'єднайте початок слова з м'яким знаком, знайдіть кінець слова і прочитайте все слово разом. (*Пеньок, опеньки, льон, пальто, полька.*)

пен	ь	ка
опен		он
л		ки
пал		то
пол		ок

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

Виділення з вірша А. Камінчука слів зі звуком [й].

Йди до мене, кошенятко. Йод на ранку — все в порядку.	Йод пекучий — пострибай, Йорж колючий — не чіпай!
--	--

http://abetka.ukrlife.org/ab_kamm.htm

2. Повідомлення теми та завдань уроку.**3. Підготовка до ознайомлення з новою буквою.**

- Спостереження за артикуляцією звука.

— Вимовте звук [й]. Який він за звучанням?

Віднесення звука до приголосних м'яких. Увага школярів звертається на те, що [й] — єдиний м'який звук української мови, який не має парного твердого.

Відгадування загадок.

Птаха ця живе на морі, Там літає на просторі. Дзьобом рибу ловить влучно, А співає різко й гучно. (<i>Чайка</i>)	В мене є великий хист, Я співаю, як артист. Спів мій радісний усюди Дуже люблять слухать люди. (<i>Соловей</i>)
---	--

<http://www.sadochok.org/read.php?id=17>

Побудова звукових моделей слів *чайка, соловей* за допомогою цеглинок.

- Гра «Соловей та чайка».

Діти цеглинками показують правильну відповідь (червона цеглинка — соловей, синя — чайка).

- Ця пташка мешкає біля річок та моря.
- Пташину пісеньку можна почути пізно ввечері.
- Любить рибу.
- Пір'ячко коричневе.

- Гніздечко вимощує у калиновому куці.

4. Ознайомлення з новою буквою.

Аналіз її графічної будови, зіставлення з іншими буквами, місце в касі.

Чи то дощик лле довкола,

Чи лютує завірюха,

Буква **Й** ніде й ніколи

Не скидає капелюха.

А буква **И** — навпаки:

Мокро чи сухо — без капелюха.

Ігор Січовик

http://abcika.ukrlife.org/ab_sich.htm

Викладання з цеглинок літери **Й**.

5. Робота за букварем (с.86-87).

Читання складів у таблиці.

Гра «Склади слова» (*обрій, вирій, усний, плавний*).

Розгадування ребуса (*сойка*).

Гра «Установи відповідність»: *дуб — дубовий, клен — кленовий, верба — вербовий.*

— Прочитайте пари слів. Чим відрізняються слова? (*Перше слово вказує на назву предмета, друге — на ознаку предмета*)

Читання рукописного речення з різною інтонацією.

Діти читають речення та будують його схему за допомогою цеглинок.

Гра «Назви малюнки» (*айстра, едельвейс, деревій, звіробій*)

— Назвіть рослини, у яких квіти білого кольору. Яка рослина квітне у квітнику? (*Айстра*.) Назвіть лікарські рослини. (*Деревій, звіробій*.) Назвіть рослину, яка росте високо у Карпатських горах. (*Едельвейс*.) Які рослини мають літеру **й**. Назвіть трискладові слова. Двоскладові.

- Гра «Створи-домалюй». Робота в групах.

Робота з конструктором LEGO.

Діти створюють фігуру за заданою темою (*птахи, квіти, дерева*) із цеглинок. Прикладають створену модель на аркуш паперу й обводять її. Учитель пропонує домалювати олівцями чи фломастерами деталі/частини тіла. Діти презентують свою роботу.

— Що створила ваша команда? Як ви розподілили ролі? Чому ви вирішили створити саме цього птаха/квітку? Що незвичайного є на вашому малюнку? Що було найцікавішим під час виконання цієї справи?

Учитель пропонує дітям поставити питання один одному, ознайомитися з роботами інших команд.

- Гра «Склади ім'я».

— Прочитайте імена дітей. Що цікавого ви помітили? (*Вони містять букву «йот»*.) Встаньте ті діти, які у своєму імені чи прізвищі мають букву «йот». Вам аплодисменти.

Читання пар слів.

— Прочитайте пари слів. Чим відрізняються слова? (*Протилежні за значенням*.)

- Робота в парах.

Читання діалогу в підручнику. Складання діалогу за цим зразком.

III. Заключна частина.

1. Гра «Утвори нові слова».

Учитель показує картку зі словом. Один учень читає слово, а потім за зразком, поданим учителем, утворює наказовий спосіб дієслів. В утвореному слові називає останній звук.

Зразок: читати — читай.

лити —

мити —

бігати —

співати —

давати —

збирати —

2. Рефлексія.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Що ви про неї розкажете вдома? Оцініть вашу роботу на уроці цеглинками LEGO.

Урок 50. Буквосполучення йо. Мовно-логічні ігри. Читання тексту в особах.

Мета. *Навчальна:* закріпити навички читання слів з літерою «йот» та удосконалити з буквосполученням *йо*; вчити читати слова різної звуко-складової структури; розширювати уявлення про мовні явища. *Розвивальна:* розвивати мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки з буквами.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина.****1. Організація класу.****2. Повторення вивченого матеріалу.**

- Фронтальне опитування.

— Яку букву вивчили на попередньому уроці? Який звук вона позначає? Що ви знаєте про цей звук? Назвіть слова зі звуком [й]. Яка буква не позначає жодного звука?

Розвиток фонематичного слуху. Гра «Й чи Б?».

— Я називатиму слова, а ви «сигналізуйте» цеглинками, яку букву потрібно писати в слові (червона — *ь*, зелена — *й*).

Слова: *пень, водограй, чай, сіль, Матвій, дідусь, соловей, день, тень, кінь, край, червоний.*

- Добирання прикметників до іменників.

На дошці надруковані слова у двох колонках. Учням потрібно до слів лівої колонки дібрати найвлучніше слово правої колонки.

Папір	білий.
Огірок	червоний.
Стовбур	зелений.
Помідор	коричневий.

- Розгадування кросворда.

Учитель зачитує тлумачення слова. Учні заповнюють кросворд. Читають слово, яке утворилося у виділеному стовпчику.

1. Маленький сірий птах, який чудово співає. (*Соловей*)
2. Горизонт, небокрай. (*Обрій*)
3. Чоловіче ім'я. (*Йосип*)
4. Нею пишуть у класі на дошці. (*Крейда*)
5. Квітка, що цвіте на початку осені. (*Айстра*)

1	с	о	л	о	в	е	й
2	о	б	р	і	й		
3	Й	о	с	и	п		
4	к	р	е	й	д	а	
5	а	й	с	т	р	а	

II. Основна частина.**1. Мотивація навчальної діяльності.**

— Йди-но, йоржику, сюди!
Онде крихта хліба!

— Йорж не вийде із води,
Йорж не птах, а риба!

Тамара Коломісць

<http://abetka.ukrlife.org/veselo.html>

2. Повідомлення теми та завдань уроку.**3. Робота за букварем (с. 88).**

- Словникова робота.

Звуковий аналіз слів *майорці, майоран.*

Пояснення значення слова «йорж». Розгляд ілюстрацій. З'ясовують, що одне слово означає різні предмети. Ставлять питання до кожного слова, складають з ними речення.

— Побудуйте звукову модель слова *йорж* із цеглинок.

— Складіть речення за сюжетним малюнком.

- Робота з конструктором LEGO. Робота в групах.

— Викладіть із цеглинок йоржа (рибу).

— Що вам відомо про цю рибу? (*Живе вона в річці, ставку. Має гострі плавники. Їсть водорості, личинок, комах.*)

- Читання слів.

Під час читання з'ясовують, чи значення всіх слів зрозумілі учням. За потреби вчитель пояснює, що означає слово *медальйон* (найчастіше — овальна або кругла ювелірна прикраса).

- Гра «Відшукай слова» (*мий, край, лий, майоран, знайомий*).

4. Робота над текстом «У діброві» (С.89).

- Робота з ілюстрацією на основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назви складові частини малюнка. (Дівчатка, хлопчики, учителька, метелик, дерева, кущі, трава, квіти, ...)

2 крок. З'єднай слова. (Дівчатка і хлопчики слухають, учителька розповідає, метелик летить, дерево росте, трава зеленіє, квіти цвітуть, ...)

3 крок. Увійдемо в малюнок, відчуємо ті запахи, ті звуки, які є у малюнку: що було? що буде?

А тепер об'єднаємо наші речення.

Складання розповіді (за допомогою вчителя).

- Слухання тексту.

— Послухайте текст і скажіть, де відбувалася подія.

- Підготовка до читання. Словникова робота.

настала	Йосипівна	діброву
вигукнув	Андрійко	високий
товстий	Матвійко	промовив
велетень	Надійка	красень
боровик	дозвольте	попросив

- Опрацювання тексту. Учні ланцюжком читають по одному реченню.

Напівголосне самостійне читання. Постановка запитань по змісту прочитаного.

— Чи повністю збігаються малюнок і текст? (*На малюнку намальовано 2 хлопчики, а в тексті йдеться про чотирьох; на малюнку три дівчинки, а в тексті згадуються дві.*)

- Читання тексту в особах.
- Опрацювання тексту за технологією «Ромашки Блума»

Просте запитання: Куди пішли діти з учителькою? (*У діброву.*)

Уточнююче: Я можу помилитися, але, здається, вони там побачили метелика, гриба, оленя.

Інтерпретаційне: Чому Максимкові вчителька не дозволила зірвати гриба, адже він їстівний?

Творче: Яким було б життя метелика, якби його спіймали?

Оціночне: Чи корисно бувати в діброві?

Практичне: Які поради ви дали б своїм друзям, які також бувають у парку, лісі, діброві?

III. Заключна частина.

1. Заучування напам'ять лічилки зі слів учителя.

Сірий зайчик вирвав травку
І поклав її на лавку.

Хто травичку цю візьме,
Той зовсім від нас піде.

<http://klasnocinka.com.ua/rn/article/adaptatsiini-zaiyattya-z-maibutimi-pershoklasnika.html>

2. Гра «Вчимося звертатися».

На дошці надруковані слова. Дітям пропонується прочитати їх, визначити, які з них є іменами, а які — назвами тварин. Усно за зразком утворюють форми звертання.

Андрійко — Андрійку	Марійка —	зайчик —
Сергійко —	Надійка —	соловей —

3. Рефлексія.

— Оцініть свою роботу на уроці цеглинками LEGO: хто працював із задоволенням, підніміть червону цеглинку; кому на уроці було сумно — підніміть зелену цеглинку; хто на уроці дізнався щось нове — підніміть жовту цеглинку.

Урок 51. Буквосполучення [йа], позначення його буквою «я». Мовно-логічні ігри. Складання діалогу. Робота з дитячою книгою.

Мета. *Навчальна:* ознайомити дітей з буквою «я», позначенням нею двох звуків [йа] на початку слова та після голосного; вправляти у звуко-буквену аналізі слів з цією буквою; вчити читати зв'язні тексти. *Розвивальна:* розвивати мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. LEGO-цеглинка, картки з буквами, ілюстрації.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

— Діти, сьогодні зустріч розпочнемо з побажань! Доброго ранку, Марійко та Надійко, я бажаю вам веселого дня! Доброго дня, Лесику та Андрійку, я дуже рада вас бачити! Доброго дня, ..., я хочу щоб день у вас був щасливий...

— Які ваші очікування від уроку?

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Підготовка до вивчення нової букви.

- Відгадування загадки.

Зелену сукню маю,
Ніколи не знімаю.

Один-єдиний раз на рік
Зірками прикрашаю. (Ялинка)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

- Звуко-складовий аналіз слова *ялинка*.

— Назвіть послідовно звуки в слові. Поділіть слово на склади. Вимовте кожен склад. Який головний чуєте у першому складі? А який приголосний чуєте перед [а]? Вимовте зливо звуки [й], [а]. Розгляньте звукову модель слова *ялинка*. Позначте буквами другий і третій склади. Ще раз вимовте звуки першого складу. Запам'ятайте, що в українській мові звуки [йа] позначаються однією літерою «я». Повторіть назву літери. А тепер вимовте перший склад у слові. Якою буквою позначите його?

4. Гра «Утвори ланцюжок».

Називання слів з вичуваним звуком самостійно або за предметними малюнками.

5. Ознайомлення з буквою «я».

Розгляд нової букви, запам'ятовування її назви, місце в касі.

Аналіз графічної будови літери, порівняння її з уже відомими.

Десь пропала буква О.
Ми шукаємо давно.
Де ж поділася вона? —
Не знайдемо дотемна.

А вона, от чудасія!
Всілась букві Л на шию
І від радості сія:
Ось де Я! Ось де Я! (Ігор Січовик)

http://abetka.ukrlife.org/ab_sich.htm

Гордовито Я ступає,
Нашу азбуку кінчає. (Тамара Коломісць)

<http://abetka.ukrlife.org/veselo.html>

6. Робота за букварем. (с. 90-91).

- Звуковий аналіз слів *ялинка, акація*.

Пантоміма «Буква «я».

Читання складів у букварі.

- Гра «Живі букви». Робота в групах.

У дітей є цеглинка з вивченими буквами. Вони утворюють обернені склади, читають їх.

- Гра «Склади слова» (Яблуко, олія, Ліна, Яна).

Учитель звертає увагу на написання імен з великої букви.

Розгадування ребуса (ялина).

Утворення слів за променеподібними записами.

Пояснення значення слів (*надія* — *Надія*, *ярина* — *Ярина*).

— Прочитайте імена дітей. Що цікавого ви помітили?

Читання рукописного речення.

- Гра «Відшукай слова».

— Прочитайте без букви «і». (*Ялинка, туя*.)

- Робота над текстом «Друзі».

Робота з ілюстрацією на основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назви складові частини малюнка. (*Ялина, туя, парк, алея, береза*.)

2 крок. З'єднай слова. (*Ялина красива, туя маленька, берізка білокора ...*)

3 крок. Увійдемо в малюнок, відчуємо ті запахи, ті звуки, які є у малюнку: що було? о буде?

А тепер об'єднаємо наші речення.

Складання розповіді (за допомогою вчителя).

- Слухання тексту.

— Послухайте текст і скажіть, де відбувалася подія.

- Підготовка до читання. Словникова робота.

туя	ялина	приятелька
мрія	ялинка	королева
появилась	ялиничок	радітимуть

- Опрацювання тексту.

Учні ланцюжком читають по одному реченню.

Напівголосне самостійне читання. Постановка запитань за змістом прочитаного.

7. Робота з дитячою книгою. Збірка «Відгадайко»^{*}.

Знайомство зі збіркою.

— Яку назву має книга? Хто її написав? Перегляньмо ілюстрації. Хто вже читав цю книжку?

Завдання на вибір:

- виконання ілюстрацій до загадок;
- викладання з цеглинок назви відгадок.

Відгадування загадок-добавлянок:

- про птахів;
- про звірів;
- про овочі та фрукти;
- про явища природи.

III. Заключна частина.

1. Заучування потішки зі слів учителя.

Яків ягідок нарвав.

Яків їх в долоні взяв.

— Ой які червоні!

Аж горять долоні.

Ярешко Л. Є. Весела обетка. — Чернігів, Десна, 1992

2. Рефлексія.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Що ви про неї розкажете вдома?

— Оцініть свою роботу на уроці цеглинками LEGO: хто працював із задоволенням, підніміть червону цеглинку; кому на уроці було сумно — підніміть зелену цеглинку; хто на уроці дізнався щось нове — підніміть жовту цеглинку.

^{*} Збірка «Відгадайко» — Харків, «Балкар-книга», 2017. — С.54–55.

Урок 52. Тема. Буква «я», позначення нею м'якості попереднього приголосного і звука [а]. Дослідження складів, у яких буква я стоїть після приголосного. Мовно-логічні ігри.

Мета. *Навчальна:* навчити правильно вживати букву «я» на позначення м'якості приголосних у сполученні з голосним [а]; формувати читацькі навички. *Розвивальна:* розвивати мовлення, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. LEGO-цеглинки, картки з буквами, ілюстрації.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

1. Організація класу.

2. Повторення вивченого матеріалу.

Вправа «Мікрофон».

— Яку букву вивчали на попередньому уроці? Які звуки позначає буква «я» на початку слова та після голосного? Вставте вивчену літеру, прочитайте слова.

*ків

Марі*

*на

Зо*

*рослав

Ліді*

— Що означають ці слова? Чому в словах першої колонки вставили велику літеру, а в словах другої — малу? Коли ще вживаємо велику букву? Назва якого міста починається з літери «я»?

3. Перевірка навичок читання.

За таблицею учні читають речення. Визначають, що в кожному реченні є ім'я, надруковане з великої літери.

Складання цеглинками звукових моделей слів *яблука, баян, диня*.

II. Основна частина.

1. Актуалізація опорних знань.

Послідовне називання звуків у словах *лінійка, пальто*.

— Назвіть м'які приголосні. Які букви пом'якшують приголосні?

2. Повідомлення теми та завдань уроку.

3. Дослідження мовних явищ.

Спостереження за приголосними у словах *поле — поля*.

— Вимовте протяжно останній склад кожного слова. Викладіть склад *ле* з розрізної азбуки. Які букви використаєте? Викладіть склад *ля*. Які букви використаєте? (*Учні пропонують викладати або ла, або льа*)

— Коли чуємо м'який приголосний, а потім звук [а], то у слові пишемо букву «я».

4. Виділення у словах-відгадках звука [а].

Стоїть півень на грядках

У червоних чобітках. (*Буряк*)

Прийшла дівка з гір, несе на собі сім шкір,

Як їх розбирали, всі над ними ридали. (*Цибуля*)

http://zagadki.at.ua/publ/privoda/roslinnij_svit/zagadki_pro_ovochi/4-1-0-4

6. Робота за букварем (с. 92).

Читання складів у таблиці.

Читання слів у стовпчику. Порівняння вимови і написання слів з подовженими приголосними.

Читання слів за променеподібними записами.

Гра «Встановити відповідність»: зозуля — зяблик, яблуня — ялина, картопля — цибуля.

7. Робота над текстом «Діти в лісі».

Робота з ілюстрацією на основі методики ФОМ (формування образного мислення).

1 крок. Назви складові частини малюнка. (Хлопчики, дівчинка, дятел, берізки, ялинки, сніг, санки.)

2 крок. З'єднай слова. (Дівчинка милується, хлопчики розповідають, дятел стукає, берізки відпочивають, ялинки зеленіють, сніг лежить ...)

3 крок. Увійдімо в малюнок, відчуймо ту красу, ті звуки, які є в малюнку: що було? що буде?

А тепер об'єднаймо наші речення.

Складання розповіді (за допомогою вчителя).

- Слухання тексту

— Послухайте текст і скажіть, де відбувалася подія.

- Підготовка до читання. Словникова робота

милувалися	помітили	подивіться
промовив	калинове	варення
весняна	святково	Ілля
дятел	бабуся	Настя

- Опрацювання тексту.

Учні ланцюжком читають по одному реченню.

Напівголосне самостійне читання. Постановка запитань за змістом прочитаного.

Підготовка та читання в особах.

III. Заключна частина.

1. Відгадування загадки.

На «я» починається,
На «я» кінчається.
Смачні плоди має,
Усіх пригощає. (Яблуня)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

2. Викладання цеглинками звуко-буквеного аналізу слова яблуня.

3. Рефлексія.

— Яку букву ми сьогодні вивчили? Що ви про неї розкажете вдома?

— Оцініть свою роботу на уроці цеглинками LEGO: хто працював із задоволенням, підніміть червону цеглинку; кому на уроці було сумно — підніміть зелену цеглинку; хто на уроці дізнався щось нове — підніміть жовту цеглинку.

Письмо. Добукварний період

Урок 1. Письмове приладдя. Поставка під час письма. Орієнтування на сторінці зошита (вгорі, посередині, внизу)

Мета. *Навчальна:* ознайомити дітей з основними правилами письма, письмовим приладдям. *Учити* проводити олівцем прямі лінії, наводити контури зображень. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, малюнки із зображенням гнома, учителя Олівця.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Бесіда про значення письма, про важливість уміння писати.

Учитель розкаже учням про важливість уміння писати, про значення письма, про те, що вони робитимуть на уроках письма.

— Гном одержав лист від своїх друзів. Але лист написаний так, що гномові дуже важко було розібрати. Він пішов у казкову школу до вчителя Олівця. Той прочитав, що друзі збираються до гнома в гості. А ще Олівець запросив гнома в казкову школу, щоб навчитися читати не лише друкованими літерами, а й рукописними.

II. Ознайомлення з письмовим приладдям.

Учитель показує, що необхідно мати для уроків письма: зошит із друкованою основою (*далі: прописи*), прості й кольорові олівці. Згодом першокласники вчитимуться писати ручкою. Учні розглядають прописи, визначають, де обкладинка, де сторінки. Розповідають, що зображено на обкладинці. Учитель звертає увагу на умовні позначки (с. 2). З'ясовують, що означає «поспілкуватися із друзями».

III. Ознайомлення з правилами посадки за партою під час письма.

— Розгляньте плакат. Зараз сядьте так, як показано на плакаті: ноги поставте повною ступнею на підлогу, спину тримайте прямо, голову нахиліть трохи вліво і вниз так, щоб бачити, що позначено в зошиті, лікті покладіть на парту. Між партою і грудьми повинна бути відстань на ширину долоні. Плечі мають бути на одному рівні. Зіпріться ліктем на парту й торкніться пальчиками скроні. Так перевіряйте відстань від очей до зошита.

Учитель дивиться, чи всі учні правильно сіли, допомагає тим, хто виконав щось неточно. Корекція для дітей, які пишуть лівою рукою.

IV. Виконання завдань у «Прописах» (с. 3).

1. Розгляд сторінки. Виконання першого завдання.

— Розгляньте сторінку прописів. Скільки завдань на сторінці? (*Три.*) Що зображено на верхніх малюнках? (*Діти сидять за партами.*) Що бачите посередині сторінки? (*Плутанку з різних предметів.*) А внизу? (*Олівці.*) Зверніть увагу, що праворуч є умовні позначки. Вони підказують, що саме потрібно робити: поспілкуватися з друзями, поміркувати, розмалювати.

— Виконаємо перше завдання. Зверніть увагу, як сидять діти. Поспілкуйтеся між собою: розкажіть один одному, як потрібно сісти, щоб почати роботу.

Учитель звертає увагу школярів на те, що ногами обов'язково потрібно впиралися в перекладинку на парті. Якщо удома стіл надто високий, то варто сідати на вищій стільчик, а під ноги ставити ослінчик.

2. Пальчикова гімнастика.

У «Прописах» на с. 59 подано зразки вправ. Учитель пояснює, що перед виконанням завдань (олівцями чи ручкою) потрібно виконати гімнастику для пальчиків, тоді вони будуть слухняними, гарно проводитимуть лінії, зафарбовуватимуть малюнки.

- По черзі з'єднуйте всі пальчики з великим (починай зі вказівного) спочатку на правій руці, потім — на лівій. Спробуйте виконати цю вправу одночасно двома руками. Виконуйте вправу 5–6 разів, щоразу швидше.

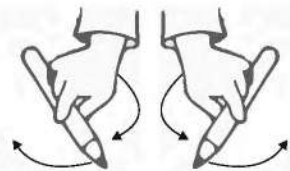
Давай-но пальці рахувать:
Один, два, три, чотири, п'ять.
Один, два, три, чотири, п'ять —
Десять пальців, дві руки —
Це твої помічники. (Юлія Соколова)

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

3. Вправи з олівцем*.

Учитель показує, як тримати олівець.

— Виконаємо таку вправу: покладіть на парту олівець. Тримайте його вказівним і великим пальцями. Обертайте його, наче хочете намалювати сонечко. Зробіть таку вправу іншою рукою; двома руками одночасно.

4. Обведення малюнків по контуру.

— Розгляньте контурні малюнки. Що вам вдалося побачити? Попрацюйте разом з сусідом(кою), позмагайтеся, хто назве більше предметів. (Вазон, ручка, лінійка, дзвіночок, лампа, фарби, блокнот, олівець, парасолька, лійка — всього 10 предметів.)

— Наведіть контури предметів кольоровими олівцями. Старайтеся не повертати зошит, не тисніть на олівці.

Під час виконання завдання учитель стежить за тим, щоб діти правильно притримували зошит іншою, ніж малюють, рукою, не повертали його. Нагадує, що лінії повинні бути рівними, акуратними.

— Які з цих предметів потрібні учням у школі? (Ручка, лінійка, олівець, блокнот, фарби.) «Засвітіть» (жовтим або червоним кольором) стільки ліхтариків, скільки предметів ви назвали.

Учні можуть називати й інші предмети, наприклад, парасольку. Учителеві варто пояснити, що є навчальне приладдя, а є предмети, які вони беруть до школи, але це не приладдя для навчання.

Учні обводять контури олівців. Визначають що вони різні за довжиною.

— Розмалюйте довші олівці синім, а коротші — зеленим кольором. Яких олівців більше?

V. Заключна частина.

- Вправа «Мікрофон».

— Що ви вчилися робити на уроці? (Сидіти під час письма; тримати олівець; обводити малюнки по контуру; добирати потрібні кольори.)

- Рефлексія. Відгадування загадок.

— Відгадайте загадки про те, з чим ми сьогодні ознайомилися.

То в лінійку, то в клітинку,
В ньому пише кожна дитинка. (Зошит)

Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я гостренький.
На білому слід лишаю, —
І всіх діток потішаю. (Олівець)

У портфелі є хатинка —
ручки там живуть, резинка,
клей, лінійка, кутники —
школярів помічники. (Пенал)

<http://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-olivets-zoshit-ruchku>

— Запам'ятайте, що зошити завжди потрібно класти в спеціальну папку, тоді вони будуть охайними. Олівці й ручки потрібно класти в пенали, щоб вони не ламалися й не губилися.

— На смайлику позначте свій настрій після виконання завдань. Якщо вам все вдалося, намалюйте посмішку. Якщо ви засмучені, на наступному уроці вам вдасться добре виконати всі завдання.

* Тут і далі вправи з олівцем: Данко С. Масаж олівцями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://stefanidanko.blogspot.com/>

Урок 2. Орієнтування на сторінці зошита (праворуч, ліворуч). Положення олівця в руці під час письма. Обведення контурних малюнків та їх розфарбовування

Мета. *Навчальна:* продовжити знайомити учнів з основними правилами письма. Учити правильно тримати олівець; поводити прямі, похилі лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

Продзвенів дзвінок,
Починається урок.
Працюватимем старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у нашій першій класі
Усі діти молодці!

<http://klasmaocinka.com.ua/ru/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

II. Основна частина.

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма.

Учні розповідають, як правильно сидіти під час письма. Звіряючись із малюнком на плакаті, приймають потрібну позу. Учитель допомагає окремим учням. Звертає увагу на те, щоб усі учні тримали ноги на підлозі повною ступнею, спину тримали прямо, голови нахилили трохи вліво і вниз, щоб лікті були на парті. Нагадує учням, що між грудьми і партою повинна бути відстань на ширину долоні.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, як ви гадаєте, для чого потрібно вміти писати? Що потрібно робити для того, щоб навчитися писати?

Узагальнюючи висловлювання учнів, учитель підводить їх до думки, що навчитися писати може кожен. Для цього потрібно бути уважним на уроках, виконувати підготовчі вправи, «допомагати пальчикам» тримати олівець, а згодом і ручку.

У коробці на стільці
Кольорові олівці.

Тепло й затишно у класі —
Вчать пальчики писати.

Марія Деленко

<http://wingsofwordsbymaria.blogspot.com/2014/11/blog-post.html>

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 1 («Прописи», с. 59).

4. Вправи з олівцем.

Повторюють вправу, яку виконували на попередньому уроці (прокручування олівця двома великим і вказівним пальцями однієї руки; іншої руки, двома руками одночасно).

— Качайте олівець між долонями обох рук (10-15 с).

— Покладіть олівець на тильну поверхню кисті руки. Нахиліть руку вниз, олівець притримуйте іншою рукою. Скочуйте олівець, наче з гірки.

5. Робота у прописах (с. 4).

- Розгляд сторінки.

— Скільки завдань на сторінці? (*Три.*) Як потрібно виконувати перше завдання? (*Поспілкуватися з друзями.*) Як ви гадаєте, про що вам потрібно буде спілкуватися? (*Як тримати олівець.*)

— На малюнку показано, як потрібно тримати олівець. Візьміть у руку (праву чи ліву) олівець. Звірте з малюнком, чи так ви тримаєте олівець. Подивіться, чи правильно тримає олівець ваш(а) су-сід(ка) по парті.

Учитель надає індивідуальну допомогу окремим учням.

6. Штрихування предметів у вказаних напрямках.

Учитель пропонує дітям розглянути наступне завдання. Визначають, що на малюнках зображено книги. Щоб розрізнити їх, дизайнер (людина, яка оформляє різні об'єкти, художник) хоче виконати різні штрихування. Штрихування — це нанесення (проведення) ліній. Лінії проводитимуть кольоровими олівцями.

— Покажіть олівець червоного кольору; синього, зеленого... Якими кольорами ви намалювали б радість? А які кольори використаєте, щоб передати холод?

— Щоб дізнатися, яким кольором штрихуватимемо першу книгу, відгадайте загадку (загадки про кольори склала Юлія Гнатюк):

Він із жабкою скакає,
З крокодилом плаче,

Із травою він росте,
Але тільки не цвіте. (Зелений колір)

<https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-kolori/>

Учні вибирають зелений олівець. Обводять контури книги. Визначають, що книгу потрібно штрихувати горизонтальними лініями зліва направо.

— Горизонтальну лінію потрібно починати від лівого краю малюнка і вести її до правого краю. Дуже важливо, щоб відстань між лініями була однаковою, щоб не виходити за межі зображення. Спробуйте провести лінії в повітрі над малюнком.

Наступну книгу потрібно штрихувати вертикальними лініями згори вниз. Щоб обрати олівець, відгадують наступну загадку:

Він на небі в день погожий
На волошку також схожий. (Блакитний колір)

<https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-kolori/>

Третю книгу штрихуватимуть похилими лініями справа згори вниз уліво. Загадка для визначення кольору:

Скаже кожен хлопчик зречий,
Що цей колір є дівчачий. (Рожевий колір)

<https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-kolori/>

7. Зарядка для пальчиків, хвилинка руху.

Учитель промовляє вірш, учні «крокують» пальчиками по столу, показують роги, постукують пальчиками по столу, знову показують роги, сварять пальчиками.

Пішов дідусь в дорогу.
Зустрів козу безрогу.
Анумо, кізко, тупати

І ратичками стукати.
Буцки! — хоче кізка вдарить.
А дідуньо кізку сварить.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

8. Продовження вправ із штрихування предметів.

Після відгадування загадок заштриховують ще дві книги.

Кожен апельсин такий,
Схожий також мандарин. (Помаранчевий колір)

Баклажан і слива
Носять цей колір щасливо. (Фіолетовий колір)

<https://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-kolori/>

Останню книгу заштриховують своїм улюбленим кольором.

9. Гра «Розклади на місця».

Розглядають і називають малюнки, добирають загальні назви: зображені квіти, овочі, шкільне приладдя. За допомогою стрілок показують, що квіти потрібно поставити у вазу, шкільне приладдя — у пенал, а овочі — в кошик. Визначають по скільки предметів розклали, розмальовують шкільне приладдя.

III. Підсумки уроку.

— Що ви вчилися робити на уроці?

— Яке завдання було найцікавішим? Яке вам вдалося виконати найкраще?

— Які нові слова запам'ятали? Хто такий дизайнер?

— На смайлику позначте свій настрій після виконання завдань.

Урок 3. Розташування зошита на парті під час письма. Проведення прямих горизонтальних ліній. Рядок

Мета. *Навчальна:* Закріплювати вміння учнів розміщувати на парті зошит, тримати олівець. Виробляти навички правильного сидіння під час письма. Навчати проводити прямі горизонтальні лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, малюнки із зображенням тварин, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Повторення правил сидіння за партою.

Ви почули всі дзвінок?
Він покликав на урок.
Кожен з вас приготувався —

На перерві постарався.
Зараз сядуть всі дівчатка,
А за ними і хлоп'ятка.

<http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/dzvonik-klische-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

Звіряючись із плакатом, учні сідають так, як потрібно сидіти під час письма.

II. Основна частина.

1. Повторення правил сидіння за партою під час письма.

Учні розповідають, як правильно сидіти під час письма. Звіряючись із малюнком на плакаті, приймають потрібну позу.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Діти, ви вже тиждень навчаєтеся. Ваші рідні знають, що ви школярі. А як можна повідомити про це вашим друзям і знайомим, які живуть не з вами? (*Можна зателефонувати. Скористатися інтернетом...*) Інколи буває так, що телефонний чи інтернет зв'язок не працює з якихось поважних причин. Що ж тоді робити? (*Завітати в гості...*)

— Звичайно, але інколи ті, з ким ви хочете поділитися своїми новинами, живуть далеко, не завжди є змога поїхати до них. Можна написати на аркуші паперу листа й відправити його своїм друзям. Так, зазвичай, роблять дорослі. А ви можете написати такого листа? (*Ні, ми можемо лише намалювати те, про що хотіли б розповісти.*)

— Отож, вам потрібно навчитися писати. Через кілька місяців ви теж зможете переписуватися зі своїми родичами, друзями, знайомими. Вони радітимуть вашим успіхам.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 2 («Прописи», с. 59). Стискання пальців у кулачок одразу двома руками. Виконують вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з олівцем.

Повторюють вправи, які виконували на попередніх уроках. Виконують нову вправу. Для цього кладуть олівець на край парти так, щоб частина звисала. Піднімають його одним пальчиком, наче гачком.

5. Робота у прописах (с. 5).

- Положення зошита.

— Відкрийте прописи. Скільки завдань на сторінці? (*Три.*) Поспілкуйтеся з друзями. Обговоріть, як потрібно розміщувати пропис (зошит) на парті. Звіртеся з таблицею. Покладіть прописи похило, так, щоб почати виконувати завдання.

- Бесіда за малюнками.

— Як ви гадаєте, куди їде автомобіль? (*У гараж.*) Куди поспішає їжачок? (*До своєї домівки.*) А собачка, котик?

— Вам потрібно «проїхати» на автомобілі в гараж, допомогти їжачкові потрапити додому, собачці — у будку, котикові — до мисочки з молочком. Для цього навчимося рухатися по доріжці (рядку).

- Проведення прямих горизонтальних ліній.

На дошці потрібно відтворити усі завдання сторінки. Можна скористатися предметними малюнками із зображенням автомобіля, гаража, їжачка тощо.

— Стрілками вказано напрям руху. Як потрібно рухатися? (*Зліва направо.*) Якою повинна бути лінія руху? (*Прямою горизонтальною.*)

— Лінію проводитимете простим олівцем. Під час виконання завдання потрібно бути дуже уважним. Автомобіль повинен «рухатися» точно посередині доріжки, щоб не трапилося аварії. Спробуйте провести лінію в повітрі над малюнком. Проводьте лінію у прописах.

Зліва направо доріжку ведемо,
Автомобіль у гараж завеземо.
Не буде доріжка хвиляста й непевна, —
Тут водії їдуть вправно і впевнено! (*Галина Сапун*)

Аналогічно «йдуть» з їжачком до куща, з собачкою — до будки, з котиком — до мисочки.

- Розрізнення назв істот і неістот.
- Поставте питання до слів *автомобіль, гараж, їжачок, куць, собачка, будка, котик, мисочка*.
— Розмалюйте предмети, до назв яких ставимо питання *хто?*
- Виконання третього завдання.
- Відгадайте загадку.

Мордочка вусата,
Шубка смугаста,
Часто умивається,
Та з водою не знається. (*Котик*)

<http://megaznanka.com.ua/zagadku/zahadky-pro-ktshku>

— Котика, мабуть, бачили всі. У багатьох удома живуть ці улюбленці. Чи спостерігали ви за поведками котиків? Чим люблять гратися ваші котики?

— Котики люблять ігри з різними шнурами, стрічками, бантами, прив'язаними на нитку. Зараз ви «допоможете» котикові прив'язати банти до кільця.

— На що схожа стрічка? (*Вона закручена, наче пружинка.*)

— Намалюйте кільце біля лапок. А тепер спробуйте в повітрі провести таку лінію, як стрічка. Наведіть лінію на папері.

Завдання виконують кольоровими олівцями (на вибір або за вказівкою вчителя). Після наведення ліній визначають, яка стрічка найдовша. Розфарбовують бант біля цієї стрічки.

III. Підсумки уроку.

Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

- **Білий** — колір чистоти.
Що мені відомо про розташування зошита на парті?
 - **Червоний** — (*колір життя, почуттів*).
Що ти відчував (відчувала) під час написання ліній?
 - **Чорний** — колір землі, здорового глузду.
Що ви навчилися робити на уроці?
 - **Зелений** (*колір досліджень*).
Яка лінія в тебе виходить найкраще?
 - **Синій** (*колір знань*).
Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?
- На смайлику позначте свій настрій після виконання завдань.

Урок 4. Рядок. Середина рядка. Поле на сторінці. Верхня і нижня рядкові лінії

Мета. *Навчальна:* виробляти в учнів уміння орієнтуватися на сторінці зошита. Учити правильно тримати олівець; шукати робочий рядок; писати короткі горизонтальні та вертикальні лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, бажання пізнавати нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, аркуші із зображенням різних ліній.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Повторення правил сидіння під час письма.

Встаньте, діти, всі рівенько,
Посміхніться всі гарненько.
Посміхніться ви до мене,
Посміхніться сам до себе.
Привітайтеся: «Добрий день!»

<http://klasnaocinka.com.ua/ru/article/dzvonik-klische-na-urok-organizatsiini-moment-urok.html>

За плакатом учитель нагадує учням, як потрібно сидіти під час письма. Учні правильно сідають.

II. Основна частина.

1. Мотивація навчальної діяльності.

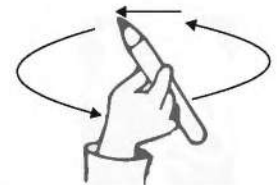
— Ми вже знаємо, як правильно сидіти за партою, як тримати олівець, класти зошит. А сьогодні на уроці ми продовжимо вчитися користуватися цим зошитом, орієнтуватися на його сторінці.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 2 («Прописи», с. 59). Стискання пальців у кулачок одразу двома руками. Виконують вправу 5–6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з олівцем.

Повторюють вправи, які виконували на попередніх уроках. Виконують нову вправу. Для цього беруть олівець великим і вказівним пальчиками, роблять колові рухи спочатку в один бік, потім — в інший.

5. Слухання казки.

В одному лісі жили веселі гноми. Вони вміли і працювати, і відпочивати. Якось один гном побачив у лісі чудовисько. Хотів попередити про це своїх друзів. Міркує, як зробити так, щоб чудовисько не почуло, і щоб друзі здогадалися, що їм загрожує небезпека.

Узяв гном паличку, намалював різними лініями те чудовисько. Друзі здогадалися, що потрібно ховатися в таких чагарях, де їх ніхто не зможе знайти. От так звичайні лінії врятували маленьких добрих гномів.

6. Знайомство з лініями.

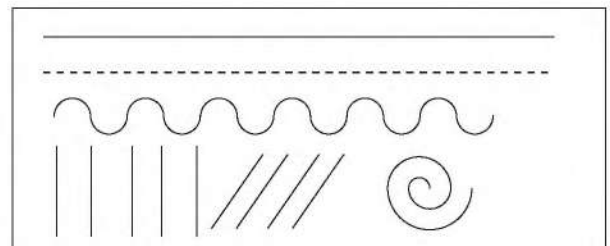
Учні розглядають аркуші із зображеннями ліній.

— На аркушах зображено різні лінії. Тут є прями, похилі, хвилясті лінії. Найдовша суцільна пряма лінія — горизонтальна. Наведіть її червоним олівцем.

— Така ж лінія, але наче «порізана» на невеликі частинки, називається пунктирною. Наведіть її зеленим олівцем.

— Хвилясту лінію наведіть синім олівцем.

— Скільки прямих коротких ліній бачите? (5) Це вертикальні лінії. Їх проводять згори вниз. Наведіть вертикальні лінії коричневим олівцем.

— Скільки похилих ліній? (4.) Їх проводимо теж згори вниз. Наведіть похилі лінії жовтим олівцем.

— Залишилася ще одна лінія. Вона схожа на пружинку. Таку лінію називають «завиток». Наведіть її своїм улюбленим кольором. Починайте рухатися від середини до краю.

7. Проведення хвилястих ліній (с. 6).

— Відгадайте загадку.

В синім небі путь моя,
Швидше всіх літаю я.

Маю крила, хоч не птах.
Люди звать мене... (літак).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Розгляньте малюнки. Зараз ми «вирушимо у політ». Кожен із вас буде пілотом, тобто «керуватиме» літаком, вертольотом. Попрацюйте в парах. Обговоріть, якими лініями потрібно зобразити маршрут літака і вертольота. (Хвилястими.) Візьміть прості олівці й проведіть хвилясту лінію у повітрі, над пунктирною. Коли проведитимете лінію в зошиті, намагайтеся не тиснути на олівець, щоб лінія була плавною.

Відгадують наступні загадки:

Серед літа біля липки
Виграють сопілки, скрипки.
Це не скрипки, не сопілки,
То медок збирає ... (бджілка).

Ти поглянь, барвіста квітка
На галявині розквітла.
Ми понюхати хотіли, —
Враз знялась, і полетіла. (Метелик)

<http://megaznaka.com.ua/zagadki>

Визначають, що бджілка і метелик рухаються хвилеподібними лініями, наче роблять зупинки. Рух лінії бджілки починають знизу, а метелика — згори.

Після проведення ліній добирають назви ознак до слів літак (великий, сріблястий, пасажирський...), вертоліт (швидкий, військовий...), бджілка (працьовита, маленька...), метелик (барвистий, веселий...).

8. Фізкультхвилинка.

Діти ритмічно згинають і розгинають пальці, промовляють за вчителем римівку:

Пальці в піжмурки гуляли
І голівоньки ховали.

Ось так, ось так
Всі голівоньки ховали.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

9. Ознайомлення з рядком.

— На сторінці ви бачите різні лінії. Вони розміщені у певному порядку. Дві лінії утворюють один рядок. Скільки рядків є на сторінці? (Чотири.) Покажіть перший (другий, третій, четвертий) рядок.

— Яку лінію назвемо верхньою рядковою? Покажіть верхню рядкову лінію кожного рядка. Яку лінію назвемо нижньою рядковою? Покажіть нижні рядкові лінії.

— Зверніть увагу на вертикальну лінію ліворуч сторінки. Це — поле. На полях не потрібно писати. На них стоять позначки щодо виконання завдань. А ще на полі вчитель робитиме певні позначки.

— У рядках позначені різні завдання. Розгляньте перший рядок. Стрілочкою показано, як потрібно проводити короткі горизонтальні лінії. Покладіть зошити так, щоб лівий нижній кут сторінки був навпроти середини грудей. Візьміть олівці, згадайте, як потрібно їх тримати. Подивіться, як я на дошці виконую завдання: ставлю крапку на початку лінії, потім, не відриваючи руки, веду праворуч коротку лінію. Проведіть кілька таких ліній у повітрі. Тепер виконуйте вправу в зошиті, ведіть точно по пунктирній лінії, не тисніть на олівець.

Аналогічно учні проводять короткі горизонтальні лінії посередині рядка.

— Наступне завдання — письмо вертикальних ліній.

Під час пояснення учні в повітрі «ідуть» за вчителем.

Після завершення письма учні розмальовують метелика кольоровими олівцями, домальовують смайлик.

III. Підсумки уроку.

— Про що ви дізналися на уроці? Назвіть лінії, які утворюють рядок. Покажіть їх сусідові по парті.

Урок 5. Рух кисті і передпліччя уздовж рядка в процесі виконання графічних вправ. Письмо ламаних і півовальних ліній. Вправи в рядку. Обведення по контуру

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння орієнтуватися на сторінці зошита. Виробляти навички правильної посадки, вміння розміщувати на парті зошит, тримати олівець. Учити писати ламані й півовальні лінії. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, асоціативне мислення. *Виховна:* виховувати бережливе ставлення до письмового приладдя, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, картки для завдання «Чарівні перетворення».

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення правил сидіння за партою, користування олівцем.

Зошит свій я відкриваю,
Навкоси його кладу.
Ручку я ось так тримаю.

Сяду прямо, не зігнусь.
Буду я писати вправно,
До роботи вже берусь.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

— Згадайте, яке приладдя нам потрібне на уроках письма. (*Протиси, прості та кольорові олівці.*)

Що потрібно зробити перед тим, як приступити до письма? (*Пальчикову гімнастику.*)

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 3 («Прописи», с. 59). Пальчики обох рук наче «вітаються». Починають вправу найменші пальці — мізинці. Виконують вправу 5–6 разів, щоразу швидше.

3. Вправи з олівцем.

Покласти олівець на стіл. Перекичувати його вперед-назад однією долонею, потім — іншою. Можна виконувати цю вправу з двома олівцями.

III. Бесіда за змістом сторінки.

— Розгляньте сторінку, на якій працюватимемо сьогодні (с. 7). Скільки завдань на сторінці? (*Два.*) На що вказують позначки (пиктограми) біля першого завдання? (*Потрібно поспілкуватися з друзями, щось намалювати.*)

Що потрібно буде виконати потім? (*Наступне завдання — вправи в рядках.*)

IV. Виконання завдань сторінки.

1. Робота в парах.

Учні розглядають плутанку, обговорюють, що «заплуталися» різні тварини: білка, верблюд, жабка, зайчик, бабка. Щоб допомогти тваринам «виплутатися», діти повинні відгадати загадки.

Усі загадки про тварин: <http://megaznaika.com.ua/zagadki>

Довгі вуха, куций хвіст,
Невеликий сам на зріст.
На городі побував,

Нам капусту попсував.
Довгі ноги — скік та скік...
Ми погнались, він утік... (*Засць*)

— Яким кольором обведете контури зайчика? (*Сірим, можна простим олівцем.*)

Вогняна шубка, пишний хвіст.
Їй дарунки сипле ліс:
Осипають сосни шишки.

Час уже збирає горішки.
І дбайлива, і метка,
У дупло несе грибка. (*Білка*)

— У загадці сказано, що в білки вогняна шубка. Якими кольорами можете навести контури звірятка? (*Оранжевим, червоним, коричневим.*)

Він «пустелі корабель»,
Хоч не бачив моря зроду.
По пустелі ніч і день
Він бреде, не п'ючи воду.

На горбах його міцних
Возять скарб, мандрують люди,
Їсть в пустелі колючки
Зветься «корабель»... (*верблюдом*).

— Чи доводилося вам бачити верблюда? Яке у нього забарвлення? (*Схоже до забарвлення білки.*)
Доберіть такий олівець, щоб не збігалися кольори.

У зеленому жакеті
Галасує в очереті.

Хоч і плавати мастак,
Та не риба, і не рак. (Жаба.)

— Яким кольором наведете контури жабки? (Зеленим.) Хто залишився у «плутанці»? (Бабка.) Які у неї крильця? (Прозорі.) А голова і хвостик? (Можуть бути зеленими, сірими, синіми, червоними.)

— Розкажіть один одному, як пересуватимуться «визволені» вами тварини. (Білочка стрибає. Верблюду ходить. Жабка стрибає. Бабка літає. Зайчик стрибає.) «Засвітіть» стільки ліхтариків, скільки тварин уміють стрибати.

2. Фізкультхвилинка.

Руки покласти на стіл долонями донизу. Повільно згинати і розгинати пальці. Далі підняти руки вгору, розвести пальці віялом, похитувати з боку в бік, повільно нахилити руки вперед. Промовляють слова:

По ромашках поміж трав
Кольоровий жук літав.
Жу-жу-жу, жу-жу-жу,

Я з ромашками дружу.
На квітоньці гойдаюся,
Низенько нахилиюся.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

3. Повторення назв ліній у зошиті. Розміщення зошита на парті.

4. Письмо ламаних ліній.

На дошці відтворено всі завдання сторінки.

— Розгляньте завдання в першому рядку. Це ламані лінії. Подивіться, як я на дошці виконую це завдання. Я проводжу лінію знизу праворуч вгору, дійшовши до верхньої рядкової лінії, проводжу лінію праворуч униз. Візьміть олівці, згадайте, як їх потрібно тримати. У повітрі за мною проводьте ламану лінію. Перевірте, чи так ви сидите, як показано на плакаті, покажіть, як тримаєте олівці, покладіть навкіс зошити. Починайте виконувати завдання в рядку.

Під час роботи вчитель звертає увагу на посадку школярів, на положення зошита, схвалює виконання вправи, надає індивідуальну допомогу.

5. Письмо півовальних ліній.

— Зараз повчимося писати «горбочки» — півовальні лінії, які нагадують горб верблюда. Розгляньте завдання у наступному рядку. Обведіть олівцем зразок. Продовжуйте писати, не відриваючи олівця від паперу.

6. Вправи на розвиток уваги.

Учні розглядають завдання у третьому рядку.

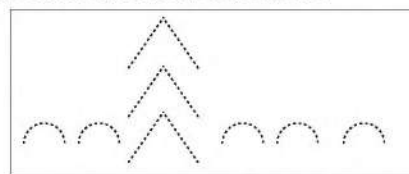
— А тепер виконаємо завдання, яке вимагає від вас уваги: писатимемо ламану лінію, тоді півовальну, ламану, півовальну...

В останньому рядку проводять петлеподібні лінії. Розказують, що вони схожі на скакалки.

V. Розвиток зв'язного мовлення.

1. «Чарівні перетворення».

Учні одержують картки для виконання завдання. Називають зображені лінії, доходять висновку, що вони такі ж, як сьогодні вчилися писати.

— Скільки ламаних ліній? (Три.) Вони розміщені в рядок? (Ні, одна під одною.) Якщо ви були б чарівником, на що перетворили б ламані лінії? (На ялинку.) Які ще лінії зображені на картці? (Півовальні.) Скільки їх? (П'ять.) На що можна їх перетворити? (На грибочки, на квіточки.) Перетворіть лінії на малюнок так, щоб грибочків було більше, ніж квіточок.

2. Складання розповіді.

— Ви допомогли тваринкам «виплутатися». Уявіть, що вони потрапили на ваш малюнок. Розкажіть, хто що робитиме. (Зайчик умоється під ялинкою. Білочка збиратиме гриби. Жабка стрибає між грибочками. Бабка літатиме над квітами. А верблюд приїхав із пустелі подивитися.)

VI. Заключна частина.

— Чого ви навчилися сьогодні на уроці? Що вам найбільше запам'яталося? Що дізналися нового? Позначте на смайлику свій настрій.

Урок 6. Робочий рядок, його складові частини. Міжрядкова лінія. Зображення прямих вертикальних ліній (коротких і довгих)

Мета. *Навчальна:* дати учням уявлення про сітку зошита, робочий рядок. Навчати писати прямі вертикальні лінії. *Розвивальна:* розвивати увагу, зв'язне мовлення учнів. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, предметні малюнки, картки для виконання підготовчої вправи.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Всіх покликав на урок
Голосистий наш дзвінок.

Будемо навчатись гарно,
Швидко, весело і вправно.

<https://palitra.nethouse.ua/page/135438>

— Перевіримо, чи готові ви до уроку письма. Вам будуть потрібні прописи, LEGO-цеглинки, кольорові олівці.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення правил письма.

— Діти, пригадайте, як потрібно правильно сидіти за партою під час письма, тримати зошит, олівець.

— Як потрібно поставити ноги? Як потрібно тримати спину? Яке положення голови? Де необхідно тримати лікті? Перевірте відстань між партою і грудьми.

2. Гра «Будь уважним».

Учитель демонструє (або проєктує на екран) предметні малюнки: паркан, вікно, їжак, хвилі. Діти називають, якими лініями виконано малюнок (прямими, ламаними чи хвилястими).

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 3 (прописи, сторінка 59).

4. Вправи з олівцем.

Прокручувати олівець між долоньками (від кінчиків пальців до зап'ястя). Можна спробувати прокручувати одночасно два олівці.

5. Повторення вивченого на уроці читання.

— Пригадайте, на яку тему ми спілкувалися на уроці читання. (На тему «Цирк».) Ви читали (слухали) вірш Миколи Возіянова. Які звірята виступали в цирку? (Ведмідь, лев, тигр, верблюд...) Ви назвали слова чи речення? (Слова.)

6. Відгадування загадки.

Гладунець йде товстоногий.
Утікайте всі з дороги!

Він пожежним шлангом з річки
Набиратиме водичку. (Слон)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Доберіть нави ознак до слова слон. (Великий, добрий, африканський...) Складіть речення з цим словом. Викладіть стільки LEGO-цеглинок, скільки слів у реченні.

7. Мотивація навчальної діяльності.

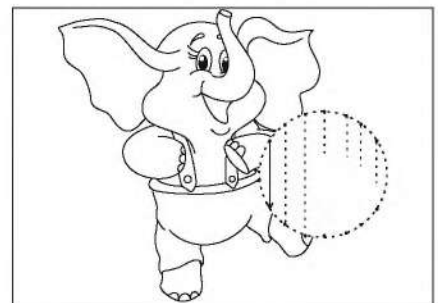
— Слони навчаються розуміти команди людини, тому їх часто беруть у цирк. Сьогодні на наш урок завітали слоненята, які люблять грати у футбол. Вони просять вашої допомоги.

8. Підготовча вправа до письма.

Учитель роздає картки із зображенням слоненят із м'ячами. М'ячі наведені пунктирними лініями.

— Для тренувань слоненятам потрібні м'ячі. Який за формою м'яч? (Круглий.) А лінії на ньому? (Вертикальні прямі.)

Учні проводять лінії згори вниз, так, як показує стрілка, від крапки до крапки.

III. Виконання завдань у прописах (с. 8).

1. Ознайомлення з сіткою зошита.

— Порівняйте рядки на с. 7 і на с. 8. Що ви помітили? (Рядки вужчі. Між рядками є ще одна лінія. Вона не суцільна, а пунктирна.)

— У зошиті є різні лінії. Кожна має свою назву: верхня рядкова й нижня рядкова утворюють рядок (учитель показує всі лінії на дошці. Їх назви повторюють усі учні). Між рядками проходить міжрядкова лінія. Праворуч чи ліворуч сторінки є вертикальна лінія — поле. Ви вже знаєте, що за цю лінію не можна виходити, коли пишете. Ще раз назвіть лінії, які я показую на дошці. Відшукайте їх у зошиті.

2. Розгляд завдань на сторінці.

Визначають, що на сторінці два завдання. Перше завдання — поспілкуватися з товаришем, щось обговорити і провести лінії. Друге — виконання вправ у рядках.

3. Виконання першого завдання.

Учні працюють у парах: називають тварин, які виступають у цирку (морський котик, слон, коник), ставлять питання до назв тварин. Називають предмети, зображені праворуч (м'яч, тумба, підкова), ставлять питання до назв предметів. Складають речення за зразком: Морський котик вміє крутити м'яч. Учитель пропонує обвести зображення тварину, яка живе в Африці.

Відтак «проводять» тварин доріжками до предметів.

4. Хвилинка відпочинку. Виконання вправ для пальчиків.

Вправа 1. «Гра на фортепіано»: по чергове піднімання по одному пальцю, відриваючи його від кришки парти. Починати потрібно з мізинця.

Вправа 2. Колові рухи кистями рук.

5. Підготовка до письма.

Учні готуються до письма, розміщують на партах зошити, промовляють вірш «Зошит свій я відкриваю...». Показують, як потрібно тримати олівець.

Учні відкривають прописи на с. 6, розглядають верхній малюнок.

6. Письмо вертикальних ліній.

— Розгляньте завдання в першому рядку. Це короткі прямі лінії. Їх потрібно писати згори вниз так, щоб не виходити за межі рядка. Подібні лінії ви проводили олівцем на картках. Зараз напишемо короткі прямі в рядку. Пишемо кожен лінійку на рахунок *раз*.

Учитель починає рахувати, учні «пишуть» у повітрі над зразком, проводять лінії по пунктиру, з'єднують крапки, потім пишуть самостійно. Учитель звертає увагу на те, що відстань між лініями повинна бути однаковою.

Аналогічно пишуть довгі прямі лінії.

7. Зображення предметів у рядках.

— У цирку звірята демонструють свої вміння їздити на велосипедах чи мотоциклах, розважатися на гойдалках. У наступних рядках намалуйте для артистів цирку самокати, гойдалки-качалки, вантажівки. Виконуйте завдання кольоровими олівцями. Адже цирк — це радість, відпочинок...

Після виконання всіх завдань учні розфарбовують зображення слона.

V. Підсумки уроку.

1. Рефлексія.

— Що нового ви дізналися на уроці? Як називаються лінії, які утворюють рядок? Як називається лінія, яка проходить між рядками? Які лінії ви вчилися писати?

2. Визначення настрою після виконання завдань.

Учні позначають на смайлику свій настрій.

3. Вправа «Піраміда позитивних почуттів».

— Побудуймо «Піраміду позитивних почуттів».

Учитель протягує долоню вперед, а учні підходять до учителя і по черзі кладуть свої долоньки зверху будуючи піраміду. Кажуть: «Сьогодні на уроці мені найбільше сподобалося ...».

Урок 7. Письмо прямих ліній та ліній із нижнім заокругленням

Мета. *Навчальна:* повторити вивчене про речення, слово, поділ слова на склади. Закріпити вміння писати прямі вертикальні короткі та довгі лінії. Учити писати лінії із нижнім заокругленням. *Розвивальна:* розвивати увагу, вміння орієнтуватися на сторінці прописів. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, предметні малюнки на тему «Мешканці моря», картки для виконання підготовчої вправи.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Ми за парти всі сідаємо,
До роботи приступаємо.

Щоб помилок уникати,
Треба пильність розвивати.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

— Перевіримо, чи готові ви до уроку письма. Вам будуть потрібні прописи, LEGO-цеглинки, кольорові олівці.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення правил письма.

Учні пригадують, як потрібно правильно сидіти за партою під час письма (як поставити ноги, тримати спину, яке положення голови, ліктів, яка відстань між партою і грудьми), тримати зошит, олівець.

2. Гра «Влучне слово».

Учитель демонструє (або проектує на екран) групами предметні малюнки, називає слово. Учні визначають яка назва предмета поєднується зі словом.

- Хижа (*акула, черепаха, чайка*).
- Прозора (*зірка, медуза, камбала*).
- Гігантський (*скат, дельфін, кит*).

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 4 (прописи, сторінка 59). З'єднати прямі пальці рук. Виконувати рухи так, наче обвіваєшся віялом. Виконувати вправу 5–6 разів, в одному темпі.

4. Вправи з олівцем.

Покласти олівець на парту. Натискати на олівець так, наче на клавіші піаніно. Спочатку виконати вправу однією рукою, потім — двома на двох олівцях.

5. Повторення вивченого на уроці читання.

— Пригадайте, на яку тему ми спілкувалися на уроці читання. (*На тему «Море»*.) на які частинки ділимо слова? (*На склади*.) Я демонструватиму зображення предметів, ви діліть назви на склади. Викладайте на партах стільки LEGO-цеглинок, скільки складів у словах: *море, хвилі, вітер, шторм, корабель*.

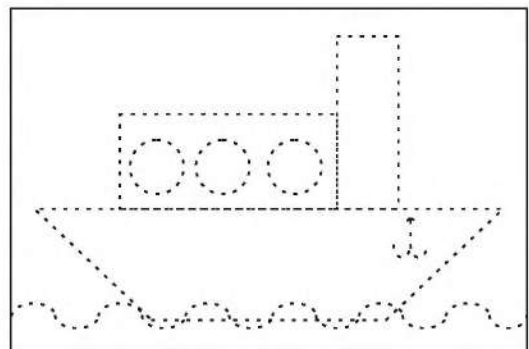
6. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні ми відправимося у мандрівку по морю. На чому мандруватимемо? (*На кораблі*.) Корабель потрібно підготувати до плавання.

7. Підготовча вправа до письма.

Учитель роздає картки із зображенням кораблів. Визначають, що корабель зображено пунктирними прямими горизонтальними, вертикальними і похилими лініями. Вікна (ілюмінатори) круглі. Якір має півовальні та пряму вертикальну лінії. Хвилі зображено хвилястою лінією.

Учні наводять пунктирні лінії простим олівцем.

III. Виконання завдань у прописах (с. 9).

1. Розгляд завдань на сторінці.

Визначають, що на сторінці два завдання. Перше завдання — поспілкуватися з товаришем, щось обговорити і провести лінії. Друге — виконання вправ у рядках.

2. Виконання першого завдання.

— Відгадайте загадку.

То пірне, то виринає,
Понад хвилі вистрибає.

Кораблеві навздогін
Прудко плаває ... (дельфін).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с.

Учні працюють у парах: обговорюють, що їм відомо про дельфінів. (*Дельфіни живуть у солоній морській воді. Харчуються рибою. Розумні. Часто супроводжують кораблі.*)

Відтак «допомагають» дельфінам подолати хвилю і хвилі. Звернути увагу на те, що лінії потрібно проводити зліва направо і справа наліво.

3. Хвилинка відпочинку.

Танцювальні рухи під дитячу пісеньку (https://www.youtube.com/watch?v=Oko_TpdYMgo).

4. Підготовка до письма.

Учні готуються до письма, розміщують на партах зошити, промовляють вірш «Зошит свій я відкриваю...». Показують, як потрібно тримати олівець.

5. Письмо у першому рядку.

— На попередньому уроці ви вчилися писати прямі лінії. Повторимо, як їх писати. Пишемо згори вниз на рахунок *раз*. Розгляньте лінії у першому рядку. Назвіть їх. (*Коротка вертикальна пряма, довга вертикальна пряма.*) Поруч є ще одна лінія. Це пряма із заокругленням унизу. Її писатимемо від міжрядкової лінії. На *раз* ведемо лінію вниз. Не доходячи до нижньої рядкової, робимо заокруглення вправо. Увесь елемент пишемо на рахунок *раз-і*.

Учні «пишуть» кілька ліній у повітрі. Потім у прописах. Учитель рахує: *раз, раз, раз-і*.

6. Письмо прямої із заокругленням вліво, вправо.

— Починаємо писати від міжрядкової лінії. На *раз* ведемо лінію вниз. Не доходячи до нижньої рядкової, робимо заокруглення вліво. Увесь елемент пишемо на рахунок *раз-і*.

Учні кілька разів пишуть елемент у повітрі над зразком. Під лічбу пишуть три-чотири елементи. До кінця рядка дописують самостійно.

Аналогічно пишуть палички у третьому рядку.

Під час письма вчитель перевіряє, чи правильно учні тримають олівець, чи дотримують однакової відстані між елементами, окремим учням надає індивідуальну допомогу.

7. Фізкультхвилинка.

Ми втомилися сидіти,
Треба встати й відпочити.
Руки вгору піднімаємо
І спокійно опускаємо.

Руки вгору, руки в боки,
Робимо чотири кроки.
Раз — нагнулись, розігнулись,
Два — присіли, піднялися, тихо сіли.

<http://ua.textreferat.com/referat-505-2.html>

8. Зображення предметів у рядках.

У наступних рядках зображено кораблик і якір. Учні виконують завдання кольоровими олівцями. Кольоровими олівцями розфарбовують дельфінів, які плывуть зліва направо.

IV. Підсумки уроку.

Використання стратегії «РАФТ». Робота в парах.

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа (наприклад, лінія із заокругленням).

Роль — лінія із заокругленням. Аудиторія — пряма лінія. Формат — sms-повідомлення. Тема — новини.

Зразок sms-повідомлення: *Привіт, пряма лініє! Сьогодні мене вчилися писати першокласники. І їм це вдалося! Твоя знайома лінія з заокругленням.*

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 8. Орієнтування у графічній сітці. Похила лінія (коротка, подовжена)

Мета. *Навчальна:* вчити дітей орієнтуватися у графічній сітці зошита, проводити паралельні похилі палички, наводити контури зображень. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, аркуші паперу, ножиці, картки з буквами і для виконання вправи «Веселка».

Інтеграція. Галузь технологій, математики.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Вас покликав на урок
Голосистий наш дзвінок.

Будемо навчатись гарно,
Швидко, весело і вправно.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого про речення, слово.

— Відгадайте загадки.

Що у світі найсвітліше,
Наймиліше, найтепліше?
Що по небу вдень гуляє,
Ніч приходить — спочиває? (*Сонце*)

Летіла птиця по синьому небу.
Крила розпустила, сонце закрила. (*Хмара*)

<http://megaznaika.com.ua/zagadki>

— Ви назвали слова чи речення? (*Слова.*) Складіть речення зі словом *сонце*. Викладіть стільки LEGO-цеглинок, скільки слів у реченні.

— Поділіть на склади слова *сонце*, *хмара*. Назвіть наголошені склади.

2. Гра «Прогноз погоди».

В кожного учня — аркуш білого паперу, ножиці.

— Мабуть, немає людей, яких не цікавить прогноз погоди. Що означає слово прогноз? (*Передбачення, якою буде погода. Чи буде сонячно, чи вітряно, чи випаде дощ, чи похолодає...*). Часто прогноз погоди показують умовними знаками. Вам відомо, як можна показати, що буде сонячний день? (*Зображують сонечко.*)

— Виріжте з паперу сонечко. Яку форму має сонечко? (*Воно кругле.*)

Учні вирізають кружечок. Потім вирізають хмаринку, вона може бути довільної форми. Викладають на парті зображення хмарної погоди (частково накладають хмаринку на сонечко), похмурої (закривають сонечко хмаринкою).

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 4 (прописи, сторінка 59).

4. Вправи з олівцем.

Олівець в руках качаю,
Поміж пальчиків кручу,

Неодмінно кожен пальчик,
Буť слухняним я навчу.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

Узяти олівець вказівним великим пальцями; крутити олівець, рухаючи пальчиками.

5. Мотивація навчальної діяльності.

— Розгляньте картку з буквами. Полічіть, скільки букв ліворуч. (10) А праворуч? (10) Які за розміром букви на лівій частині картки? (*Різні.*) А на правій? (*Однакові.*) Як розміщені букви на кожній частині? (*Ліворуч — розкидані, праворуч — у два однакових ряди.*) Чи однакові букви на двох частинах? (*Так, однакові.*) Діти, які вмюють читати, на якій частині ви можете прочитати слова? (*На правій частині.*) Чому? (*Тому що букви всі однакового розміру, розміщені в рядок.*)

т	в	и	і	
			х	к в і т и
и	р	к	м	
	а			х м а р и

7. Підготовча вправа до письма.

Учитель роздає картки із зображенням кораблів. Визначають що корабель зображено пунктирними прямими горизонтальними, вертикальними і похилими лініями. Вікна (ілюмінатори) круглі. Якір має півовальні та пряму вертикальну лінії. Хвилі зображено хвилястою лінією.

III. Виконання завдань на сторінці прописів (с. 10).

1. Орієнтування у графічній сітці зошита.

— Згадайте, як називаються лінії, які утворюють рядок. (*Верхня рядкова і нижня рядкова.*) Як називається лінія, яка проходить між рядками? (*Міжрядкова.*)

— Порівняйте лінії на розвороті с. 8–9 і с. 10–11. Що ви помітили? (*З'явилася ще одна лінія.*) Так, це похила (або контрольна) лінія.

2. Робота з малюнком.

— Назвіть, що зображено на малюнку. (*Хмарки, дощик, блискавки, квіти.*) Розкажіть, які хмарки. (*Дощові, кучеряві, темні...*) Які квіти?

Наче намистинки
У дощу краплинки.
Кап-кап-кап на трави,
Кап-кап-кап на квіти.
Хмарки розійшлися —

І вже сонце світить.
І хова веселка
В стрічках веселинки.
Ось для семицвітки
До землі сходинок.

Марія Деленко

<http://mini-rivne.com/virshi-pro-doschlyk/>

3. Виконання першого завдання.

— Зараз ми виконаємо завдання: вам потрібно провести лінії від хмаринок до квітів. Проводити лінії потрібно згори вниз, так, як капає дощик. Спочатку проведіть кілька ліній у повітрі. Проводьте під лічбу: *приготуйтеся* (тримайте руку з олівцем там, де початок лінії), *раз* (проводьте лінію); наступна лінія: *приготуйтеся, раз...*

— Проводьте лінії самостійно.

4. Письмо коротких і довгих паличок.

— Розгляньте завдання першого рядка. Це коротка паличка. Що вона вам нагадує? А мені така паличка нагадує слід від дощової краплини (*порівняйте з малюнком*). Паличку пишуть згори вниз, під таким нахилом, як контрольна лінія. Відстань між паличками повинна бути однакою.

Учитель повільно виконує вправу на дошці і водночас пояснює процес написання, застерігаючи учнів від можливих помилок. Можна запропонувати дітям написати такі палички на дошці пензликом, умоченим у воду.

Школярі спочатку пишуть короткі палички. Потім порівнюють короткі й довгі, пишуть довгі палички, починаючи від міжрядкової лінії.

5. Фізкультхвилинка «Повітряна кулька».

Пальчики в пучок збираємо
І повільно надуваємо.

Розпускаєм пальці вишир,
Бах! І лопнув наш пузир.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Удосконалення навичок письма.

Розглядають завдання у третьому рядку. Порівнюють довгі палички: дві палички починаються біля міжрядкової лінії й закінчуються на нижній рядковій. Наступні дві палички теж довгі, але починаються біля верхньої рядкової лінії, а закінчуються біля міжрядкової, нижче рядка.

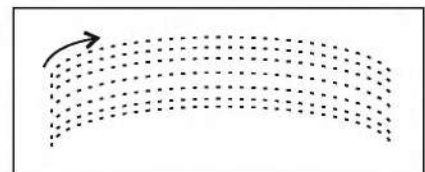
Учитель нагадує, що, виконуючи це завдання, потрібно бути дуже уважним, щоб палички чергувалися в такому порядку, як на зразку, не виходили за лінії, мали такий нахил, як контрольна лінія. Важливо, щоб відстань між паличками була однаковою.

IV. Підсумки уроку.

Кольоровими олівцями розфарбовують квіти, хмарки.

Вправа «Веселка». На аркушах паперу наводять по пунктирних лініях кольори веселки (про веселку йшлося на уроці читання).

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 9. Орієнтування на сторінці зошита та у графічній сітці. Письмо прямих (коротких і довгих) із нижнім заокругленням

Мета. *Навчальна:* ознайомлювати учнів з елементами рукописних літер; навчати писати елементи «коротка пряма, заокруглена внизу праворуч» та «довга пряма, заокруглена внизу праворуч». *Розвивальна:* розвивати вміння учнів розташовувати елементи в рядку на однаковій відстані, навички складового аналізу слів, уважність. *Виховна:* виховувати інтерес до уроків письма, охайність під час роботи, старанність, працьовитість.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, LEGO-цеглинки, паперові листочки різних дерев, картки для виконання вправи «Парасольки».

Інтеграція. Природничка і математична галузі.

Тип уроку. Вивчення нового матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Бесіда про значення письма, про важливість уміння писати.

Подивіться всі на мене,
Усміхаємося всі.

Ви готові до роботи?
Ви бадьорі? Молодці!

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

— Послухайте вірш.

Прийшла осінь кольорова,
Сад прикрасила й діброву.
Землю вкрила ковдрою листяною,
Щоб було їй тепло зимою.

Дерева вдягнули золоті шати
І тільки ялинки не хочуть їх одягати.
Навкруги все кольорове, все золоте —
Це осінь по землі іде.

Христина Мельник

<http://www.megaznaika.com.ua/lyrics/osin/>

— Про яку пору року йдеться у вірші? Поділіть на склади слово *осінь*. Назвіть наголошений склад. Складіть своє речення про осінь. Позначте його схему LEGO-цеглинками.

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Ви хочете потрапити в гості до Осені? Сьогодні вас чекають цікаві випробування. А ще вам потрібно буде навчитися писати нові елементи. Будьте уважними, старанно виконуйте всі завдання, і Осінь приємно здивує вас.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 5 (прописи, с. 59). З'єднати подушечки пальців руки і рухами пальців та зап'ястка розгойдувати кисть справа наліво і навпаки. Праворуч — пальці роз'єднувати. Ліворуч — м'яко з'єднувати подушечки пальців. Виконувати вправу 5–6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з олівцем.

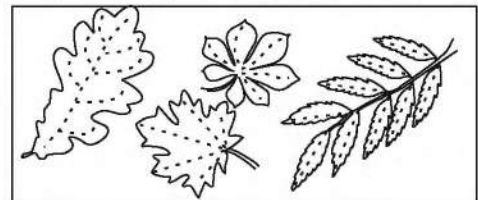
Покласти руку на парту, розвести пальчики. Тупим кінцем олівця «обводити» кожен пальчик.

III. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

1. Гра «Листочки». Робота у групах.

Учні вибирають листочки, утворюють групи з однаковими листочками: «Клен», «Каштан», «Дуб», «Горобина». Кожна група складає речення з назвою дерева, з якого «злетів» листочок. Кольоровими олівцями наводять прожилки на листочках.

— Осінь часто буває засмученою. Тоді вона насилає вітер, щоб він порозкидав листочки. А ви, кожна група, складіть свої листочки рядами.

2. Повторення назв ліній сітки зошита, основних правил письма.

Звіряючись із плакатом, учні готуються до письма, розміщують на партах зошити, сідають, показують, як потрібно тримати олівець. Один учень називає лінії сітки зошита, інші показують їх.

IV. Виконання завдань у прописах (с. 10).

1. Відгадування загадки.

— Відгадайте загадку.

Він скрізь: у полі і в саду,
А в дім не попаде.

І я тоді лиш з дому йду,
Коли вже він не йде. (Доц)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Щоб заховатися від дощу, ми беремо парасольки. Розгляньте парасольки:

— Чи однакові вони? Обведіть таку парасольку, як у віконечку.

2. Письмо короткої палички із заокругленням унизу.

— Розгляньте у четвертому рядку паличку. На що вона схожа? (На гачок, на ручку від парасольки...) Це елемент, який є частиною багатьох букв. Його називають «коротка пряма, заокруглена внизу праворуч».

Послідовність написання елемента:

- починаємо писати від верхньої рядкової лінії;
- ведемо вниз на себе до нижньої лінії робочого рядка (раз);
- біля нижньої рядкової заокруглюємо праворуч (-і).

Під час виконання увага школярів акцентується на дотриманні однакової відстані між паличками, на нахил елементів.

Під лічбу пишуть кілька елементів у повітрі, потім — у робочому рядку.

3. Письмо довгої палички із заокругленням унизу.

— Коли йде дощ, завжди багато води. Тому зараз писатимемо черпаки, щоб черпати воду з ріки. Розгляньте довгі палички із заокругленням. Чи подібні вони до черпаків? Подивіться, як потрібно писати паличку: від міжрядкової лінії ведемо вниз пряму похилу. Біля нижньої рядкової заокруглюємо праворуч і закінчуємо посередині рядка. Пишіть так, як я, у повітрі. Тепер проведіть кілька таких паличок у рядку. Проводьте легко, не тисніть на олівець. Пам'ятайте, що за межі рядка виходити не слід. Порівняйте написане із зразком. Знайдіть, яка паличка написана найкраще. Закінчіть так рядок.

4. Фізкультхвилинка.

Раз, два, три,
Руки вгору підняли,
Опустили низько, низько,
Підійдіть до парти близько.
— Ви сьогодні працювали?
— Так.
— Нові вправи ви писали?

— Так.
— Лінувались?
— Ні.
— Ви стомились?
— Ні.
— А тепер скоріш сідайте,
Працювати починайте.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

5. Удосконалення навичок письма.

В останньому рядку учні виконують вправи на розвиток уваги: почергово пишуть довгі й короткі палички із правим заокругленням. Важливо, щоб між усіма паличками були однакові інтервали, стежити за нахилом.

V. Підсумки уроку.

— Подивіться, як ви виконали письмові завдання. У кожному рядку обведіть по три найкраще написаних елементи.

Вправа «Парасольки». Обведenu парасольку розфарбувати зеленим кольором. Парасольки праворуч від неї розфарбувати в осінні кольори, а парасольку ліворуч — у колір неба.

— Осінь дарує вам парасольки і дякує за гарну роботу.

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 10. Коротка похила лінія із заокругленням унизу і вгорі

Мета. *Навчальна:* вчити писати короткі похилі лінії із заокругленням унизу і вгорі. Закріплювати вміння та навички орієнтуватися на сторінці зошита, правила правильної посадки під час письма, розташування зошита та тримання ручки. *Розвивальна:* розвивати вміння учнів аналізувати елементи, увагу, уяву, мовлення, дрібну моторику руки. *Виховна:* виховувати бережливе ставлення до письмового приладдя; любов до школи.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, картки для письмової підготовчої вправи «Гойдалка» та «Літери», LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

I. Вступна частина.

Ми будемо вчитися,
Будемо трудитися,

Щоб гарно написати,
Усе розмалювати.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— Пригадайте, з чого складається речення (*Зі слів.*) На що ділимо слова? (*На склади.*) Як називаємо склад, який вимовляється з більшою силою голосу? (*Наголошений.*)

- Слухання вірша.

А метеликам — весело,
А метеликам — смішно,
Бо метеликам вересень
Щось наспівує ніжне.
Бо метеликам сонечко
Білі крильця лоскоче,

А довірливі соняхи
З ними гратися хочуть.
І метелики світяться
Свічечками в блакиті,
Бо маленьким не віриться,
Що кінчається літо.

Костецький Анатолій

<https://www.ukrlit.com.ua/books/printit.php?tid=5781>

— Про кого йдеться у вірші? Поділіть на склади слово *метелик*. Назвіть наголошений склад. Складіть своє речення про метелика. Позначте його схему LEGO-цеглинками.

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Чи доводилося вам спостерігати за метеликами? Сьогодні метелики підготували для вас цікаві завдання. Ви навчитеся писати нові елементи.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 5 (прописи, сторінка 59).

4. Вправи з олівцем.

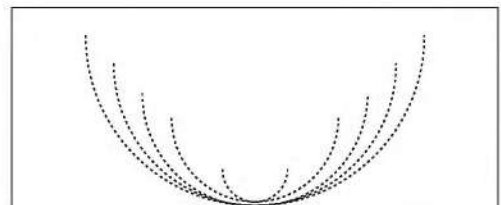
Стиснути олівець вказівним пальцем, потримати кілька секунд і передати, як естафету, вказівному пальцю іншої руки. Потім утримувати олівець середнім пальцем і т. д.

III. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

1. Вправа «Гойдалка».

На аркушах паперу зображено дугоподібні лінії (усередині найменша).

— Впевнена, що ви всі гойдалися на гойдалці. Спочатку гойдалка рухається повільно, а потім набирає швидкість, піднімається все вище й вище. Якщо не розгойдуватися, вона сповільнює рух. Зараз ви виконаєте вправу «Гойдалка». Покажіть рукою в повітрі рухи: вгору, вниз, вгору, вниз... Намалюйте ці рухи на аркушах паперу.

2. Повторення назв ліній сітки зошита, основних правил письма.

Правила посадки за партою під час письма (за плакатом «Правильно сиди під час письма»); правила тримання ручки; правила розміщення зошита (звернути увагу на похилу лінію, зошит покласти так, щоб ця лінія була прямою).

IV. Виконання завдань у прописах (с. 11).

1. Розгляд завдань на сторінці.

Визначають, що на сторінці два завдання. Спочатку потрібно поспілкуватися з друзями, а потім виконати письмові вправи.

2. Робота в парах.

За малюнком складають речення. Називають істот, ставлять питання до слів (*Хто? Хлопчик, дівчинка, діти, метелики, бабуся*). Слова-назви істот ділять на склади (*Що? Тра-ва, са-чок, о-дяг...*)

До назв предметів добирають назви дій (*Метелики літають; хлопчик доганяє; трава росте; дівчинка спостерігає...*).

— Наведіть контури метеликів червоним олівцем, а бабуся — синім.

3. Письмо паличок із заокругленням угорі.

— Починаємо писати нижче верхньої рядкової лінії. Заокруглюємо праворуч (*-i*), торкаючись верхньої лінії рядка. Ведемо вниз на себе пряму коротку лінію до нижньої рядкової лінії (*раз*).

Пишуть кілька елементів у повітрі, наводять по пунктиру в рядку. Далі вчитель рахує *i-раз*, учні пишуть.

4. Вправа на розвиток уваги.

У другому рядку пишуть почергово короткі палички із заокругленням унизу, із заокругленням угорі. Для формування навичок ритмічного письма учитель рахує: *раз-i, i-раз, раз-i, i-раз...*

5. Хвилинка відпочинку.

Дружно разом підніміться,
Вліво, вправо подивіться,
Потім швидко поверніться,
Всім навколо посміхніться,

Поплескайте у долоні
І побігайте, як поні.
Хай лунає всюди сміх,
Ми найкращі від усіх!

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Письмо короткої палички із заокругленням угорі і внизу.

— Починаємо писати коротку пряму лінію нижче верхньої лінії робочого рядка. Заокруглюємо праворуч, торкаючись верхньої робочої лінії. Ведемо вниз на себе пряму коротку лінію до нижньої рядкової лінії. Торкаючись нижньої лінії робочого рядка заокруглюємо праворуч. Закінчуємо писати близько середини робочого рядка. Пишемо під рахунок *i-раз-i*.

7. Закріплення вмінь писати вивчені елементи.

У наступних рядках пишуть вже відомі елементи. Учитель наголошує, що всі елементи потрібно писати з однаковим нахилом (звертатися з контрольною лінією). Між елементами має бути однакова відстань.

8. Самооцінювання.

Учитель пропонує визначити у кожному рядку три найкраще написаних елементи, намалювати над ними квіточки (подарунок від метеликів).

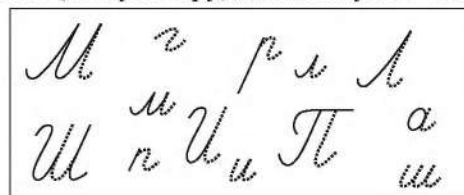
9. Графічна вправа «Метелики».

В останньому рядку кольоровими олівцями малюють метеликів (по пунктиру, домальовують частину елементів).

10. Вправа «Допишемо букви».

Я називатиму елементи, а ви відшукуйте їх на картках і наводьте олівцями:

- коротка паличка із заокругленням унизу;
- довга паличка із заокругленням унизу;
- коротка паличка із заокругленням угорі і внизу.

V. Підсумки уроку.

— Які елементи ви вчилися сьогодні писати? Яке завдання вам сподобалося виконувати? Яке завдання ви виконали найкраще?

Урок 11. Підготовка до написання букв. Письмо лівих півовалів (малих, великих)

Мета. *Навчальна:* ознайомити учнів з новими елементами рукописних букв: малим та великим лівими півовалями. Закріплювати вміння дітей писати вже знайомі графічні елементи. Учити працювати самостійно та колективно. *Розвивальна:* розвивати вміння аналізувати елементи, з яких складається завдання; увагу, мовлення, фантазію та уяву, дрібну моторику руки; привчати до охайності під час виконання письмових робіт. *Виховна:* виховувати працелюбність, бажання допомогти тому, хто цього потребує.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, палички, картки для письмової вправи «Де чий будиночок?».

Інтеграція. Здоров'язберігаюча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Продзвенів уже дзвінок,
Починається урок
З маминої ласки,

Зі шкільної казки.
Тож зрученько всі сідаємо,
До навчання приступаємо.

<https://palitra.nethouse.ua/page/138438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— З чого складаються слова? (Зі звуків.) Які є звуки за звучанням? (Голосні та приголосні.) Якими можуть бути приголосні звуки? (Твердими або м'якими.)

- Відгадування загадки.

Не ходжу я, а стрибаю,
Бо я спритні ноги маю.
Через поле навмання

Перегнав би і коня.
Я страшенний боягуз,
Дуже я усіх боюсь. (Засць)

<http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/>

Учні називають ланцюжок звуків у слові *засць*, аналізують кожен звук (голосний чи приголосний, приголосний твердий чи м'який).

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Кожному з вас відомий довговухий житель лісу — зайчик. Він і в казках, і у віршах, і в скороговках. Як по-іншому називають зайчика? (Зайчик-пострибайчик, зайчик-побігайчик куцохвостий, довговухий, боягуз...)

— Зайчик, який сьогодні навчатиметься з вами, просить навчити його писати нові елементи.

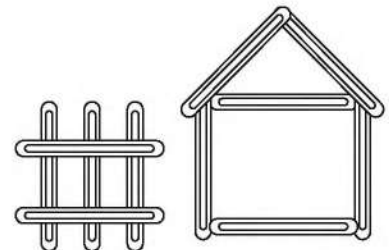
3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 6 (прописи, сторінка 60). Підняти кисть правої руки вгору. Широко розставити пальці. По черзі згинати їх у кулачок, починаючи з великого. Виконати цю вправу лівою рукою, обома руками одночасно. Виконувати вправу 5–6 разів, щоразу швидше.

4. Вправи з паличками. Робота в парах.

Для виконання вправ можна використовувати палички для лічби.

Учитель пропонує скласти з паличок хатку для зайчика. Ліворуч від хатки — парканчик.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розгляд сторінки у прописах (с. 12).

Учні називають, що зображено на малюнку. До кожного слова ставлять питання *хто?* чи *що?*, пояснюють, чому саме таке питання ставлять до слова. «Засвічують» стільки ліхтариків, скільки слів — назв неістот відшукали.

2. Розвиток мовлення.

У парах обговорюють правила поведінки біля колії. Складають поради зайчиківі.

3. Письмо малих півовалів.

— Сьогодні ми навчимося писати півовал. Подивіться, як я пишу малий півовал: починаю писати нижче від верхньої рядкової лінії, веду вгору до лінії, заокруглюючи ліворуч, потім вниз, теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової заокруглюю праворуч і вгору. Напишіть 2–3 півовали в повітрі. Виконайте вправу в прописах.

4. Письмо великого півовалу.

Учні встановлюють, що великий півовал подібний за формою до малого, але відрізняється за розміром.

Учитель нагадує, як правильно сидіти за партою під час письма, як тримати ручку, як розмістити на парті зошит. Після цього учні починають писати.

5. Фізкультхвилинка.

Раз, два! Час вставати,
Від занять відпочивати.
Три, чотири! Присідаймо,
Швидко втому проганяймо.
П'ять, шість! Засміялись,

Три рази понахилялись.
Сім, вісім! Потягніться,
Покрутіться, поверніться.
Дев'ять, десять! Час настав
Повернутися до справ.

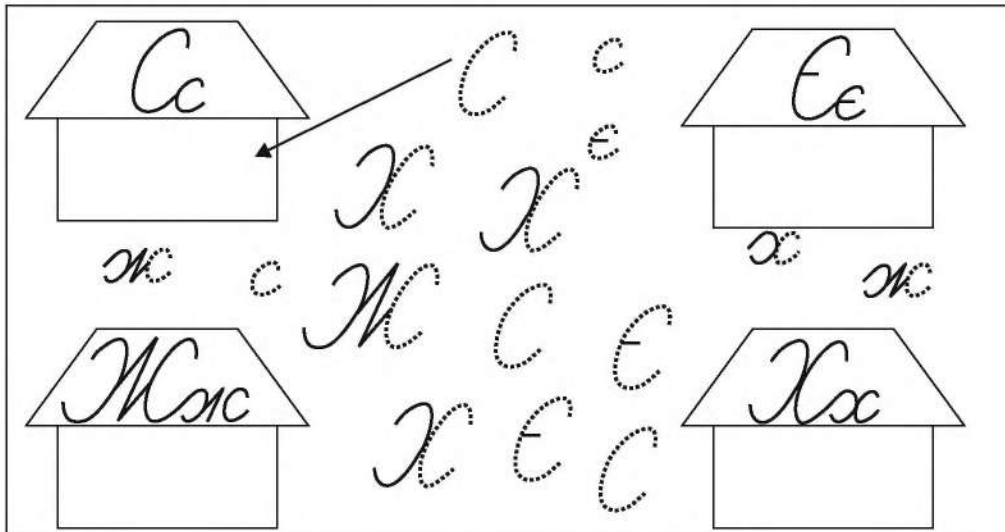
<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Вправа на закріплення письма півовалів.

У третьому рядку учні пишуть по чергово великі й малі півовали.

7. Вправа «Де чий будиночок?».

На картках зображено 4 будиночки. На даху кожного — рукописні літери. На вільній площині написано букви, у яких є півовали. Ліві півовали позначено пунктиром. Учнім потрібно навести пунктирні лінії, стрілками вказати, у яких будиночках мають «жити» ці букви.

IV. Підсумки уроку.

Використання стратегій «РАФТ». Робота в парах

Учні складають невеличкі висловлювання від імені обраного персонажа (наприклад, школяр (школярка)).

Роль — школяр (школярка). Аудиторія — лівий півовал. Формат — sms-повідомлення. Тема — запитання.

Зразок sms-повідомлення: Привіт, лівий півовале! Я таки навчився (навчилася) тебе гарно писати! Цікаво, у яких буквах я тебе знайду? Учень (Учениця)

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 12. Підготовка до написання букв. Письмо малих та великих овалів

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати малі та великі овали. Закріпити вміння орієнтуватися в сітці робочого зошита, правила посадки під час письма, тримання олівця, розташування зошита на парті, виконувати складовий та звуковий аналіз слів, вміння складати речення за малюнком, працювати самостійно та колективно. *Розвивальна:* розвивати вміння аналізувати елементи, з яких складається завдання, увагу, мовлення, дрібну моторику руки. *Виховна:* виховувати охайність під час виконання письмових робіт, працелюбність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, палички, картки (аркуші зі звичайних зошитів без друкованої основи) для графічного диктанту.

Інтеграція. Здоров'язберігаюча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Уже дзвінок нам дав сигнал,
Що працювати час настав.

Тож, і ми часу не гаємо,
Працювати починаємо.

<https://palina.nethouse.ua/page/135438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— З чого складаються слова? (Зі звуків.) Які є звуки за звучанням? (Голосні та приголосні.) Якими можуть бути приголосні звуки? (Твердими або м'якими.)

- Відгадування загадок.

Від села і до села,
Де дорога пролягла,
Перевозить дім людей —
І дорослих, і дітей. (Автобус)

Дві залізні змії
На драбині лежать.
Поповзе по них третя —
Вони задрижать. (Коля, трамвай або поїзд)

Замість рейок дві дротини
Визначають рух машини,
Щоби взуті в гуму ноги
Не збивалися з дороги. (Тролейбус)

Його можна осідлати,
Можна і за роги взяти,
Та щоб міг тебе везти,
Слід йому допомогти. (Велосипед)

<http://zagadki.org.ua/valridles/kids/>

— Як одним словом назвати *автобус, тролейбус, трамвай, поїзд, велосипед*? (Транспорт.)

- Звуковий аналіз слів. Гра «Так чи ні».

— Я стверджую, що:

- у слові *автобус* два голосних звуки. Так чи ні? (Ні, у цьому слові три голосних звуки.)
- слова *тролейбус* і *трамвай* починаються однаковим звуком. (Так.)
- цей звук голосний. (Ні, приголосний.)
- у слові *велосипед* 4 склади. (Так.)
- наголошений останній склад. (Так.)

2. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Якими видами транспорту вам доводилося користуватися?

— Назвіть двоколісний транспорт. Який транспорт рухається без коліс? (Водний: човни, катери, кораблі.) А який транспорт має багато коліс? (Є великі автомобілі, які мають кілька пар коліс; вагони поїзда...)

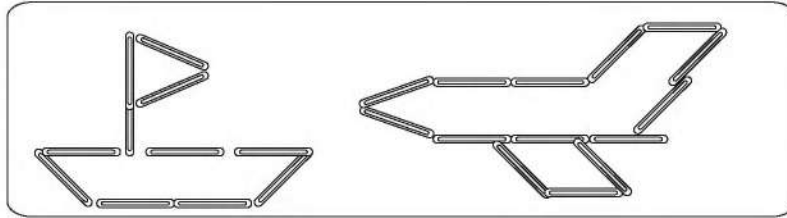
— Яку форму мають колеса? (Вони круглі.) Сьогодні ми вчитимемося писати нові елементи, схожі на коліщата і колеса.

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 6 (прописи, сторінка 60).

4. Вправи з паличками. Робота в парах.

Учитель пропонує скласти з паличок транспорт на вибір: човник або літак.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання першого завдання у прописах (с. 12).

Учні наводять пунктирні лінії на малюнку (рейки, повітряні кульки, колеса велосипеда).

2. Письмо малих овалів.

Пригадують, які елементи вчилися писати на попередньому уроці. Порівнюють півовали й овали.

— Дивіться, як я пишу: починаю нижче від верхньої рядкової лінії, веду вгору до лінії (*i*), заокруглюючи ліворуч, потім униз (*раз*), теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової заокруглюю праворуч і веду вгору (*-i*). Закінчую писати там, де починала. Овал пишемо під рахунок *i-раз-i*.

— Обведіть кілька овалів у повітрі. Овал потрібно писати похило, орієнтуючись на контрольну лінію. Перевірте, чи готові ви до роботи (як сидите, тримаєте олівець, положення зошита). Починайте працювати у рядку.

3. Письмо великих овалів.

Аналогічно виконують завдання в наступному рядку. Учитель допомагає дітям, стежить за правильністю постановки дитячої руки. Звертає увагу на дотримання однакової відстані між овалами.

4. Фізкультхвилинка.

Крильця пташки розправляють,
Їх до сонця підіймають.
Потім можна політати
І комашок поганяти.

На галявину злетілись
Там зернят вони наїлись,
Потім знову полетіли,
У гніздечка швидко сіли.

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

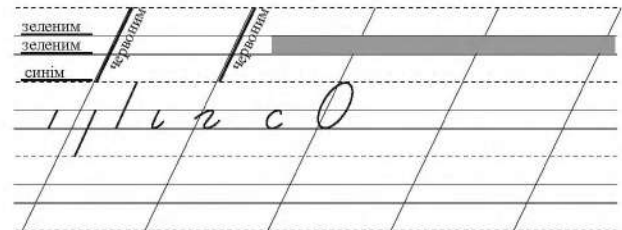
5. Виконання останнього завдання.

Учні наводять пунктирні зображення пар коліс кольоровими олівцями.

6. Графічний диктант.

Розглядають аркуші зошита в косу лінію, порівнюють з прописами.

— Проведіть зеленим олівцем верхню рядкову лінію; нижню рядкову лінію. Синім олівцем проведіть одну міжрядкову лінію. Червоним — дві контрольних лінії (від одної міжрядкової до наступної). Після цієї лінії замалюйте перший рядок зеленим олівцем.

У наступному рядку записують по одному елементу, які називає вчитель. Якщо учні забувають, як писати якісь елементи, вчитель може нагадати, пишучи елемент мокрою ганчіркою на дошці.

- Коротка пряма похила паличка (*раз*).
- Довга пряма похила паличка, що починається від верхньої рядкової (*раз*).
- Довга пряма похила паличка, що починається від міжрядкової (*раз*).
- Коротка пряма лінія, що заокруглюється знизу праворуч (*раз-i*).
- Коротка пряма лінія, яка починається із заокруглення вгорі й закінчується заокругленням унизу праворуч (*i-раз-i*).
- Малий лівий півовал (*i-раз i*).
- Великий овал (*i-раз-i*).

IV. Підсумки уроку.

— Які елементи ви вчилися сьогодні писати?

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 13. Підготовка до написання букв. Письмо петлеподібних елементів

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати петлеподібні елементи. Закріплювати навички орієнтування в сітці робочого зошита, правильної посадки за партою під час письма, тримання олівця та розташування зошита.

Розвивальна: розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, стрічки або тасьма, LEGO-цеглинки, силуетні зображення овочів і фруктів з елементами букв.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина.

Щоб добре нам навчатися,
Треба всім старатися.

На уроці не лінуватися,
Нових знань набратися.

<https://palina.nethouse.ua/page/135438>

II. Актуалізація опорних знань.

1. Відгадування загадок.

Сидить панна у світлиці
Молода, червонолиця.
Хто до неї завітає —
Вітамінами вгощає. (*Морква*)

Хвостиком прив'язаний,
Довгий і зелений.
Гарбузові він синок,
Дуже добрий ... (*огірок*).

Червоний Макар по полю скакав
Та й у борщ попав. (*Буряк*)

Червоне личко,
Зелена стрічка. (*Помідор*)

<http://zagadki.org.ua/wai/nddles/kids/>

2. Повторення вивченого на уроках читання.

- Вправа «Вільний мікрофон».

— Доберіть загальну назву до слів-відгадок. (*Овочі.*) Викладіть стільки LEGO-цеглинок, скільки складів у слові *буряк*. (*Два склади.*) Як змінити слово, щоб у ньому було три склади? (*Бу-ря-ки. бу-ря-чок.*) У якому слові більше звуків: *сад* чи *город*?

- Гра «Будь уважним».

Учитель називає слова, учні сплескують, коли чують м'який приголосний звук.

Слова: *огірок, цибуля, часник, помідор, гарбуз, диня.*

3. Повідомлення теми і завдань уроку.

— Назвіть, що росте у саду.

— Яку форму мають овочі, фрукти? (*Є чимало круглих овочів і фруктів, є подовгасті...*) Як плоди тримаються за стебла чи гілки? (*У них є, наприклад, хвостики.*) Сьогодні ми вчитимемося писати елементи, які схожі на хвостики, закручені стебельця.

4. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 7 (прописи, с. 60). Підняти кисть правої руки вгору. Широко розставити пальці. По черзі згинати їх у кулачок, починаючи з мізинця. Виконати цю вправу лівою рукою, обома руками одночасно.

III. Виконання завдань у прописах.

1. Розгляд завдань на с. 13.

Визначають що на сторінці два завдання. Спочатку потрібно попрацювати в парах, а потім виконати письмові вправи.

2. Робота в парах.

Учні розглядають малюнки. Визначають, що «зайве» в кожному рядку (в першому — яблуко, у другому — огірок, у третьому — перець). Обводять те, що солодке на смак.

3. Письмо палички з петлею вгорі.

— Сьогодні навчимося писати нові елементи. Розгляньте уважно першу вправу. Уявимо, що квасоля чіпляється за якусь опору. Вона тягнеться вусиками до опори, закручується. Щоб виконати це за-

вдання, ми повинні навчитися писати палички з петлею вгорі. Я починаю писати паличку трохи нижче середини рядка, веду з нахилом праворуч угору, заокруглюю під верхньою рядковою лінією ліворуч униз. Біля нижньої рядкової заокруглюю праворуч і вгору. Зразу ж переходжу до письма наступного елемента. Спробуйте «накручувати» канат у повітрі. Виконуйте завдання у зошитах. Намагайтеся писати по два елементи безвідривно. Писати потрібно під рахунок *i-раз-i-два-i*.

4. Письмо паличок з петлею вгорі (верхніх петель).

Учитель детально пояснює, як писати довгу паличку з петлею вгорі. Під час виконання завдання застерігає учнів від можливих помилок, стежить, чи правильно вони сидять під час письма, як тримають ручку. Пишуть під рахунок *i-раз-i-два-i*.

5. Фізкультхвилинка.

Постукувати кулачками один об другий, з'єднати кінчики пальців обох рук, випрямивши долоні, підняти вгору і поплескати ними.

Туки-туки молотком,
Дім будую із дашком.

Височенький буде дім,
Скоро житиму у нім.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

6. Письмо паличок з петлею внизу (нижніх петель).

Докладне пояснення з показом на дошці.

— Починаємо писати від верхньої рядкової лінії пряму похилу подовжену паличку. Біля міжрядкової лінії заокруглюємо ліворуч на петлю і перетинаємо подовжену паличку на нижній рядковій лінії. Пишемо під рахунок *раз-i*.

Пояснюючи процес написання, потрібно застерегти учнів від можливих помилок (занадто вузька чи широка петля, недотягування до міжрядкової лінії, місце перетину, нахил тощо).

7. Закріплення графічних навичок.

У наступних рядках наводять пунктирні зображення яблука, груші, вишень, розфарбовують малярки на сторінці.

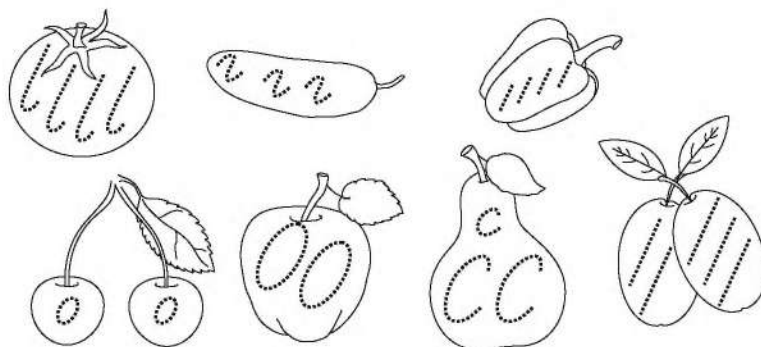
IV. Підсумки добукварного періоду.

1. Робота зі стрічками (шнурками, тасьмою).

Учитель називає елементи, діти викладають їх із шнурочків (стрічки, тасьми).

2. Робота з силуетними зображеннями овочів і фруктів.

Учні вибирають силуетні зображення овочів чи фруктів. На них позначено пунктиром вивчені елементи.

V. Підсумки уроку.

— Які елементи ви вчилися писати на уроці? Які з вивчених елементів вам і досі здаються найскладнішими? Які елементи — найпростіші?

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Письмо. Букварний період

Урок 14. Письмо малої букви *a*, буквосполучення *aa*

Мета. *Навчальна:* формувати поняття про букву як знак для позначення відповідного звуку. Ознайомити учнів з рукописною буквою *a*. Вчити писати малу літеру. Удосконалювати навички звуко-складового аналізу слів. *Розвивальна:* розвивати дрібні м'язи руки та м'язову пам'ять дітей, увагу, логічне мислення. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, предметні малюнки, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

Ось і дзвоник пролунав,	Її любимо, не забуваємо.
На урок нас покликав.	Рідну мову треба знати,
Рідну мову ми вивчаємо,	Берегти і поважати. (Галина Сапун)

Повторення правил, як потрібно сидіти під час письма, як тримати олівець, як розміщувати зошит на парті.

II. Актуалізація опорних знань.

Повторення вивченого про звук [a], букву *a*. Слухання потішки.

Алла, Ася та Андрійко	Апельсинка запашна,
Дуже люблять апельсинку.	Тане в ротуку сама.

Ярешко Л. Є. Весела абетка. — Чернігів: Десна, 1992

— Як звали дітей? З якого звука починаються імена? Що люблять Алла, Ася, Андрійко? Чим цікаве слово *апельсинка*? (Починається й закінчується звуком [a].) Якою буквою позначається звук [a]?

— [a] — найважливіший звук у мовленні. За день стільки слів скажемо з цим звуком! [a] — великий трудівник. Людина народжується з *a-a-a*. Мама колише дитину: *a-a-a!* Своє почуття висловлюємо: «А-а-а — боляче», «А-а-а — згадав!» Тому й навчатися писати букви починаємо з «а».

III. Мотивація навчальної діяльності.

— Покажіть на картках друковані малу й велику літери *a*, *A*. Чи однакові вони? Крім друкованої, є писані (рукописні) літери. Сьогодні ми вчитимемося писати малу (її ще називають рядкову) літеру *a*. Розгляньте рукописну літеру на картці. Порівняйте її з друкованою. Що в них подібне? Чим вони відрізняються?

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Розгляд с. 14 у прописах.

Учитель звертає увагу учнів на послідовність завдань на сторінці. У верхній частині — презентація (представлення) букви: показано, як буква розміщується в рядку, з яких елементів вона складається. Поруч малюнок, у якому частина ліній виконана пунктиром. Це завдання для підготовки руки до письма. Нижче подано різні завдання. Деякі з них потрібно виконувати у рядках, у деяких потрібно буде щось розмалювати, позначити тощо.

2. Підготовка до письма.

- Відгадування загадки.

Я не їм вівса, ні сіна,
Дайте випити бензину —

Усіх коней обжену,
Куди хочеш, побіжу. (Автомобіль)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

- Словникова робота.

— Знайдіть зображення автомобіля на сторінці. Який це автомобіль: легковий чи вантажний? Хто кермує автомобілем? (Пануга.) Поділіть це слово на склади. Назвіть послідовно звуки у слові *пануга*. Що везе автомобіль? (Ананаси й апельсини.) То, мабуть для Алла, Асі та Андрійка. Складіть речення за малюнком. LEGO-цеглинками покажіть схему вашого речення.

— Обведіть всі пунктирні лінії на малюнку.

3. Виконання другого завдання.

Учні розглядають малюнок.

— Розкажіть, що ви бачите на малюнку. (*Зайчик розглядає капустини. Біля кожної капустини буква «а».*) Поставте питання до слова *зайчик*. Визначте наголошений склад. Назвіть послідовно всі звуки в цьому слові. Поставте питання до слова *капуста*. Назвіть послідовно всі звуки в цьому слові. Назвіть послідовно звуки.

— Допоможіть зайчикові знайти капустину, біля якої показано рукописну рядкову букву «а». Розфарбуйте цю капустину.

4. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 7 (прописи, сторінка 60).

5. Письмо рядкової букви «а».

— З яких елементів складається буква? Чи можете ви написати такі елементи? Напишіть їх у першому рядку.

— Мала буква *а* складається з овалу і прямої похилої палички із заокругленням унизу. Спочатку пишемо овал. Починаємо писати нижче верхньої рядкової лінії, ведемо вгору до лінії, заокруглюючи ліворуч, потім униз, теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо праворуч і ведемо вгору до верхньої лінії. Потім, не відриваючи руки, ведемо вниз пряму похилу паличку, яку біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо праворуч і вгору.

Для вироблення навички плавного безвідривного письма у певному темпі можна запровадити письмо під лічбу. Рядкову літеру *а* пишемо під лічбу *і-раз-і, два-і*. Діти обводять букву в повітрі, потім пишуть у рядку. Учитель контролює, як школярі сидять, допомагає окремим учням. Нагадує, що відстані між буквами повинні бути однаковими, буква не повинна виходити за рядкову лінію.

6. Виділення звука [а] у словах, позначення його буквою а.

Учитель демонструє предметні малюнки (автобус, автомобіль, абрикос, апельсин, антена). Учні називають слова, визначають перший звук, коментують, що звук [а] позначається літерою *а*, записують літери у другому рядку.

7. Написання буквосполучення аа.

— Розгляньте завдання у третьому рядку. Прочитайте, що написано. (*аа*) Зараз ми вчитимемося поєднувати літери. На письмі букви наче тримаються за руки. Подивіться, як потрібно поєднати літери: пишемо першу літеру, відриваємо ручку, потім пишемо другу літеру таким чином, щоб вони були з'єднані посередині рядка.

Школярі за зразком пишуть буквосполучення.

У наступному рядку почергово пишуть букву *а*, поєднання букв *аа*.

V. Удосконалення навичок звуко-складового аналізу слів.

Учні називають предмети, зображені у нижній частині сторінки (мак, банан, ананас), ділять слова на склади, визначають наголошений склад, послідовно називають звуки, визначають місце вичуваного звука у словах. Уписують у відповідні клітинки букву *а* (звернути увагу учнів, що знак питання допомагає визначити, де потрібно вписувати букву).

— Що цікавого ви помітили? (*У першому слові одна буква «а», у другому — дві, у третьому — три.*) «Засвітіть» ліхтарики біля слова, в якому найбільше букв «а».

VI. Підсумки уроку.

1. Гра «Уніймай звук».

Аеропорт. Гайда звідсіль
Автобусом до міста!

Нас обганя автомобіль,
А в нім — автотуристи. (Тамара Коломієць)

<http://abetka.uobrlife.org/veselo.html>

2. Рефлексія.

— Яку букву ви вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква *а*? У рядку, який ви написали найкраще, намалюйте на полі квіточку.

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 15. Письмо великої букви А, буквосполучення Аа

Мета. *Навчальна:* продовжити формувати поняття про букву як знак для позначення відповідного звуку. Учити писати велику букву А, буквосполучення Аа. Закріплювати уміння визначати звуки у словах, виконувати звуковий аналіз слів. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, серія малюнків для складання розповіді, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Здоров'язберігаюча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Слухання вірша.**

Антон, Андрійко та Аліна
Найбільше люблять апельсини.

Артемко, Алла, Афанасій
Найбільше люблять ананаси. (Світлана Чугай)

https://www.bohdan-digital.com/userfiles/file/catalog/review_file_89282272.pdf

— Про кого цей вірш? (*Про дітей.*) Назвіть дівчаток, про яких ішлося у вірші. (*Аліна, Алла.*) Назвіть хлопчиків. (*Антон, Андрійко, Артемко, Афанасій.*) Яким звуком починаються імена дітей? (*Звуком [а].*) Якою буквою позначається звук [а]? (*Буквою «а».*) Запам'ятайте, що імена потрібно писати з великої літери.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Чи зможете ви написати імена? (*Ні, бо не вміємо писати велику букву.*) Сьогодні ми вчитимемося писати велику літеру А.

3. Порівняння друкованої та рукописної літер.

— Розгляньте друковану й рукописну літери. Чим вони подібні? Чим відрізняються? Порівняйте велику й малу рукописні літери.

III. Виконання завдань у прописах (с. 15).**1. Презентація букви. Робота за малюнком.**

— Розгляньте малюнок. Кого і що ви бачите на ньому? (*Космонавта і букву А, схожу на ракету.*) Так, це космонавт. Людей, які літають у космос, називають ще *астронавтами*. Повторіть слово. Назвіть послідовно звуки у слові *астронавт*. Назвіть тільки голосні звуки. Назвіть послідовно звуки у слові *ракета*. Назвіть тільки голосні звуки. У якому слові, *астронавт* чи *ракета*, більше звуків [а]? (*Порівну, по два у кожному слові.*) Складіть речення за малюнком. (*Астронавт прямує до ракети. Астронавт повернувся з польоту...*) Викладіть схему речення LEGO-цеглинками.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 8 (прописи, с. 60). Підняти кисть руки вгору. Швидко затисни пальчики в кулачок. Розгойдувати кулачок вгору-вниз 5-6 разів. Розтисни кулачок. Виконати цю вправу іншою рукою; двома руками одночасно.

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні обводять пунктирні лінії на зображенні ракети-літери.

4. Розвиток мовлення. Робота в парах.

Наступне завдання: назвати малюнки. До кожного слова поставити питання, поділити на склади, назвати послідовно звуки, визначити місце звука [а] у словах. Обвести малюнки, назви яких закінчуються звуком [а]. (*Корова, мавпа, трава.*) Обговорити, хто чим харчується. Скласти речення, позначити схему LEGO-цеглинками.

Орієнтовно речення можуть бути такими: *Їжачок знайшов яблучко. Корова пасеться на траві. Мавпочка ласувала бананами.*

5. Письмо великої літери.

— Розгляньте, з яких елементів складається велика літера А. Який елемент ви вже вчилися писати? (Паличку із заокругленням унизу.) Напишіть паличку в повітрі.

— Велика буква А має три елементи: дві прямі, заокруглені внизу, і горизонтальну лінію. Починаємо писати трохи вище нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вниз праворуч і ведемо похило вгору до міжрядкової лінії. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу паличку (спочатку ведемо по вже написаному) із заокругленням унизу. Перекреслюємо ці лінії третьою, яка лежить на верхній рядковій лінії. Писатимемо під лічбу *раз-і, два-і, три*.

У першому рядку діти пишуть елементи букви, у наступному букву повністю.

6. Фізкультхвилинка.

Лікарю наш, Айболить,
В мене пальчик вже болить.
Щоб змогла я знов писати,

Треба пальчик розім'яти.
Раз, два, три, чотири, п'ять,
Буду знову я писати.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Буквосполучення Аа.

Учитель пояснює, що на письмі не лише рядкові букви можуть «триматися за руки», а й великі з рядковими. Проте велика не може бути другою, вона завжди перша. Учні визначають, що букви з'єднані на середині рядка.

У третьому рядку пишуть буквосполучення Аа.

8. Закріплення вивченого.

Учні пишуть почергово велику А і буквосполучення аа.

9. Вправа «Будуємо піраміду».

Виконують останнє завдання на сторінці. Називають, з чого складені букви (вирізана з паперу, з паличок, з олівців, «жива» буква).

Рядки останнього завдання схожі на піраміду. Її потрібно заповнити рукописними буквами. Учні самостійно вписують букви. Визначають, які з них написані найкраще, обводять.

IV. Розвиток зв'язного мовлення.

Складання розповіді за серією малюнків.

— Розгляньте малюнки. Як ви гадаєте, чи пов'язані вони між собою? (Так.) Чому ви так гадаєте? (На усіх малюнках зображена одна й та ж дівчинка.) Дайте дівчинці ім'я, яке починалося б звуком [а]. (Алла.) Що трапилося з Аллою? (Вона захворіла.) Кого викликали батьки? (Лікаря.) Як ви гадаєте, що сказав лікар? (Щоб Алла лежала, поки не одужає.) Хто прийшов провідати хвору? (Подруги, однокласниці.) Про що дівчатка розповіли Аллі? (Про те, що діти вивчили на уроках, яку букву вчилися писати.) Чи видужала Алла? (Так.) Як ви здогадалися? (Вона грається з подругами у дворі.)

— Як можна назвати нашу розповідь?

V. Підсумки уроку.

Акуратна буква «А»
До порядку заклика!
Треба бути акуратним,

Мати ангельський характер.
А якщо активним будеш,
У друзів ти авторитет здобудеш.

http://abetka.ukrlife.org/abetka_chesnot.html

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 16. Письмо малої букви у

Мета. *Навчальна:* продовжити формувати поняття про букву як знак для позначення відповідного звуку. Учити писати малу букву *у*, буквосполучення *уа*, *ау*, знак оклику і знак питання. Закріплювати уміння визначати звуки у словах, виконувати звуковий аналіз слів. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати охайність, уважність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, сюжетний малюнок «Діти за партою», LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Здоров'язберігаюча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого про звуки [а], [у], букви а, у.**

— Яку букву ви вчилися писати на попередніх уроках? Покажіть картку з друкованою малою літерою *а*. Яка рукописна рядкова літера *а*? З яких елементів вона складається? Напишіть її в повітрі. Петрусь напише цю букву на дошці. Який звук позначає буква *а*? Назвіть слова з цим звуком. Які вірші про букву *а* ви запам'ятали?

2. Звуковий аналіз слів.

— Розгляньте малюнок. За чим сидять діти? (*За партою.*) Як можна назвати цих дітей? (*Учні.*) Назвіть послідовно звуки у словах *учні*, *учень*, *учениця*. Дайте дітям імена, які починалися б звуком [у]. (*Устим, Улянка, Устинка*) Якою буквою позначається звук [у]?

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Покажіть у касі друковану літеру *у*. Сьогодні ми вчитимемося писати рядкову літеру. Розгляньте рукописну літеру. Чим вона подібна до друкованої? Чим відрізняється? Чи пам'ятаєте ви, як називаються елементи літери *у*? Отож, щоб навчитися правильно писати літеру, необхідно пригадати, як пишуться вже відомі елементи.

III. Виконання завдань у прописах (с. 16).**1. Гра «Впіймай звук».**

Удав — товстезний і строкатий —
У загінку улігся спати.

Увившись між високих трав,
Удав до вечора куняв.

Олександр Кононенко

http://abetka.ukrlife.org/abetka_kon.htm

— Які слова з літерою *у* ви запам'ятали?

2. Презентація букви.

— Кого ви бачите на малюнках? (*Удавів.*) На яку букву вони схожі? (*На букву «у».*) Порівняйте зображення удавів, розкажіть, чим вони відрізняються. (*Лініями: суцільні і пунктирні лінії різні.*)

3. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 8 (прописи, с. 60).

4. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні обводять пунктирні лінії на зображенні удавів.

5. Розвиток мовлення. Робота в парах.

Наступне завдання: назвати малюнки. До кожного слова поставити питання, поділити на склади, назвати послідовно звуки, визначити місце звука [у] у словах. «Засвітити» ліхтарики біля слів зі звуком [у]. (*Дуб, душ, кулька, клубок.*) Скласти речення з одним словом (на вибір), позначити схему LEGO-цеглинками.

6. Показ і пояснення написання букви.

— Мала буква у складається з прямої палички з заокругленням унизу і палички з петлею. Пишемо пряму похилу паличку із заокругленням унизу і доводимо до верхньої рядкової лінії. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу подовжену паличку (вона спочатку йде по вже написаному), яку біля міжрядкової лінії заокруглюємо ліворуч на петлю і перетинаємо подовжену паличку на нижній рядковій лінії. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і* (друга частина промовляється протяжніше).

Учні пишуть елементи нової букви у першому рядку, кілька букв у повітрі, обводять зразок у зошиті (другий рядок), пишуть самостійно рядок до кінця. Учителю нагадує, що відстань між літерами повинна бути однаковою, надає індивідуальну допомогу окремим учням.

7. Фізкультхвилинка.

Вертіти руками, ніби намотуючи нитку на клубочок, простягнути обидві долоні вперед, показати три пальчики, стиснути кулачки, знову простягнути обидві долоньки.

Кицька ниточки мотала
І клубочки продавала.

По три гривні за клубочок,
Всі купуйте, хто захоче!

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

8. Формування умінь поєднувати букви.

Учні розглядають сполучення букв у третьому рядку, читають їх. Обводять зразок. У цьому ж рядку пишуть кожне буквосполучення.

У наступному рядку пишуть поєднання *ау*.

9. Письмо знака оклику, знака питання.

Останній рядок призначений для письма розділових знаків.

10. Робота за малюнками у нижній частині сторінки.

— Розгляньте малюнки. Назвіть, що зображено. (*Агрус, яблуко, груша, цибуля, кавун*.)

— Відгадайте загадку.

Кавунчики дрібненькі,
Смугасті та кисленькі,

У колючки вбралися
І кущиком назвалися. (*Агрус*)

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/kavunchyky-dribnenki.htm>

— Поділіть на склади слово *агрус*. Назвіть послідовно звуки у цьому слові. Назвіть тільки голосні звуки. У якому складі звук [у]? (*У другому*.) Малюнок з'єднано зі схемою, в якій два склади, у другому — буква «у».

Аналогічно відгадують інші загадки, вказують стрілками, в якому складі потрібно писати букву «у».

Не гіркий і не солоний,
А солодкий і червоний,
Як же зветься цей товстун?
Здогадалися? ... (*Кавун*)

Лампочка вгорі висіла,
Прийшла осінь — пожовтіла.
Діти лампочку зірвали,
З апетитом скуштували. (*Груша*)

Мов маленький м'ячик,
Висить, а не скаче.
Рум'яне, гладеньке,
На смак солоденьке. (*Яблуко*)

Кажуть, щоб хвороб не знати,
Треба всім мене вживати.
Може, ви мене й з'їсте,
Тільки сльози проллете. (*Цибуля*)

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/kavunchyky-dribnenki.htm>

Учитель проводить коротку бесіду про важливість у нашому харчуванні овочів і фруктів.
Розфарбовують фрукти.

IV. Підсумки уроку.

1. Гра «Упіймай звук».

Уранці Уляна Уласа
Ураз умивать узялася.

Улас утікав, ухилився:
Учора уже умивався! (*Юрій Кругляр*)

http://abetkasikrlife.org/ab_skoromn.htm

2. Рефлексія.

— Яку букву ви вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква *у*? У рядку, який ви написали найкраще, намалюйте на полі яблечко.

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 17. Письмо великої букви У, буквосполучень Уа! Ау!

Мета. *Навчальна:* продовжити формувати поняття про букву як знак для позначення відповідного звуку. Вчити писати велику букву У, буквосполучення Уа!, Ау!. Закріплювати вміння списувати з рукописного шрифту. Вчити виконувати мовні завдання. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати охайність, уважність; бажання пізнавати рідний край.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, малюнок із зображенням дівчинки в українському вбранні, предметні малюнки, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивчених букв.**

— Які букви ми вчилися писати? Я розказуватиму, з яких елементів складається літера, а ви здогадайтеся, про яку літеру йдеться.

- Літера складається з овалу й похилої палички із заокругленням вправо. (*Літера «а».*)
- Літера складається із похилої палички із заокругленням вправо і палички з петлею. (*Літера «у».*)

2. Гра «Добери слова».

Учитель показує картку з літерою, а діти називають слова, які нею починаються (закінчуються).

3. Робота за малюнком.

— Послухайте вірш.

Учитель каже учениці:

— Устинко, ти ще маленька.

Та не забудь, що Україна

Для тебе матінка рідненька.

Татусь у тебе українець,

І мати також українка.

Запам'ятай, що ти дитина

Землі, що зветься Україна.

Світлана Чугай

— Про кого цей вірш? Як звати дівчинку? У якій країні вона живе? Хто її батьки? У якій країні живете ви? Запам'ятайте, що назви країн пишуться з великої букви.

4. Мотивація навчальної діяльності.

— Назвіть перший звук у слові *Україна*. Який він за звучанням? Якою буквою позначається? Сьогодні ми навчимося писати велику букву У.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 17).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається з двох елементів. Перший елемент — паличка із заокругленням угорі і вниз, другий — довга похила паличка із заокругленням ліворуч. Елемент, дуже схожий на перший, вже писали у добукварний період. Другий елемент такий, як у великій букві А.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 9 (прописи, с. 60). Пальці правої руки затиснути в кулачок. По черзі розгинати пальці, починаючи з великого. Енергійно поворушити ними. Згодом виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3 Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні розглядають зображення замку. Визначають, що частина ліній пунктирні. Башти замку прикрашені буквами У. Наводять пунктирні лінії олівцем.

4. Розвиток мовлення.

— Хто зображений на малюнку? (Діти.) Куди йдуть діти? (У похід; у подорож; у мандрівку...)
Як називають людей, які подорожують рідним краєм чи іншими країнами? (Туристи.)

— Хто може прочитати слова, надруковані поруч із малюнком? Обведіть у словах букву «у».
Скільки великих букв обвели? (Одну.) А малих? (Три.)

— Складіть речення з поданими словами. (Туристи йдуть до замку. Вони йдуть через луг. Улянка й Артур — туристи. На лузі багато квітів...)

Позначити схему речення LEGO-цеглинками.

5. Письмо великої літери.

Велика буква У складається з прямої похилої палички з двома заокругленнями та прямої похилої подовженої палички з заокругленням унизу ліворуч.

— Починаємо писати нижче від міжрядкової лінії, ведемо вгору праворуч, заокруглюємо під міжрядковою лінією і ведемо паличку вниз, заокруглюємо біля верхньої рядкової і ведемо похилу лінію праворуч угору до міжрядкової. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу подовжену паличку (вона спочатку йде по вже написаному), яку біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо ліворуч. Пишемо під лічбу *i-раз-і, два-і*.

6. Письмо буквосполучень.

Учні розглядають і читають буквосполучення, подані у третьому й четвертому рядках. З уроків читання вже відомо, що знак оклику спонукає до читання з особливою інтонацією. Усі разом читають, а потім записують: *Уа!, Ау!* Коментують, коли вживають такі вигуки.

7. Фізкультхвилинка.

Встаньте, діти, потягніться,
Землі нашій поклоніться
За щасливий день вчорашній,
І до сонця потягніться,

Веретенцем покрутіться.
Відпочили? Все гаразд.
До роботи знову час.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Закріплення вивченого.

1. Робота з предметними малюнками.

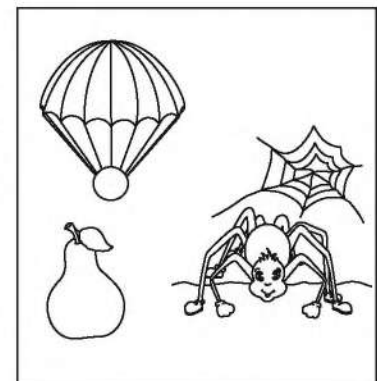
На дошці виставлені малюнки (або спроектовані на екран) із зображенням груші, павука, парашута (або інші, на вибір учителя). Учні називають малюнок, установлюють послідовність звуків у слові. На аркушах паперу пишуть букви в такому порядку, як у словах, а саме: *груша* (у, а), *павук* (а, у), *парашут* (а а у).

2. Письмо з друкованого.

В останньому рядку (прописи) у рамочках надруковано великі букви А, У. Учитель пояснює, що поруч потрібно написати ці букви. Учні пишуть по кілька букв.

3. Робота за малюнками у нижній частині сторінки.

— Що зображено на малюнку? (Бджілки летять до вулика. Кожна бджілка несе якусь літеру.) Розмалюйте в зелений колір кружечки, біля бджілок, які правильно написали велику букву У.

IV. Підсумки уроку.

1. Відгадування загадки.

— Відгадайте загадку. Послідовно звуки у слові-відгадці. Скільки звуків [у] в цьому слові?

На городі молода
Пишні коси розпліта,

У зелені хустинки
Золоті хова зернинки. (Кукурудза)

Юрій Кругляк

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

2. Рефлексія.

— Яку букву ви вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква У? У рядку, який ви написали найкраще, намалюйте на полі грушу.

Позначають на смайликах свій настрій після виконання завдань.

Урок 18. Письмо малої букви о, великої букви О

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву о, велику букву О, буквосполучення з ними. Закріплювати вміння списувати з рукописного шрифту. Вчити виконувати мовні завдання. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати любов до рідної мови.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, предметні малюнки, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого про звуки і букви.**

На набірному полотні виставлені картки з уже відомими друкованими і рукописними літерами, великими й малими. Учитель називає букву (наприклад, малу рукописну а), один з учнів показує її, називає звук, який позначає буква. Інший учень добирає картку з надрукованою малою буквою «а», називає слово, яке починається цією буквою, ділить його на склади.

— Складіть пари друкованих і рукописних літер.

2. Виділення звука [о].

— Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [о].

Осел по вулиці гаса —
Осла ужалила оса.

Ой, боляче! Отож, малята,
Осу і вам не слід чіпати.

Анатолій Камінчук

http://abetka.ukrlife.org/ab_kamm.htm

— Про кого йдеться у вірші? Чому не можна чіпати осу?

— Які слова зі звуком [о] ви запам'ятали? Якою літерою позначається цей звук? Назвіть послідовно звуки у словах *осел, оса*. Визначте наголошений склад у кожному слові.

— Покажіть у касі малу й велику літери о, О. Розгляньте рукописну рядкову літеру, порівняйте її з друкованою.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Коли пишемо слова з великої букви? Назвіть імена, які починалися б звуком [о]. Як потрібно писати слова *Оля, Олег, Олена, Олексій?*... (З великої букви.) Отож сьогодні ми вчитимемося писати малу букву о й велику букву О.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 18).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописні літери, визначають, що це малий і великий овали, які вчилися писати в добукарний період.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 9 (прописи, с. 60).

3 Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні розглядають зображення ос. Визначають, що одна оса зображена суцільними лініями, інша — пунктирними. Наводять пунктирні лінії олівцем.

4. Гра «Знайди букву».

Розглядають і називають малюнки в наступному завданні: ножиці, гудзик, велосипед, окуляри. Ставлять питання до кожного слова, визначають місце звука [о]. Називають «зайве» слово (*гудзик*). На кожному малюнку обводять елементи, схожі на букву «о» (кілці в ножицях, дірки в гудзику, колеса велосипеда, лінзи в окулярах). Обводять предмет, у якому знайшли найбільше букв (велосипед).

5. Письмо рядкової букви о.

— Мала буква *о* — це овал, як у букві *а*. Згадайте, як ми писали овали. Напишіть овал у повітрі. Обведіть зразок у зошиті. Пишемо букву під лічбу *і-раз-і*.

6. Письмо великої букви О.

— Велика буква *О* — це великий овал. Починаємо писати нижче від міжрядкової лінії, ведемо ліворуч, вниз, заокруглюємо біля нижньої рядкової і закінчуємо там, де починали, намагаючись зробити місце з'єднання непомітним. Пишемо під лічбу *і-раз-і*.

7. Фізкультхвилинка.

Працювали ви старанно.	Сонце спить, небо спить;
Написали все охайно.	Навіть вітер не шумить.
Стомилися очки і рученята.	Рано-вранці сонце встало
Спочиньте трохи, мої малята!	І проміння всім послало.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Поєднання великої букви О з малою о.

Учні після пояснення вчителя пишуть рядок буквосполучення *Оо*.

9. Формування навичок письма буквосполучень.

У наступних рядках учні пишуть буквосполучення *оу, Оу, оа, Оа*. Учитель нагадує, що потрібно дотримувати однакових відстаней між сполученнями, писати з нахилом.

IV. Розвиток зв'язного мовлення.

— Відгадайте загадку.

Всяк школяр його шанує,	Хто ж цей славний молодець?
Бо він пише і малює.	Це, звичайно, ... (олівець).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

— Які слова ви можете дібрати, щоб розказати, який олівець? (*Простий, кольоровий, довгий, короткий, гострий, механічний...*)

— Доберіть слова, щоб розказати, які дії можемо виконувати олівцем. (*Малювати, розфарбовувати, записувати, креслити...*)

— Складіть речення, у якому було б слово *олівець*.

Художник узяв у руки олівець і швидко намалював ілюстрації до казок. Та так поспішав, що все переплутав. Поспілкуйтеся між собою, обговоріть, що не так на малюнках. Розфарбуйте частини малюнків, які є назвами казок («Колобок», «Ріпка»).

V. Підсумки уроку.

1. Узагальнення вивченого.

Учитель показує картки з друкованими літерами, учні пишуть на дошці відповідні рукописні літери: *о, у, А, а, У*.

— Послухайте вірш. Поміркуйте і скажіть, що вам нагадує буква *О*.

Буква «О» така-от кругла,	Наче сонце, наче бублик,
Хто не бачив, подивись:	Мов обручик, — хоч котись!

Варвара Гринько

<https://abelkaland.in.ua/hrok-podorozh-zvuky-i-bukvy-1/>

2. Рефлексія.

— Що було цікавого на уроці? Яку букву ви навчилися писати? На що схожа ця буква? Які труднощі виникали під час написання буквосполучень?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

3. Вправа «Піраміда позитивних почуттів».

— Побудуймо «Піраміду позитивних почуттів».

Учитель протягує долоню вперед, а учні підходять до учителя і по черзі кладуть свої долоньки зверху будууючи піраміду. Кажуть: «Сьогодні на уроці мені найбільше сподобалося ...».

Урок 19. Письмо малої букви *и*, великої букви *И*

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву *и*, велику букву *И*. Учити виконувати мовні завдання. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати бажання дбати про своє здоров'я.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, малюнки із зображенням фруктів, аркуші для письма букв.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Вправа «Вільний мікрофон».**

Учитель виставляє на набірне полотно картки з друкованими літерами. Учні добирають до них картки з відповідними рукописними літерами. Називають звукове значення літер, добирають слова. Окремі слова ділять на склади, визначають наголошений склад, називають ланцюжок звуків.

2. Виділення звука [и].

— Послухайте вірш. Запам'ятайте назви комах.

Біла цятка, синя цятка —	А в квітучім зелен-лузі
Поцятковані крильцятка.	Всюди друзі, друзі, друзі:
Ворухнулись, замигтіли,	Коник-друг, мурашка-друг.
Замигтіли, полетіли.	Словом, друзів повен луг.
Що це, хто це той метелик?	І метелик поміж ними
Чи листочок, чи метелик?	Сяє крильцями своїми.
Понад квітами літа,	Усіма чотирма
В луг зеленій заверта.	Всіх у лузі обійма.

Богдан Стельмах

http://www.rozvyvayko.ua/virshi_review.php?a=828&b=2

— Які комахи згадуються у вірші? (*Коник, мурашка, метелик.*) Як вони ставилися одні до одних? (*Вони були друзями.*) Чим відрізняється метелик від інших комах? (*У нього барвисті крильця.*) Скільки крилець у метелика? (*Чотири.*)

Учні називають послідовно звуки в словах *метелик, коник, крильця*. Ділять слова на склади, називають голосні звуки.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— З уроків читання ви вже знаєте, що в українській мові дуже мало слів, які починаються з «и». Але всередині та в кінці слова ця буква трапляється дуже часто. Наше завдання — навчитися писати малу (рядкову) і велику букви.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 19).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописні літери, визначають, що елементи малої букви вони вже писали. Велика буква має два елементи: перший схожий на елемент великої *У*, але більший, другий такий, як у великій букві *А*.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 10 (прописи, с. 60). Пальці правої руки затиснути в кулачок. По черзі розгинати пальці, починаючи з мізинця. Енергійно ворухнути ними. Виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3 Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні розглядають зображення метелика. Визначають, що одна частина ліній зображена суцільними лініями, інша — пунктирними. Наводять пунктирні лінії олівцем.

4. Гра «Приготуй десерт».

— Назвіть, що зображено на малюнках у другому завданні. (*Апельсин, сливи, вишні, виноград, кавун, тарілка.*) Поруч з малюнками надруковані слова. Обведіть у них букву «и».

— Вам потрібно «приготувати» десерт. Але за рецептом це мають бути лише фрукти, у назвах яких потрібно писати букву «и». Проведіть стрілочки від фруктів до тарілки.

5. Письмо букви и.

— Розгляньте рукописну букву *и*. Чи подібна вона до друкованої? З яких елементів складається мала буква? Зверніть увагу, чи однакові ці елементи. Де потрібно закінчувати письмо першої палички? А другої?

— Буква *и* — дві похилі палички із заокругленням унизу. Пишеться безвідривно, під лічбу *раз-і, два-і*.

У першому рядку пишуть елементи нової букви, у другому — букву *и*.

6. Фізкультхвилинка.

Ми метелики чудові,
Маєм крильця кольорові.
Над квітами літаємо,

Втоми ми не знаємо.
Пташки ми злякалися,
Під квітку сховалися.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Письмо великої букви И.

Велика буква *И* складається з прямої похилої палички з двома заокругленнями та прямої похилої подовженої палички із заокругленням унизу праворуч.

— Починаємо писати нижче від міжрядкової лінії, ведемо вгору праворуч, заокруглюємо під міжрядковою лінією і ведемо паличку вниз, заокруглюємо біля нижньої рядкової і ведемо похилу лінію праворуч угору до міжрядкової. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу подовжену паличку (вона спочатку йде по вже написаному), яку біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо праворуч. Пишемо під лічбу *і-раз-і, два-і*.

У третьому рядку пишуть елементи нової букви, в четвертому — букву *И*.

8. Вправи на розвиток уваги.

В останньому рядку пишуть по чергово велику і малу літери: *И и*.

На гронах винограду пишуть вивчені букви.

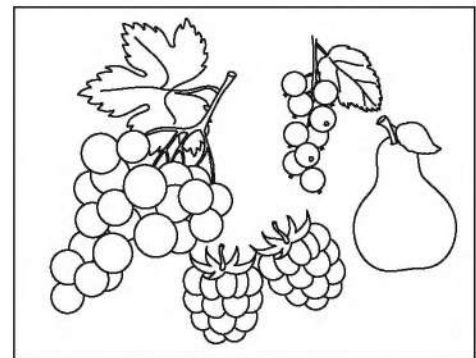
IV. Розвиток зв'язного мовлення.

— Назвіть малюнки. (*Виноград, смородина, малина, груша.*) Доберіть загальну назву до цих слів. (*Фрукти.*)

— Поспілкуйтеся з товаришами. Обговоріть, чим корисні фрукти.

— Складіть за малюнками такі речення, щоб у них було маленьке слово *а*. (*Виноград має великі грона, а смородина — малі. Я люблю малину, а він — груші. А у нас виноград! А ти любиш смородину?*)

Учитель роздає аркуші для письма. Показує по порядку картки. Учні вголос називають кожен малюнок, визначають у слові голосні звуки, записують на картці відповідні букви: *груша (у а), смородина (о о и а), малина (а и а), виноград (и о а)*.

IV. Підсумки уроку.

1. Узагальнення вивченого.

— Послухайте вірш. Поміркуйте і скажіть, чому літери «и» сумна.

Ця ось літера сумна:
Ніяких слів не почина.

— Ич-ич! — сич дуже здивувався
І між гілками заховався. — Ич! ...

Тамара Коломісць

<http://abetka.ukrife.org/veselo.html>

2. Рефлексія.

— Що було цікавого на уроці? Яку букву ви навчилися писати? На що схожа ця буква? Які труднощі виникали під час написання буквосполучень?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 20. Письмо малої букви м, складів, слова мама

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу літеру м, склади ма, ам, слово мама. Закріплювати вміння розрізняти рукописні й друковані літери. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати почуття любові й поваги до матері.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, картки зі звуковими моделями.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.**

Усміхніться, любі діти,
Шліть усім свої привіти.

Пролунав уже дзвінок,
Починаємо урок. (Галина Сапун)

II. Актуалізація опорних знань.**1. Вправа «Вільний мікрофон».**

— Назвіть літери, які вже навчилися писати. (Аа, Уу, Оо, Іи.) Які звуки (голосні чи приголосні) вони позначають? (Голосні.)

2. Виділення звука [м].

— Послухайте вірш Лесі Вознюк. Поміркуйте, як його закінчити.

Хоч маленькі, та завзяті,
Звикли дружно працювати.

Роботящі ці комашки
Називаються ... (мурашки).

Учні ділять слово на склади, називають наголошений склад, ланцюжок звуків, тільки голосні звуки, перший звук. Пригадують, що звук [м] позначають буквою «ем».

3. Мотивація навчальної діяльності.

Дві сестрички невеличкі
Одягли нові спіднички,
Узялись міцніш за руки —

І гулять мерщій на луки.
Біжимо — не доженем
Не сестричок — букву ... (ем). (В. Гринько)

<http://abetka.ukrlife.org/uzbukka.html>

— Сьогодні ми вчитимемося писати малу літеру м, поєднувати її з іншими літерами. Сьогодні напишемо перше слово. Розгляньте і порівняйте друковану й рукописну літери м.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 20).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що два елементи малої букви вони вже писали. Такі елементи є в буквах а, у, и.

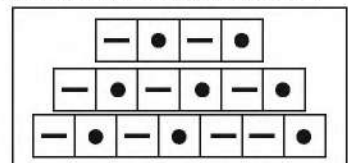
2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 10 (прописи, с. 60).

3 Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні розглядають зображення мурашок, малини. Наводять пунктирні лінії олівцем.

Учитель звертає увагу, що на дошці є три звукові моделі. Учням потрібно визначити, де модель слова мурашка, а де — слова малина.

4. Письмо рядкової букви м.

— Елементи малої букви м — заокруглення з похилою лінією і дві прямі похилі палички із заокругленням унизу. Починаємо писати трохи вище нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вниз праворуч і ведемо похило вгору до верхньої лінії. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу паличку (спочатку ведемо по вже написаному) із заокругленням унизу, яке доводимо до верхньої лінії, і знову, не відриваючи руки, пишемо ще одну паличку із заокругленням унизу. Пишемо під лічбу раз-і, два-і, три-і.

У першому рядку пишуть елементи, у другому — малу букву м.

5. Письмо складу ма.

Розглядають склад *ма*. Визначають, що букви з'єднуються посередині. Пишуть склад у повітрі, над зразком, обводять по пунктиру, далі пишуть самостійно.

6. Фізкультхвилинка «Помічники».

Покрутити руками, потираючи кулачок об кулачок, далі розкрити кулачки і показати долоньки.

Рученята наші в милі.
Посуд ми самі помили:

Мисочки із тарілками.
Помагали нашій мамі.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gymnastika>

7. Письмо складу ам.

Учитель пояснює, що букви з'єднуються внизу (нижнє з'єднання): першу букву закінчуємо писати трохи вище від нижньої рядкової лінії (тобто там, де повинна починатися наступна літера) і, не відриваючи руки, починаємо писати другу букву.

8. Бесіда.

Ще в колисці немовля
Слово *мама* вимовля.
Найдорожче в світі слово
Так звучить у рідній мові:

Мати, матінка, матуся,
Мама, мамонька, мамуся! —
Називаю тебе я,
Рідна ненечко моя!

Варвара Гринько

http://abeka.ukrlife.org/n_azbuka.html

— Про кого цей вірш? Як у рідній мові називають маму? Першим словом, яке ви вимовили, було слово *мама*. І писатимемо перше слово *мама*.

— У багатьох мовах світу слово *мама* починається буквою «ем». *Майка* — болгарською; *мама* — румунською; *матка* — польською; *мітір* — грецькою; *мутер* — німецькою; *ман* — португальською; *мазер* — англійською.

— Як ви звертаєтеся до своєї мами?

9. Письмо слова.

— Вимовте слово. Назвіть звуки в слові *мама*.

— Якими буквами позначаються ці звуки?

Учитель пише на дошці слово, коментуючи з'єднання букв. Кілька разів учні «пишуть» слово в повітрі, а потім — у зошитах. Під час письма діти мають неголосно диктувати собі слово по складах, не дивлячись на зразок.

— Відгадайте загадку.

Взимку на лужку
Ість сіно, що в стіжку,

І дасть нам у відро
Смачненьке молоко. (*Корова*)

<http://megaznaika.com.ua/zagadki/zahadky-pro-korovu/>

— Чи вміють тварини розмовляти? (*Ні. Розмовляють тільки люди.*) Проте за звуками, які ми чуємо, можемо розрізнити тварин. Корова мукає, і нам здається, що чуємо протяжно *му-у-у*. Напишемо таке сполучення букв в останньому рядку. Щоб передати протяжність, на письмі ставлять короткі ризки. Напишіть самостійно за зразком.

10. Самооцінювання.

Вибрати серед написаного букву, склад, слово, яке найкраще, «нагородити» їх короною чи «подарувати» їй квіточку (намалювати над буквою корону чи квіточку). Таке завдання привчатиме учнів зіставляти написане зі зразком.

11. Виконання мовного завдання.

Учні називають малюнки, добирають до слів загальну назву (*квіти*). У словах обводять букву «ем». «Засвічують» ліхтарики біля квітів, які ростуть у полі (маки, ромашки). Можна ускладнити завдання: синім олівцем обвести букви «ем», червоним — «а», зеленим «о», коричневим — «и».

IV. Підсумки уроку.

— Яку букву вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква? Що вам найбільше запам'яталося? Про що розкажете батькам?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 21. Письмо великої букви М, складів, речень

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику літеру М, склади; записувати речення за рукописним зразком. Закріплювати вміння розрізняти рукописні й друковані літери. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати почуття любові й поваги до матері, бажання допомагати їй.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, сюжетний малюнок «У крамниці», аркуші паперу для письма складів.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Знайди пару».**

До карток із друкованими буквами учні добирають відповідні картки з рукописними літерами.

2. Вправа «Вільний мікрофон».

— Які букви позначають голосні звуки? Картки з цими літерами поставте на верхню полицку. Які літери позначають приголосні звуки? Поставте картки з цими літерами на нижню полицку. Коли пишемо велику букву? Виберіть картки з великими літерами. Доберіть по кілька імен на кожен літеру.

3. Мотивація навчальної діяльності.

Мартуся матері мережила хустку,
Маленькі квітки вишивала.

Матусі на свято із братиком й татом
Мартуся дарунок справляла. (Ірина Мацько)

http://abeika.ukrainian.org/ab_maisko.html

— Про кого йдеться у вірші? (Про Мартусю, її братика, татусю.) Що вони робили? (Готували подарунок для мами на свято.)

— Які слова зі звуком [м] ви запам'ятали? Пригадайте, як пишуть імена. (З великої букви.) Як пишуть перше слово в реченні? (З великої букви.)

— Сьогодні ми вчитимемося писати велику М, поєднувати її з іншими літерами. А ще вчитимемося писати речення. Розгляньте і порівняйте рукописні літери м, М.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 21).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона така ж, як рядкова, тільки більшого розміру.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 11 (прописи, с. 61). Пальці правої руки затиснути в кулачок. Вказівний палець і мізинець розвести в різні боки. Ворушити ними. Виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3 Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Мишенятко мовить: — Мамо,
Масла, моркви, маку мало!

Миска, мамочко, мілка —
Мало містить молока.

Юрій Кругляк

<http://glavachkaoksona.blogspot.com/2016/10/blog-post.html>

— Про кого віршик? (Про мишенятко.) З ким розмовляло мишеня? (З мамою.) Доберіть протилежне за значенням слово до слова мілка. (Глибока.) Наше мишеня має друга. Разом вони граються м'ячиком. Наведіть пунктирні лінії на малюнку в прописах.

4. Письмо великої літери М.

— Велика літера М відрізняється від малої лише розміром. Після заокруглення похилу пишемо з більшим нахилом і доводимо до міжрядкової лінії. Прямі похилі палички із заокругленням унизу подовжені, їх починаємо писати від міжрядкової лінії.

У першому рядку пишуть елементи, у другому — велику літеру М.

5. Фізкультхвилинка.

Ми писали, ми трудилися,
Наші руки вже стомилися.
А щоб гарно написати,
Треба пальці розім'яти.

Руки тільки раз тряхнемо
І писати знов почнемо.
Відпочивши дружно враз,
Приступив до праці клас.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

6. Письмо складів.

Учні читають склади, подані в наступних рядках: *Ма, Мо, Му*. Визначають, що всі склади написані з великої букви. Звернути увагу, що у складах *Мо, Ма* букви з'єднуються посередині (середнє з'єднання), у буквсполученні *Му* — вгорі (верхнє з'єднання). Пишуть кожен склад у повітрі, а потім у прописах. Усно добирають слова, які можуть починатися такими складами.

7. Письмо речень.

Учні читають, а потім пишуть речення у прописах, коментуючи написання кожного слова: *О, мама!* Учитель пояснює, що потрібно поставити кому після першого слова, знак оклику в кінці речення. Колективно читають речення з особливою інтонацією (з радістю).

У наступному рядку подано речення в комбінованій формі. Усі разом зачитують, називаючи останнє слово: *У мами квітка*. Записують речення за зразком. Квітку малюють олівцями.

8. Виконання мовного завдання.

Розглядають останнє завдання на сторінці прописів. Діти, які вміють читати, читають речення: *А у Макара жук*. Визначають, що в реченні чотири слова. Слово *Макар* означає ім'я хлопчика, тому надруковане з великої букви. Нижче подано рядок з віконечками. Потрібно вписати у віконечка, позначені знаками питання, вивчені букви (деякі елементи позначені пунктиром). Обводять ім'я хлопчика.

IV. Розвиток зв'язного мовлення.

1. Гра «Звук уіймай — слово називай».

Учитель називає ланцюжки звуків, учні називають слова: [к, р, а, м, н, и, ц', а], [п, р, о, д, а, в, е, ц'], [п, о, к, у, п, е, ц'], [п, р, о, д, у, к, т, и] (*крамниця, продавець, покупець, продукти*).

— На яку тему ці слова? Доповніть цю групу слів іншими словами.

2. Робота за сюжетним малюнком.

— Розгляньте малюнок. Що на ньому зображено? (*Крамницю*.) Хто прийшов у крамницю? (*Максим і Марта*.) Що продають у крамниці? (*Продукти*.) Що хочуть купити діти?

— За малюнком назвіть слова зі звуком [м].

3. Складання діалогу. Робота в парах.

— Уявіть, що ви прийшли в крамницю. Спробуйте скласти діалог (розмову) «У крамниці». Домовтеся, хто буде продавцем, а хто — покупцем.

4. Відгадування загадок. Звуковий аналіз слів-відгадок.

І поживне, і смачне,
Біле, пінне, запашне.
Залюбки малята п'ють,
Здоровенькими ростуть. (*Молоко*)

Мені мама з магазину
Принесла в обгортці зиму.
Я її за мить зігрів.
Як? А дуже просто — з'їв. (*Морозиво*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

V. Закріплення вивченого.

Учитель демонструє картки з друкованими складами, учні записують їх на аркушах: *ма, мо, ам, му, им, ми, ом, Ма, Му, Мо, Ми*.

VI. Підсумки уроку.

— Яку букву вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква? Яке завдання вам було важко виконувати? Про що розкажете батькам?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 22. Письмо малої букви і, великої букви І, складів, речень

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати рядкову букву і, велику букву І, слова з нею; записувати речення за рукописним зразком. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, аналітико-синтетичні вміння, фонематичний слух. *Виховна:* виховувати почуття відповідальності.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, предметні малюнки, аркуші паперу для письма складів, палички для складання літер.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Упіймай звук».**

Учитель декламує вірш, учні сплескують, коли чують слово зі звуком [і].

Ввічливим Івасик став,

Привітатись з кожним мав.

І коли отак вітався,

Літерою І зостався.

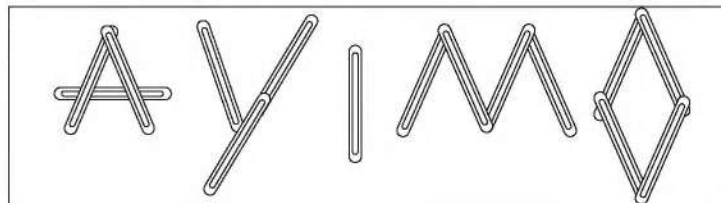
Ірина Осадченко

2. Гра «Впіймай кульку».

— Із чого складається мовлення? А речення? На що ділимо слова? Із чого складаються слова? Чим позначаються звуки? Які букви ви вчилися писати на попередніх уроках? Які букви мають однакові елементи? (*а, и, у, м; о, а; А, І, М.*) Коли пишемо велику букву?

3. Викладання букв з паличок.

Учитель називає слова, учні з паличок викладають першу букву. Слова: *Андрійко, Улянка, індик, мама, Оленка.*

4. Мотивація навчальної діяльності.

Замість справжньої дитини

Є у кожної дівчини.

Її пестять, одягають,

Спати ввечері вкладають.

І годують її смачно —

Дуже мамі вона вдячна! (*Лялька*)

Накрутив Івась пружину —

Танцювала без упину.

І дзижчала, і крутилась.

Як стомилась — зупинилась. (*Дзига*)

Звір улюблений із плюшу:

Лапки, хвостик, навіть вуха. (*Ведмедик*)

http://kazkar.info/ua/zagadki_pro_grashki/

— Як одним словом назвати слова-відгадки? (*Іграшки.*) Що вони робили? (*Готували подарунок для мамі на свято.*)

— Які слова зі звуком [і] ви запам'ятали? Пригадайте, як пишуть імена. (*З великої букви.*) Як пишуть перше слово в реченні? (*З великої букви.*)

— Сьогодні ми вчитимемося писати малу букву і, велику І, поєднувати їх з іншими літерами.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 22).**1. Презентація букв.**

Учні розглядають рукописні літери, визначають, що вони, як і друковані, складаються з однієї палички. Рядкова літера має над паличкою крапку. У великій літері крапки немає.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 11 (прописи, с. 61).

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Наводять пунктирні лінії на зображенні іграшок, полочки.

4. Письмо рядкової букви і.

— Мала буква *і* — це пряма похила паличка із заокругленням унизу і крапка над нею. Згадайте, у яких буквах ви вже писали таку паличку. (У буквах *а, у, и, м*.) Напишіть паличку в повітрі. Крапку пишемо трохи вище від верхньої лінії. Букву пишемо під лічбу *раз-і, два*.

5. Письмо буквосполучень *мі, ім*.

Учитель звертає увагу, що в першому сполученні букви з'єднуються угорі, а в другому — унизу.

6. Фізкультхвилинка.

Фізкультвправи — у пошані,
Ми їх дуже любимо,
За хвилину відпочинем
І писати будемо.

Раз — піднялись, два — присіли,
Хай мужніє наше тіло.
Хто ж втомився присідати,
Може вже відпочивати.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Письмо великої букви І.

— Велику букву *І* починаємо писати нижче від міжрядкової лінії невеликою прямою лінією, торкаючись міжрядкової, потім, не відриваючи руки, пишемо пряму похилу лінію вниз до нижньої рядкової і заокруглюємо ліворуч. Пишемо під лічбу *і-раз-і*. Як *і* над друкованою, над рукописною великою літерою немає крапки.

8. Поєднання букви *І* з рядковою *м*.

Розглядаючи буквосполучення в наступному рядку, учні роблять висновок, що в поєднанні *Ім* є коротка з'єднувальна лінія.

9. Письмо речень.

Учні читають, а потім коментовано записують у прописах речення: *Ми і мама. Ми у мамі*. Кожне речення пишуть по зразку.

10. Виконання мовного завдання.

Учні називають малюнки. До кожного слова ставлять питання, добирають загальну назву (*світські птахи*). Біля кожного слова є віконечко для письма букви. Якщо в назві потрібно писати букву «і», пишуть біля відповідного малюнка.

11. Письмо складів.

Учитель читає загадки. Діти ділять на склади слова-відгадки, визначають наголошений склад. На аркушах паперу записують перший склад кожного слова.

Маленьке, сіреньке, а хвостик як шило. (*Миша*)
Хто малюнок на вікні уночі зробив мені? (*Мороз*)
На небі біліє, світить, а не гріє. (*Місяць*)
У лісі гуртом ми
Трудимось невтомно:
Зводимо будинок
З соснових хвоїнок. (*Мурахи*)

<http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/>

IV. Підсумки уроку.

— Яку букву вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква? Яке завдання вам було важко виконувати? Про що розкажете батькам?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 23. Письмо малої букви н, буквосполучень з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу літеру *н*, склади та слова з нею. Закріплювати знання назв елементів. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість. *Виховна:* виховувати старанність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, предметні малюнки, картки для закріплення вивченого, шнурочки (стрічки, мотузки) для складання літер.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.**

Встаньте, діти, всі рівненько,
Посміхніться всі гарненько.

Посміхніться ви до мене,
Привітайтеся: «Добрий день!»

II. Актуалізація опорних знань.**1. Гра «Вільний мікрофон».**

— Назвіть букви, які ми вже навчилися писати. Які з них позначають голосні звуки? А приголосні звуки? Які букви мають однакові елементи? (*а, и, у, м, і; о, а; А, И, М.*) Коли пишемо велику букву?

2. Викладання букв зі шнурочків (стрічок, мотузок).

Учитель називає букви, учні викладають рукописні літери стрічками (шнурочками, мотузками).

3. Гра «Унімай звук».

А носоріг уздовж доріг
Насіяв незабудок.
І написав: «Не насмітіть!»

Не наступіть!
І не зірвіть! —
Нехай на радість будуть!»

Тамара Коломієць

<http://abetka.ukrlife.org/veselo.html>

— Згадайте, які звуки позначає буква *н*. Які ці звуки за звучанням? Покажіть у касі друковану літеру *н*.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 23).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається із трьох елементів. Усі елементи вже писали.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 12 (прописи, с. 61). Вказівний і середній пальці правої руки «ходять» по кришці парти. Згодом виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

Учні називають слова *нитки, ножиці*. Ділять їх на склади, визначають наголос, називають ланцюжок звуків. Можна запропонувати скласти словосполучення або речення з цими словами (на вибір).

Наводять пунктирні лінії на зображенні нитки.

— Яку першу букву потрібно писати у словах *нитки, ножиці*?

4. Письмо рядкової букви н.

— Елементи малої букви *н* — пряма похила паличка, невелика пряма лінія і пряма похила паличка із заокругленням унизу. Пишемо пряму похилу паличку. Від її середини праворуч проводимо невелику пряму лінію. Третій елемент вам вже добре відомий. Пишемо під лічбу *раз, два, три-і*.

У першому рядку пишуть елементи, у другому — букву *н*.

5. Фізкультхвилинка.

Раз, два, три, чотири, п'ять!
Час прийшов відпочивать.
Тож піднімем руки вгору,
Ніби глянемо на зорі.

А тепер всі руки в боки,
Як зайчата, — скоки-скоки!
Десять, дев'ять, вісім, сім!
Час за парти нам усім.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

6. Поєднання букви *н* з вивченими буквами.

У наступних трьох рядках подано склади *на, ан, но, он, ні, ін*. Визначають місця з'єднання літер. Записують по піврядка кожного складу.

7. Письмо слова.

— Прочитайте слово в наступному рядку. (*Нам*.) Назвіть звуки в цьому слові. Назвіть букви. Скільки букв? З якої букви (малої чи великої) записано слово? Розгляньте, як з'єднані букви. Обведіть слово за зразком. А тепер пишіть так само до кінця рядка.

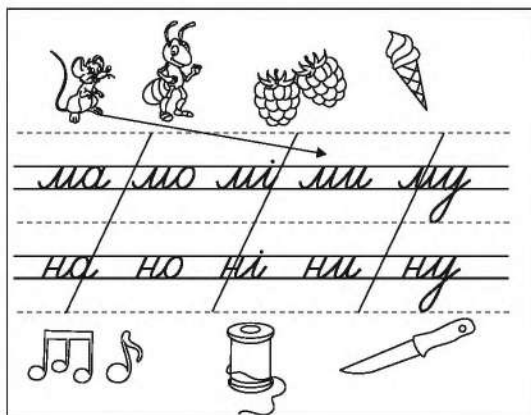
8. Робота в парах.

Обговорити, як зібрати намистинки, щоб утворилися слова (*Інна, мама*). Скласти (усно) речення з цими словами.

9. Закріплення вивченого.

- Учні працюють на картках.

Розглядають малюнки, читають записані склади. Стрілочками вказують перший склад назви кожного малюнка. Обводять склади, до яких немає малюнків.

- Визначення складів.

Учитель називає слова. Учні ділять їх на склади, визначають склад зі звуками [н], [н']: *ножниці* (но), *калина* (на), *коні* (ні), *клени* (ни), *антена* (ан), *суніця* (ни).

IV. Підсумки уроку.

— Яку букву вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква? Яке завдання вам було важко виконувати? Про що розкажете батькам?

Використання технології «Ромашка Блума».

Просте: Яку букву ми навчилися писати?

Уточнююче: Якщо я правильно зрозуміла, то всі діти навчилися правильно писати букву *н*?

Інтерпретаційне: Чому всі діти старанно працювали на уроці?

Творче: Чи навчилися б ви гарно писати букву *н*, якби не старалися?

Оціночне: Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Практичне: Які поради ви дали б дітям, які хочуть навчитися писати букву *н*?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 24. Письмо великої букви Н, складів, слів з нею. Списування з друкованого шрифту

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Н, склади та слова з нею. Закріплювати вміння знаходити спільне й відмінне у написанні великих і малих букв. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість. *Виховна:* виховувати акуратність, старанність.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, предметні малюнки, аркуші паперу для письма, сюжетний малюнок «Осінь», LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.**

Продзвенів дзвінок,
Починається урок!

Зручно всі сідаємо,
Ні хвилинок не гаємо. (Галина Сапун)

II. Актуалізація опорних знань.**1. Гра «Звук упіймай — слово називай».**

Учитель вимовляє звуки [н, о, ч', і] (*ночі*), [н, о, р, а] (*нора*), [т, и, н] (*тин*), [с, л, о, н] (*слон*). Діти повинні «упіймати» звуки і назвати слово.

— Який спільний звук в усіх словах? Що вам відомо про звук [н]? (*Це приголосний твердий звук.*) Назвіть парний м'який звук. ([н']) Якою літерою позначаємо ці звуки?

2. Утворення пар друкованих та рукописних літер.

Після утворення пар друкованих і рукописних літер з'ясовують, що до літери Н немає пари.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 24).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається із трьох елементів. Два перших елементи — така, як велика рукописна І.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 12 (прописи, с. 61).

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

— Послухайте вірш.

Носоріг — на носі ріг,
Ніс рогатий свій беріг.

А тому стирчить і досі
В носорога ріг на носі. (Віктор Дзюба)

http://abetka.ukatife.org/ab_dzuba.htm

— Про кого цей вірш? Поділіть на склади слово *носоріг*. Визначте наголошений склад. Назвіть перший звук у слові. Який він за звучанням? Якою буквою позначається звук [н]?

Учні обводять пунктирні лінії на малюнку.

4. Письмо великої букви Н.

— Починаємо писати букву нижче від міжрядкової лінії прямою похилою лінією, ведемо вгору до міжрядкової лінії, далі — вниз, також прямою похилою, яка біля нижньої рядкової лінії заокруглюється вліво. Потім пишемо другий елемент, який починається на місці перетину верхньої рядкової лінії та першого елемента, пишеться похило вгору і переходить у петлю, торкається міжрядкової лінії і спускається прямою похилою лінією до нижньої рядкової, де заокруглюється праворуч. Пишемо під лічбу *і-раз-і, і-два-і*.

У першому рядку пишуть елементи нової літери. У другому кілька літер пишуть у повітрі, обводять зразок у зошиті, самостійно пишуть букву в рядку. Під час роботи вчитель нагадує, що буква не повинна бути вузькою чи широкою, писати елементи потрібно під таким нахилом, як контрольна лінія.

5. Вправа для очей.

Раз, два, три!
Очі догори!
На чотири і на п'ять

Будем міцно їх стулять.
Знову очі догори
На рахунок раз, два, три!

<https://nbukids.wordpress.com/2011/02/04/вправа-для-очей/>

6. Письмо складів.

У наступних рядках подано склади з великою буквою *Н*. Учні читають склади (Ні, Ну, Но), розглядають і пояснюють, як поєднано букви, обводять контурні зразки, пишуть склади самостійно.

7. Фізкультхвилинка.

Трава низенька-низенька.
Дерева високі-високі.
Вітер дерева колише, гойдає,
То праворуч, то ліворуч нахиляє,

То вгору, то вниз,
То назад нагинає.
Птахи летять, відлітають,
А учні тихенько за парти сідають.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Письмо слів.

— Послухайте вірш.

Настуся, Нонна, Ніна, Ната
Нарвали у пакетик м'яти.

Назар, Надія у торбинку
Кладуть пахучу материнку.

Світлана Чугай

<https://vseosvita.ua/library/pismo-zednav-sliv-recen-zakriplenma-znan-perevedema-drukovanih-bukv-v-pisani-24199.html>

— Назвіть імена дітей. Як потрібно писати імена? Сьогодні ми навчимося писати імена. Прочитайте слово в наступному рядку. (*Наум*.) Скільки букв у цьому слові? Як поєднуються букви? Обведіть слово по контуру. Напишіть слово самостійно.

Аналогічно працюють над словом *Ніна*.

IV. Розвиток зв'язного мовлення.

- Відгадування загадки.

Що за дівчина блукає,
Із дерев листки зриває,

Птахів у вирій відправляє,
У садах врожай збирає? (*Осінь*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

- Бесіда.

За сюжетним малюнком (відліт птахів) учитель проводить бесіду. Називають птахів, які відлітають. Складають кілька речень за змістом малюнка.

- Списування з друкованого шрифту.

Учні читають, як звати дітей. Визначають, якими літерами (друкованими чи рукописними) записані імена. Пишуть: *Наум і Нонна*.

V. Закріплення вивченого.

Завдання виконують на картках.

— Прочитайте рукописний текст. Скільки тут речень? Скільки слів у першому реченні? А в другому? Які слова написані з великої букви? Чому?

— Викладіть схему речень LEGO-цеглинками.

Можна запропонувати дітям переписати ці речення на аркуш із звичайного зошита.

VI. Підсумки уроку.

— Яку букву вчилися писати на уроці? З яких елементів складається буква? Яке завдання вам було важко виконувати? Про що розкажете батькам?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Знаю:

Хочу:

Навчусь:

Урок 25. Письмо малої букви л, складів і слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву л, поєднувати її з вивченими буквами. Закріплювати вміння розрізняти на слух звуки, позначати їх буквами. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

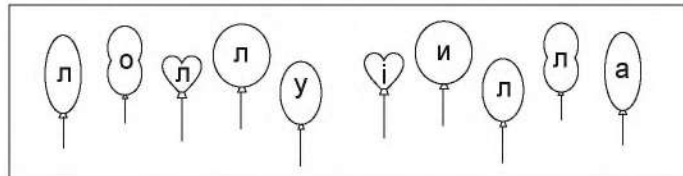
Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, предметні малюнки, аркуші паперу для виготовлення літачків, LEGO-цеглинка.

Інтеграція. Галузь технологій.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Однакові кульки».**

Учитель прикріплює на дошці зображення кульок різної форми. На кульках надруковані літери. Учні утворюють пари з кульок однакової форми, читають склади: ла, ал; ло, ол; лі, іл; ли, ил; лу, ул.

— Яка спільна буква в усіх складах? Що вам відомо про звук [л]? (*Це приголосний твердий звук.*) Назвіть парний м'який звук. (*[л']*) Якою літерою позначаємо ці звуки?

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Що трапиться з кульками, якщо їх відпустити? (*Піднімуться вгору, полетять.*) Що ще може літати? (*Літак, вертоліт, ракета...*) Хто ще може літати? (*Птахи, комахи...*)

— Відгадайте загадку.

Не птах, а летить,
Не грім, а гримить,
Долає вершини,
Моря і долини.

Захочеш — підніме
Тебе аж до неба
І враз перекине,
Куди тобі треба. (*Літак*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Назвіть послідовно звуки в слові *літак*. Якою буквою позначаємо на письмі звук [л']? Чи вмієте ви писати цю букву? Отож сьогодні навчимося писати рядкову букву «ел», склади і слова з нею.

3. Повторення правил письма.

- Правила сидіння за партою.
- Розміщення зошита на парті.
- Як тримати олівець під час письма.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 25).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається з двох елементів, таких, як у рядковій «ем».

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 13 (прописи, с. 61). Пальці правої руки затиснути в кулачок. Вказівний палець висунути уперед. Мізинець і великий палець опустити вниз, «крокувати» ними по кришці парти. Виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3. Робота за малюнком.

— Розгляньте малюнок. Що ви бачите? (*Літак.*) Проведіть літак по курсу (по пунктирній лінії).

4. Пояснення вчителем написання букви.

— Елементи рядкової букви *л*: заокруглення з похилою лінією і пряма похила паличка із заокругленням унизу (як у рядковій літері *м*). Пишемо під лічбу *раз-і, два-і*.

У першому рядку учні пишуть елементи, у другому — малу букву *л*.

5. Поєднання букви *л* із вивченими буквами.

Учні ланцюжком читають склади у наступних рядках: *ло, ла, лі, ли, лу, ул*. Слід звернути увагу на те, що в останньому складі використовується тільки нижнє поєднання, бо букву *л* починаємо писати зразу ж над рядковою лінією. Записують склади.

6. Фізкультхвилинка.

Раз! Два! Час вставати! Будемо відпочивати!
Три! Чотири! Присідаймо, швидко втому проганяймо!
П'ять! Шість! Засміялись, кілька раз понахилились.
Зайчик сонячний до нас завітав у світлий клас.
Будем бігати, стрибати, щоб нам зайчика впіймати.
Прудко зайчик утікає і промінчиками грає.
Сім! Вісім! Час настав повернутися до справ.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Вправляння у письмі слів.

Читають слово, подане в наступному рядку: *лан*. Згадують, що означає це слово (ділянка землі, яку обробляють; близьке за значенням до слова *нива*). Пишуть слово у повітрі, а потім у прописах.

Учитель читає загадку, учні відгадують її, слово-відгадку пишуть у прописах.

Мию, мию без жалю,
Мию там, де брудно;
Цю роботу я люблю,
Та від неї худну. (Мило)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

8. Письмо імен.

В останньому рядку читають слова, визначають, що це імена, тому їх потрібно писати з великої букви. Аналізують, як з'єднані букви у кожному слові. Кожне ім'я прописують спочатку в повітрі над зразком, потім записують у рядку.

9. Виконання мовного завдання.

Називають птахів, зображених на малюнках. У словах обводять синім олівцем букву «ел» (можна запропонувати обвести й інші вивчені букви різними кольорами, або обвести букви, які вже вміють писати). «Засвітити» ліхтарики біля птахів, які відлітають у теплі краї (*соловей, лелека, ластівка*).

IV. Закріплення вивченого.

1. Складання літачків.

З аркушів паперу складають літачки довільної форми.

2. Письмо на літачках.

На крилах літачків пишуть імена пасажирів (на вибір, по два імені на кожному літачку). Вчитель може записати імена на дошці рукописними літерами, а учні запишуть їх. Імена з вивченими буквами: *Алі, Аліна, Алла, Аміна, Анна, Інна, Міла, Мілана, Наум, Ніна, Нонна*.

3. Робота з предметними малюнками.

Учитель демонструє малюнки, учні називають їх, записують слова на картках: *лин, лимон, малина*.

V. Підсумки уроку.

1. Гра «Упіймай звук».

У літак сідає лис,
З міста він летить у ліс.
А лисиця й лисенята
Виглядати будуть тата. (Тамара Коломієць)

<http://abeika.ukrlife.org/vseelo.html>

2. Рефлексія.

— Яку букву вчилися писати на уроці? Що цікавого дізналися? Про що розкажете батькам?
— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 26. Письмо великої букви Л, складів і слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Л. Закріплювати правило написання імен. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, предметні малюнки (ведмедик, різні продукти), аркуші паперу для письма, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Вправа «Вільний мікрофон».

— Яку букву ви вчилися писати на попередньому уроці? Який звук позначає буква «ел»? А якщо за нею наступна буква «і»? До якої букви подібна рядкова л? Назви яких птахів зі звуками [л], [л'] ви запам'ятали?

2. Гра «Так — ні».

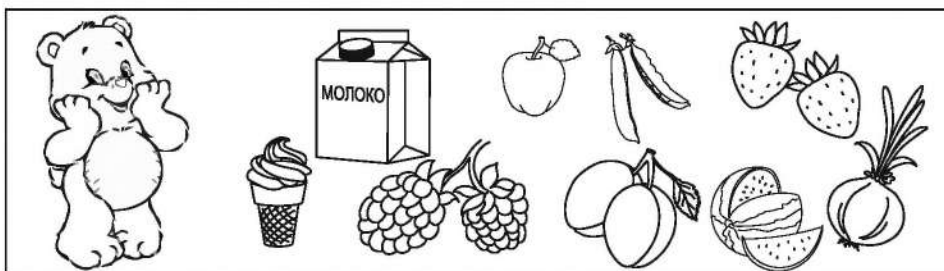
Учитель називає твердження, учні сигналізують LEGO-цеглинками зеленого кольору, якщо згодні з твердженням (так), червоного кольору — якщо не згодні (ні).

- У слові голуб немає приголосних м'яких звуків. (Так.)
- У слові Ліля є приголосний м'який і приголосний твердий звуки. (Ні.)
- Слово Оля починається голосним звуком. (Так.)
- У слові лев три звуки. (Так.)
- У слові лев два склади. (Ні.)

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Послухайте вірш.

Ведмедик Ласун у крамницю прийшов.
Чимало смачненького він тут знайшов.
Допоможіть йому, малята,
Продукти з [л] і [л'] обрати. (Галина Сапун)

Діти називають продукти: молоко, малина, яблуко, квасоля, сливи, полуниця, цибуля. Розказують, чим корисні ці продукти, радять, що з них можна приготувати.

— Як звати ведмедика? (Ласун.) Як ви гадаєте, чому саме так його кличуть? Як пишемо імена? А клички?

Діти висловлюються, колективно доходять висновку, що клички теж пишуться з великої літери. Наводять приклади кличок домашніх улюбленців (котиків, собачок, папужок, хом'ячків тощо).

— Сьогодні ми вчитимемося писати велику літеру Л. Порівняйте велику рукописну літеру з малою. Чи подібні вони за формою? А за розміром? Що вам нагадує велика літера?

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 26).

1. Презентація букви.

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається з двох елементів, таких, як у великих *A, M*. А ще вона така ж, як рядкова, тільки більшого розміру.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 13 (прописи, с. 61).

3. Робота за малюнком.

Білосніжні гарні птиці
Дім будують на водиці.

Дуже схожі на гусей,
Обережні до людей. (*Лебеді*)

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/bilosnizni-harni-ptysti.htm>

— Назвіть послідовно звуки у слові *лебеді*. Складіть речення з цим словом. Позначте схему речення LEGO-цеглинками.

Наводять пунктирні лінії.

4. Письмо великої літери.

Велику букву пишуть так, як і рядкову. Висота її досягає міжрядкової лінії. У першому рядку вчать писати елементи нової літери, у другому — велику літеру.

IV. Застосування учнями знань.

1. Письмо складів з великою літерою.

Учні читають рукописні склади: *Лі, Лу, Ла*. Розглядають, як з'єднані букви кожного складу, пишуть по піврядка.

2. Фізкультхвилинка.

Раз, два! Пострибали!
Три, чотири! Назад стали.
Лапки вліво, лапки вправо,
Лапки вгору підняли.

Всі тихесенько присіли,
Потім знову підвелись.
Обтрусилась, усміхнулись
Й за науку знов взялись.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

3. Письмо слова Ліна.

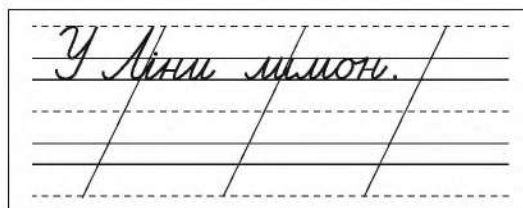
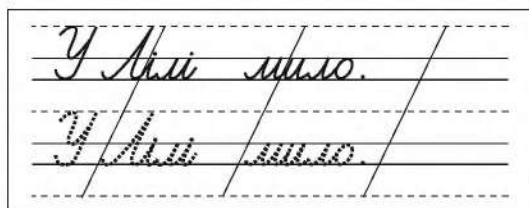
4. Списування з друкованого шрифту.

Учні читають речення у прописах, визначають, що вони надруковані. Колективно з'ясовують, як потрібно писати кожне слово, чому слова *Аліна, Ліна, Ніна* напишуть з великої букви, який знак поставлять у кінці речення. Речення записують у вільних рядках. Після письма читають, перевіряють написане.

5. Диференційоване виконання завдань на картках.

Учитель пропонує кілька видів карток. Учні вибирають завдання, різні за складністю:

- обвести по контуру речення;
- списати речення, подане рукописним шрифтом;
- списати речення, подане друкованим шрифтом;
- записати речення, назву малюнка записати словом.

У Олі мама Міла.

У Іллі

V. Підсумки уроку. Рефлексія.

— Яку букву вчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найлегше? Про що розкажете батькам?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 27. Письмо малої букви в, буквосполучення вв

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву в, поєднувати її з іншими буквами. Формувати раціональні рухи рукою під час письма в рядку, правильність поєднання букв у написанні складів. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, фішки для аукціону, предметні малюнки, аркуші паперу для письма, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Складовий аукціон». Робота у групах.**

— Назвіть букви, які вже навчилися писати. (А, а, У, у, О, о, І, і, М, м, Н, н, Л, л.) Сьогодні букви запрошують вас на аукціон. Аукціон — це продаж. Я демонструватиму картки зі складами, кожна група добирає слова, які починалися б цим складом. Група, яка добере більше слів, отримує фішку.

- Мо. (Молоко, морозиво, морква, мода...)
- Ні. (Ніготь, Ніна, нічка...)
- Ла. (Лампа, латка, ластівка...)
- Ни. (Нитка, нива, низина...)
- Во. (Волошки, вода, Володя, вовки...)

3. Мотивація навчальної діяльності.

- Чи змогли б ви написати слова останньої групи? (Ні, тому що не вміємо писати букву «в».)
- Сьогодні навчимося писати рядкову літеру «в».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 27).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописні літери.

— Як ви гадаєте, чому в презентації дві рядкових літери? Чим вони схожі? Чим відрізняються?

Учитель узагальнює відповіді, пояснює, що першу літеру називають закритою, її пишуть у кінці слова, або якщо наступна літера починається внизу. Друга літера — відкрита. Її пишуть усередині чи на початку слова, якщо наступна літера починається угорі або з овалу.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 14 (прописи, с. 61). Витягнути вказівний палець правої руки і крутити ним. Виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3. Робота за малюнком.

Відгадування загадки.

Дітки? Що за дивина?
Вісім ніг і голова!
На ногах присоски має,

Ними їжу він шукає,
А тепер на дні заліг
Дивовижний ... (восьминіг).

Ганна Осадко

<http://abelka.ukraine.org/osadko2>

— Поділіть на склади слово *восьминіг*. Назвіть наголошений склад. Назвіть послідовно звуки у слові. Складіть речення з цим словом. Позначте схему речення LEGO-цеглинками.

Наводять пунктирні лінії.

4. Письмо рядкової букви в.

— До складу цієї букви входять: верхня петля, пряма похила подовжена паличка й овал. Якщо букву в потрібно поєднати з іншою буквою, овал не дописують, а роблять з'єднувальний вузлик.

— Починаємо писати трохи нижче від верхньої рядкової лінії, ведемо з великим нахилом угору, заокруглюємо під міжрядковою лінією ліворуч на петлю і ведемо пряму похилу паличку вниз, яку заокруглюємо біля нижньої рядкової на овал, чи переходимо на вузлик, від якого ведемо прогнуту вниз лінію з'єднання. Пишемо під лічбу *i-раз-і, два*.

У першому рядку пишуть закриту букву, у другому — відкриту.

5. Поєднання букв вв.

— Розгляньте, як написано дві букви. Їх пишуть, не відриваючи руки, закінчуючи писати першу букву, одразу ж переходять до написання другої.

6. Фізкультхвилинка.

Потягнутись і прогнутись,
І пригнутись, розігнутись...
Ваші м'язи всі проснуться,
Ваші губи посмінуться!

Навіть ваші пальці — в танці.
Це ніяк не приховати!
Кожним пальцем, кожним пальцем
Можна танок танцювати.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Письмо складів.

Учні читають склади: *ві, ви*. Визначають, як поєднано букви, вчать писати запропоновані склади.

У наступному рядку пишуть буквосполучення *вл, во*.

8. Письмо слів.

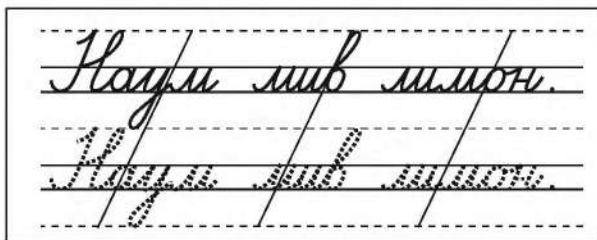
— Прочитайте слова, написані в останньому рядку. (*Він, вони*.) Розгляньте, як поєднані літери в цих словах. Напишіть кожне слово у повітрі, а потім — у прописах.

9. Виконання мовного завдання.

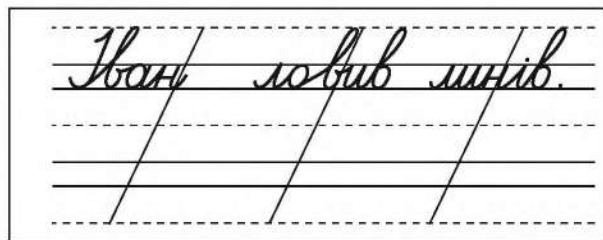
Учні працюють в парах: разом з овечками «піднімаються» по східцях, читають склади, утворюють з них слова (*тыва, вони, мило*). Потім кожен записує слова, починаючи з верхнього рядка. Обводять найкраще написане слово.

10. Застосування набутих знань. Диференційоване виконання завдань.

Картки із завданнями чотирьох рівнів складності:

Міла вимила ліна.

Іван у

IV. Підсумки уроку.

1. Гра «Упіймай звук».

На велотрек спішить ведмідь,
Всідається — і ну ревіть!
Вирулює велосипед —

Вовчисько вирвався вперед.
А от вівця — відстала,
З велосипеда впала.

Тамара Коломієць

<http://abetka.ukrife.org/veselo.html>

2. Рефлексія.

— Які слова зі звуком [в] ви запам'ятали? Який за звучанням звук [в]? Якою буквою він позначається? Які ще з вивчених літер позначають приголосні звуки? Які літери позначають голосні звуки?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 28. Написання великої букви В, складів, слів з нею. Списування з друкованого шрифту

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати велику букву В, склади, слова з нею. Закріплювати уміння переписувати з друкованого шрифту. Формувати раціональні рухи рукою під час письма в рядку, правильність поєднання букв у написанні складів. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, сюжетний малюнок «На ниві», предметні малюнки, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Виділення слів зі звуком [в] з вірша.**

У волошки-квіточки
Волошкові діточки,
Весело всміхаються,

Ввічливо вітаються:
— Вівці та корови,
Будьте всі здорові!

Леся Вознюк

http://abetka.ukrlife.org/ab_58.htm

— Які слова зі звуком [в] запам'ятали? Який за звучанням звук [в]? Якою буквою позначається цей звук на письмі?

— Де ростуть волошки? (*На ниві.*) Як ви розумієте слово *волошкові*? (*Це назва кольору, такого як квіти волошки.*)

2. Розвиток зв'язного мовлення. Робота з сюжетним малюнком.

— Розгляньте малюнок «На ниві». Назвіть за малюнком слова зі звуком [в]. (*Нива, квіти, овечка, корова...*) Складіть кілька речень. (*На ниві гарно. Нива велика. Зацвіли волошки. Ромашки і волошки — гарні квіти...*) Позначте схему речення LEGO-цеглинками.

3. Гра «Загальна назва».

Учитель називає групи слів, учні добирають загальні назви.

- Конвалія, волошка, гвоздика. (*Квіти.*)
- Ворона, ластівка, сова. (*Птахи.*)
- Ведмідь, вівця, вовк, віслик. (*тварини.*)
- Виноград, сливи, вишні. (*Фрукти.*)
- Володя, Віктор, Василько, Вадим. (*Імена.*)

3. Мотивація навчальної діяльності.

Вітя — світла голова.
Вітя вчить нові слова.
Ви йому не заважайте.

Ви без нього погуляйте.
Він, як буде вільний час,
Вийде гратися до вас.

Ганна Чубач

<http://abetka.ukrlife.org/usmistiki.html>

— Які слова зі звуком [в] запам'ятали? Який за звучанням звук [в]? Якою буквою позначається цей звук на письмі?

— Яке слово вірша потрібно писати з великої букви? (*Вітя.*) Чому? (*Це ім'я.*)

— Сьогодні навчимося писати велику літеру «в».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 28-29).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 14 (прописи, с. 61).

3. Робота за малюнком.

Відгадування загадки.

Ходить диво по рівнині,
Дві гори несе на спині. (*Верблюд*) (*Михайло Хижко*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

Наводять пунктирні лінії на малюнках.

4. Письмо великої букви.

— Велика буква *В* складається з двох елементів: прямої похилої лінії із заокругленням унизу і двох правих півовалів. Перший елемент ми писали у букві *У*. Другий — новий для вас. Подивіться, як потрібно писати цей елемент: починаємо нижче міжрядкової лінії, під нею заокруглюємо праворуч на півовал, який закінчуємо вище верхньої рядкової. Не відриваючи руки, праворуч і вниз описуємо більший нижній правий півовал, який торкається нижньої рядкової лінії. Потренуйтеся писати у повітрі другий елемент.

У першому рядку вчать писати елементи нової букви.

— Тепер подивіться, як я пишу букву повністю. Зверніть увагу, що другий елемент починаю писати зліва від першого. Пишемо під лічбу *раз-і, і-два, три-і*.

Пишуть букву в другому рядку.

5. Письмо складів з великою буквою *В*.

У наступних рядках подано склади *Во, Ва, Ві, Ви, Ву*, буквосполучення *Вл*. Учитель пояснює, що всі букви з'єднуються за допомогою з'єднувальної лінії.

6. Фізкультхвилинка.

Трава низенька-низенька,	То вниз нагинає,
Дерева високі-високі.	Птахи в повітрі літають,
Вітер дерева колише, гойдає,	У вирій вони відлітають,
То вліво, то вправо нахиляє,	А учні тихенько за парти сідають.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Письмо слів.

У рядку записано слова *Іван, Віола*. Учні читають слова, визначають, що це імена, вони подані рукописним шрифтом. Коментують, як з'єднані літери, записують слова.

8. Робота з деформованим реченням.

— Розгляньте наступне завдання. На стрічці було записано речення. Ножиці випадково порізали стрічку. Частина переплуталися. Допоможіть відновити речення. Щоб виконати це завдання, потрібно проявити кмітливість, уважність. Прочитайте слова на кожній частині стрічки. Як ви гадаєте, яке слово має бути першим? (*У*) Яке наступне слово? (*Валі*.) Що допомагає вам визначати порядок слів? (*Лівий край стрічки зі словом У рівний, а правий — хвилястий. Такі ж хвильки має лівий край стрічки зі словом Валі...*) Отож, прочитайте речення. (*У Валі лимони.*)

В останньому рядку учні записують речення, перевіряють написане.

IV. Застосування набутих знань.

1. Письмо рядкової та великої букви.

На с. 29 самостійно пишуть два рядки.

2. Письмо слова, речень.

3. Виконання мовного завдання.

Вписати вивчені букви у слова; обвести малюнок, назва якого відповідає на питання *що?*.

IV. Підсумки уроку.

Відгадування загадок. Звуковий аналіз слів-відгадок.

Поміж листя оксамиту	Коли я голодний,
Дозрівають серед літа,	Мені не попадай.
Мов сережки, червоненькі,	Я клацну зубами
Дрібні ягідки смачненькі. (<i>Вишні</i>)	І з'ім — так і знай! (<i>Вовк</i>)

1 Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

2. <https://naurok.com.ua/dodatkoviy-material-z-navchannya-gramoti-zavdannya-do-kozhno-literi-28551.html>

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 29. Письмо рядкової букви с, великої С

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати рядкову букву с, велику букву С, склади, слова з ними. Закріплювати вміння переписувати з друкованого шрифту. Формувати раціональні рухи рукою під час письма в рядку, правильність поєднання букв у написанні складів. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, естетичні смаки.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, картки з предметними малюнками, аркуші для письма, LEGO-цеглинки.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Вправа «Вільний мікрофон».

— Назвіть вивчені букви. Складіть пари друкованих і рукописних літер. Які літери позначають голосні звуки? Викладіть картки з цими літерами на верхню полицку. Які літери позначають приголосні звуки? Викладіть картки з цими літерами на нижню полицку.

— Які звуки позначає буква с? Які ці звуки за звучанням?

2. Відгадування загадки. Виділення слів зі звуком [с] із загадки.

Дуже товсті ноги маю,
Ледве їх переставляю,

Сам високий я на зріст,
Замість носа в мене хвіст. (Слон)

— Які слова зі звуком [с] запам'ятали? Назвіть послідовно звуки у слові-відгадці.

— Доберіть слова, протилежні за значенням, до слів *товсті*, *високий*. Складіть речення, щоб у них були пари слів *товсті* — *тонкі*, *високий* — *низький*. Позначте схему речення LEGO-цеглинками.

3. Мотивація навчальної діяльності.

Як смичок струни торкнеться,
Вона піснею озветься.

Дуже ніжну душу має,
Що сміється і ридає. (Скрипка)

Леся Вознюк

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Які слова зі звуком [с] чули в загадці? Який за звучанням звук [с]? Якою буквою позначається цей звук на письмі?

— Сьогодні ми вчитимемося писати рядкову і велику букви «ес». Чи знайомий вам елемент букви? (Так, це малий і великий тівовали.)

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 30-31).

1. Презентація букви.

Учні розглядають рукописні літери, визначають, що вони схожі на друковані.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 15 (прописи, с. 61). Чотири пальці правої руки (окрім великого) стиснути в кулачок. Великий палець підняти догори і виконувати кругові рухи. Виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

4. Показ і пояснення написання рядкової букви с.

— Рядкова буква с — це лівий півовал. Починаємо писати нижче від верхньої рядкової лінії, ведемо вгору, заокруглюючи ліворуч біля лінії, потім униз, теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової заокруглюємо праворуч і вгору. Пишемо під лічбу *і-раз-і*.

5. Письмо великої літери С.

— Починаємо писати із заокруглення, що торкається верхньої міжрядкової лінії, і закінчуємо заокругленням на нижній рядковій лінії. Верхнє заокруглення вужче, ніж нижнє. Пишемо під лічбу *і-раз-і*.

6. Письмо складів.

— Прочитайте склади у наступних рядках. (со, Со, сі, Сі, су, Су.)

Пишуть один раз склад *со*, поруч — слово *сова*; у цьому ж рядку пишуть склад *Со* і слово *Сом*. У наступному рядку: *сі, сіно; Сі, Сім*. В останньому: *су, сумно, Су*.

7. Фізкультхвилинка.

Ми писали, ми трудилися,
Наші руки вже стомилися.
А щоб гарно написати,
Треба пальці розім'яти.

Руки тільки раз тряхнемо
І писати знов почнемо.
Відпочивши дружно враз,
Приступив до праці клас.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Письмо слів з новою буквою.

Учні читають, аналізують, вчаться писати слова *сало, оса*.

9. Виконання мовного завдання.

— Попрацюйте в парах. Назвіть зображені предмети, доберіть до них загальну назву. (*Сопілка, скрипка, барабан, саксофон — музичні інструменти.*) Обговоріть, де можна побачити музичні інструменти, послухати їх звучання.

Вписують букву *с* біля назв, у яких є звук [с].

IV. Застосування набутих знань.

1. Письмо складів, слів із ними.

На с. 31 читають склад у першому рядку (*сло*), записують його один раз. Добирають слова, у яких є такий склад, записують: *слон, слово, масло*.

У наступному рядку пишуть склад *сні*, словосполучення *на сосні, у сні*.

Перед написанням слова *Суми* з'ясовують, що це назва міста, тому слово потрібно писати з великої букви.

Читають слова, подані друкованими літерами. Пояснюють, як поєднати літери, самостійно записують кожне слово.

2. Складання речень.

— На стрічках були записані речення. Випадково ножицями розрізали стрічки, слова переплуталися. Вам потрібно відновити («склеїти») речення. Поміркуйте, яке речення було записано на першій стрічці. (*Слава ловив сомів.*) Чому слова розміщуватимете у такій послідовності? Якими буквами подано речення — друкованими чи рукописними? Запишіть речення у вільному рядку.

Аналогічно складають і записують друге речення: *Сава носив сіно*.

3. Письмо слів. Робота у групах.

Кожна група одержує картку, на якій зображено тільки 2–3 предмети (слон, сова, ніс, оса, лис, слива, сани, ананас, сосна, насос). Учителю загадує загадки. Учні радяться щодо відгадки, на картці підписують відповідний малюнок.

Влітку або восени
Виснуть на гілках вони:
Маленькі, синенькі,
Вкусиш — солоденькі. (*Сливи*)

Не стулить ні на мить очей —
Вночі полює на мишей,
Зате удень відпочива.
Ні, це не кішка. Це ... (*сова*).

В зимовий студений час
Люблять всі малюта нас.
З гірки ми рушаєм в путь,
А на гірку нас везуть. (*Сани*)

Сопе, хропе, часом чхає,
Сюди, туди зазирає:
На морозі замерзає,
Бо одєжини не має. (*Ніс*)

Фрукт заморський — гордий пан:
Пишний чуб, цупкий жупан.
А як скинеш цей жупан,
Смакотою вгостить пан. (*Ананас*) (*Леся Вознюк*)

Заміта сліди хвостом,
Як біжить, бува, селом.
Схопить курочку — і в ліс.
Отакий він хитрий ... (*лис*). (*В. Верховень*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с.

IV. Підсумки уроку.

— Які букви ви навчилися писати на уроці? Які слова ми писали з великої букви? Чому?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 30. Письмо рядкової букви к

Мета. *Навчальна:* вчити учнів писати рядкову букву к, склади, слова з нею. Формувати елементи самоконтролю. Збагачувати лексичний запас школярів. Ознайомити з правилами користування ручкою. *Розвивальна:* розвивати вміння знаходити слова з потрібною буквою. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, естетичні смаки.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, макети трьох будиночків, предметні малюнки, пазли зі складами, аркуші для письма, LEGO-цеглинки.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Де чий будиночок?».**

Учитель прикріплює на дошці макети будиночків, предметні малюнки. Учні називають їх, розподіляють по трьох будиночках: у перший — слова, які починаються буквою «ес», у другий — слова, в яких ця буква усередині, у третій — слова, які закінчуються буквою «ес». Визначають слова, в яких двічі трапляється звук [с].

Малюнки: оса, слон, сом, слива, сосна, ананас, сани, ліс, лис, масло.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Відгадування загадки.

Круглий, смугастий,
До того ж — хвостатий.

Червоне серце, зелений бік,
Має смачний солодкий сік. (*Кавун*)

— Яким звуком починається слово *кавун*? Який звук [к] за звучанням? Якою буквою позначається? Покажіть у касі друковану літеру «ка».

— Сьогодні ми вчитимемося писати рядкову букву «ка».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 32).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається з трьох елементів.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 15 (прописи, с. 61).

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

— Назвіть, хто і що зображено на малюнку. (*Каченя і кораблик.*) Ким, на вашу думку, мріє стати каченя? (*Капітаном.*)

Учні наводять олівцями пунктирні лінії.

4. Письмо нової літери.

— Мала буква к складається з прямої похилої палички, заокруглення і малої прямої похилої палички із заокругленням угорі та внизу. Пишемо пряму похилу паличку. Потім під верхньою рядковою робимо заокруглення і, відхиляючись ліворуч, ведемо лінію до середини першої палички. Не відриваючи руки, вправо ведемо коротку горизонтальну лінію, заокруглюємо її праворуч, ведемо вниз паличку, яку заокруглюємо на нижній рядковій лінії. Пишемо під лічбу *раз, і-раз-і, два-і*.

У першому рядку пишуть елементи, а в другому — малу букву к.

5. Ознайомлення з правилами користування ручкою.

— Зараз ми вчитимемося тримати ручку.

— Візьміть ручку в руку. Поставте руку на лікоть. Подивіться, як я тримаю ручку: великим, вказівним і середнім пальцями. Інші пальці зігнуті. Ручка спирається на середній палець, притримується великим пальцем і зверху — вказівним. Підніміть вказівний палець, опустіть.

— Покладіть ручку на парту. А тепер знову візьміть так, як ми щойно вчилися.

— Виконаємо таку вправу: зігніть три пальці, витягніть уперед. Ще раз: зігніть — витягніть. Два пальці — мізинець та безіменний — не витягуються, вони притиснуті до долоні.

6. Письмо складів.

Учні читають склади: *ко, ка, кі, ку*. Визначають, як з'єднані букви, пишуть склади ручкою.

7. Фізкультхвилинка.

Якщо сядемо красиво,
То напишемо на диво
Чисто, рівно і красиво.
Раз, два, три, чотири, п'ять.

Починаємо писати.
Ручку вправо поверніть,
Зошит гарно покладіть
І рівенько напишіть.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Письмо слів.

За поданими зразками вчать писати слова *кіно, клас*.

9. Виконання мовного завдання.

Розглядають малюнки, називають слова, послідовно звуки в кожному слові. «Засвічують» ліхтарики біля тварин, у назвах яких буква «ка» остання.

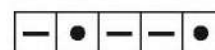
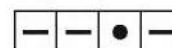
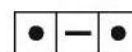
IV. Застосування набутих знань і вмінь.

1. Мовно-логічне завдання.

На таблиці рукописним шрифтом записані колонки слів.

мак	кіно	кокос
сік	ліки	коник
лак	каса	сокіл
лук	клас	сумка
око	кава	какао

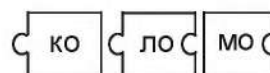
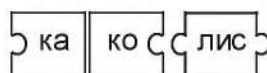
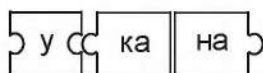
— Прочитайте слова. Які з них односкладові? двоскладові? трискладові? У яких словах дві букви «ка»? (*Кокос, какао*.) У якому слові перший і останній звуки голосні? (*Око*.) Які слова відрізняються однією буквою? (*Мак — лак, лак — лук, каса — кава*.)

Учитель звертає увагу, що на дошці є звукові моделі. Учнім потрібно визначити, до яких слів ці моделі (*око, клас, сумка*).

2. Утворення слів зі складів. Робота у групах.

Групи працюють з пазлами зі складами. Утворюють слова: у, ка, на (наука), ка, ко, лис (колиска), ко, ло, мо (молоко).

Можна запропонувати учням написати утворені слова на аркушах (олівцем чи ручкою).

ДОДАТКОВИЙ ГРАМАТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Слова (для ігрових завдань)

Акула, кіоск вулик.

Вінок — вікно. Вінок — віник. Колос — кокос. Кома — коса. Коса — каса. Клас — квас.

Мак — маки; осика — осики; лавка — лавки.

Речення (для диференційованого письма).

1. Микола у лісі. 2. Оксана мила вікно. 3. Коло ниви ліс. 4. У лісі сосни. Вони високі. 5. Ліс коло ниви. У лісі калина. 6. У Максима коник. А в Миколки ослик. 7. В Алінки сумка. А в Іванки скакалка. 8. Максим сів на лавку. Лавка нова. А Микола коло лавки. 9. Аліса і Микола носили сливи. Мама мила сливи. 10. Оксана коло осики. В Оксани маки.

V. Підсумки уроку.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Чи важко було писати ручкою? Яке завдання вам було виконувати найважче?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 31. Письмо великої букви К, слів з нею. Засвоєння правила написання імен

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву К, з'єднувати з нею інші літери. Повторити правило написання імен. Формувати уміння списувати з друкованого. Закріплювати правила користування ручкою. *Розвивальна:* розвивати вміння знаходити слова з потрібною буквою. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, естетичні смаки.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого про букву «ка».**

— Послухайте вірш.

Кріп розправив парасолю
Та й промовив до квасолі:

«Не боюсь тепер дощу,
Парасольсь досхочу!» (Марія Пономаренко)

<http://jarmartko.com.ua/abc/40-i-v-horodi-i-v-sadu-vsi-10-liter-y-znauu>

— Які городні рослини згадуються у вірші? (*Кріп, квасоля.*) Назвіть послідовно звуки в цих словах. Який перший звук? Який він за звучанням? У назвах яких квітів є звук [к]? (*Гвоздика, конвалія, нагідки, флокси...*) Якою буквою позначається звук [к]?

2. Гра «Відгадай літеру».

Учитель розказує, як писати, а учні за описом повинні назвати літеру. Наприклад:

- Починаємо писати нижче від верхньої рядкової лінії, ведемо вгору, заокруглюючи ліворуч біля лінії, потім униз, теж заокруглюючи. Біля нижньої рядкової заокруглюємо праворуч і вгору. (*Рядкова літера с.*)
- Пишемо пряму похилу паличку. Потім під верхньою рядковою робимо заокруглення і, відхилившись ліворуч, ведемо лінію до середини першої палички. Не відриваючи руки, вправо ведемо коротку горизонтальну лінію, заокруглюємо її праворуч, ведемо вниз паличку, яку заокруглюємо на нижній рядковій лінії. (*Рядкова літера к.*)

3. Мотивація навчальної діяльності.

Слухання вірша.

Скочив котик на курник,
В курнику здійнявся крик,

Тільки квочка не кричала,
А крилом курчат вкривала.

Володимир Верховень

<https://books.google.com.ua/books>

— Про кого вірш? Які слова зі звуком [к] ви почули? Яким звуком починається слово *котик*? Який звук [к] за звучанням? Яку кличку можете дати котикові? Як потрібно писати клички тварин?

— Сьогодні ми вчитимемося писати велику букву «ка».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 33).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру, визначають, що вона складається з чотирьох елементів. Перший і другий елементи такі ж, як у літерах *I, H*. Третій і четвертий такі, як у рядкової букви, тільки більшого розміру.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 16 (прописи, с. 61). Пальці правої руки притиснути до кришки парти. Навперемінно постукувати ними по поверхні парти (наче гра на піаніно). Виконати цю вправу лівою рукою; двома руками одночасно.

3. Вправа з розвитку дрібної моторики руки. Обведення контурів малюнка по пунктирній лінії.

— Назвіть, хто і що зображено на малюнку. (*Курчатко і кошеня.*)

Учні наводять олівцями пунктирні лінії.

4. Письмо нової літери.

— Велика буква *К* починається, як букви *І, Н*, продовжується прямою похилою, яка біля нижньої рядкової лінії заокруглюється вліво, як у буквах *І, Н, В*. Наступний елемент починається трохи нижче від міжрядкової, біля неї заокруглюється вліво і ведеться похило вниз, а не доходячи до верхньої рядкової лінії, повертає вліво до першого елемента. Не відриваючи руки, ведемо по вже написаному лінії вправо, заокруглюємо вниз, доводимо до нижньої рядкової й ще раз заокруглюємо. Пишемо під лічбу *і-раз-і, і-два-і, три-і*.

Пишуть олівцем елементи букви, букву в наступному рядку.

5. Повторення правил користування ручкою.

— Відгадайте загадку.

П'ять братів разом живуть, працюють.
Один одному допомагають,
Один одного поважають. (*Пальці на руці*)

<https://naurok.com.ua/konspekt-logopedichnogo-zanyattya>

— Згадайте, як звуться пальці на руці.

— Візьміть ручку в руку. Підніміть її, ставлячи лікоть на парту. Пригадайте: ручку тримаємо тільки трьома пальцями — великим, вказівним і середнім, але писати допомагає вся рука. Ручка більше спирається на середній палець, підтримується великим і зверху — вказівним. Усі три пальці знаходяться на відстані ширини великого пальця від кінця ручки. Безіменний палець та мізинець зігнуті, але не притиснуті до долоні. На їхні нігті ми спираємося під час письма.

6. Письмо складів, буквосполучень.

Учні читають склади (*Ки, Ко*), визначають, як поєднуються букви, записують їх у рядку ручкою. У наступному рядку після розгляду пишуть буквосполучення *Кл, Кві*.

7. Фізкультхвилинка.

Раз! Два! Всі присіли.	Летимо на каруселі.
Потім вгору підлетіли.	Сім! Вісім! В поїзд сіли,
Три! Чотири! Нахилились,	Ніжками затупотіли.
Із струмочка гарно вмились.	Дев'ять! Десять! Відпочили
П'ять! Шість! Усі веселі,	І за парти дружно сіли.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Письмо слова.

Учні читають слово в наступному рядку: *Клава*. Визначають, що це ім'я, тому слово написано з великої букви. Аналізують поєднання букв, пишуть слово в рядку.

9. Виконання мовно-логічного завдання.

Читають надруковані слова з пропущеними буквами. Доходять висновку, що всі слова — імена, в них пропущена буква «ка», у слові *Килинка* — дві букви. У вільному рядку записують слова, підкреслюють вставлені букви.

10. Диктант букв.

В останньому рядку пишуть буквений диктант.

Учитель, диктуючи букви, має дати чітку інструкцію, як писати (тільки малі літери, малі й великі чи великі й малі, можна писати букви за вказівкою: мала буква *і*, велика буква *У*, велика буква *Н*, мала буква *о* тощо). Перед написанням учні можуть промовляти сказане учителем уголос хором, а відтак самостійно записувати букву.

IV. Підсумки уроку.

1. Складання слів.

— Котикові потрібно скласти слова з поданих літер. У кожному слові має бути буква «ка».

Учні складають слова з трьох (*сік, мак, лак, вік*), чотирьох (*коло, квас, клас, ліки, кіно*), п'яти літер (*вінок, вікно, кусок, кавун*); односкладові (дво-, трискладові) тощо.

2. Рефлексія.

— Яку букву вчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найлегше? Про що розкажете батькам? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 32. Письмо малої букви е. Складання і записування слів з вивчених букв

Мета. *Навчальна:* вчити писати рядкову букву е, поєднувати її з іншими буквами. Учити складати і записувати слова з вивчених букв. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, фішки для аукціону, кленові листочки трьох кольорів (червоні, жовті, зелені) із завданнями для письма, серія малюнків «Садіння дерев», аркуші паперу для письма, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Складовий аукціон». Робота у групах.**

— Назвіть букви, які вже навчилися писати. Сьогодні букви запрошують вас на аукціон.

- Ко. (Кокос, ковзани, колір, котик...)
- Ві. (Вікно, Віктор, віник...)
- Су. (Сумка, сухарик, суніця...)
- Ми. (Мило, миска, Михайло...)
- Ле. (Лелека, лебідь, леопард...)

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Чи змогли б ви написати слова останньої групи? (Ні, тому що не вміємо писати букву «е».)

— Сьогодні навчимося писати рядкову літеру «е».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 34).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Визначають, що вона схожа на малу друковану.

— При написанні якої літери є схожий елемент? (При написанні рядкової «е» теж писали петлю.)

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 16 (прописи, с. 61).

3. Робота за малюнком.

Відгадування загадки.

Має пашу грізну
І зуби залізні.

У землю вгризається.
Як називається? (Екскаватор)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

— Чи доводилося вам спостерігати, як працює екскаватор?

— Поділіть на склади слово *екскаватор*. Назвіть наголошений склад. Назвіть голосні звуки в цьому слові. Якою буквою позначається звук [e]? Доберіть назви ознак до слова *екскаватор*. (Великий, потужний, новий, працюючий...) Доберіть назви дій до цього слова. (Гуде, працює, риє, піднімає, зачерпує, набирає...)

— Виконайте завдання на вибір:

- скласти речення про екскаватор, в якому є назва ознаки;
- скласти речення про екскаватор, в якому висловлюєте захоплення його роботою.

4. Показ учителем написання малої букви е.

— Мала буква е — це лівий півовал із петлею. Починаємо писати трохи нижче від середини висоти рядка, ведемо з нахилом праворуч угору, заокруглюємо під верхньою рядковою лінією ліворуч униз. Біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо праворуч і вгору. Верхнє заокруглення вужче за нижнє. Пишемо під лічбу *і-раз-і*.

Олівцем пишуть рядок букви.

5. Повторення правил письма ручкою.

— Відгадайте загадку Марії Пономаренко:

Швидко стрибне на папір,
І, хоч вір, а хоч не вір,
Враз напише нове слово.

Ось і речення готове.
Вправно пише у руці,
Бачать всі старання ці. (ручка)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Розкажіть, якими пальцями ми тримаємо ручку. А що роблять інші пальці під час письма?

— Візьміть ручку, поставте руку на лікоть та покажіть, як потрібно її тримати.

6. Поєднання букви «е» з іншими буквами.

Учні читають склади. Учитель звертає увагу школярів на те, що склади потрібно писати безвід-
ривно. Записують склади ручкою.

7. Фізкультхвилинка.

Хмарка сонечко закрила,
Слізки срібнії зронила.
Ми ті слізки пошукаєм,
У травичці позбираєм.
Пострибаєм, як зайчата,

Політаєм, як пташата.
Потанцюємо ще трішки,
Щоб спочили ручки, ніжки.
Всі веселі? От чудово!
А тепер до праці знову.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Письмо слів.

У наступних рядках подано слова. Учні читають їх, аналізують поєднання букв, записують слова
в рядках.

9. Виконання мовно-логічного завдання.

— Що зображено на малюнку? (Дерева.) Поділіть на склади слово *дерева*. Назвіть наголошений
склад. Назвіть всі голосні звуки. Біля кожного дерева надруковано букви. Складіть з них назви дерев.
(*Сосна, осика, клен.*) Запишіть ці слова в останньому рядку.

— Розфарбуйте дерево, у назві якого є буква «е».

IV. Застосування учнями знань.

1. Диференційоване письмо.

Учні з червоними листочками пишуть на аркушах 3–4 слова по пунктиру (орієнтовно можуть
бути слова: *лев, село, осел, овес, весна, лелека, колесо, веселка*). Учні з жовтими листочками пишуть
речення за рукописним зразком (*Оленко, он веселка. Семен у селі. Акули в океані.*). Ті, що мають зелені
листочки, пишуть речення, подані друкованим шрифтом (*Коло лісу великі скелі. Лесик ласував
кексами. Олена коло клена.*).

2. Розвиток зв'язного мовлення.

— Сьогодні ми згадували про дерева, записували назви деяких дерев. А чи знаєте ви, чим корисні
дерева? (*Очищують повітря. Плодові дерева дають плоди. З деревини виготовляють чимало потріб-
них для життя предметів...*) Щоб виростити дерево, необхідно докласти чимало зусиль. Розгляньте
малюнки. Розкажіть за ними, як Петрик з маленької насінинки планує виростити велике дерево.

До кількох речень викладають схеми LEGO-цеглинками.

VI. Підсумки уроку.

— Яку букву ви навчилися сьогодні писати? Що цікавого дізналися? Чи хотіли б посадити своє
дерево? Хто вам може в цьому допомогти?

Позначають свій настрій після завершення роботи.

Урок 33. Письмо великої букви Е, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Е, поєднувати її з іншими буквами; записувати слова з вивчених букв. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, аркуші паперу для письма.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Виділення слів зі звуком [e].**

Слухання вірша.

Електропоїзд аж гуде.
Мчить по шляху своєму.

Його по рейках птах веде —
Веселий страус ему.

Тамара Коломісць

<http://abetka.ukrlife.org/veselo.html>

— Які слова зі звуком [e] запам'ятали? Який цей звук за звучанням? Скільки голосних звуків є у нашій мові? Назвіть їх. Якою буквою позначається звук [e]? Покажіть цю букву в касі.

2. Гра «Чарівні букви». Робота у парах.

Кожна пара має картку зі словами.

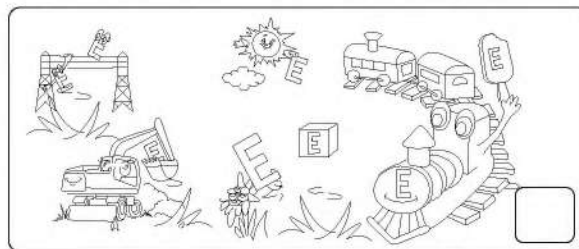
— Прочитайте слова. Переставте букви місцями так, щоб утворилися інші слова.

Зразки карток:

Тік — кіт	Носик — синок
Осел — _____	Вінок — _____
Смола — _____	Насос — _____

3. Гра «Знайди нас». Робота у групах.

Кожна група отримує картку. Кольоровими олівцями розмальовують букви Е, у віконечку вписують, скільки букв вдалося відшукати за вказаний учителем час.

4. Мотивація навчальної діяльності.

— Які букви, великі чи рядкові, ви розмальовували? (*Великі.*)

— Сьогодні ви навчитеся писати велику літеру «е».

Зіставлення великої друкованої й рукописної літер. Встановлення спільного і відмінного в них.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 35).**1. Презентація букви.**

— Чи траплялися такі елементи в уже відомих нам рукописних літерах?

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 17 (прописи, с. 61). Ліву руку підняти вертикально вгору. Прямі пальці щільно притиснути один до одного. Кулачок правої руки притиснути до лівої долоньки. На рахунок «раз», «два» змінити положення рук. Виконувати вправу 5–6 разів, щоразу швидше.

3. Робота за малюнком.

Відгадування загадки.

В шоколаді змерзлий фрукт,
Мов бурулька, цей продукт.

Ми за мить його з'їмо.
Що ж це буде? (Ескімо)

Світлана та Юрій Ходос

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Ви, мабуть, не раз ласували вершковим морозивом, облитим шоколадом, на паличці. Це ескімо. Є слово, дуже схоже за звучанням до слова *ескімо*. Ескімоси. Це народність, яка живе на північному узбережжі Америки, Азії. У тих краях завжди холодно, тому мешканці одягаються в кілька одяжних. У перекладі з французької слово *ескімо* означає плетений комбінезон для маюка, схожий на ескімоське вбрання. Глазуроване морозиво наче «одягнуте в комбінезон», тому й одержало таку назву.

(Детальніше можна прочитати за посиланням

http://new.gramota.ru/spravka/hardwords?layout=item&id=25_329)

— На малюнку ви бачите ескімосів. Наведіть пунктирні лінії.

4. Пояснення написання великої букви Е.

— Велика буква *Е* складається з верхнього і нижнього лівих півовалів. Під міжрядковою лінією описуємо верхній лівий півовал, який закінчуємо над верхньою рядковою лінією, не заокруглюючи вгору. Не відриваючи руки, рухом вліво і вниз описуємо більший нижній півовал, який торкається нижньої рядкової лінії. Пишемо під лічбу *і-раз-і, і-два-і*.

Букву пишуть олівцем.

5. Повторення правил письма ручкою.

6. Поєднання великої літери Е з іншими літерами. Письмо складів.

Розглядають зразки написання буквосполучень, визначають, як поєднані букви, пишуть ручкою.

7. Фізкультхвилинка.

Вже стомилися ми трішки,
Вийдем, дітки, на доріжку.
Наші ручки: раз, два, три
Ось голівонька стомилась,

Вліво-вправо нахилилась:
Раз, два, три.
Будем пальчики стискати,
Будем знову працювати.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

8. Письмо слова, речення.

— Прочитайте слово. (*Емма*.) Чому воно записано з великої букви? (*Це ім'я*.) Напишіть рядок слова.

— Прочитайте речення в наступному рядку. Скільки слів у реченні? Яке слово найкоротше? Яке найдовше? Запишіть речення у вільному рядку.

9. Виконання мовно-логічного завдання.

Потрібно пройти лабіринт; прочитати і записати слова, які «заблукали» (*Оленка, Семен*). Пояснюють, що слова — імена, тому їх пишуть з великої букви.

10. Відгадування загадок. Письмо слів-відгадок на аркушах.

Які ноги заввишки,
Такий ніс завдовжки.
Хату на хаті має,
Жабам рахунок знає. (*Лелека*)
Через воду стежечка,
А води не перейдеш. (*Веселка*)

Грізний погляд, буйна грива,
Дужий, спритний, горділивий.
Заричить — усяк змовкає,
Бо він цар, це кожен знає. (*Лев*) (*Леся Вознюк*)
Де вона проходить, там травиця сходить,
Квіти розцвітають, солов'ї співають. (*Весна*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

IV. Підсумки уроку.

— Які слова зі звуком [e] ви запам'ятали? Який за звучанням звук [e]? Якою буквою він позначається? Які ще з вивчених літер позначають голосні звуки?

Урок 34. Письмо малої букви р, складів і слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати рядкову букву *р*, поєднувати її з іншими буквами. Учити записувати слова з вивчених букв. Збагачувати словниковий запас. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, малюнки із зображенням різних ручок і для малюноквого диктанту, аркуші паперу для письма, LEGO-цеглинки.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого про звук [р], букву «ер».**

Відгадування загадки.

Виводить букви і слова
Ота цікава штучка.

В руці виблискує здаля
Нова гарненька ... (ручка).

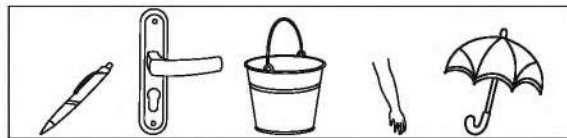
Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Якою може бути ручка (за розміром, кольором, формою)? Для чого її використовують? Назвіть послідовно звуки у слові *ручка*. Що можете розказати про перший звук? Якою буквою позначається звук [р]?

2. Мовне дослідження. Робота у групах.

— Чи може слово *ручка* мати інше значення?

Учні розглядають зображення різних ручок, складають речення за кожним зображенням, викладають LEGO-цеглинками схеми кількох речень.

3. Гра «Влучне слово».

Учитель називає словосполучення, учні сплескують, коли воно неправильне.

- Кулькова ручка.
- Кулькова рука.
- Рука сумки.
- Ручка сумки.
- Мамина рука.
- Братова ручка.

— Поясніть, коли кажуть *ручка*, а коли — *рука*.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні навчимося писати рядкову літеру «ер».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 36).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Визначають, з яких елементів вона складається.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 17 (прописи, с. 61).

3. Робота за малюнком.

Відгадування загадки.

Має хвіст, та не літає,
Має рот — не розмовляє.

Можеш вудкою спіймати,
І загадку відгадати. (Риба)

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/maye-khivist-ta-ne-litaye.htm>

Учні розглядають зображення рибок. Наводять пунктирні лінії.

4. Показ і пояснення написання рядкової літери *p*.

— Мала буква *p* складається з прямої похилої подовженої палички і прямої похилої палички із заокругленням угорі й унизу. Пишемо пряму похилу подовжену паличку від верхньої рядкової лінії униз до міжрядкової. Не відриваючи руки, повертаємося вгору, на рядку робимо відхилення праворуч (його видно з середини рядка), під верхньою рядковою заокруглюємо і ведемо вниз паличку, яку заокруглюємо ще раз на нижній рядковій лінії. Пишемо під літеру *раз-і, два-і* (перша частина промовляється протяжніше).

Учні пишуть олівцем у першому рядку елементи, а в другому — малу букву *p*.

IV. Формування умінь і навичок.

1. Сполучення букви *p* з вивченими буквами.

Списування складів за зразком. Учні ланцюжком читають склади, коментують, як поєднуються у них літери. Ручкою записують кожен склад 2–3 рази.

2. Фізкультхвилинка.

Рибка плаває в водіці,
Рибці весело гуляти.

— Рибко, рибко-витівнице,
Хочем ми тебе впіймати!

Рибка воду сколихнула,
Хліба крихітку взяла,

Рибка хвостиком махнула,
Рибка швидко попливла.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

3. Письмо слів з новою буквою.

— Послухайте віршик Володимира Верховеня. Запам'ятайте слова зі звуком [p].

Рак до равлика: — Вилазь!
Річка вчора розлилась!

http://e-ranok.com.ua/upload/k18123u_blakyma_strichka

Учні читають слова, подані в наступних рядках, коментують, як поєднуються букви, пишуть кожне слово по рядку.

4. Виконання мовно-логічного завдання.

Виконують дію, утворюють назви предметів. Слова *ірис, іриски* записують у вільному рядку. З'ясовують, що слово *ірис* може мати два значення: називає квіти чи цукерки.

5. Малюнковий диктант.

В останньому рядку записують назви малюнків (3-4 слова). Орієнтовно слова можуть бути такими: *лікар, комар, курка, кран, сорока, ворона, морква, кролик, крісло*.

6. Диференційоване письмо.

Учням, які швидко освоюють техніку письма, можна дати завдання відновити список продуктів, які потрібно купити в крамниці.

Учням, які повільно працюють, можна запропонувати списати речення з рукописного шрифту (*Марина мила миску. Лис у норі.*). Іншим — списати друковане речення (*Лариса рвала моркву. Марк ніс крісло. У кроликів морква. У Макара мама — лікар.*).

V. Підсумки уроку.

1. Гра «Упіймай звук».

Рак від берега задкує,
Риба лин над ним кепкує:

Рак забрів в очерети,
Річку думав перейти.

Олександр Кононенко

http://abetka.ukrife.org/abetka_kon.htm

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися сьогодні писати? Що цікавого дізналися?

Позначають свій настрій після завершення роботи.

Урок 35. Письмо великої букви Р, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Р, поєднувати її з іншими буквами; записувати слова з вивчених букв. Формувати елементи самоконтролю. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, картки для гри «Черв'ячки-шкіднички», таблиця для мовно-логічного завдання «Равлик», малюнок «Равлик».

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення відомостей про звук [р].**

— Відгадайте загадку.

Що це за будинок
Ходить без доріжки?

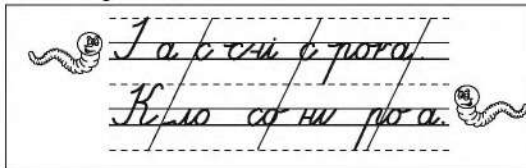
Схожий він на колобок,
А під дахом ріжки. (Равлик)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Назвіть послідовно звуки у слові *равлик*. Який перший звук? Які ще слова з цим звуком (на початку, усередині, в кінці) можете назвати?

2. Гра «Черв'ячки-шкіднички». Робота в парах.

Кожна пара має картку, на якій записано речення з пропущеними буквами чи елементами. Потрібно вписати букви елементи, прочитати речення.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Розгляньте велику друковану й рукописну літери Р. Чим вони подібні? Чим відрізняються? Який елемент рукописної літери писали у вже вивчених літерах?

— Сьогодні навчимося писати велику літеру «ер».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 37).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Визначають, з яких елементів вона складається. Наведення пунктирних ліній на зображенні равлика.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 18 (прописи, с. 61). Кінчики пальців обох рук притиснути один до одного, долоньками утворити маленьку, а потім велику «кульку». Коли повітря «виходить», долоні повернути у вихідне положення. Виконати вправу 5-6 разів, щоразу швидше.

3. Робота за малюнком.

Слухання вірша.

Зажурилось равлення:
— Я расту й расту щодня,
Стану більшим на біду

Й завтра в хатку не ввійду!
Та спокійно ніч пройшла —
Хатка також підросла... (Тетяна Чорновіл)

<http://www.chitalnya.com/work.php?work=3867>

— Про кого вірш? Розгляньте равлення. Розкажіть, яка в нього хатка. Наведіть пунктирні лінії.

4. Пояснення вчителем написання букви.

— Елементами великої букви Р є пряма похила подовжена паличка із заокругленням ліворуч і лівий півовал, що переходить у правий. Пишемо пряму похилу подовжену паличку із заокругленням біля нижньої рядкової лінії ліворуч і злегка вгору. Потім — лівий півовал ліворуч від верхнього кінця першого елемента, що переходить після заокруглення під міжрядковою лінією в менший правий півовал праворуч від верхньої частини першого елемента. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і, три-і*.

Учні пишуть олівцем у першому рядку елементи, а в другому — велику букву Р.

5. Читання та письмо складів з великою літерою Р.

Читають склади, визначають спосіб поєднання букв (*Ро* — середнє з'єднання, *Ру* — верхнє з'єднання), пишуть ручкою.

6. Фізкультхвилинка.

Раз, два — всі пірнають,
Три, чотири — виринають,
П'ять, шість — на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім — що є сили

Всі на берег полетіли.
Дев'ять, десять — розгорнулись,
Обтрусилась, потягнулись
І пішли попід горою
Снідять травкою смачною.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Повторення правил вживання великої літери.

Письмо слова *Роман*.

Учні читають слово, визначають, що це ім'я, тому його потрібно писати з великої букви.

Читання речення, поданого друкованими літерами, запис його у вільному рядку: *У Руслана марки.*

8. Розгадування ребусів.

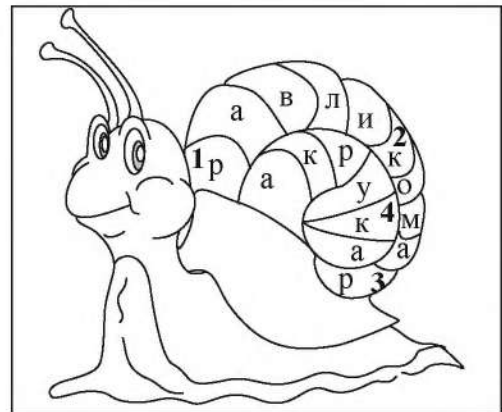
Розгадують ребуси, записують відгадки: *екран, корова*.

IV. Формування умінь і навичок.

1. Мовно-логічне завдання.

Відгадування загадок, послідовне називання звуків у словах-відгадках, запис слів на таблиці «Равлик».

1. До життя я маю хватку,
Скрізь ношу з собою хатку.
Як від хатки відіб'юся,
Комусь в зуби попадуся. (*Равлик*)
2. Летить — пищить,
Сяде — мовчить.
Хто його вб'є, —
Свою кров проллє. (*Комар*)
3. Не кравець, але не може
Обійтись він без ножиць. (*Рак*)
4. Що за птиця? Людей не боїться,
Не літа високо, тільки квокче: ко-ко? (*Курка*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

2. Розвиток зв'язного мовлення.

За малюнком із зображенням равлика складають усну розповідь.

— Розгляньте малюнок. Кого ви бачите? (*Равлика*.) Чи знаєте ви, де живуть равлики? (*Вони можуть жити і на суші, і у воді*.) Який за розміром равлик? (*Він малий*.) Як равлик пересувається? (*Він повзає, після себе залишає слизький слід*.) А чи спостерігали ви, як равлик їсть травичку, листочки?

— Розкажіть про равлика людині, яка ніколи його не бачила.

V. Підсумки уроку.

— Яку букву ви навчилися сьогодні писати? Яке завдання вам було виконувати найважче? Яке — найцікавіше? Яке завдання ви хотіли б виконати на наступному уроці?

Позначають свій настрій після завершення роботи.

Урок 36. Письмо малої букви *n*, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати рядкову літеру *n*, поєднувати її з іншими. Формувати уміння правильно аналізувати й відповідно зображувати звук та букву. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, аркуші для запису слів, предметні малюнки, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Усна класифікація звуків на голосні й приголосні.**

Добір слів із звуком [п] у різних позиціях.

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Відгадайте загадку.

Вісім лапок працюючих,
Вміють сіточку робити.

Між гілок прилаштувати
Та на мушок полювати. (*Павук*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Поділіть на склади слово *павук*. Визначте наголошений склад. Назвіть ланцюжок звуків у слові. Назвіть перший звук. Який він за звучанням? Якою буквою позначається звук [п]? Складіть речення зі словом *павук*. Побудуйте схему речення LEGO-цеглинками.

— Розгляньте друковану й рукописну літери *n*. Чим вони подібні? Чим відрізняються? У яких вивчених літерах писали елементи рядкової букви *n*?

— Сьогодні навчимося писати рядкову літеру «пе».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 38).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на павутинці.

2. Пальчикова гімнастика.

Виконують вправу 18 (прописи, с. 61).

3. Пояснення написання рядкової букви *n*.

— Пишемо пряму похилу паличку. Не відриваючи руки, повертаємося вгору по тій же лінії. Посередині рядка робимо відхилення праворуч, під верхньою рядковою лінією заокруглюємо і ведемо паличку вниз, яку заокруглюємо біля нижньої рядкової. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і*.

— Напишіть букву в повітрі. Обведіть зразок у зошиті. Спробуйте самостійно написати дві літери. Не забувайте, що другий елемент спочатку пишемо по прямій похилій паличці. Пишіть олівцем. Дотримуйтеся однакових відстаней між літерами.

4. Поєднання букви *n* з уже відомими.

Один із учнів читає склади, подані у наступних рядках: *па, ап, пу, оп*. Визначають місце поєднання літер. Кожен склад пишуть у повітрі, а потім ручкою по піврядка.

5. Запис слів із новою буквою.

Учні читають слова, подані рукописним шрифтом у прописах: *суп, липа*. Називають букви кожного слова, визначають місце з'єднання. Слова записують по рядку в прописах.

6. Фізкультхвилинка.

Потягнутись і прогнутись,
І пригнутись, розігнутись...
Ваші м'язи всі проснуться,
Ваші губи посміхнуться!

Навіть ваші пальці — в танці.
Це ніяк не приховати!
Кожним пальцем, кожним пальцем
Можна танок танцювати!

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

7. Мовно-логічне завдання.

— Розгляньте малюнки в нижній частині сторінки. Назвіть їх. (*Півень, акула, верблюд, удав, корова.*) Поділіть кожне слово на склади. Назвіть наголошені склади. Складіть речення з кожним словом. Побудуйте схему одного речення (на вибір) LEGO-цеглинками.

— Назвіть перші звуки кожного слова. Утворіть з них слово. (*Павук.*) Складіть речення про павука. (*Павук плете павутину. На тополі павук. У павука 8 лапок.*)

Одне з речень записують в останньому рядку.

IV. Застосування учнями знань, формування вмінь і навичок.

1. Відгадування загадок.

На дошці прикріплені предметні малюнки (зображення слів-відгадок). Учитель (або учні, які вміють читати) читає загадки. Учні, орієнтуючись на малюнки, відгадують їх. Послідовно називають звуки та записують слова на аркушах (стовпчиком).

Викупана в сонечку,
Стоїть собі донечка.
Бджоли сонячний медок
Дістають з її квіток. (*Літа*)

Ось дивись — цей хитрунець
Сплів химерний ятірець.
Ятірець легкий, мов пух,
Не для рибок, а для мух. (*Павук*)

Є у нас в квартирі робот,
Має він великий хобот.
Робот любить чистоту
І гуде, як лайнер: «Ту-у-у!» (*Пилосос*)

Має зуби залізні,
Гризе дерева різні.
Гризе, ріже з усіх сил,
Аж з-під неї сипле пил. (*Пилка*)

У портфелі є хатинка —
Ручки там живуть, резинка,
Клей, лінійка, кутники —
Школярів помічники. (*Пенал*) (*Леся Вознюк*)

Першим прокидається,
З сонечком вітається.
Ген аж на сусідні села
Лине пісенька весела. (*Півник*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

2. Змінювання слів за зразком.

За зразком «один — багато» утворюють пари слів-відгадок, дописують їх на аркушах:

липа — липи

пилка — пилки

павук — павуки

пенал — пенали

пилосос — пилососи

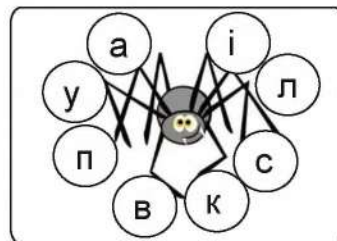
півник — півники

3. Утворення слів із вивчених літер. Робота у групах.

— Прочитайте літери, які приготував павучок. Скільки їх? (*Вісім.*) Як ви гадаєте, чому саме стільки букв приготував павучок? (*У нього вісім лапок, у кожній тримає букву.*)

Кожна група має завдання (букви можуть повторюватися):

- утворити слова, які починаються буквою «пе» (*піна, папка, палка, плівка...*);
- утворити слова з трьох літер (*суп, сік, ліс, лак...*);
- утворити двоскладові слова (*лапка, сапа, каса, пава...*).

ДОДАТКОВИЙ ГРАМАТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Слова (для ігрових завдань).

Пан, пані, поні, пава, піна, лампа, співи, пісні, пасіка, паркан, праска, крапка, канапка, сопілка, полонина, ополонка, пролісок, кропива.

Речення (для диференційованого письма).

1. Алла липку поливала. 2. Мама співала колискову. 3. У мене сопілка. 4. Опанас сипав пісок. 5. Микола купив у кіоску папку. 6. Оксана пила сік. Арсен пив какао. 7. Оленка купила молоко і масло. Мама поклала масло на канапку. 8. У кутку павук. 9. Лариса варила плов. Клала рис і приправи. 10. На полі корови.

V. Підсумки уроку.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Чи важко було писати ручкою? Яке завдання вам було виконувати найважче? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 37. Письмо великої букви П, складів, слів з нею. Правопис слова *панір*

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику літеру П, поєднувати її з іншими. Дати поняття про словникові слова, ознайомити з написанням слова *панір*. Закріплювати вміння списувати з друкованого. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного шрифту, зв'язне мовлення учнів, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, аркуші паперу, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Розвиток асоціативного мислення.

Учитель пропонує послухати вірш, здогадатися, про яку літеру йдеться.

Гарні хлопці-молодці

Закопали два стовпці.

Третій їм допомагав —

Перекладину поклав.

Втіха нашій дівчорі:

Буква ... («*пе*») вже у дворі.

Варвара Гринько

<https://abekalana.in.ua/urok-podroz-z-viky-1-bukvy-1/>

— А що вам нагадує буква «пе»?

— Розкажіть, що вам відомо про цю літеру. (*Літера п позначає звук [p], вона може бути друкованою чи рукописною, великою чи малою, може стояти на початку, усередині чи в кінці слова.*)

Учні добирають слова з літерою «пе» в різних позиціях.

2. Мотивація навчальної діяльності.

На дошці рукописним шрифтом подані слова.

Павло

Алла

Микола

Слава

Поліна

Пилип

Клава

Опанас

Оксана

— Прочитайте слова. Що вони означають? У яких іменах є буква «пе»? Як потрібно писати імена? Прочитайте тільки імена, які починаються літерою «пе». Чи всі імена зможете написати? (*Ні, тільки слово Опанас. В інших іменах перша буква «пе». Ми ще не вміємо писати велику букву.*)

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 39-40).

1. Презентація букви.

Що це? Що це? — всі кричать, —

Парасольки он летять! (*Парашути*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад · Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні парашутів.

2. Пальчикова гімнастика.

Вправа «Миємо руки»: ритмічно потираємо долоні, наче миємо руки.

Узяли духмяне мило,

Добре руки з ним помили.

http://dreamfood.ua/forum/topic_504

3. Пояснення написання великої букви П.

— Велика літера складається з двох прямих похилих паличок із заокругленнями (перша — ліворуч, друга — праворуч) і горизонтальної лінії з заокругленням. Усі елементи пишуться окремо. Спочатку пишемо пряму подовжену паличку з заокругленням унизу ліворуч, поряд із нею — ще одну паличку із заокругленням праворуч. Останнім пишемо заокруглення зліва від верхньої частини першого елемента, що переходить у пряму горизонтальну лінію, яку ведемо над першими двома елементами праворуч. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і, три-і*.

Учні вчать писати елементи, а потім пишуть рядок нової літери олівцем.

5. Письмо складів з великою літерою.

Повторення відомих правил вживання великої літери (на початку речення, при написанні імен). Пишуть ручкою.

6. Письмо слова.

— Прочитайте слово. (*Павло*.) Що воно означає? (*Це ім'я*.) Як потрібно писати імена? Напишіть слово в повітрі, коментуючи з'єднання букв. Напишіть рядок слова в прописах.

7. Письмо речення.

— Прочитайте речення. (*Пилип плавав*.) Якими буквами воно подано? (*Друкованими*.) Напишіть речення в наступному рядку.

8. Виконання мовного завдання.

Прочитати слова, які склав пінгвін зі слова *сонілка*. Записати двоскладові слова (*коса, лісок, пісок*).

9. Фізкультхвилинка.

Фізкультправи — у пошані,
Ми їх дуже любимо,
За хвилину відпочинем
І писати будемо.

Раз — піднялись, два — присіли,
Хай мужніє наше тіло.
Хто ж втомився присідати,
Може вже відпочивати.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Застосування знань. Продовження роботи у прописах (с. 40).

1. Письмо великої букви П, рядкової п.

2. Письмо слова Поліна.

3. Змінювання слів за зразком.

4. Складання слів з поданих букв і складів.

Складають і записують слова: *пара, сапа, пава, лава, лапа; пора, вона, кора, коло*.

5. Поняття про словникові слова.

— Ви виконували завдання, в якому змінювали слова. У них змінювалася або додавалася остання літера. Спробуйте змінити слово *папір*. Запам'ятайте, в цьому слові змінюється звук (і буква) усередині слова: *папір — папери*. Запишіть цю пару слів в останньому рядку.

V. Розвиток зв'язного мовлення.

1. Робота в парах.

Кожна пара учнів має аркуш будь-якого паперу. Складають діалог про папір.

Орієнтовно діалог може бути таким:

1. Який у тебе папір?
2. Чистий, білий, гладенький...
1. Що ти хочеш зробити з цього паперу?
2. Думаю, що з нього можна зробити кораблик.
1. Я можу тобі допомогти.
2. Дякую, удвох ми швидше впораємося з роботою.

2. Гра «Влучне слово».

Учитель називає словосполучення, діти цеглинками сигналізують, чи правильно зв'язані між собою слова (зелена цеглинка — правильно, червона — неправильно).

- Кораблик з паперу.
- Паперовий кораблик
- Паперова закладка.
- Кольоровий папір.
- Дерев'яний папір.
- Паперові чоловічки.

VI. Підсумки уроку.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найважче? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 38. Письмо малої букви т, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву т. Удосконалювати навички звукового аналізу слів. *Розвивальна:* розвивати вміння відповідати на запитання, складати речення, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, аркуші паперу для письма, картки з диференційованими завданнями, предметні малюнки для малюнокового диктанту, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого на уроках читання.**

Відгадування загадок.

Загадковий сяє Марс,
Може, хтось живе там?
Понесе до Марса вас
Мов стріла, ... (*ракета*).

Парасолька з неба впала,
На зелений луг попала.
В небі то літак летів,
Парасольку загубив. (*Парашут*)

На доріжці розігнався,
В небо, наче птах, піднявся.
Через море швидко лине
В інші землі та країни. (*Літак*) (*Леся Вознюк*)

Подивіться: чудеса,
Млин летить у небесах!
Може боком він літати
І в повітрі зависати. (*Вертоліт*) (*О. Майборода*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

— Як одним словом можна назвати слова-відгадки? Яке слово довше: *літак* чи *вертоліт*? Чому? Який спільний звук є в словах-відгадках? Назвіть парний м'який до звука [т]. Якою буквою позначаються звуки [т], [т']?

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Послухайте і повторіть скоромовку:

Ти, малий, скажи малому, хай малий малому скаже, хай малий теля прив'яже.

— Чи вдалося вам порахувати «малих»? Що потрібно було малим зробити? Як ви гадаєте, хтось прив'язав теля?

— Поділіть на склади слово *теля*. Назвіть послідовно звуки. Позначте його схему цеглинками.

— Чи зможете написати слово?

— Сьогодні навчимося писати рядкову букву «те».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 41).**1. Презентація букви.**

Малий меншому сказав,
Той — малому передав.

А воно втекло й сховалось,
Прив'язати не давалось. (*Теля*)

http://abetka.ukralife.org/sagadky_vozn9.htm

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні телятка.

2. Пальчикова гімнастика.

«Струшуємо водичку з рук»: пальці стиснути в кулачок, потім з силою випрямити їх, наче струшуючи водичку.

Полетіли від води
Бризки з рук туди-сюди.

http://dreamfood.ua/forum/topic_504

3. Пояснення написання великої букви П.

— Мала буква *т* — пряма похила паличка і дві палички із заокругленнями. Пишемо пряму похилу паличку. Не відриваючи руки, повертаємося вгору, посередині рядка робимо відхилення праворуч, під верхньою рядковою лінією заокруглюємо і ведемо паличку вниз, до нижньої рядкової. Так само пишемо ще одну паличку із заокругленням угорі, яку заокруглюємо ще й унизу. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і, три-і*.

У першому рядку пишуть олівцем елементи, у другому — малу букву *т*.

4. Письмо складів.

5. Фізкультхвилинка.

Раз, два — всі присіли,
Потім вгору підлетіли.
Три, чотири — нахилились,
Зі струмочка гарно вмились.
П'ять, шість — всі веселі,

Крутимось на каруселі.
Сім, вісім — в поїзд сіли,
Ніжками затупотіли.
Дев'ять, десять — відпочили
І за парти дружно сіли.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

6. Письмо слів з новою літерою.

У прописах подано зразок написання слова *тато*. Учні пишуть рядок цього слова.

7. Виконання мовного завдання.

— Телятко паслося на лузі. Там серед квіток знайшло букви. Які це букви, друковані чи рукописні? (*Рукописні*.) Телятко склало з квітів букети. А ви складіть і запишіть слова з кожної групи квітів. (*Кіт, місто, лото*.)

8. Малюнковий диктант.

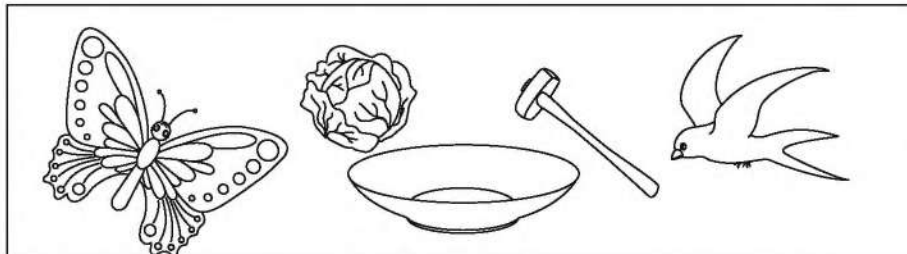
Учитель демонструє предметні малюнки, учні називають кожне слово протяжно, щоб почути всі звуки. Записують в останньому рядку на сторінці прописів. Слова: *літак, парта, нитки, стіл*.

IV. Застосування учнями знань.

1. Диференційоване виконання завдань.

Для учнів, які добре засвоюють навички письма, можна запропонувати картки із зображенням кількох предметів. Слова записуватимуть на аркушах. Завдання на вибір:

- записати назви предметів, до яких ставимо питання *хто?*
- записати назви предметів, до яких ставимо питання *що?*

Для учнів, які ще не можуть самостійно писати, можна запропонувати списати з дошки рукописне речення (вибрати одне з кількох запропонованих). Учні, які добре справляються зі списуванням рукописних речень, запропонувати списати друковане речення (можна з пропущеним словом).

Речення (для диференційованого письма).

1. Світлана мила тарілки. 2. Остап склав лото. 3. У квітнику квіти. 4. Антон написав листа. 5. У кімнаті котик. 6. Наталка сікла капусту на салат. 7. На столі торт. 8. Полтава — місто. 9. У Віктора пластилін. 10. Марта терла моркву.

V. Підсумки уроку.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Чи важко було писати ручкою? Яке завдання вам було виконувати найважче? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 39. Письмо великої букви Т, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Т. Удосконалювати навички звукового аналізу слів. *Розвивальна:* розвивати вміння відповідати на запитання, складати речення, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, аркуші паперу для письма, картки з диференційованими завданнями, предметні малюнки для малюнокового диктанту, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого матеріалу.**

На дошці виставлені картки з друкowanими та рукописними літерами. Учні вибирають тільки великі рукописні літери, виставляють їх на полицю. Повторюють, коли вживається велика літера. До кожної літери добирають ім'я чи назву міста.

2. Мотивація навчальної діяльності.

На дошці записані речення.

_ арас склав ло_о. У _ані ко_ик.

— На місці рисок повинна бути одна й та ж літера. Поміркуйте яка. (*Літера т.*) Прочитайте речення. Чи можете переписати його? (*Ні.*) Чому? (*Ми ще не вміємо писати велику букву Т. А в словах Тарас. Таня потрібно писати велику літеру.*)

— Для чого потрібно вміти писати великі літери? Сьогодні вчитимемося писати велику літеру Т.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 42-43).**1. Презентація букви.**

Тато-тигр, тигриця-мама
Тихо ходять чагарями.

Тигрєня ричати вчиться —
Тигра всякий звір боїться.

Олександр Кононенко

http://abeika.ukrlife.org/abeika_kon.htm

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні тигрєнати.

2. Пальчикова гімнастика.

«Витираємо руки»: енергійні рухи імітують почергове витирання кожної руки рушником.

Рушничок я свій беру,
Швидко ручки обітру.

http://dreamfood.uia/forum/topic_504

3. Пояснення письма великої літери.

— Велика буква Т складається з трьох прямих похилих подовжених паличок (перша із заокругленням ліворуч, третя — із заокругленням праворуч) і горизонтальної лінії з заокругленням. Усі елементи пишуться окремо. Пишемо пряму подовжену паличку із заокругленням унизу ліворуч, праворуч від неї пряму похилу подовжену паличку без заокруглення і на такій же відстані ще одну паличку із заокругленням праворуч. Останнім пишемо заокруглення зліва від верхньої частини першого елемента, що переходить у пряму горизонтальну лінію, яку ведемо над першими трьома елементами праворуч. Пишемо під лічбу *раз-і, два, три-і, чотири.*

Пишуть олівцем елементи, а потім нову букву.

4. Поєднання букви Т з іншими буквами. Письмо слова Тимур.

Учні розглядають і коментують способи з'єднання великої літери з іншими літерами. Самостійно пишуть ручкою склади в наступних рядках.

Після визначення з'єднань пишуть слово *Тимур*.

5. Списування речення.

Читання речення, надрукованого в прописах. Після пояснення значення слова *Литва* записують речення у вільному рядку.

6. Мовно-логічне завдання.

Учні читають слова, визначають, що це імена. В кожному слові пропущена буква «те». Самостійно записують слова у вільному рядку.

7. Фізкультхвилинка.

Раз! Два! Три! Чотири! П'ять!
Час прийшов нам спочивать.
Тож піднімем руки вгору,
Ніби глянемо на зорі.

А тепер всі руки в боки,
Як зайчата, — скоки-скоки!
Десять, дев'ять, вісім, сім!
Час за парти нам усім.

<http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Застосування учнями знань.

1. Письмо вивчених букв, буквосполучень, слів (прописи, с. 43).

У першому рядку пишуть по одній великій і рядковій літері «те» (за зразком), а потім літери зі схожими елементами: *П, п, р*.

У наступному рядку записують склади з трьох літер, добирають слова, в яких є такі склади (*тра: трава, трактор, завтра; пта: пташка, пташеня.*)

Читають і коментовано записують слова *трактор, Тамара*.

2. Коментоване письмо речення.

— Прочитайте речення. Якими буквами воно подано, друкованими чи рукописними? (*Рукописними.*) Скільки слів у реченні? (*Три.*) Як потрібно писати перше слово? (*З великої літери, це ім'я, початок речення.*) Яке слово найважче? (*Тракторі.*) Уважно запишіть речення у вільному рядку.

3. Порівняння друкованих і рукописних букв.

У прописах надруковано пари букв *п — т, п — р*. Учні порівнюють друковані букви, пишуть пари рукописних. Доходять висновку, що в рукописних літерах є однакові елементи.

4. Дослідження мовних явищ.

Назвіть, що зображено на малюнках ліворуч. (*Кит, торт, руки, які місять тісто.*) Зараз я перетворю вас на чарівників. А ви, чарівники, перетворите кита на kota, торт на порт, а тісто — на місто. Як це зробити? (*У кожному слові потрібно замінити одну літеру.*)

— Запишіть парами пірамідку слів. Підкресліть букви, якими відрізняються слова.

— Що цікавого ви помітили у пірамідці? (*У першому, верхньому рядку слова з трьох літер, у наступному — з чотирьох, в останньому — з п'яти.*)

— Назвіть односкладові слова. Назвіть наголошені склади у словах останньої пари.

V. Підсумки уроку.

1. Відгадування мовних загадок.

— Послухайте уважно вірші. Поміркуйте і скажіть, про які перетворення у них йдеться.

Виліз кріт з нори на світ:
до крота підкрався кіт.
У крота украв кіт *P* —

і кротом став кіт тепер!
А без *P* і кріт не кріт —
вуркотливий сірий кіт! (*Крiт — кiт*)

<http://rostok.org.ua/wp-content/uploads/2013/10/chytanochka-1-klas-uroky-15-19.pdf>

Без «т» — коли вода кипить,

А з «т» — у школі всяк сидить. (*Пара — парта*)

<http://dashaocinka.com.ua/ru/article/chitatski-uminyya-ia-navichki.html>

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найцікавіше? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 40. Письмо малої букви д, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву д. Удосконалювати навички звукового аналізу слів. Формувати уявлення про усне й писемне мовлення. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, уміння характеризувати звуки, визначати на слух слово з потрібним звуком. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання пізнавати нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, аркуші паперу для письма, картки для гри «Добери слова», сюжетний малюнок «Зимові розваги», LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Здоров'язбережувальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення про вивчені звуки [д], [д'].**

Виділення звуків із вірша.

Дятел дерево довбав.
Дощик дятла не дістав:

У дуплі у дятла дім.
Дятлентам добре в нім.

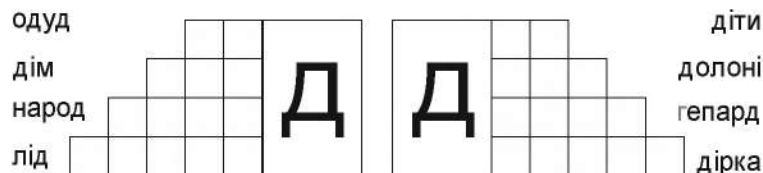
Тамара Коломісць

<https://web.archive.org/save/http://abetka.ukrlife.org/veselo.html>

— Які за звучанням звуки [д], [д']? Якою буквою вони позначаються? Які ще з вивчених букв можуть позначати і м'який, і твердий приголосний? Які букви позначають тільки твердий приголосний?

2. Гра «Добери слова». Робота у групах.

Кожна група отримує картку. Потрібно надрукувати (або вказати стрілками) слова за відведений час.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Чи змогли б ви написати ці слова? (Ні, тому що не вміємо писати букву «де».)

— Сьогодні навчимося писати рядкову букву «де».

Демонстрування і порівняння друкowanих та рукописних букв.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 44).**1. Презентація букви.**

— Відгадайте загадку.

То пірне, то виринає,
Понад хвилі вистрибає.

Кораблеві навздогін
Прудко плаває ... (дельфін).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні дельфіна.

2. Пальчикова гімнастика.

«Пароплав». Обидві долоні з'єднані «ківшиком», усі пальці, крім великих, спрямовані у бік «від себе», а великі пальці підняті уверх та з'єднані — це «труба».

Пароплав пливе по річці,
Дим з труби, немов із пічки.

https://web.archive.org/save/https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

3. Письмо рядкової букви д.

— Мала буква *д* складається з овалу і прямої похилої подовженої палички з петлею внизу. В яких буквах писали овал? Напишіть овал у повітрі. Пишемо овал *і*, як у букві *а*, ведемо вгору, до верхньої рядкової лінії. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу подовжену паличку з петлею внизу, як у букві *у*. Пишемо під лічбу *і-раз-і, два-і*.

У першому рядку пишуть олівцем елементи, у другому — рядкову букву *д*.

4. Письмо складів із буквою д.

Учні читають склади у наступних рядках, називають способи з'єднання букв (середнє, верхнє, нижнє), пишуть ручкою.

5. Фізкультхвилинка.

Працювали ви старанно.

Лічили, писали охайно.

Стомилися очі і рученята.

Спочиньте трохи, мої малята!

Сонце спить, небо спить;

Навіть вітер не шумить.

Рано-вранці сонце встало

І проміння всім послало.

<https://web.archive.org/web/20151126141114/http://web.archive.org/web/20151126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

6. Коментоване письмо слів.

У прописах подано рукописним шрифтом слово *лід*. Учні пишуть рядок цього слова.

7. Розгадування ребусів.

Розгадують слова: *підвсл, лимонад, диван*. Кожне слово перед письмом ділять на склади, називають послідовно звуки. Записують під малюнками.

8. Диктант «Сито».

Учитель читає слова, учні записують в останньому рядку тільки ті, в яких є нова буква: *вода, пі-ка, двері, панда, рослина*.

IV. Розвиток зв'язного мовлення.

1. Розгляд сюжетного малюнка.

— Розгляньте малюнок. Яку пору року зображено? (*Зиму*.) Кого ви бачите на малюнку? (*Дітей*.) Що вони роблять? (*Катаються з гірки на санках*.) Який настрій у дітей? Чому ви так гадаєте?

2. Поняття про усне й писемне мовлення.

— Зверніть увагу на дітей. Дівчинка щось вигукує, при цьому махає рукою. Хлопчик усміхається. З малюнка видно, що діти розмовляють. Висловити думки їм допомагають не тільки слова, а й міміка, жести. Чи можемо ми почути, про що розмовляють діти? А коли можна почути, про що вони розмовляють? (*Тоді, коли хтось із нас за них говоритиме*.)

— Ми чуємо голос, коли звертаємося одні до одних, коли запитуємо й відповідаємо. Це усне мовлення. Де можна почути усне мовлення? (*На вулиці, у транспорті, у крамниці тощо*.)

3. Робота у групах.

— Складіть за малюнком розповідь «Зима».

— Ви розповідали чи читали про зиму? Якщо ваші розповіді запишемо, а відтак прочитаємо, то ми скористаємося писемним мовленням. Писемну форму мовлення ми бачимо і читаємо.

4. Робота з LEGO-цеглинками.

— Складіть з цеглинок зимовий дитячий «транспорт» (сани, ковзани...). Можете придумати якийсь новий вид.

V. Підсумки уроку.

1. Відгадування загадок. Послідовне називання звуків у словах-відгадках.

У вогні не горить, у воді не тоне. (*Лід*)

В'ється, звивається, до неба направляєтся. (*Дим*)

Хто на зиму роздягається, а на літо одягається? (*Дерева*)

<http://zagadki1.ru/ua/zagadka/u-vohni-ne-horyt.htm>

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Про що вчилися розповідати? Яке завдання вам було виконувати найважче? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 41. Письмо великої букви Д, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Д. Удосконалювати навички звукового аналізу слів, уміння списувати з друкованого шрифту. *Розвивальна:* розвивати вміння відповідати на запитання, складати речення, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, LEGO-цеглинки, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Гра «Складовий аукціон». Робота у групах.**

— Назвіть букви, які вже навчилися писати. Букви запрошують вас на аукціон.

- Ді. (Діти, дірка, діжка, дітвора...)
- Де. (Дерево, десять, дельфін...)
- До. (Домівка, дощик, добро...)
- Да. (Данило, Дарина, Давид...)
- Ду. (Дубок, душ, думка...)

2. Відгадування загадки. Звуковий аналіз слова-відгадки.

Давно ця річка славна
Народи три єднає
І в Чорне море плине.

Простори України
Розкішно прикрашає,
Очі милує дитини.

Надія Скоропльот

<https://web.archive.org/web/20181126141658/http://mega-naika.com.ua/zagadki/zahadky-z-vidhadkami-na-bukvi-d/>

— Про яку річку ця загадка? Що вам відомо про Дніпро? Запам'ятайте, що назви річок пишуться з великої букви.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Чи можете ви написати слово *Дніпро*? (Ні.) Чому? (Бо ще не вміємо писати велику букву Д.)

Сьогодні навчимося писати цю букву.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 45-46).**1. Презентація букви.**

— Відгадайте загадку.

Воно для всіх нас — добрий друг,
Хоч диваком вважається,

Бо навесні вдяга кожух,
На зиму ж — роздягається. (Дерево)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с.

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні дерев.

2. Пальчикова гімнастика.

Перебираючи чотирма пальцями по столу, просуватися вперед.

Позмагатись пальці хочуть:
Хто скоріш перебіжить.

Другий — третій, другий — третій,
А великий ще лежить.

https://web.archive.org/save/https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_504

3. Письмо великої букви Д.

— Елементи великої букви Д — пряма похила подовжена паличка з петлею і великим півовальним заокругленням. Починаємо писати від міжрядкової лінії пряму похилу подовжену паличку і біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо вгору, описуючи великий правий півовал, що торкається міжрядкової лінії і закінчується нижче від неї зліва від прямої похилої палички. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і, три*.

Учні пишуть букву олівцем.

4. Поєднання нової букви з іншими.

Розглядають, як поєднана велика буква *Д* з іншими за допомогою з'єднувальної лінії. Пишуть ручкою склади *Да, Ді, Дво, Дру*, слово *Діана*.

5. Виконання мовно-логічного завдання.

Читають надруковані речення. Визначають, яким словом потрібно їх закінчити: у першому реченні потрібно дописати слово *судак*, тому що акули не водяться у річках, а судак — річкова риба. У другому реченні потрібно дописати слово *одуд*, адже цих птахів, а не орлів, можна побачити у саду.

Записують: *У Дніпрі судак. У саду одуд.*

6. Фізкультхвилинка.

Дружно в ліс ми всі пішли,
Скільки тут грибів знайшли!
В кошики ми їх збирали,
Доки повними не стали.

Ще й побігали там трішки,
Натомили свої ніжки.
Поверталися бадьорі,
А про це вже знали в школі.

<https://web.archive.org/web/20151126141114/http://web.archive.org/web/20151126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Застосування учнями знань.

1. Письмо вивчених букв (прописи, с. 46).

У першому рядку пишуть великі й рядкові літери «де».

2. Слухання вірша.

Данилко, Дмитрик і Дарина
Дерева садять у долині.

Один дубок і десять кленів,
Хай буде світ увесь зеленим.

Світлана Чугай

<https://web.archive.org/web/20181126142121/http://www.pochatkivec.ru/2012/09/94.html>

— Про кого вірш? Як звали дітей? Яку корисну справу вони робили? Як потрібно писати імена?

3. Письмо імен.

Учні читають надруковані імена, записують поруч по одному разу, коментуючи, як поєднувати букви у словах *Дмитрик, Дарина, Денис*.

4. Письмо речень.

Читають речення: *Діти веселі*. Пишуть у тому ж рядку.

Наступні речення надруковані у спіральному лабіринті. Читають їх: *У Дениса велосипед. У Діани санки*. Записують речення у вільних рядках.

ДОДАТКОВИЙ ГРАМАТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Слова (для ігрових завдань).

Сад, дід, мед, лід, дим, дід, відро, посуд, помідори, диктант, смородина, ведмеді, календар, середа, понеділок, листопад, Дніпро, Десна, Дністер, Одеса.

Речення (для диференційованого письма).

1. Одарка підмела двір. 2. Вадим садив дерева. 3. У саду росте смородина. 4. Діти співали народні пісні. 5. Одуд у саду. 6. Дмитро носив дрова у дім. 7. У нас велика родина. 8. Лід не тоне у воді. 9. На дивані сиділи Олександр і Давид. 10. У середу в нас вистава.

V. Підсумки уроку.

Рефлексія. Метод «Капелюшки де Боно».

- Білий — колір чистоти.

Що мені відомо про букву *Д*?

- Червоний — (колір життя, почуттів).

Що ти відчував (відчувала) під час написання великої букви *Д*? Складів з буквою *Д*? Коли писав (писала) слова з буквою *Д*?

- Чорний — колір землі, здорового глузду.

Чи всі букви ви написали правильно?

- Зелений (колір досліджень).

Яке слово ти сьогодні написав (написала) найкраще?

- Синій (колір знань).

Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Урок 42. Письмо малої букви з. Написання складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву з. Удосконалювати навички звукового аналізу слів. Збагачувати словниковий запас школярів. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, вміння характеризувати звуки, визначати на слух слово з потрібним звуком. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, предметні малюнки для диктанту, іграшковий заєць (для складання опису), аркуші паперу для письма, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Слухання вірша.**

Зажурився заєць-тато:
Знов пустують зайченята.

Злий, зухвалий лис близенько.
— Зайченята, в дім хуленько!

Олександр Кононенко

https://web.archive.org/web/20181126142423/https://web.archive.org/web/20181126142423/http://abetka.ukr1fe.org/abetka_fon.htm

— Про кого цей вірш? Чому заєць заганяв зайченят у дім? Назвіть послідовно звуки у словах *заєць, зайченята*. Який перший звук у цих словах? Якою буквою позначаються звуки [з], [з']?

2. Гра «Вірю — не вірю».

Учитель називає твердження, учні сигналізують зеленими цеглинками, якщо погоджуються, зеленими — якщо не згодні.

- Заєць більший, ніж зайченя.
- Слово *заєць* довше, ніж слово *зайченя*.
- У слові *заєць* 2 голосних звуки.
- У слові *зайченя* 2 м'яких приголосних звуки.
- У слові *зайченя* стільки ж складів, як і у слові *заєць*.
- У зайця і зайченяти довгі вушка і куці хвостики.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Послухайте вірш. Запам'ятайте назви тварин.

Заєць зяблика зустрів:
— Зебру зжер! Зміноку з'їв! —

Зяблик зойкнув: — Значить, заєць
Задавака і зухвалець.

Юрій Кругляк

<https://web.archive.org/save/http://www.megaznalka.com.ua/lyrics/skoromovsky-i-chystomovsky-na-bukvi-z/>

— Поділіть на склади слова *заєць, зяблик, зебра, змія*. Який спільний звук у цих словах? Що означають слова *задавака, зухвалець*? (*Задавака — це той, хто любить хвалитися, тобто хвастунець, хвалько, зазнайко. Зухвалець — той, хто поводить себе нахабно, зарозуміло.*)

— Ми знаємо з казок, що заєць боягуз, невпевнений у собі. Чи таким він сам себе уявляв, коли розмовляв із зябликом? (*Ні, він уявляв себе сміливцем, який не боїться нікого.*) Чому ж зяблик назвав зайця задавакою і зухвальцем? (*Зяблик знає, що насправді заєць боягуз.*)

— Яку першу букву потрібно писати у словах *заєць, зяблик, задавака, зухвалець*? (*Букву «зе».*) Сьогодні навчимося писати рядкову букву «зе». А ще виконаємо цікаві завдання від зайчика.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 47).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні зайчика.

2. Пальчикова гімнастика.

«Квітка». Долоні підняті угору, пальці створюють «пуп'янок», основи кистей притиснуті одна до другої. Квітка «розпускається»: розводимо одночасно пальці рук у боки, а потім зводимо пальці разом.

Вранці сонечко зійшло,
Розпустилась квітка.

А увечері закриє
Пелюсточки швидко.

https://web.archive.org/save/https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_504

3. Письмо рядкової букви.

— Мала буква з складається з двох правих півовалів, один з яких переходить у петлю. Починаємо писати нижче від верхньої рядкової лінії, ведемо вгору до лінії, заокруглюючи праворуч, потім вниз і ліворуч до нижньої рядкової лінії без заокруглення вгору. Не відриваючи руки, рухом праворуч і вниз описуємо нижній півовал, який, торкнувшись міжрядкової лінії, переходить у петлю. Лінія петлі перетинає півовал на нижній рядковій лінії. Пишемо під лічбу *i-раз-і, і-два-і*.

У першому рядку пишуть олівцем елементи букви, у другому — букву.

4. Письмо складів за зразком.

Учитель звертає увагу на способи поєднання літер.

5. Фізкультхвилинка.

Косооке зайченятко —
Довгі вушка, гарні лапки —
Повернулось вправо, вліво,
Головою покрутило,
Пострибало, потягнулось,
За морквинками нагнулось.

Почало їх всіх збирать:
Раз, два, три, чотири, п'ять.
Першу й другу — мамі й тату,
Дві морквинки — сестрі й брату.
На пеньочок тихо сіло,
П'яту моркву смачно з'їло.

<https://web.archive.org/web/20151126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

6. Виконання мовно-логічного завдання.

Учитель описує ситуацію: зайченята прийшли в супермаркет, взяли візочки. На візочках записані букви «ка» і «зе». Потрібно допомогти зайченяткам зібрати у візочки продукти, у назвах яких є вказані букви («ка»: картопля, кукурудза, морква, капуста, огірок; «зе»: морозиво, гарбуз, зерно, кукурудза). Учні стрілочками з'єднують зображення продуктів з відповідним візочком.

— Скільки продуктів у лівому візочку? (*П'ять*.) А у правому? (*Чотири*.) Скільки продуктів у двох візочках? (*Дев'ять*.) А скільки продуктів на малюнку? (*Вісім*.) Як так вийшло, що у візочках більше продуктів? (*У слові кукурудза є обидві букви, тому кожен зайчик купував кукурудзу*.)

IV. Застосування учнями знань.

1. Малюнковий диктант.

— Зайчик пропонує вам написати малюнковий диктант. Диктант непростий. Серед малюнків потрібно вибрати тільки ті, у назвах яких буква «зе» усередині. Записуватимете слова у вільних рядках у прописах.

Слова для диктанту: *змія, коза, зима, мороз, ковзани, зірка, візок, казан, вазон, пензлик*.

2. Розвиток зв'язного мовлення. Робота у групах.

— Перед вами зайчик (іграшковий). Ми повчимося описувати звірятко. Описати — значить розказати, який зайчик, чим він відрізняється від інших звірят. Порадьтеся, які слова допоможуть найкраще уявити зайчика тим, хто його ніколи не бачив.

План опису:

- Який зайчик за розміром? (*Невеликий, великий, дрібненький, велетенський*.)
- Якого кольору шерсть? (*Плямиста, смугаста, біла, сіра, руда*.)
- Яка шерсть на дотик? (*Гладенька, м'яка, шорстка*.)
- Які вушка? (*Великі, довгі, маленькі, короткі*.)
- Який хвостик? (*Куций, пухнастий, довгий, круглий*.)
- Які лапки? (*Передні довші, ніж задні; задні довші, ніж передні; довгі, стрункі*.)

V. Підсумки уроку.

1. Гра «Добери слова».

Учитель пропонує дібрати слова, у яких звук [з] перший, другий, третій... Можна запропонувати розподілити слова за таким порядком. Слова: *зима, взуття, візок, гроза, мороз, погроза* тощо.

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Які завдання виконували? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 43. Письмо великої букви З, складів, слів. Списування з рукописного і друкованого шрифту

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву З і поєднувати її з іншими буквами. Формувати вміння правильно аналізувати й відповідно зображувати букву. Закріплювати вміння списувати з рукописного і друкованого. *Розвивальна:* розвивати зв'язне мовлення, вміння характеризувати звуки. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами.

Інтеграція. Математична галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

Відгадування загадки.

Сіла пташка на дубку,
Завела своє «ку-ку»!
Стрепенулись їжачок,

Заєць і козулі.
Всіх збудив той голосок,
Пісенька ... (зозулі).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Назвіть звуки у слові *зозуля*. Які ще слова зі звуком [з] чули у загадці? Як розумієте слово *завела*? Якою буквою позначають звуки [з], [з']? З яких елементів складається рядкова літера з?

2. Вправа «Мікрофон».

— Назвіть вивчені букви. Складіть пари друкованих і рукописних літер. Які літери позначають голосні звуки? Викладіть картки з цими літерами на верхню полицку. Які літери позначають приголосні звуки? Викладіть картки з цими літерами на нижню полицку.

3. Гра «Звук утіймай — слово називай».

Учитель називає звуки, учні називають слова: [в, о, в, к], [л, и, с, и, ц', а], [с, л, о, н], [к, р, о, к, о, д, и, л], [з, е, б, р, а].

— На яку тему ці слова? Доповніть цю групу слів іншими словами.

4. Мотивація навчальної діяльності.

Зіставлення великої рукописної й друкованої букви З.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 48-49).

1. Презентація букви.

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні зозулі.

2. Пальчикова гімнастика.

«Равлик». Вказівний, середній та безіменний пальці притиснуті до долоні. Великий палець та мізинець випрямляються, а потім ховаються. Виконувати вправу спочатку однією рукою по черзі, потім обома руками одночасно. Можна зобразити, як равлик повзе по столу.

Равлик повагом повзе,
Хатку на собі везе.

https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

3. Письмо великої літери З.

— Велика буква складається з верхнього і нижнього правих півовалів. Починаємо трохи нижче від міжрядкової лінії і пишемо подібно до другої частини великої букви В. Пишеться під лічбу *і-раз-і, і-два-і*.

У першому рядку пишуть олівцем елементи, а в другому — букву.

4. Поєднання великої букви з іншими буквами. Списування складів.

5. Повторення правил вживання великої літери.

Учні згадують, що з великої літери починаємо писати речення, імена, прізвища, назви міст та річок.

Письмо слова *Зіна*.

6. Виконання мовно-логічного завдання.

Учні вголос читають речення, визначають, якими словами вони закінчуються. У вільних рядках записують: *У корзині дині. Над озером зірки.* Під час письма аналізують кожне слово, пояснюють, як потрібно поєднати букви. Учитель звертає увагу на дотримання відстаней між словами, пропонує самотійно перевірити написане.

7. Лексична робота.

— Ви вже знаєте, що клички тварин пишуть з великої букви. Доберіть клички для кози. Прочитайте речення, записане на дошці: *Ліза пасла козу Зірку.* Скільки слів у реченні? Чому слово *Зірку* написано з великої букви? Спишіть речення.

Пишуть в останньому рядку на сторінці.

8. Фізкультхвилинка.

Зайчик сірий умивається.
Видно, в гості він збирається.
Вимив носик, вимив вухо,
Витер сухо.

Довгі вуха, довгі лапи,
Невеличкий сам на зріст.
Скік, скік! Ми погнались —
Він утік. Скік!

<https://web.archive.org/web/20151126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Застосування учнями знань.

1. Розвиток зв'язного мовлення. Робота в парах.

— Розгляньте малюнок на с. 49. Де побував художник? (*У зоопарку.*) Кого він побачив у зоопарку? (*Лева, бегемотів, верблюда, мавпочок...*)

— За малюнком складіть розповідь.

— Якою формою мовленням ви користувалися? (*Усною.*) А ще яке буває мовлення? (*Писемне.*)

— Обговоріть, які тварини живуть у зоопарку, як потрібно поводитися біля тварин.

2. Списування рукописних речень.

Учні читають речення, аналізують (скільки слів у реченні, як поєднуються букви у словах, який знак стоїть у кінці речення), записують у вільних рядках.

3. Гра «Упізнай тварину».

— Діти були в зоопарку. Кожному сподобалася якась тварина. Назви тварин запишемо у вільних рядках. Ліда розповіла про тварину, яка найбільше її здивувала, так:

Войовничі голки має,
Наче списи, їх жбурляє.

Налякає шумом вас
Звір, що зветься ... (*дикобраз*).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 205 с.

— Олегові найбільше сподобався звір, який сірий, зубастий, по полю блукає, ягнят шукає. (*Вовк*.)

— Наталочці сподобалося спостерігати за поведінкою птаха. Послухайте про нього загадку, яку написала Леся Вознюк.

Страус втік — не наздогнати,
Може, в лузі пошукати?

Ні, в Австралії знайдемо,
Бо ім'я у нього ... (*ему*).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 205 с.

VI. Підсумки уроку.

1. Гра «Упімай звук».

Зійди, зіронько-зірнице,
Золотава зорянице,
Завітай до нас в долину,

Засяй хоч на хвилину,
Бо згубились зайченятка
І не можуть знайти татка.

Леся Вознюк

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад. Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 205 с.

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Про що вчилися розповідати? Яке завдання вам було виконувати найважче? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 44. Письмо малої букви б, складів і слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу літеру б. Удосконалювати навички звукового аналізу слів, уміння списувати з друкованого шрифту. Ознайомити із зошитом без друкованої основи. *Розвивальна:* розвивати вміння відповідати на запитання, складати речення, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, зошити без друкованої основи.

Інтеграція. Природнича галузь.

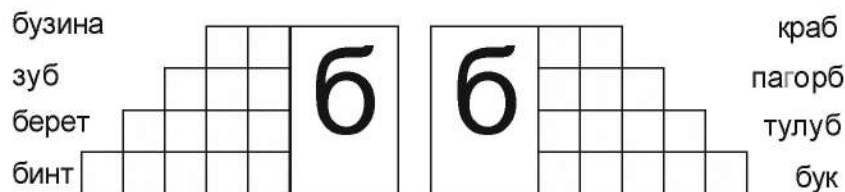
Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого про звук [б]. Вправа «Мікрофон».**

— Назвіть вивчені букви. У яких рукописних буквах є овал? Які букви починаємо писати з палички з петлею вгорі? Які букви мають паличку з петлею внизу? Які букви мають паличку з двома заокругленнями?

2. Мовна гра «Добери слова». Робота у групах.

Кожна група отримує картку. Потрібно надрукувати (або вказати стрілками) слова за відведений час.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Чи змогли б ви написати ці слова? (Ні, тому що не вміємо писати букву «бе».)

— Сьогодні навчимося писати рядкову букву «бе».

Демонстрування і порівняння друкованих та рукописних букв.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 50).**1. Презентація букви.**

— Відгадайте загадку.

Взимку спить,
Влітку бринить,

Понад садом літає,
Солодку росу збирає. (Бджола)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні бджоли.

2. Пальчикова гімнастика.

«Черпаха». Ліва долоня накриває тильний бік правої руки. Перебираючи пальцями, «черпаха повзе». На останньому рядку — «зупинилась», пальці «сховались».

Ось черпаха луки дісталась,
Стежкою разом з будинком повзла.
Раптом маленька тваринка злякалась,
Мить — і нема: то вона вже сховалась.

https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

3. Показ і пояснення написання рядкової літери.

— Рядкова буква б — це овал, що переходить у видовжену вгору лінію із заокругленням праворуч. Пишемо овал, як у буквах а, д, ведемо вгору, до верхньої рядкової і вище. Під міжрядковою лінією заокруглюємо вправо. Пишемо під лічбу і-раз-і, два.

У першому рядку пишуть олівцем елементи, у другому — рядкову літеру б.

4. Письмо складів, слова за зразком.

Показ учителем способів поєднання букви б з уже вивченими. Запис складів бу, об ручкою. У наступному рядку пишуть слово банан.

5. Розвиток фонематичного слуху.

Учитель пропонує вимовити парами слова брати — прати, бити — пити. Учні визначають, що перші звуки вимовляються дуже подібно, але позначаються різними буквами. У прописах подано пару друкованих літер, якими починаються ці слова. Учні пишуть рядок б — п.

6. Виконання мовно-логічного завдання.

Учні читають надруковані слова з пропущеними буквами.

— Поміркуйте, яка буква пропущена у словах. Що цікаве ви помітили? (У першому слові буква б перша, у другому — друга і т. д.) Запишіть слова у вільному рядку.

7. Списування надрукованого речення.

— Прочитайте речення. Скільки в ньому слів? (Чотири.) Яке слово найдовше? Яке найкоротше? Яке слово надруковано з великої букви? Чому? Спишіть речення.

8. Фізкультхвилинка.

Ми берізки та кленці,
В нас тоненькі стовбурці.
Ми в стрункі стаєм рядки,
Випрямляєм гілочки.
Ледь зіп'ялись з корінців,
Дістаємо промінців.

Ми стискаєм їх вогонь
В зелені своїх долонь.
Хилять свіжі вітерці
Вліво-вправо стовбурці.
Ще й верхівки кожен ряд
Нахилил вперед-назад.

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота у зошитах.

1. Ознайомлення із зошитом без друкованої основи.

Учитель демонструє учням зошит без друкованої основи (далі — зошит). Пояснює, що першокласники вже виробили достатню швидкість письма, встигають виконувати завдання у прописах, тому частину завдань виконуватимуть у зошитах. Учні вже не раз виконували завдання на аркушах паперу з такими ж лініями, тому і в зошитах навчатися писати каліграфічно.

2. Запис слів-відгадок.

Учитель читає загадки, діти відгадують їх, записують слова-відгадки на дошці та в зошитах (кожне слово пишуть з малої літери один раз).

Біла кора, тоненькі віти.
Що то є? Вгадайте, діти. (Береза)

Повен хлівець білих овець. (Зуби)

<https://web.archive.org/save/http://zagadki.org.ua/ua/riddle/kids/p14/>
<https://web.archive.org/save/http://pres.m.ua/bila-kora-toneneki-viti-bila-kora-toneneki-viti.html>

Майстер має гарний хист:
Він умить збудує міст —
Без сокири й молотка
І без жодного гвіздка! (Бобер)

Цю найпершу в школі книжку
Знає будь-який школяр.
До усіх книжок доріжку
Прокладає наш ... (буквар).

Тисяча і п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

3. Письмо речення.

Учитель читає речення, учні визначають кількість слів, записують його на дошці та в зошитах.

Коло будинку росте бузок.

V. Підсумки уроку.

1. Гра «Увіймай звук».

Бавлять ранньої пори
Бобренят старі бобри.

Бубонить бобер до білки:
— Бобренья боїться бджілки.

Олександр Кононенко

https://web.archive.org/web/20181126142423/http://abetka.ukraine.org/abetka_kon.htm

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися сьогодні писати? Що цікавого дізналися?

Позначають свій настрій після завершення роботи.

Урок 45. Письмо великої букви Б, складів, слів з нею

Мета. *Навчальна:* вчити писати велику букву Б, поєднувати її з іншими буквами; записувати слова з вивчених букв. Формувати елементи самоконтролю. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного і друкованого шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, малюнки із зображенням тварин, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення відомостей про звук [б].**

— Послухайте загадку.

У ставочку цілу днину

Зводять звірі ці плотину.

В них міцні та гострі зуби,

Ходять все життя у шубах.

Здогадалися тепер?

У ставку живе ... (бобер). (Ганна Осадко)

<https://web.archive.org/save/http://abetka.ukrlife.org/osadko.html>

— Вьдгадали, про кого вона? Назвіть ланцюжок звуків у слові *бобер*. Назвіть перший звук. Що ви можете розказати про звук [б]? Якою буквою він позначається? Покажіть букву б у касі.

Учитель називає букви, учні утворюють пари рукописних та друкованих літер.

2. Мовна гра «Загубилась літера». Робота у групах.

— Ой, лишенько! — кричать слова.

Пропала літера одна.

Без неї жити ми не можем.

Хто ж відшукати допоможе?

Леся Вознюк

Кожна група отримує картку зі словами, в яких немає однакової літери. З LEGO-цеглинок викладають цю літеру.

*у*лик *атон *улка	а*рикоc *анан *арвінок	*андура *ара*ан *ар*арис	*авовник *оа*а* *ам*ук
--------------------------	------------------------------	--------------------------------	------------------------------

— У яких словах одна буква «бе»? (*Батон, булка, абрикос, банан, барвінок, бандура, бавовник.*) У яких дві букви «бе»? (*Бублик, барабан, барбарис, бамбук.*) Чи є слова з трьома такими буквами? (*Баобаб.*) Які слова називають рослини? Які слова називають вироби з борошна?

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Покажіть велику друковану літеру Б. Згадайте, коли вживаємо велику букву. Розгляньте рукописну букву. Порівняйте її з друкованою.

— Сьогодні навчимося писати рядкову букву «бе».

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 51).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Називають елементи, з яких вона складається. Наводять пунктирні лінії на зображенні бобра, березової колоди.

2. Пальчикова гімнастика.

Учні розтирають великий палець лівої руки вказівним і великим пальцями правої. Потім те саме роблять із великим пальцем правої руки. Повторюють вправу кілька разів.

Жив у казці Аладін,

Був у нього в лампі джин.

Лампу потремо — і враз

Джин з'являється до нас.

https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

3. Пояснення написання букви.

— Велика буква *Б* складається з прямої похилої подовженої палички, правого півовалу і лінії із заокругленням. Від міжрядкової лінії пишемо вниз пряму похилу подовжену паличку, яку біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо вліво (як у великих *П, Т*). Трохи вище від рядкової починаємо писати правий півовал, який торкається нижньої рядкової. Останнім пишеться заокруглення зліва від верхньої частини першого елемента, що переходить у пряму лінію, яку ведемо під міжрядковою лінією праворуч. Пишемо під лічбу *раз-і, і-два-і, три-і*.

У першому рядку пишуть олівцем елементи, у другому — велику букву *Б*.

4. Письмо складів, слова з великою літерою.

Учитель звертає увагу на те, що верхню частину букви можна приєднувати після вже написаної наступної букви. Записують склади *Бі, Бо, Бри, Бла*, слово *Борис*.

5. Списування з друкованого.

Записати речення, назви малюнків писати словами: *У Бориса барабан. А в Романа ноутбук.*

— Чому слова *Борис* і *Роман* писали з великої літери? (*Це імена.*) Скільки букв у слові *барабан*? (*Сім.*) А у слові *ноутбук*? (*Теж сім.*)

6. Фізкультхвилинка.

Хлопчики й дівчатка, зробимо зарядку.	І ногами топ-топ.
Руки в боки, вгору, вниз.	Мов годинник зробим так: тік-так, тік-так.
Раз, два, три — не помились.	Тихо сіли на стільці
У долоні хлоп-хлоп,	Скажу вам: «Ви молодці!».

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота в зошитах.

1. Списування речення з букваря (с. 79).

У букварі є рукописне речення. Його переписують у зошити.

2. Самостійне завдання.

Учитель вивішує на дошці малюнки із зображенням барана, білки, лева, бобра тощо. Учнім потрібно записати назви тварин, які починаються буквою «бе».

3. Лексична робота.

— Прочитайте слово, записане на дошці: *брати*. Що воно означає? (*Браті — це хлопчики. Брати — це виконати дію, брати щось руками.*) Отож, слово може мати різні значення, залежно від того, який склад наголошуємо. Складіть речення про братів. (*Борис і Давид — рідні брати.*)

— Складіть речення зі словом *брати*. (*Не потрібно брати продукти брудними руками.*)

Записують речення на дошці та в зошитах.

V. Підсумки уроку.

1. Гра «Влучне слово».

Учитель називає словосполучення, діти цеглинками сигналізують, чи правильно зв'язані між собою слова (зелена цеглинка — правильно, червона — неправильно).

- У слові *брат* 4 звуки.
- У слові *брат* 2 склади.
- Старший брат.
- Найстаріший брат.

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найважче? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 46. Закріплення вміння писати вивчені букви. Списування з друкованого

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння писати вивчені букви. Удосконалювати навички звукового аналізу слів, вчити списувати речення з підручника. *Розвивальна:* розвивати вміння відповідати на запитання, складати речення, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, картки для гри «Виготов трафарет», предметні малюнки із зображенням дерев, чисті аркуші, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення вивченого на уроках читання.**

Гра «Упіймай звук».

Буйно березень в берізки
Розфарбує пишні кіски.
Підбадьорить борсука,

Білку, бусла, байбака.
Забринить в струмочку,
Що біжить з горбочка.

Леся Вознюк

https://web.archive.org/web/20181126150450/http://abetka.ukrlife.org/ab_88.htm

— Які слова зі звуком [б] ви запам'ятали? Які з цих слів називають тварин? (*Борсук, білка, байбак.*) Які слова означають дію? (*Розфарбує, підбадьорить, забринить, біжить.*)

— Охарактеризуйте звук [б]. Розкажіть, як писати рядкову букву *б*, велику букву *Б*.

2. Гра «Виготов трафарет». Робота у групах.

— Для автобусів потрібно виготовити трафарети (таблиці) з назвами маршрутів. Кожна група отримує частини, з яких потрібно скласти трафарети.

За вказаний учителем час кожна група складає один трафарет, зачитує назву маршруту. Доходять висновку, що назви кінотеатру і заводу написані з великої літери.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Для чого потрібно вміти писати?

— Сьогодні ми повторимо письмо рядкової і великої букв «бе».

III. Виконання завдань у прописах (с. 52).**1. Пальчикова гімнастика.**

«Човен». Обидві долоні поставлені на ребро і з'єднані «ківшиком», великі пальці притиснуті до долонь.

По річці плине човен,
Він дітлахами повен.

https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

2. Письмо рядкової букви б, великої Б.

Згадують, з яких елементів складається рядкова і велика букви, пишуть їх у повітрі, відтак олівцем у першому рядку.

3. Добір загальних назв до груп слів.

— Прочитайте слова у лівому стовпчику; у правому стовпчику. Зверніть увагу, що слова у лівому стовпчику першого рядка стрілкою з'єднані з останнім словом правого стовпчика. Прочитайте. (*Бан*

дура і барабан — інструменти.) За цим зразком утворіть інші речення. (Баран і зебра — тварини. Булка і батон — їжа.)

— Запишіть кожне речення у вільних рядках.

4. Виконання мовно-логічного завдання.

Закреслити всі букви «і», «ем», записати слова, які «заховалися» (дуб, бузок, верба, береза, абрикос). Записують слова поруч з таблицею.

5. Фізкультхвилинка.

Руки в сторону та вгору, —
На носочках підніміться.
Підніміть голівку вгору
Й на долоньки подивіться.
Руки в сторони розводим,
Опускаєм плавно вниз,
Присідати ми почнемо,
Добре ноги розізнемо.

Раз присіли — руки прямо.
Встали. Знову все так само.
Вправу дружно почали,
Нахил вліво — раз, два, три!
Повертаємося вправо.
Все виконуємо гарно.
Ось розминці вже й кінець.
Хто ж старався — молодець!

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота в зошитах.

1. Списування речення з букваря (с. 80).

Пригадують текст, який читали («Добре роби — добре буде»). Читають останнє речення. Визначають, скільки у ньому слів. Переписують речення в зошит.

2. Розвиток зв'язного мовлення.

На дошці прикріплено малюнки із зображенням дерев: береза, верба, дуб, сосна, осика, клен. Поруч на картках надруковано слова: береза, верба, дуб, сосна, осика, клен, баобаб, липа, бамбук. Слів більше, ніж малюнків. Учитель пропонує учням попрацювати у групах: визначити, де яке дерево, усно описати одне (на вибір). Назви дерев, у яких є буква б, записують у зошитах.

3. Гра «Дивовижне дерево».

— Відгадайте загадку.

Стрімко вибігли на гору,
Дві подружки білокорі.

Дощик їм полоше кіски.
Цих подружок звать ... (берізки).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

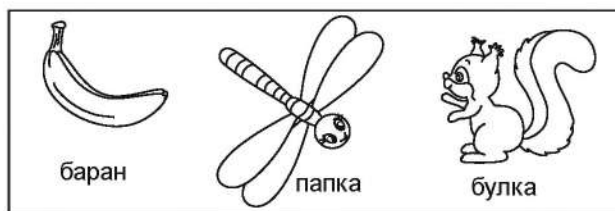
— Ви знаєте, як відрізнити берізку від інших дерев. Та інколи буває, що ми бачимо якесь дерево, і не знаємо його назви. Часом дерево від вітру вигинається, має якусь чудернацьку форму. Зараз ви спробуєте придумати історію про дивовижне дерево.

З LEGO-цеглинок складають дерево, прикладають його до чистого аркуша, обводять. Кольоровими олівцями наводять деталі. Придумують назву дереву, складають про нього цікаву історію.

V. Підсумки уроку.

1. Гра «Букви жартують».

— Борсучок хотів підписати малюнки, але букви пожартували. Допоможіть борсучкові виправити помилки.

2. Рефлексія.

— Що цікавого дізналися на уроці? Які завдання вам давалися легко? Позначають свій настрій після завершення роботи.

Урок 47. Написання букви ь, складів, слів з вивченими буквами

Мета. *Навчальна:* вчити правильно писати букву «знак м'якшення» і з'єднувати з нею інші букви. Формувати елементи самоконтролю. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв, списувати з рукописного і друкованого шрифту; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, малюнки із зображенням лосів, окунів, ілюстрація до гри «Піжмурки», LEGO-цеглинка.

Інтеграція. Природничча галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Повторення відомостей про знак м'якшення.**

— Яку букву ми вивчили на уроці читання? Який звук вона позначає? Для чого вживаємо знак м'якшення? Доберіть парні м'які звуки до звуків [д], [т], [с], [з], [л], [н]. Вимовте м'яко приголосні у складах *до, но, то, со*.

— Послухайте вірш.

Знак називається м'яким.
Пом'якшуєм вимову ним.
Це знає і маля,
Бо слово «пень» і слово «день»
М'якенько вимовля.

Тамара Коломієць

<http://web.archive.org/web/20151126150534/http://abetka.ukrife.org/veselo.html>

— Вимовте слово *пень*. Назвіть у ньому ланцюжок звуків. Охарактеризуйте останній звук. Яку останню букву потрібно написати у цьому слові?

2. Мотивація навчальної діяльності.

— На уроці письма ми вчитимемося писати букву «знак м'якшення» (або «м'який знак»), поєднувати її з іншими літерами. Покажіть друковану букву в касі. Чому немає великої літери? Розгляньте рукописну букву й порівняйте її з друкованою. Чим вони подібні? У якій рукописній букві писали такий елемент, як у букві «знак м'якшення»? (У рядковій букві «*ве*».)

III. Вивчення нового матеріалу. Робота у прописах (с. 53).**1. Презентація букви.**

Учні розглядають рукописну літеру. Наводять пунктирні лінії на зображенні пеняка.

2. Пальчикова гімнастика.

«Жабка». Вказівний палець та мізинець підняти вгору та тримати напівзігнутими. Середній та безіменний притиснути до долоні великим пальцем.

Скаче жабка у траві
І скрекоче: «Ква-кве-кві!»

https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

3. Письмо рядкової літери.

— Літера ь — це пряма похила паличка із заокругленням унизу, яка переходить у малий овал. Пишемо пряму похилу паличку із заокругленням унизу і трохи вище від половини висоти рядка заокруглюємо в овал. Для з'єднання з іншими буквами — не закінчуючи овалу, пишемо вузлик, від якого ведемо прогнуту вниз лінію з'єднання. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і*. Пригадайте, як писали рядкову букву «*ве*».

У першому рядку пишуть олівцем закриту, а потім відкриту букву «м'який знак».

4. Поєднання м'якого знака з іншими буквами.

Учитель звертає увагу на місце з'єднання. Кожне сполучення пишуть у повітрі, а потім у прописах: нь, ньо, ль, льо, сь, сьо.

5. Запис слів із новою буквою.

— Відгадайте загадку.

Як сонечка нема —
Мене шукать дарма.
Як сонечко сія —

Завжди з тобою я.
Стрибаєш ти чи йдеш —
Стрибаю, йду я теж. (Тінь)

Галина Демченко

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Назвіть звуки у слові. Яку останню букву потрібно писати? Напишіть слово у прописах.

— Відгадайте ще одну загадку.

За селом з'явилося море,
Сине-сине, неозоре.

То не казка, і не сон,
То зацвів у полі ... (льон).

Михайло Хижко

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

Учні називають послідовно звуки, визначають, що слово потрібно писати зі знаком м'якшення. Записують у прописах.

6. Словотворча вправа.

— Розгляньте малюнки у нижній частині сторінки. Кого бачите ліворуч? А праворуч? Чим відрізняються малюнки? Прочитайте слова. Змініть їх так, щоб вони називали один предмет. Як напишете слова *кінь*, *кріль*?

Учні дописують слова у відповідних рядках.

На дошці виставлені малюнки із зображенням лосів, окунів. Учні утворюють пари: *лосі* — *лось*, *окуні* — *окунь*. Записують пари слів у вільному рядку.

7. Фізкультхвилинка.

Хто там, хто там вже втомився
І ліворуч нахилився?
Треба дружно всім нам встати,
Фізкультпаузу почати.
Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.

Руки вгору, руки в боки
І зроби чотири кроки.
Вище руки підніміть
І спокійно опустіть.
Розведіть їх у сторони,
Сплесніть кілька раз,
За роботу — все гаразд.

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота у зошитах.

1. Списування речення з «Букваря» (с. 82).

Учні читають рукописне речення, аналізують його, переписують у зошити.

2. Творче списування.

— Спишіть слова, вставляючи «знак м'якшення».

Слова: *олен*_, *пен*_, *пал*_ *то*, *кріл*_, *пал*_ *ма*.

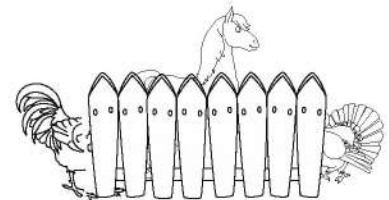
V. Підсумки уроку.

1. Гра «Піжмурки».

Учитель прикріплює на дошці зображення тварин «за парканом». Учні називають, хто заховався. Викладають LEGO-цеглинками схеми слів *кінь*, *півень*.

2. Рефлексія.

— Яку букву ви навчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найцікавіше? Про що розкажете вдома? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 48. Удосконалення вміння писати вивчені букви, слова і речення з ними. Письмо слова *ді-дусь*

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння писати вивчені букви. Удосконалювати навички звукового аналізу слів, вчити виконувати мовно-логічні завдання, спостерігати за зміною значення слова від зміни букви. Збагачувати словниковий запас учнів. *Навчити писати словникове слово *дідусь** *Розвивальна:* розвивати вміння складати речення, увагу, вміння виконувати творчі завдання. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкowanими і рукописними літерами, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроках читання.

Відгадування мовної загадки.

Звір, що схожий на kota,
Всіх розгублено пита:
— Загубив я м'який знак,

А без нього жити як?
Ще захочуть мами наші
Наварити з мене каші. (*Рись* — *рис*)

<https://web.archive.org/save/https://vseosvita.ua/library/apostrof-materiali-casini-movi-prikmetnik-47932.html>

— Чим цікаві слова *рись* — *рис*?

— Пригадайте, що особливого ви дізналися про знак м'якшення на уроках читання і письма. (*Ця буква лише вказує на м'якість попереднього приголосного. Не позначає ніякого звуку. Не може стояти після голосного. Не починає ніякого слова. Є тільки рядкова буква. Є відкрита і закрита буква.*)

2. Гра «Згадай букву».

Знак цей дивний, безголосий,
Але користь він приносить.
Хто сердитий і твердий,
Зробить добрим знак м'який.
Там, де колосився лан,
Пронеслась красуня — лань.

В тих краях, де росте рис,
Проживає хитра рись.
Добувають в шахті сіль.
І везуть до міст і сіл.
Букву цю не пропускай
І писати не забувай.

Наталія Становська

<http://urokiv.ru/rozrobki-urokiv/rozrobki-urokiv-1-klas/navchannya-gramoti-pismo>

— Про яку букву йдеться у вірші? Яка її роль у нашому мовленні? Чи позначає вона звук? Назвіть пари слів, у яких є твердий і парний м'який звуки. (*Лан — лань, рис — рись, сіль — сіл.*)

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Прочитайте скоромовку, надруковану на дошці:

Сів Сен* на пен*, просидів увес* ден*.

— Про кого скоромовка? Яка буква «пожартувала»? (*Знак м'якшення.*) Сьогодні ми повторимо, як писати цю букву, поспостерігаємо, як змінюються слова, коли змінюється буква.

III. Виконання завдань у прописах (с. 54).

1. Пальчикова гімнастика.

«Черепашка». Діти кладуть кулачки на стіл, злегка постукують ними, висувають вказівні пальці (наче черепашка голову), потім ховають назад у кулачок. Промовляють:

Черепашка-костомашка
В хитрій хатці проживає.

То висовує голівку,
То назад її ховає.

Юлія Соколова

<https://vseosvita.ua/library/palcikova-gimnastika>

2. Письмо букви ь.

У першому рядку пишуть олівцями по піврядка закритої та відкритої букв.

3. Виконання мовно-логічного завдання.

Учні читають слова. Визначають, що вони відрізняються однією літерою. З кожним словом складають речення. Записують у наступних двох рядках слова парами, підкреслюють букви, якими вони відрізняються.

4. Лексична робота.

На дошці надруковано речення: *Дідусь збирав опеньки. Опеньки ростуть коло пеньків.* Визначають, скільки слів у реченні, називають слова зі знаком м'якшення.

— Про кого перше речення? (*Про дідуся.*) Хто такий дідусь? (*Мамин або татів тато.*) Поставте питання до слова дідусь. (*Хто?*) Назвіть послідовно звуки у цьому слові. Доберіть до слова назви ознак. (*Дідусь добрий, уважний, старенький...*) Запам'ятайте, що це слово потрібно писати з м'яким знаком.

— Поміркуйте і скажіть, чому гриби опеньки мають таку назву. (*Вони найчастіше ростуть коло пеньків.*) Запишіть речення у прописах.

5. Виконання мовно-логічного завдання.

Зафарбувати кольоровими олівцями пелюстки квіточки так, щоб утворилися слова (*альбом, мальви, батько*). Записати слова поруч з малюнком.

6. Фізкультхвилинка.

Станем струнко! Руки в боки!
Пострибаєм, як сороки,
Як сороки-білобоки.
Стрибну-стрибну!
Скоко-скоко!

А тепер, мов жабенята,
Ще в присядки пострибати.
Ква-ква-ква!
Ще раз: ква-ква! —
Щоб спочила голова.

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота у зошитах.

1. Списування речення з «Букваря» (с. 84).

Учні читають слова, поміщені у грі «Б, стань на місце». Коментовано записують слова з м'яким знаком (*дідусь, льон, синь, синька.*) Викладіть схему одного слова (на вибір) LEGO-цеглинками.

2. Диктант «Сито».

Вчитель читає всі слова диктанту. Учні добирають загальну назву до слів. Записують тільки імена, в яких потрібно писати м'який знак.

Слова для диктанту: *Василь, Степан, Ілько, Олесь, Петро, Петрусь, Іванко, Івась.*

3. Списування рукописних речень.

Речення: *Мама доньку колисала. Мама пісеньку співала.*

4. Письмо слів-відгадок.

Невидимка ходить в гаї,
Всі дерева роздягає. (*Осінь*)
Плаче цвях прозорий
Водою льодяною.
Він на скельце схожий,
Та пахне весною. (*Бурулька*)

Хто це пісеньку таку
Нам співа: «Ку-ку-рі-ку!»? (*Півень*)
Поховались за пеньки
Довгоногі хлопчачи
У картузиках руденьких.
Називають їх ... (*опеньки*).

<https://web.archive.org/save/http://zagadki1.ru/ua/zagadka/nevydymka-khodyt-v-hayi.htm>

— Запишіть слова-відгадки. Підкресліть букву, яка не позначає ніякого звука.

V. Підсумки уроку.

1. Складання слів. Робота у групах.

— Півникові потрібно скласти слова з поданих літер. У кожному слові має бути знак м'якшення.

Учні складають слова *тіль, киль, сіль, день, пень, міль, ліль, кинь, синь.*

2. Рефлексія.

— Слова з якою буквою писали на уроці? Яке завдання вам було виконувати найлегше? Про що розкажете батькам? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 49. Написання малої букви *й*, великої букви *Й*, складів і слів з вивченими буквами. Написання слова *лінійка*

Мета. *Навчальна:* вчити писати малу букву *й*, велику букву *Й*, слова з нею. Учити складати і записувати слова з вивчених букв. Навчити писати словникове слово *лінійка*. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливність, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, малюнок із зображенням риби йоржа, картки для гри «Збираємо урожай».

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення одержаних на уроці читання знань про звук [й].

Виділення слів зі звуком [й] з вірша.

— Йой! — гукає Йосип, —
Йоржик йоду просить.
Йой! Поранив плавничок

Йоржика крутій-синок.
Ні на йоту не злякався —
Йоржик йоду не боявся.

Леся Вознюк

https://web.archive.org/save/http://abetka.uolife.org/abetka_yoznyuk.htm

— Які слова зі звуком [й] запам'ятали? Який цей звук за звучанням? Назвіть ланцюжок звуків у слові *йоржик*.

— Як розумієте вислів *ні на йоту не злякався*? (*Анітрішки не злякався; зовсім не злякався.*)

— Розгляньте малюнок із зображенням йоржика. Яка ця рибка? Розкажіть.

3. Мотивація навчальної діяльності.

— Сьогодні навчимося писати рядкову літеру *й* і велику літеру *Й*.

III. Вивчення нового матеріалу. Виконання завдань у прописах (с. 55).

1. Презентація букв.

Учні розглядають рукописні літери, встановлюють, що вони такі ж, як літери «и», проте мають ще один елемент, прогнуту лінію. Наводять пунктирні лінії на зображенні йогурту.

2. Пальчикова гімнастика.

«Дружні пальчики». Пальці однієї руки випрямити, притиснути один до одного та утримувати напруженими. При цьому пошепки рахувати від 1 до 10. Потім виконати вправу другою рукою, двома руками одночасно.

Пальчики живуть в сім'ї,
Це помічники мої.

https://web.archive.org/save/http://dreamfood.ua/forum/topic_50/4

3. Показ і пояснення написання рядкової букви *й*.

— Рядкова буква *й* складається з двох прямих похилих паличок із заокругленням унизу й окремого заокруглення — невеличкої лінії, прогнутої вниз. Першу частину пишемо так, як букву *и*. Вгорі над нею трохи вище від верхньої рядкової лінії пишемо зліва направо невеличку лінію, прогнуту вниз. Пишемо під лічбу *раз-і, два-і, три*.

4. Пояснення написання великої літери.

— Велика буква *Й* складається з двох прямих подовжених паличок із заокругленнями, невеликої, прогнутої вниз лінії (як у малої літери). Починаємо писати нижче від міжрядкової лінії, ведемо вгору праворуч, заокруглюємо під міжрядковою лінією і ведемо похилу лінію вниз. Біля нижньої рядкової лінії заокруглюємо праворуч і ведемо похило вгору до міжрядкової. Не відриваючи руки, пишемо ще одну похилу подовжену паличку із заокругленням унизу. У верхній частині, над рядком, вона закри-

ває лінію заокруглення. Потім угорі над міжрядковою лінією пишемо зліва направо невеличку лінію, прогнуту вниз. Літеру пишемо під лічбу *i-раз-i, два-i, три*.

5. Читання й запис складів з новою буквою.

Читають склади в наступному рядку. Пишуть один раз склад *йо*. Відгадують загадку, поруч пишуть слово-відгадку *йод*.

Ой, порізала пальчик Оленка,
І у друзів — стільки турбот:

І промити ранку гарненько,
І залити у ранку ... (*йод*).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

Аналогічно відгадують загадку про сойку. Поруч зі складом *ой* пишуть слово *сойка*.

То стрекоче, а то криче,
То занявкає, як кішка.
Ви, напевно, здогадалися —

Це, звичайно, пересмішка,
Вона в лісі навіть ойка,
А зовуть цю пташку ... (*сойка*).

<https://web.archive.org/web/20181126152123/https://www.slideshare.net/czyzycz/59150883>

5. Словотворче завдання.

Учні розглядають буквений годинник. Називають букви біля кожної години. Друкують слова відповідно до вказаних чисел (*край, обрій, майка*), поруч записують їх рукописними літерами.

6. Фізкультхвилинка.

Потягніться і прогніться,
І пригніться, розігніться...
Ваші м'язи всі проснуться,
Ваші губи посміхнуться!

Навіть ваші пальці — в танці.
Це ніяк не приховати!
Кожним пальцем, кожним пальцем
Можна танок танцювати.

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота в зошитах.

1. Списування речення з «Букваря» (с. 86).

Учні відкривають «Буквар» на с. 86, читають рукописне речення, аналізують його. Відтак записують у зошитах.

2. Словникова робота. Написання слова лінійка.

Відгадування загадки.

Порахує сантиметри,
А як треба — міліметри!

Рівно лінії провидить,
З олівцем у парі ходить. (*Лінійка*)

<http://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-olivets-zoshit-ruchku>

— Поставте питання до слова *лінійка*. (*Що?*) Доберіть назви ознак до цього слова. (*Лінійка довга, коротка, дерев'яна, синя, нова...*) Складіть речення зі словом *лінійка*. (*Андрійко купив лінійку.*)

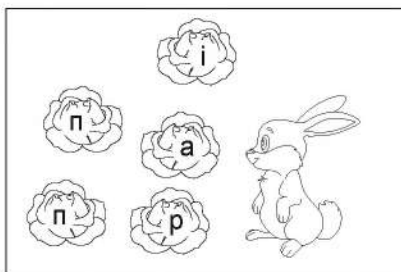
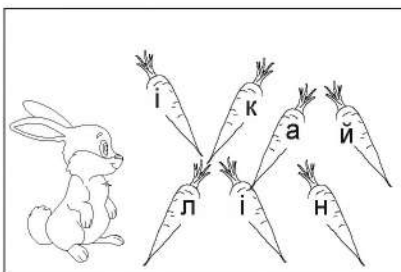
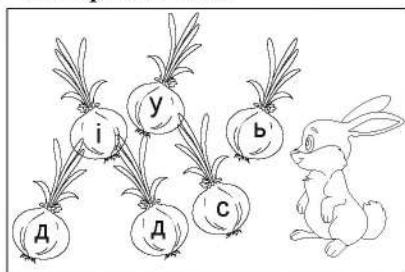
Записують речення в зошити.

— Послухайте речення: *Школярі вишикувалися на лінійку*. Про яку лінійку йдеться? (*На урочисті події школярі шикуються в одну шеренгу.*)

— Ще одне речення: *Софійка пише в зошиті у клітинку, а Марійка — в зошиті у лінійку*. Яке значення слова *лінійка*? (*Риски на папері, які допомагають рівно писати.*)

— Отож, слово *лінійка* має кілька значень.

3. Утворення слів.

— Допоможіть зайчикам зібрати урожай. Складіть цибулинки, капустини і морквини так, щоб утворилися слова. Запишіть слова (*дідусь, лінійка, папір*) у зошитах.

V. Підсумки уроку.

— Які букви вчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найлегше? Про що розкажете батькам? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 50. Закріплення вмінь писати склади і слова з вивченими буквами. Творче списування.**Написання слова радісний**

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння писати малу і велику букви *й, Й*. Розвивати навички самостійного виконання мовних завдань. Навчити писати словникове слово *радісний*. *Розвивальна:* розвивати вміння зіставляти графічну форму друкованих і рукописних букв; зв'язне мовлення учнів, увагу, спостережливість, мислення. *Виховна:* виховувати старанність, наполегливість, бажання дізнаватися нове.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, зображення сніжинок з літерами, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Природнича галузь.

Тип уроку. Закріплення вивченого матеріалу.

Перебіг уроку**I. Вступна частина. Організація класу до роботи.****II. Актуалізація опорних знань.****1. Відгадування загадки.**

Рано-вранці увесь світ
Вбрався в білий оксамит.

А як вітер нападе —
Оксамит цей пропаде. (Іній)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

2. Робота з ілюстративним матеріалом.

— Коли можна побачити іній? (Узимку.) Зараз зима. До нас залетіли сніжинки. Назвіть літери, які принесли нам сніжинки. Які з цих літер позначають голосні звуки? Які можуть позначати тверді і м'які приголосні звуки? Яка буква завжди позначає м'який приголосний звук?

— Знайдіть серед сніжинок однакові. Складіть слова. (Іній, радісний, морозний.) Назвіть послідовно звуки кожного слова. Яким звуком закінчуються всі слова? Якою буквою позначаємо звук [й]?

— Складіть речення з кожним словом. Позначте схеми речень LEGO-цеглинками.

III. Виконання завдань у прописах (с. 56).**1. Письмо буквосполучення Йо.****2. Письмо слів.**

У наступних рядках читають слова *Йосип, Йордан*. Звертають увагу на те, що обидва слова написані з великої літери. З'ясовують, що *Йосип* — це ім'я, *Йордан* — це назва річки між Ізраїлем та Йорданією. А ще так називають релігійне свято Водохреща. Пишуть слова у прописах.

3. Утворення словосполучень.

— Прочитайте слова у стовпчиках. До слів першої колонки доберіть слова з другої колонки, запишіть словосполучення. (Кленовий листок. Березовий сік. Срібний іній)

4. Виконання мовно-логічного завдання.

Утворити і записати слова (*гай, чайка, лінійка*). Щоб утворити слово, потрібно «перескакувати» через одну літеру.

5. Фізкультхвилинка.

Дві веселі жабки
Взялися за лапки,
Пострибали до ставка,
Заспівали: «Ква, ква, ква».

Ніжками затопали,
Лапками захопали
І танцюють гопака:
«Ква, ква, ква, ква, ква, ква!»

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота в зошитах.**1. Списування слів з «Букваря» (с. 88).**

Учні відкривають «Буквар» на с. 88, виписують слова з гри «Відшукай слова» (*мій, край, лий, майор, майоран, знайомий*).

2. Словникова робота. Написання слова радісний.

— Назвіть послідовно звуки у слові *радісний*. Утворіть словосполучення з ним.

Окремі словосполучення записують на дошці та в зошитах, наприклад: *радісний день, радісний настрій, радісний Йосип*.

3. Мовна загадка.

Всім молоко смачне дає:	А ви, школярики малі,
Мені, тобі, йому...	В кінці додайте «й»,
З левади голос подає —	І буде хліб вже на столі —
Гучний, протяжний: — Му-у-у!	Смачний і запашний. (<i>Корова — коровай</i>)

Яремко Л. Є. Весела абетка. — Чернігів: Десна, 1992

— Чим схожі й чим відрізняються слова-відгадки? Складіть речення з кожним словом.

У зошитах записують пару слів *корова — коровай*.

4. Вправи на добір антонімів.

Учні записують на дошці та в зошитах слова, добирають до них протилежні за значенням (антоніми): *великий — ...; низький — ...; веселий — ...; ранній — ...*.

5. Списування з друкованого.

Школярі читають речення, подані на дошці друкованим шрифтом. Самостійно записують їх у зошитах.

У дворі великий квітник. Марійка і Йосип полили квіти.

ДОДАТКОВИЙ ГРАМАТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Слова (для ігрових завдань).

Лійка, змійка, айстра, район, майонез. Зимовий, морозний, літній, теплий. Кольоровий, зелений, білий, синій, золотий. Валерій, Андрій, Матвій, Сергій, Аркадій, Марійка, Надійка, Докійка.

Речення (для диференційованого письма).

1. На дереві іній. Він срібний. 2. Марійко, помий, будь ласка, посуд. 3. Ось березовий листок. Він зелений. 4. Співай, соловейку, пісеньку для нас. 5. Йосип іменинник. Йому сім років. 6. Іванко малий. Оленка подала йому пальто. 7. На озері багато льоду. 8. Валерій і Сергій давно знайомі. 9. Матвійко йде у бібліотеку. 10. У Надійки новий ноутбук.

V. Підсумки уроку.

Використання технології «Ромашка Блума».

Просте: Слова з якою буквою ви писали на уроці?

Уточнююче: Якщо я правильно зрозуміла, то буква *Й* дуже схожа на *И*?

Інтерпретаційне: Чому всі діти старанно працювали на уроці?

Творче: Чи навчилися б ви гарно писати букву *й*, якби не старалися?

Оціночне: Як ви оцінюєте свою роботу на уроці?

Практичне: Які поради ви дали б дітям, які хочуть навчитися правильно писати слова з буквою *й*?

— Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 51. Письмо малої букви *я*, великої букви *Я*. Закріплення її звукового значення у словах. Написання слова *бабуся*

Мета. *Навчальна:* вчити писати рядкову букву *я*, велику букву *Я*. Удосконаливати навички звукового аналізу слів. Збагачувати словниковий запас школярів. *Розвивальна:* розвивати вміння виконувати завдання творчого характеру *Виховна:* виховувати повагу до бабусі, дідуся.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, картки з кросвордом, предметні малюнки із зображенням тварин і їхніх малят, LEGO-цеглинки.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Повторення вивченого на уроці читання. Робота у групах.

Робота з кросвордом. Кожна група отримує картку з кросвордом. Учитель читає пояснення, учні заповнюють кросворд.

1. Новорічне дерево. (*Ялина*) 2. Цей плід любляють мавпочки. (*Банан*) 3. Синій плід з кісточкою. (*Слива*) 4. Кущ, який зацвітає навесні. (*Бузок*) 5. Кущ, який восени вбирається у червоне намисто. (*Калина*) 6. Садовий кущ. (*Смородина*)

— Прочитайте слово, яке утворилося у виділених клітинках.

(*Яблуко*.) Назвіть послідовно звуки у слові *яблуко*. Який голосний чуєте у першому складі? А який приголосний чуєте перед звуком [а]? Вимовте зліто звуки [йа]. Згадайте, якою буквою позначаються ці звуки. Покажіть букву «я» у касі.

1	я	л	и	н	а				
2	б	а	н	а	н				
3	с	л	и	в	а				
4	б	у	з	о	к				
5	к	а	л	и	н	а			
6	с	м	о	р	о	д	и	н	а

2. Мотивація навчальної діяльності.

— Чи зможете написати слова *ялина*, *яблуко*? (*Ні, Ми ще не вміємо писати букву «я»*.)

— Сьогодні навчимося писати рядкову і велику букви *я*, *Я*.

Зіставлення рукописної й друкованої (рядкової й великої) літери «я».

III. Виконання завдань у прописах (с. 57).

1. Презентація букв.

Учні відгадують загадку.

Гострі зуби у kota,
Відкусив він їй хвоста.

А вона йому на те:

— Завтра хвіст мій відросте. (*Ящірка*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Назвіть перші два звуки у слові *ящірка*. Яку букву потрібно писати першою в цьому слові?

Наводять пунктирні лінії на зображенні ящірки.

2. Письмо рядкової букви *я*.

— Маленька буква *я* складається із заокруглення з похилою лінією, що переходить у малий овал, і палички із заокругленням унизу. Пишемо заокруглення з похилою лінією, як у буквах *л*, *м*, але не доводимо до верхньої рядкової лінії, а заокруглюючи під нею ліворуч, описуємо овал на половину висоти рядка і ведемо вгору до лінії. Не відриваючи руки, пишемо пряму похилу паличку із заокругленням унизу. Пишеться під лічбу *раз-і*, *два-і*, *три-і*.

3. Письмо великої літери.

Велика буква відрізняється від малої лише розміром. Верхнє заокруглення овалу торкається міжрядкової, а нижнє — верхньої рядкової лінії.

Пишуть у першому рядку рядкову й велику літери.

4. Письмо буквосполучень.

Читають буквосполучення, визначають, як поєднані букви (унизу, посередині чи вгорі), пишуть: ям, ябл, Яс, Яг, яв, Яв.

5. Письмо слова з новою буквою.

Читають слово в наступному рядку: *ялина*. Вчитель пропонує написати один раз слово з малої букви, поруч — з великої.

6. Мовно-логічне завдання.

Утворити слова (*Яна, Яків, Яким, Марія, Зоряна*). Записати імена, в яких два склади.

7. Фізкультхвилинка.

Я всміхаюсь сонечку:
— Здрастуй, золоте!
Я всміхаюсь квіточці,
Хай вона цвіте!

Я всміхаюсь дощику:
— Лийся мов з відра!
Друзям усміхаюся,
Зичу їм добра!

Марія Познанська

https://web.archive.org/save/http://abetka.ukrtf.org/kalyaka&st_lito.htm

IV. Робота у зошитах.

1. Диктант складів.

Учитель диктує склади, учні записують у зошитах: *ба, ну, кро, сли, са, ся, ду, на, ня*.

2. Списування з букваря (с. 90).

Перепишують у зошит рукописне речення.

3. Словникова робота.

Відгадування загадки Лесі Вознюк.

Зустрічає тут внучат
Піріжковий аромат.

Куховарити навчуся
У рідненької ... (бабусі).

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.

— Хто така бабуся? (*Мамина або татова мама.*) Доберіть назви ознак до цього слова. (*Бабуся лагідна, привітна, чуйна, хазяйновита...*) Доберіть назви дій до слова бабуся. (*Бабуся готує, читає, прибирає, допомагає...*)

— Запишіть у зошитах: *бабуся; бабуся і дідусь; моя бабуся; мій дідусь.*

— Бабусі люблять пожартувати. Послухайте діалог.

— А що, бабуся, варите?

— Ягли.

Діти носом потягли:

— Ягли?

А для чого ті ягли?

— Щоб поїли й спать лягли.

Варвара Гринько

<https://mala.storinka.org/bukvaruk-veceluk-virshovana-abetka-varvara-grynko.html>

4. Запис речень.

Учні записують на дошці та в зошитах речення. Коментують, як поєднують букви.

Речення: *Бабуся і дідусь у селі. Дідусь був у лісі. Приніс ялинку. Я і бабуся прикрасили ялинку. Тепер ялинка яскраво сія!*

5. Складання речень за малюнками та зразком.

Учитель вивішує на дошці малюнки із зображенням бобра, свині, корови, бобренят, поросят, телят.

Учні читають записане речення: *У бобра — бобренята*. За цим зразком складають і записують речення про інших тварин: *У свині — поросята. У корови — телята*.

Викладають LEGO-цеглинками схему речення.

V. Підсумки уроку.

— Яку букву вчилися писати на уроці? Яке завдання вам було виконувати найцікавіше? Про що розкажете батькам? Позначте свій настрій після виконання всіх завдань.

Урок 52. Закріплення вміння писати букви *я, Я*. Складання діалогу за зразком. Написання слів *лялька, зозуля*

Мета. *Навчальна:* закріплювати вміння учнів писати рядкові та великі букви, поєднувати їх у слова; писати речення під диктовку, списувати з рукописного шрифту. *Збагачувати* словниковий запас школярів. *Розвивальна:* розвивати вміння виконувати завдання творчого характеру *Виховна:* виховувати бажання вчитися.

Засоби навчання. Плакат «Правильно сиди під час письма», кольорові олівці, каса букв, картки з друкованими і рукописними літерами, капелюшки де Боно.

Інтеграція. Соціальна галузь.

Тип уроку. Комбінований.

Перебіг уроку

I. Вступна частина. Організація класу до роботи.

II. Актуалізація опорних знань.

1. Закріплення знань, одержаних на уроці читання.

Один із учнів показує в касі букву *я*, називає її звукове значення на початку слова і після голосного, після приголосного.

— Відгадайте загадку.

На *я* починається,
На *я* кінчається,

У саду росте,
На ній плоди є. (*Яблуня*)

Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 — 205 с

— Назвіть послідовно звуки у слові *яблуня*. Який перший звук? Другий звук? Якою буквою позначимо звуки [йа]? Назвіть останній склад. Якими буквами позначимо звукосполучення [н'а]?

— Коли буква *я* позначає два звуки? Який звук позначає ця буква, коли стоїть після приголосних?

III. Виконання завдань у прописах (с. 58).

1. Письмо рядкової й великої букв *я, Я*.

2. Письмо слів.

Учні читають слова *Яна, Яків, Ялта*. Визначають, що слова написані з великої букви, тому що це імена і назва міста. Записують слова у відповідних рядках.

3. Розвиток зв'язного мовлення. Робота в парах.

Читають діалог у прописі. За аналогією складають свій діалог.

У вільних рядках записують зразок діалогу. Вчитель пояснює, що кожен репліку потрібно писати в новому рядку. Перед словами дійової особи ставити тире.

4. Словникова робота.

Відгадування загадки.

Сіра пташка на лужку
Нам кує: «Ку-ку, ку-ку».
Та погану звичку має —

Яйця в гнізда підкладає.
Ця матуся-вередуля
Називається ... (*зозуля*).

Ганна Осадко

<http://abeika.ukr1ife.org/osadko2>

— Поділіть слово-відгадку на склади. Назвіть послідовно звуки у слові. Назвіть останній склад. Якими буквами його запишете? Запишіть слово у прописах.

Учні складають речення зі словом *зозуля*, окремі з них записують: *У лісі кубала зозуля*.

— Послухайте вірш Грицька Бойка.

Хто не знає моєї ляльки?
В мене лялька, мов жива:

Як візьму її на руки —
Оченьята відкрива.

https://web.archive.org/web/20151126152646/http://www.planeta.co.ua/ua/tales/tales.php?_id=1543245973408

— Назвіть звуки у слові *лялька*. Назвіть букви, якими запишете слово. Запишіть слово у прописах.

5. Фізкультхвилинка.

Станьмо, діти, чітко в ряд,
Вирушаємо у сад.
Руки вгору піднімаєм.
Назбираємо багато,
Щоб узимку ласувати.
Ширше, діти, треба стати,
Будем дрова ми рубати.
Раз — підняти руки вгору,

Два — змахнули всі додолу.
І рубаємо завзято.
Хай тепло приходить в хату.
Руки на пояс ставимо усі.
Будем стрибати, мов горобці.
Скік вперед і скік назад.
Крильця вниз всі опустили.
І на місці походили.

<https://web.archive.org/web/20181126141114/http://teacher.at.ua/publ/19-1-0-10247>

IV. Робота у зошитах.

1. Творче списування.

— Прочитайте слова. Яку букву пропущено? (Букву *я*.) У яких словах напишете рядкову букву? Які слова потрібно написати з великої букви? Самостійно запишіть слова у зошитах. Підкресліть вставлені букви.

 ків, рина, Мари , Вікторі , Волод .

2. Мовно-логічне завдання.

Школярі розглядають малюнок, читають подані частини слів. Утворюють імена хлопчиків і дівчаток з буквою *я*, пояснюють написання слів: *Вітя, Боря, Костя, Ілля; Оля, Ліля, Леся, Надя*.

Можна запропонувати учням виконати завдання на вибір:

- записати імена дівчаток;
- записати імена хлопчиків.

ДОДАТКОВИЙ ГРАМАТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Слова (для ігрових завдань).

Яма, ясен, баян, маяк, язик, пояс, якір, диня, рядок, пісня, сяйво, свято, земля, ялина, яблуня, яблуко, лялька, тополя, сріблястий. Яна, Яків, Ярина, Зоя, Марія.

Речення (для диференційованого письма).

1. Яків посадив дерево. 2. Марія полила яблуньку. 3. У нас велика вітальня. 4. Ганнуса дивилася на сяйво ялинки. 5. Край дороги висока тополя. 6. Незабаром свято Миколая. 7. Я буду колядувати.

V. Підсумки уроку.

Рефлексія. Метод «Капельюшки де Боно».

- **Білий** — колір чистоти.

Що мені відомо про букву «я»?

- **Червоний** — (колір життя, почуттів).

Що ти відчував (відчувала) під час написання рядкової букви *я*? Коли писав (писала) слова з буквою *Я*?

- **Чорний** — колір землі, здорового глузду.

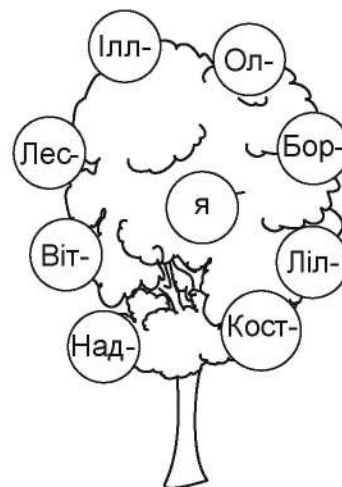
Чи всі букви у словах ви написали правильно?

- **Зелений** (колір досліджень).

Яке слово ти сьогодні написав (написала) найкраще?

- **Синій** (колір знань).

Для чого потрібні мені знання, одержані сьогодні на уроці?

Використана література та інтернет-джерела

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
3. Використання елементів технології розвитку критичного мислення в початковій школі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://makemc.org/doc/everest/Lemishko.pdf>
4. Відпрацювання чіткої дикції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://liturok.in.ua/vurazchut/teoria/tehmov/7-vdpracyuvannya-chtkozyi-dikcyi.html>
5. Вірші для дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://deti.e-papa.com.ua/virshi-dlya-ditei/8/>
6. Вірші для дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mala.storinka.org/дитячі-вірші>
7. Вправи для розвитку навичок читання [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vpravi-dlya-rozvitku-navichok-chitannya-molodshih-shkolyariv-2206.html>
8. Гуркіна Н. Вірші для дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://natalyagurkina.ucoz.ua/forum/49-1000-1>
9. Данко С. Масаж олівцями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://stefanidanko.blogspot.com/>
10. Дитячі вірші [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mama-tato.com.ua/article/a-958.html>
11. Загадки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dovidka.biz.ua/zagadki-pro-olivets-zoshit-ruchku>
12. Загадки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zagadki.org.ua/ua/riddles/kids/>
13. Загадки для дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://megaznaika.com.ua/zagadku/zahadky-pro-komah-pavukiv-ihor-holomozyj/>
14. Загадки про казкових героїв, професії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://pustunchik.ua/ua/checkyourself/zagadki/zagadki-o-skazochnykh-geroyakh>
15. Ківі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://innoment.com.ua/beauty/health-body/kiwi.html>
16. Котигорошко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kotygoroshko.com.ua/dir/11-1-0-443/>
17. Лічилки для дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://loveukrdet.ru/vzaemovidnosini/8520-lichilki-dlja-ditej-chastina-1.html>
18. Лічилки, скоромовки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://formula.co.ua/uk/category/rhymes-and-tongue-twisters>
19. Мовні ігри [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://abetka.ukrlife.org/movni_igry1.html
20. Осадко Г. Загадки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://abetka.ukrlife.org/osadko2>
21. Перекотиполе. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B5>
22. Скоромовки для вивчення абетки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lvivpost.net/suspilstvo/n/22643>
23. Тисяча п'ятсот загадок / Уклад.: Л. Вознюк — Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. — 208 с.
24. Чорновіл Т. Віршенята-равленята [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.chitalnya.com/work.php?work=3867>